

ALGEMENE PRACTISCHE RECHTSVERZAMELING

Frédéric DUMON

Emeritus Procureur-generaal bij het Hof van Cassatie
Gewezen Advocaat-generaal,
Hoofd van het Parket
van het Benelux-Gerechtshof

BENELUX GERECHTSHOF

met de medewerking
van

A. VAN GELDER
Raadsheer

in het Hof van Beroep te Antwerpen

en

J. VAN ROY
Secretaris

van het Parket van het Hof van Cassatie

1984

E. Story-Scientia

wetenschappelijke uitgeverij

Gent

In deze verhandeling is de stof bijgehouden tot 1 september 1983.

KUL78506

© 1983, E. Story-Scientia
ISBN 90 6439 321 4
D/1984/009/11

No part of this work may be reproduced in any form by print, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

	blz.
LIJST VAN AFKORTINGEN EN CITEERWIJZEN	XI
	nr.
Titel I SAMENSTELLING EN BEVOEGDHEDEN VAN HET HOF, HET COLLEGE VAN SCHEIDSRECHTERS, DE RAADGEVENDE COMMISSIES, HET HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN EN HET BENELUX-GERECHTSHOF	1-54
Hfst. I SAMENSTELLING EN BEVOEGDHEDEN VAN HET BENELUX-GERECHTSHOF	1-24
<i>Afd. I</i> SAMENSTELLING	1-20
§ 1. Algemeen — Statuut van de magistraten van het Hof	1-7
§ 2. De president van het Hof	8
§ 3. De advocaten-generaal en de advocaat-generaal, hoofd van het parket	9-10
§ 4. De algemene vergadering van het Benelux-Gerechtshof	11-14
§ 5. Het aanwijzen van de president, de advocaat-generaal, hoofd van het parket en van de eerste en tweede vice-president	15
§ 6. Bijzonder gevolg van de cumulatie van de functies in het nationale Hof en in het Benelux-Gerechtshof	16
§ 7. Samenstelling van het Hof — Onderscheid	17
§ 8. De griffie — De hoofdgriffier — De griffiers — De vertaaldienst	18
§ 9. De raadgevende commissie, belast met het geven van een advies nopens het beroep van bepaalde ambtenaren	19
§ 10. Zetel van het Hof	20
<i>Afd. II</i> ALGEMENE OPDRACHTEN EN BEVOEGDHEDEN VAN HET BENELUX-GERECHTSHOF	21-24
§ 1. Uitleg van gemeenschappelijke rechtsregels	22
§ 2. Ambtenarenrechtspraak	23
§ 3. Benelux-Gerechtshof en nationale grondwetten	24

Hfst. II	VRAAG OM UITLEG TOT HET BENELUX-GERECHTSHOF GERICHT DOOR HET COLLEGE VAN SCHEIDSRECHTERS — ADVIES OP VERZOEK VAN EEN REGERING	25-31
<i>Afd. I</i>	<i>HET COLLEGE VAN SCHEIDSRECHTERS</i>	25-28
<i>Afd. II</i>	<i>ADVIES VAN HET BENELUX-GERECHTSHOF</i>	29-31
Hfst. III	HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN, BENELUX-GERECHTSHOF EN BENELUX ECONOMISCHE UNIE	32-41
<i>Afd. I</i>	<i>BENELUX-GERECHTSHOF EN BENELUX ECONOMISCHE UNIE</i>	32
<i>Afd. II</i>	<i>EUROPESE GEMEENSCHAPPEN EN BENELUX-SAMENWERKING</i>	33
<i>Afd. III</i>	<i>BENELUX-GERECHTSHOF EN HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN</i>	34
	§ 1. Onderscheid in samenstelling en bevoegdheid	34-36
	§ 2. Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en Benelux-Gerechtshof — Rechtvaardiging van het bestaan en het behoud van dit laatste — Betrekkingen tussen de twee rechtscolleges	
	A. Rechtvaardiging van het bestaan en het behoud van het Benelux-Gerechtshof	37
	B. Betrekkingen tussen het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en het Benelux-Gerechtshof	38-41
Titel II BEVOEGDHEDEN VAN HET BENELUX-GERECHTSHOF — GEMEENSCHAPPELIJKE RECHTSREGELS — NATIONAAL EN INTERNATIONAAL RECHT — UITLEG — VERZOEK DOOR EEN NATIONAAL RECHTSCOLLEGE — PROCESVOERING VOOR HET HOF — GEZAG EN UITWERKING VAN DE ARRESTEN		42-181
Hfst. I	BEVOEGDHEDEN VAN HET BENELUX-GERECHTSHOF — UITLEG VAN GEMEENSCHAPPELIJKE RECHTSREGELS — UITSPRAAK VAN HET HOF BIJ WIJZE VAN ARREST	42-99
<i>Afd. I</i>	<i>VOORAFGAANDE BESCHOUWINGEN</i>	42
<i>Afd. II</i>	<i>DE NATIONALE RECHTSCOLLEGES HEBBEN OFWEL DE MOGELIJKHEID, OFWEL DE VERPLICHTING ZICH TOT HET BENELUX-GERECHTSHOF TE WENDEN</i>	
	A. Nationaal rechtscollege — Begrip	43-48
	B. Nationale rechtscolleges die verplicht zijn zich tot het Benelux-Gerechtshof te wenden	49-61
<i>Afd. III</i>	<i>RECHTSTREEKS TOEPASSELIJKE BEPALINGEN EN GEMEENSCHAPPELIJKE RECHTSREGELS</i>	62-81
	§ 1. Begrip — Onderscheid	62-69
	§ 1 bis. Nationale wetten die „gemeenschappelijke rechtsregels” geworden zijn	70
	§ 2. Bepaling van de regels die „gemeenschappelijke rechtsregels” zijn	71-72
	§ 3. Beschikkingen van het Comité van Ministers	73-77
	§ 4. Reglementen van de Benelux-Bureaus	78-81

INHOUD

VII
nr.

<i>Afd. IV</i>	<i>UITLEG — UITLEG VAN GEMEENSCHAPPELIJKE RECHTSREGELS — BEGRIP</i>	82-87
<i>Afd. V</i>	<i>REGLEMENTEN VAN HET HOF</i>	88
<i>Afd. VI</i>	<i>NATIONALE RECHTSSTELSELS EN INTERNATIONAAL RECHT — VOORRANG — CONFLICTEN TUSSEN BEPALINGEN VAN INTERNATIONALE VERDRAGEN, MEER BEPAALD VAN DE VERDRAGEN TOT INSTELLING VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN (EN HET AFGELEIDE SECUNDAIRE RECHT) EN ANDERE VERDRAGEN, ZOALS DE BENELUX-VERDRAGEN — CONFLICTEN TUSSEN GRONDWETTELIJKE BEPALINGEN EN INTERNATIONALE VERDRAGEN</i>	89-99
<i>Hfst. II</i>	<i>HET BENELUX-GERECHTSHOF EN DE UITLEG VAN GEMEENSCHAPPELIJKE RECHTSREGELS — PROCESVOERING</i>	100-156
<i>Afd. I</i>	<i>KENMERKEN VAN DE PROCESVOERING</i>	100
<i>Afd. II</i>	<i>BEROEP OP DE VOORGESCHIEDENIS VAN DE VERDRAGEN, OP DE MEMORIES VAN TOELICHTING OF OP DE „OVERWEGINGEN” BIJ DE BESCHIKKINGEN</i>	101-103
<i>Afd. III</i>	<i>UITLEG DOOR HET BENELUX-GERECHTSHOF EN „AUTHENTIEKE” OF „GEZAGSINTERPRETATIE” DOOR NATIONALE WETGEVENDE MACHTEN</i>	104-107
<i>Afd. IV</i>	<i>MOTIVERING VAN DE ARRESTEN EN DE ADVIEZEN VAN HET BENELUX-GERECHTSHOF, RECHTDOENDE OP EEN VERZOEK OM UITLEG</i>	108-109
<i>Afd. V</i>	<i>DE KAMER VOOR DE PROCESVOERING</i>	110-112
<i>Afd. VI</i>	<i>ALGEMEEN OVERZICHT VAN DE PROCESVOERING</i>	113
<i>Afd. VII</i>	<i>VERZOEK DOOR EEN NATIONAAL RECHTSCOLLEGE OF DOOR HET COLLEGE VAN SCHEIDSRECHTERS OM UITLEG VAN EEN OF MEERDERE GEMEENSCHAPPELIJKE RECHTSREGELS</i>	
	A. Vraag, door een nationaal rechtscollege of door het College van Scheidsrechters aan het Benelux-Gerechtshof gesteld	114-119
	B. Inhoud van het tot het Benelux-Gerechtshof gerichte verzoek	120-121
	C. Opschorting van de termijnen van procedure en verjaring	122
	D. Rechtsmiddel volgens het nationaal recht tegen de beslissing die een vraag wel of niet aan het Benelux-Gerechtshof voorlegt	123-124
	E. Nationale beslissing die het Benelux-Gerechtshof een vraag van uitleg voorlegt, bestreden met een rechtsmiddel van nationaal recht — Effect op de bevoegdheden van het Hof	125-126
<i>Afd. VIII</i>	<i>OVERLEGGING AAN HET BENELUX-GERECHTSHOF VAN HET DOSSIER VAN DE ZAAK</i>	127
<i>Afd. VIIIbis.</i>	<i>DE KOSTELOZE RECHTSPLEGING</i>	127bis-127ter
<i>Afd. IX</i>	<i>DE SCHRIFTELIJKE BEHANDELING</i>	128-143
	§ 1. Uiteenzettingen, memories, memories van antwoord — Het begrip „partijen”	128-132

	nr.
§ 2. Het indienen en verzenden van de uiteenzettingen en memories — Berekening van de termijnen	
A. Berekening van de termijnen	134
B. Soorten verzendingen	135
§ 3. Sluiting van de schriftelijke behandeling — Getuigenverhoor — Expertise	136-139
§ 4. De beraadslaging en het arrest	140-143
<i>Afd. X</i> <i>DE MONDELINGE BEHANDELING</i>	144-156
§ 1. Algemeen	144-146
§ 2. Personen die ter terechtzitting mogen pleiten	147-149
§ 3. Openbaarheid van de terechtzittingen en van de uitspraak van het arrest	150-151
§ 4. De beraadslaging van het Hof	152
§ 5. Taalgebruik — Vertaling	153
§ 6. Conclusies van de advocaat-generaal — Taalgebruik	154-156
Hfst. III HET BENELUX-GERECHTSHOF, UITSPRAAK DOENDE OP EEN VERZOEK OM UITLEG VAN HET COLLEGE VAN SCHEIDSRECHTERS	157-159
Hfst. IV GEZAG EN UITWERKING VAN DE ARRESTEN VAN HET HOF	160-178
Hfst. V GEEN RECHTSMIDDELEN TEGEN DE INTERPRETATIEVE ARRESTEN VAN HET BENELUX-GERECHTSHOF	179
Hfst. VI DE INTERPRETATIE VAN DE DOOR HET HOF GEWEZEN ARRESTEN INZAKE UITLEG VAN GEMEENSCHAPPELIJKE RECHTSREGELS	180-181
Titel III DE DOOR HET BENELUX-GERECHTSHOF GEGEVEN ADVIEZEN	182-184
Titel IV DE AMBTENARENRECHTSPRAAK	185-291
Hfst. I AMBTENAREN EN ANDERE PERSONEN DIE EEN GESCHIL VOOR HET BENELUX-GERECHTSHOF KUNNEN BRENGEN — AARD VAN HET GESCHIL	185-194
<i>Afd. I</i> <i>AMBTENAREN EN ANDERE PERSONEN DIE EEN GESCHIL VOOR HET HOF KUNNEN BRENGEN</i>	185-186
<i>Afd. II</i> <i>AARD VAN DE GESCHILLEN DIE VOOR HET BENELUX-GERECHTSHOF GEBRACHT KUNNEN WORDEN</i>	187-189
<i>Afd. III</i> <i>GEVOLGEN VAN DE TOEPASSING VAN ARTIKEL 4 VAN HET EERSTE PROTOCOL EN VAN ARTIKEL 5 VAN HET TWEDE</i>	190-194
Hfst. II BEROEP BIJ HET HOF WAAR AL DAN NIET EEN „INTERN” BEROEP MOET AAN VOORAFGAAN	195-197
Hfst. III HET „UITBLIJVEN VAN DE BESLISSING” — HET BEROEP WEGENS NALATEN	198
Hfst. IV HET INTERN BEROEP	199-209
<i>Afd. I</i> <i>ALGEMEEN</i>	199-202

INHOUD

		IX nr.
<i>Afd. II</i>	<i>HET INTERN BEROEP VAN DE PERSONEN IN DIENST VAN HET BENELUX-MERKENBUREAU EN VAN HET BENELUX-BUREAU VOOR TEKENINGEN OF MODELLEN</i>	203
<i>Afd. III</i>	<i>VOORWERP VAN HET INTERN BEROEP — TAAK VAN DE RAADGEVENDE COMMISSIES — BEVOEGDHEID — PROCESVOERING</i>	204-206
<i>Afd. IV</i>	<i>INHOUD VAN DE AKTE VAN „INTERN BEROEP”</i>	207
<i>Afd. V</i>	<i>HET VERMIJDEN VAN EEN INTERN BEROEP?</i>	208
<i>Afd. VI</i>	<i>„HET GEZAG”, BEDOELD IN DE ARTIKELEN 7 EN 9 VAN HET EERSTE PROTOCOL (ONDERTEKEND OP 29 APRIL 1969) EN IN DE BEPALINGEN VAN HET TWEEDE PROTOCOL (ONDERTEKEND OP 11 MEI 1974) BETREFFENDE DE BENELUX-BUREAUS</i>	209
Hfst. V	<i>BEROEPSGRONDEN</i>	210-218
<i>Afd. I</i>	<i>BEROEPEN, GERICHT TEGEN EEN BESLUIT WAARBIJ EEN DISCIPLINAIRE STRAF OF EEN SCHORSING WERD OPGELEGD</i>	211
<i>Afd. II</i>	<i>BEROEPEN TEGEN ANDERE BESLISSINGEN</i>	212-218
Hfst. VI	<i>BESLISSINGEN DIE HET VOORWERP VAN EEN BEROEP KUNNEN UITMAKEN — BEGRIP — MACHTEN VAN HET HOF — MACHTEN VAN EEN RECHTER IN HOGER BEROEP — VOLHEID VAN RECHTSMACHT — Vernietiging — Andere machten</i>	219-230
<i>Afd. I</i>	<i>BESLISSINGEN DIE HET VOORWERP VAN EEN BEROEP KUNNEN UITMAKEN — BEGRIP</i>	219-224
<i>Afd. II</i>	<i>MACHTEN VAN HET HOF</i>	225-230
Hfst. VII	<i>RECHTSREGELS MET BETREKKING TOT DE RECHTEN EN PLICHTEN VAN DE AMBTENAREN EN BEAMBTEN VAN DE BENELUX — PERSONEN IN DIENST VAN DE BENELUX ECONOMISCHE UNIE EN IN DIENST VAN HET BENELUX-MERKENBUREAU OF HET BENELUX-BUREAU VOOR TEKENINGEN OF MODELLEN</i>	231-256
<i>Afd. I</i>	<i>FORMELE BRONNEN VAN DIE RECHTSREGELS</i>	231-251
	§ 1. De geschreven regels	
	A. Regels voor ambtenaren en beambten van de Benelux Economische Unie	233-235
	B. Regels voor ambtenaren en beambten van het Benelux-Merkenbureau en van het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen	236
	C. Andere geschreven bronnen	237-238
	§ 2. Ongeschreven regels	
	A. Allerlei regels — Verdeling van machten en bevoegdheden — Rechter — Wetgevende en Uitvoerende Macht	239
	B. De algemene of andere beginselen van het recht	240
	C. Beginselen ingegeven door het gezond verstand of de natuur der dingen	242
	D. Uit de doelstellingen en de eigen aard van de openbare diensten voortvloeiende „algemene beginselen”	243
	E. Allerlei „beginselen”	244-251

	nr.
<i>Afd. II</i> DE BILLIJKHEID	252-256
Hfst. VIII DE PROCESVOERING VOOR DE RAADGEVENDE COMMISSIE — DE PROCESVOERING VOOR HET HOF — ARRESTEN — TENUITVOERLEGGING	257-291
INLEIDING	257
<i>Afd. I</i> HET BEROEP — ONTVANKELIJKHEID — VEREISTEN — GRONDEN (MIDDELEN)	258-268
<i>Afd. II</i> VERSCHIJNING VAN DE PARTIJEN — VERTEGENWOORDIGING EN BIJSTAND	269-270
<i>Afd. III</i> SCHRIFTELIJKE BEHANDELING — MAATREGELEN VAN INSTRUCTIE — MONDELINGE BEHANDELING — OPENBAARHEID VAN DE TERECHTZITTINGEN EN UITZONDERINGEN	271-274
<i>Afd. IV</i> DE TUSSENKOMST (PROTOCOL VAN 29 APRIL 1969, ARTIKEL 25, EN REGLEMENT OP DE PROCESVOERING VAN HET HOF, ARTIKELEN 30-2 EN 54 TOT 57)	275-279
<i>Afd. V</i> DE TERMIJNEN	280-281
<i>Afd. VI</i> GETUIGEN EN DESKUNDIGEN	282-283
<i>Afd. VII</i> GEEN PROCEDURE BIJ VERSTEK — GEEN VERZET — GEEN HOGER BEROEP	284-285
<i>Afd. VIII</i> SCHORSENDE WERKING VAN HET INTERN BEROEP EN VAN HET BEROEP VOOR HET HOF — VOORWAARDEN — TENUITVOERLEGGING VAN DE ARRESTEN VAN HET HOF EN SCHORSING VAN DE TENUITVOERLEGGING	286-289
<i>Afd. IX</i> HET DERDENVERZET — DE HERZIENING — DE INTERPRETATIE VAN DE ARRESTEN — DE KOSTELOZE RECHTSPLEGING — DE HERVATTING VAN HET RECHTSGEDING — DE INTREKKING VAN HET VERZOEK — DE VALSHEID VAN STUKKEN	290

BIJLAGEN

BIJLAGE I	blz.
1. Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof ondertekend te Brussel op 31 maart 1965	226
2. Aanvullend Protocol bij het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof ondertekend te Brussel op 25 oktober 1966 (Taalgebruik voor het Hof)	232
BIJLAGE II	
Protocol ter uitvoering van artikel 1, tweede lid, van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof ondertekend te 's-Gravenhage op 29 april 1969	233
BIJLAGE III	
Aanvullend Protocol bij het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof inzake de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie ondertekend te 's-Gravenhage op 29 april 1969.	236

INHOUD

XI
blz.

BIJLAGE IV

Protocol betreffende de rechtsbescherming van de personen in dienst van het Benelux-Merkenbureau en het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen ondertekend te Brussel op 11 mei 1974 241

BIJLAGE V

Tweede Protocol ter uitvoering van artikel 1, tweede lid, van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof ondertekend te Brussel op 11 mei 1974 243

BIJLAGE VI

Reglement van orde van het Benelux-Gerechtshof 246

BIJLAGE VII

Reglement op de procesvoering van het Benelux-Gerechtshof 252

BIJLAGE VIII

Huishoudelijk en Procedurereglement van de Raadgevende Commissie bevoegd inzake Ambtenarenrechtspraak 268

BIJLAGE IX

Geannoteerd overzicht van de rechtsregels gemeen aan de drie Beneluxlanden voor de uitleg waarvan het Benelux-Gerechtshof bevoegd is of zal zijn 273

BIJLAGE X

Datum van inwerkingtreding van bepaalde Verdragen, Overeenkomsten en Protocollen 281

ZAAKREGISTER

283

LIJST VAN AFKORTINGEN EN CITEERWIJZEN

<i>Adm. Publ.</i>	Administration publique
<i>Arr.Cass.</i>	Arresten van het Hof van Cassatie
<i>Arr.H.v.J.</i>	Arresten van het Hof van Justitie
<i>Benelux PB.</i>	Benelux Publikatieblad
<i>Cah.Dr.Eur.</i>	Cahiers de Droit européen
E.E.G.	Europese Economische Gemeenschap
E.G.A.	Europese Gemeenschap voor Atoomenergie
<i>Gedr. St., Kamer</i>	Gedrukte Stukken, Kamer
<i>Gedr. St., Senaat</i>	Gedrukte Stukken, Senaat
H.v.J. (E.G.)	Hof van Justitie (van de Europese Gemeenschappen)
<i>J.H.J. (E.G.)</i>	Jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen
<i>J.T.</i>	Journal des Tribunaux
<i>M.v.T.</i>	Memorie van toelichting
<i>N.J.</i>	Nederlandse Jurisprudentie
<i>N.J.B.</i>	Nederlands Juristenblad
<i>Nov.</i>	Les Nouvelles
<i>Parl. Doc.</i>	Parlementaire documentatie
<i>Pas.</i>	Pasicrisie
<i>Publ. E.G.</i>	Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen
<i>R.Adm.</i>	Revue de l'Administration et du Droit administratif de la Belgique
<i>R.B.D.I.</i>	Revue belge de Droit international
<i>R.Dr.Int.Comp.</i>	Revue de Droit international et de Droit comparé
<i>Rec.Dall.</i>	Recueil Dalloz
<i>Rép.Fisc.</i>	Répertoire fiscal
<i>R.G.Dr.Int.Publ.</i>	Revue générale de Droit international public
<i>R.Trim.Dr.Eur.</i>	Revue trimestrielle de Droit européen
<i>S.E.W.</i>	Sociaal-Economische Wetgeving. Tijdschrift voor Europees en Economisch Recht
<i>Stbl.</i>	Belgisch Staatsblad
<i>T.Best.</i>	Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen

TITEL I

**SAMENSTELLING EN BEVOEGDHEDEN VAN HET HOF
HET COLLEGE VAN SCHEIDSRECHTERS
DE RAADGEVENDE COMMISSIES
HET HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN
EN HET BENELUX-GERECHTSHOF**

HOOFDSTUK I

SAMENSTELLING EN BEVOEGDHEDEN VAN HET BENELUX-GERECHTSHOF

AFDELING I

SAMENSTELLING

§ 1. Algemeen — Statuut van de magistraten van het Hof

1 Het Benelux-Gerechtshof onderscheidt zich van de andere internationale of regionale rechtscolleges doordat het uitsluitend is samengesteld uit leden van de nationale rechtscolleges van de betrokken Staten, het plaatsvervangende rechters heeft en het de instelling van een hoofd van het parket kent.

Rechters, advocaten-generaal en plaatsvervangende rechters maken allen deel uit van de hoogste rechtscolleges van de drie Lid-Staten of, wat Luxemburg betreft, eventueel van het „Comité du Contentieux” van de Raad van State.

De rechters en de plaatsvervangende rechters zijn dus raadsheer in de Hoge Raad der Nederlanden, raadsheer in het Hof van Cassatie van België en raadsheer in de „Cour supérieure de Justice” of in het „Comité du Contentieux” van de Raad van State van Luxemburg.

Hier dient aangestipt te worden dat, zo het Verdrag van 31 maart 1965 betreffende de instelling en het statuut van het Benelux-Gerechtshof, de „Cour supérieure de Justice” van Luxemburg als hoogste rechtscollege van dat land bedoeld had, bij de Luxemburgse Wet van 7 maart 1980 een „Cour de cassation” werd opgericht. Maar dit nieuwe rechtscollege blijft deel uitmaken van de „Cour supérieure de Justice”. De nieuwe wet bepaalt ook dat de „Procureur général d’Etat” en de advocaten-generaal hun ambt uitoefenen zowel vóór de „Cour de cassation” als vóór de „Cour supérieure de Justice”.

Uit de raadsheren van elk van de drie nationale rechtscolleges (voor Luxemburg komen er twee in aanmerking) worden dus drie rechters en twee plaatsvervangende rechters gekozen.

De drie advocaten-generaal worden gekozen uit de advocaten-generaal van de Hoge Raad, van het Hof van Cassatie en van de „Cour supérieure de Justice” van Luxemburg; dus één uit elk van deze rechtscolleges.

Advocaten-generaal, rechters en plaatsvervangende rechters blijven hun ambt uitoefenen tot zeventig jaar, wat de leeftijdsgrens is voor de leden van zetel en parket in het Hof van Cassatie en de Hoge Raad.

De Luxemburgse leden van het Benelux-Gerechtshof — zetel en parket — zowel de effectieve als de voormalige raadsheren of advocaten-generaal in de „Cour supérieure de Justice”, zowel de effectieve als voormalige leden van de Raad van State, instellingen waarin de leeftijdsgrens vijftenzestig jaar is, blijven hun functie uitoefenen tot diezelfde leeftijd van zeventig jaar.

2 De advocaat-generaal van Luxemburgse nationaliteit evenals de rechters en plaatsvervangende rechters van dezelfde nationaliteit, die deel uitmaken van de „Cour supérieure de Justice” mogen dus lid blijven van het Benelux-Gerechtshof tot zeventig

jaar, hoewel ze geen gerechtelijk ambt meer vervullen in hun land. Het Verdrag preciseert, wat hen betreft, dat voor hen, „de incompatibiliteiten van kracht (zijn), welke in hun eigen land voor de magistraten van het hoogste rechtscollege gelden. Zij blijven onderworpen aan het disciplinaire gezag dat in de wetgeving van hun eigen land is voorzien”. (Artikelen 3-4 van het Verdrag van 31 maart 1965).

Deze bepaling is merkwaardig: zij verlengt in het Luxemburgs intern recht de uitwerking van de bepalingen die betrekking hebben op de onverenigbaarheden en de disciplines zolang een Luxemburger deel blijft uitmaken van het Benelux-Gerechtshof als rechter, advocaat-generaal of plaatsvervangend rechter.

Zij zou niet toegepast kunnen worden op de Nederlandse en Belgische leden van het Benelux-Gerechtshof, daar zij in hun land in ruste gesteld worden op een leeftijd waarop zij ook geen deel meer kunnen uitmaken van het Benelux-Gerechtshof.

De Nederlandse of Belgische magistraten, evenals trouwens de Luxemburgse, die om persoonlijke of gezondheidsredenen of om welke andere reden ook, zouden ophouden deel uit te maken van hun nationaal rechtscollege vóór zij de nationaal geldende leeftijdsgrens bereikt hebben, zouden ook niet langer deel uitmaken van het Benelux-Gerechtshof.

3 Wat de voor alle magistraten van het Benelux-Gerechtshof geldende tuchtregeling betreft, blijkt uit de bepalingen van artikel 3, derde en vierde lid van het Verdrag dat, hoewel zij niet aan andere tuchtmaatregelen kunnen onderworpen worden dan aan die welke door hun nationaal statuut bepaald zijn, het Benelux-Gerechtshof, zelfs wanneer met de nationale procedure geen aanvang wordt gemaakt, nochtans kan vaststellen dat zij „niet langer voldoen aan de voorwaarden die gelden voor de uitoefening van hun functie”. Deze vaststelling wordt dan betekend aan het Comité van Ministers en brengt een vacature van het ambt teweeg (Zie ook artikel 5 van het Reglement van Orde. De Franse tekst van het verdrag spreekt van „vacance du siège” (de Nederlandse tekst enkel van „vakature”), maar het woord „siège” slaat hier klaarblijkelijk zowel op de functie van advocaat-generaal als op die van magistraat van het college).

De rechters, advocaten-generaal en plaatsvervangende rechters „oefenen hun ambt uit in alle onpartijdigheid en onafhankelijkheid” (art. 4-1 van het Verdrag). Zij zijn onafzetbaar (memorie van toelichting, art. 3, vijfde lid). Zij worden benoemd door het Comité van Ministers, op voorstel van elke nationale regering.

4 Krachtens het hierboven beschreven statuut, oefenen zij dus gelijktijdig hun ambt uit in hun nationaal rechtscollege én in het Benelux-Gerechtshof: dit heeft noodzakelijkerwijze tot gevolg dat bijzondere regels van toepassing zullen zijn wat de procedure betreft. Deze zullen hierna verklaard, gerechtvaardigd en verduidelijkt worden.

De memorie van toelichting zegt desbetreffend: „De structuur van de verschillende Benelux-organen wordt gekenmerkt door het streven op hoog niveau een nauwe samenwerking tot stand te brengen tussen de verschillende nationale diensten en instellingen ... Op het rechterlijke vlak wordt deze zelfde lijn getrokken, indien men het Benelux-Hof samenstelt uit leden van de drie hoogste rechtscolleges... Tenslotte zal de taak van het Hof nauw verbonden zijn met die van de hoogste gerechtshoven van de drie landen waarvan zij als het ware een verlengstuk zal vormen”.

Immunitéit

De magistraten van de drie Staten worden door bepaalde immunititeiten beschermd. Gelden die ook met betrekking tot het ambt dat ze in het Benelux-Gerechtshof bekleeden?

5 De immunitéit met betrekking tot wat zij gezegd of geschreven hebben in de uitoefening van hun functie van magistraat.

Het Verdrag bevat ten deze geen enkele bepaling. Het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen daarentegen bepaalt dat de rechters en de advocaten-generaal „zijn vrijgesteld van rechtsvervolging” en verder: „met betrekking tot hetgeen zij in hun officiële hoedanigheid hebben gedaan, gezegd of geschreven, blijven zij deze immunitéit genieten ook nadat zij hun ambt hebben neergelegd.”

Het Protocol voegt er aan toe: „Het Hof kan, in voltallige zitting, de immunitéit opheffen” (artikelen 3 en 8).

In feite is de immunitéit met betrekking tot woord en geschrift — *freedom of speech* — geen immunitéit van jurisdictie maar een immunitéit van rechtsvervolging (in de Nederlandse tekst); er werd geen misdrijf gepleegd en het is derhalve niet duidelijk hoe het Hof de immunitéit zou kunnen opheffen.

De immunitéit maakt trouwens een algemeen rechtsprincipe uit dat geenszins in de tekst van een wet of van een internationaal verdrag verwoord moet worden en waarvan overigens niet wordt afgeweken door de Benelux-Verdragen of Protocollen.

Ik meen te mogen bevestigen dat dit algemeen rechtsprincipe deel uitmaakt van het positief recht van elk van de drie Benelux-Staten en dat het eveneens geldt voor wat de leden van het Benelux-Gerechtshof — rechters en advocaten-generaal — in de uitoefening van hun ambt gezegd en geschreven hebben. Deze immunitéit is onverbrekkelijk verbonden met het vrij en onafhankelijk uitoefenen van de functie zoals dit hoort.

Grondwetten en wetteksten hebben, om identieke redenen, een dergelijke immunitéit erkend ten behoeve van de leden van de wetgevende kamers en van de advocaten. Historische omstandigheden evenals de evolutie van zeden, tradities en instellingen verklaren het bestaan van die teksten.

Ze werden niet noodzakelijk geacht wat de rechtsprekende leden en de leden van het parket van de rechtscolleges betreft.

De rechtscolleges van bepaalde Staten hebben, wanneer ze uitzonderlijk de gelegenheid kregen zich daarover uit te spreken, de immunitéit uitdrukkelijk erkend.

Dit is b.v. geschied in Groot-Brittannië en in de Verenigde Staten van Amerika (zie desbetreffend POLLOCK, *Law of Torts. A Treatise*, 1939, 92-93 en noten).

Ook het Franse Hof van Cassatie heeft in zijn arresten van 2 februari 1900 (*Bulletin des arrêts de la Cour de cassation. Chambre criminelle*, 1900, nr. 41, 64 en 65) en 23 november 1950 (*Rec. Dall.*, 1951, *Jurisprudence*, 23), aangaande de magistraten van het Openbaar Ministerie beslist, „que ces officiers tiennent de la nature même de leurs fonctions et du caractère dont ils sont revêtus, le droit, sous le seul contrôle des autorités dont ils relèvent, de dire ou d'écrire tout ce que, dans leur conscience, ils estiment nécessaire à l'accomplissement de la mission dont ils sont chargés, et que, par suite, les réquisitions, par eux prises à l'audience, ne

peuvent donner lieu à aucune action en diffamation ou injure ... (zie ook: J. SAUVEL, *Les immunités judiciaires. Etude sur l'impunité de la parole et de l'écriture en justice. Science criminelle et droit pénal comparé*, 1950, 557 e.v.; DALLOZ, *Répertoire pratique de législation, de doctrine et de jurisprudence*, Tw., Ministère public, nr. 9-95; DALLOZ, *Répertoire de droit criminel*, Tw. Diffamation, nr. 295; DALLOZ, *Répertoire pratique de législation, de doctrine et de jurisprudence*, Tw., Presse — Outrage — Publication, nr. 1206; DALLOZ, *Nouveau Répertoire de droit*, Tw. Diffamation, nr. 66 en 67).

Op 9 mei 1979 nam het Belgische Hof van Cassatie nagenoeg letterlijk de beslissing van het Franse Hof van Cassatie over en stelde het verder vast dat het immuniteitsprincipe, dat in andere Staten met instellingen als de onze erkend en toegepast wordt, een *conditio sine qua non* is voor de onafhankelijkheid van die magistraten, onafhankelijkheid die essentieel en onafscheidelijk verbonden is met hun taak de waarheid te laten achterhalen, door aan de bevoegde rechtbank alles uiteen te zetten wat, naar hun oordeel, de rechtsbedeling van nut kan zijn. Het Hof besloot dan ook dat bedenkingen i.v.m. het bewijzen van de waarheid gemaakt door een substituut-procureur-generaal tijdens zijn requisitorium voor het hof van assisen, maar die de eer of de goede naam van bepaalde experts in het gedrang konden brengen, geen aanleiding konden geven tot rechtsvolgving ten laste van die magistraat (*Pas.*, 1978, I, 1026 en de conclusie van de eerste advocaat-generaal in *Arr. Cass.*, 1978, 1051.)

Andere immuniteiten

6 Er zouden nog heel wat meer problemen betreffende immuniteiten aan bod kunnen komen, omdat het Verdrag noch de Protocollen erover handelen. Eens te meer zij gezegd dat nu eenmaal niet alles in geschreven rechtsregels vastgelegd kan worden.

Zouden de magistraten van het Benelux-Gerechtshof b.v. civielrechtelijk aansprakelijk gesteld kunnen worden voor schade die zij veroorzaakt zouden hebben door een „fout”, begaan bij de uitoefening van hun rechtsprekende functie?

Een dergelijke aansprakelijkheid zou normaliter ondenkbaar zijn ingevolge een algemeen rechtsprincipe dat trouwens door het gezond verstand afgeleid wordt uit de aard van het ambt zelf, daar zulke aansprakelijkheid de ambtsuitoefening van de magistraten lam zou leggen of hun recrutering nog moeilijker zou maken dan zij nu reeds is. Wanneer bovendien de Staat waarvan de magistraat een onderdaan is, dan nog rechtstreeks of onrechtstreeks zou moeten instaan voor die schade, zou de onafhankelijkheid van de magistraat sterk in het gedrang kunnen komen.

Derhalve is het slechts bij hoge uitzondering dat een handeling of een nalatigheid van een magistraat, in de uitoefening van zijn ambt, aanleiding kan geven tot herstel in de vorm van schadeloosstelling of compensatie: we denken hier aan de procedure van verhaal op de rechter, het toekennen van een schadeloosstelling wegens onwerkdadige voorhechtenis of ingevolge een succesvolle procedure tot herziening.

Dergelijke uitzonderingen bestaan echter niet met betrekking tot handelingen, beslissingen of nalatigheden van de magistraten van het Benelux-Gerechtshof.

We herinneren aan art. 5-5° van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, dat luidt als volgt: „Een ieder die het slachtoffer is geweest van een arrestatie of een gevangenhouding in strijd met de bepalingen van dit artikel, heeft recht op schadeloosstelling”.

Artikel 14-6 van het Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (aangenomen en opengesteld voor ondertekening, ratificatie en toetreding door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in haar resolutie 2200 A (XXI) van 16 december 1966) bepaalt: „Indien iemand bij een eindspraak wegens een strafbaar feit is veroordeeld en het vonnis vervolgens is vernietigd, of indien hem daarna gratie is verleend, op grond van de overweging dat een nieuw of een pas aan het licht gekomen feit onomstotelijk aantoonde dat van een gerechtelijke dwaling sprake is, wordt degene die, als gevolg van die veroordeling, straf heeft ondergaan, overeenkomstig de wet schadeloos gesteld, tenzij wordt aangetoond dat het niet tijdig bekend worden van het onbekende feit geheel of gedeeltelijk aan hemzelf te wijten was.”

Strafrechtelijke immuniteit

7 Het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen verleent een vrijstelling van „rechtsvervolging” (in het Frans: *immunité de juridiction*). Deze immuniteit geldt — behoudens eventuele opheffing door het Hof — voor alle misdrijven die de rechters of advocaten-generaal van dat Hof gepleegd zouden kunnen hebben.

Indien de immuniteit wordt opgeheven en er een strafvervolging tegen de magistraat wordt ingesteld, „kan hij in elk der Lid-Staten slechts worden berecht door de instantie, welke bevoegd is tot berechting van de leden van het hoogste rechterlijke college” (art. 3 *in fine*).

Iets dergelijks vinden we niet terug in het Verdrag (van 31 maart 1965), noch in de Benelux-Protocollen.

Dit is jammer. Een magistraat van het Benelux-Gerechtshof die zich in één van de twee landen dat niet het zijne is bevindt, kan er inderdaad niet alleen zonder enige beperking vervolgd worden, maar wordt bovendien anders berecht dan zijn collega's in dat Hof, die wél de nationaliteit hebben van het land waar zij een misdrijf begaan. Zo zou een magistraat van het Benelux-Gerechtshof die deel uitmaakt van de Hoge Raad der Nederlanden, van de „Cour supérieure de Justice” of van de afdeling „contentieux” van de „Conseil d'Etat” van Luxemburg die ervan verdacht zou worden een misdrijf begaan te hebben in België — waar immers de permanente zetel van het Hof gevestigd is — vervolgd worden voor de politierechter of voor de correctionele rechtbank, terwijl een Belgisch lid van hetzelfde Benelux-Gerechtshof, verdacht van hetzelfde misdrijf, vervolgd zou worden voor een Hof van beroep, nadat de in de artikel 481 en 482 van het Wetboek van Strafvordering bepaalde formaliteiten vervuld zouden zijn. (Hier wordt de Belgische terminologie gebezigd: „misdrijf”, de algemene term zijnde die slaat op overtredingen, wanbedrijven en misdaden).

Er valt nog een andere discriminatie te betreuren: iedereen die een ambt van enig belang uitoefent in een internationale organisatie of in een organisatie van internationale aard, geniet thans de diplomatieke onschendbaarheid en, dienvolgens, de immuniteit van jurisdictie. Er bestaat tegenwoordig zelfs een neiging om de immuniteiten te pas en te onpas te verlenen aan de meest uiteenlopende soorten ambtenaren, wier aantal steeds toeneemt, en aan wie steeds maar meer taken worden toegekend.

De opstellers van de Verdragen van Rome en van Parijs betreffende de Europese Gemeenschappen hebben voor de magistraten van het Europese Hof van Justitie zeer wijs een immuniteit ingebouwd die kan opgeheven worden in voltallige zitting van het Hof.

Het is noodzakelijk en niet meer dan behoorlijk, dat dergelijk stelsel dringend tot stand zou gebracht worden ten behoeve van de magistraten van het Benelux-Gerechtshof. Ontwerpen in die zin werden door de korpschefs van dat Hof overgezonden aan het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie en aan de drie regeringen.

§ 2. De president van het Hof

8 De president wordt uit de effectieve rechters gekozen door de algemene vergadering van het Benelux-Gerechtshof.

Hij zit het Hof en de algemene vergadering voor.

Het Verdrag van 31 maart 1965 en de reglementen van het Hof — Reglement van Orde en Reglement op de procesvoering — kennen hem een uitgebreide macht toe wat de schriftelijke en de mondelinge procedure betreft. Hierop wordt verder teruggekomen.

§ 3. De advocaten-generaal en de advocaat-generaal, hoofd van het parket

9 De internationale en regionale rechtscolleges beschikken gewoonlijk niet over bijstand van advocaten-generaal, behoudens het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen (P. GARI, *L'Avocat général à la Cour de Justice des Communautés Européennes*, in *Cah. Dr. Eur.*, 1976, 375 e.v.). Evenals in dit hoge Europese gerecht en in de hoogste rechtcolleges van de drie Benelux-landen, hebben de advocaten-generaal van het Benelux-Gerechtshof, „onverminderd de andere in het Reglement op de procesvoering nader omschreven taken, ... in het bijzonder tot taak in alle onpartijdigheid een gemotiveerde conclusie te nemen over alle bij het Hof aanhangige zaken, ten einde het in de vervulling van zijn opdracht bij te staan” (Artikel 11 van het Reglement van Orde).

De advocaten-generaal geven weliswaar niet in alle zaken, voorgelegd aan de drie hoogste nationale rechtscolleges, hun „conclusie”, maar ze doen dat alleszins in het Belgisch Hof van Cassatie.

De auteurs van het Verdrag van 31 maart 1965 hebben het nodig geacht om in artikel 5-4 te preciseren dat de Minister van Justitie, zich rechtstreeks tot het Parket wendend, „het Hof een uiteenzetting (kan) doen geworden van zijn zienswijze omtrent een geschilpunt” maar dat „de leden van het Parket ... niet verplicht (zijn) de door de Minister uitgesproken mening te verdedigen”.

Deze precisering was overbodig en toont aan dat degenen die deze bepaling hebben opgesteld, geen nauwkeurig idee hadden van het statuut en de rol van een advocaat-generaal bij de drie hoogste rechtscolleges van de drie landen en dat ze daarenboven uit het oog hadden verloren dat art. 4-1 van het Verdrag reeds bepaald had: „de leden van het Hof en van het Parket oefenen hun ambt uit in alle onpartijdigheid en onafhankelijkheid”.

Nog ongelukkiger klinkt het in de memorie van toelichting (zie art. 5, derde lid): „Het Parket is mede geroepen aan het Hof het standpunt van de Regering kenbaar te maken, waarbij het echter volkomen vrij blijft zich met dat standpunt al dan niet te verenigen”.

Het had geen nut de Ministers van Justitie de mogelijkheid te verschaffen, om, langs het Parket om, een voor het Hof bestemde memorie te laten geworden.

Het deponeren ter griffie volstaat, net als voor de andere fysische en rechtspersonen, die eveneens dat recht hebben een memorie in te dienen.

Het Reglement op de procesvoering, om de gelijkheid te herstellen en om te onderstrepen dat het nutteloos was zich tot het Parket te wenden, bepaalt dan ook: „Deze uiteenzetting (nl. die van de Minister) kan ofwel worden gericht tot het hoofd van het parket, die voor deponering bij de griffie zorg draagt, ofwel rechtstreeks in de griffie worden gedeponerd” (art. 3, 2).

Het is ondenkbaar dat een advocaat-generaal „aan het Hof het standpunt van de Regering kenbaar ... (zou) maken”.

De regeringen kunnen, langs hun Minister van Justitie, „een uiteenzetting indienen van hun zienswijze omtrent een geschilpunt” en als zij deze „zienswijze” ter zitting van het Hof willen preciseren en uitleggen, dan zullen zij dat, zo goed als ieder ander die mag optreden, kunnen doen bij monde van een advocaat of van een ander persoon — meer bepaald een ambtenaar —, die daartoe door het Hof wordt gemachtigd.

Het statuut van de advocaat-generaal verbiedt hem als woordvoerder van een regering of van een minister op te treden. Noch de Belgische regering noch de Belgische Minister van Justitie hebben er ooit aan gedacht om

voor het Hof van Cassatie hun opinie of hun stelling tot staving of tot verwerping van een voorziening te laten voordragen door de procureur-generaal of een advocaat-generaal. Daartoe hebben zij hun raadslieden, en de procureur-generaal en de advocaten-generaal zijn dat nu eenmaal niet.

De advocaat-generaal, hoofd van het parket

10 Deze heeft speciale bevoegdheden, voortkomend enerzijds uit de aard van de functie zelf, uit de nationale tradities en beginselen die het Verdrag van 31 maart 1965 geïnspireerd hebben en anderzijds uit de bepalingen van het Reglement van Orde en het Reglement op de procesvoering.

In de drie Benelux-Staten hebben alle rechtscolleges een „zetel” en een „parket”, die allemaal een korpschef hebben: Eerste Voorzitter en Procureur-generaal, Voorzitter en Procureur (des Konings) of Officier van Justitie, Voorzitter en Arbeidsauditeur (In België is er weliswaar geen Procureur des Konings, verbonden aan de Rechtbank van koophandel, maar de Procureur des Konings van het arrondissement oefent er de functie van Openbaar Ministerie uit.)

Het leek derhalve normaal dat er aan de leiding van het parket een „hoofd” zou komen, hoewel er geen sprake is van enige ondergeschiktheid („geen van zijn leden (staat) hiërarchisch boven de andere” lezen we, in het laatste lid van de commentaar op artikel 5 van het Verdrag, in de memorie van toelichting).

De functie van advocaat-generaal, die volkomen onafhankelijk en vanzelfsprekend volkomen onpartijdig moet kunnen concluderen in alle bij het Benelux-Gerechtshof dienende zaken, impliceert uiteraard deze afwezigheid van ondergeschiktheid, wat eveneens geldt voor de magistraten van de zetel ten opzichte van de president. Een leiding is echter onontbeerlijk voor de materiële vereisten van dienstaanleggenheden.

De uitdrukking „hoofd van het parket” is ongetwijfeld weinig fraai. De titel „Procureur-generaal” ware meer aangewezen en, ondanks bepaalde bedenkingen die zouden kunnen geopperd worden, beter in overeenstemming met de gerechtelijke traditie in onze drie landen. Ook had men de titel „Eerste Advocaat-generaal” in overweging kunnen nemen.

De advocaat-generaal, hoofd van het parket, zorgt voor het verloop van de dienst, vertrouwt eventueel sommige van zijn verplichtingen aan de advocaten-generaal toe en wijst de zaken aan hen of aan zichzelf toe.

Het lijkt merkwaardig dat in het Verdrag van 31 maart 1965 aanbevolen wordt, de advocaat-generaal behorende tot het land waarvan een rechtscollege een vraag van interpretatie tot het Benelux-Gerechtshof heeft gericht, met de conclusie te belasten (art. 5, 1 van het Verdrag). Deze bepaling is zeer verrassend, daar ze het mogelijk maakt dat een advocaat-generaal, die voor zijn nationaal rechtscollege een conclusie zou genomen hebben en daarin zou voorgesteld hebben een vraag om uitleg tot het Benelux-Gerechtshof te richten, voor dit Hof zou concluderen. Hij kan dus bijdragen tot het stellen van vragen aan het Benelux-Gerechtshof en dan zelf op die vragen antwoorden.

Dit stelsel is, mij dunkt, niet erg geslaagd.

De advocaat-generaal, hoofd van het parket, vertegenwoordigt samen met de president het Hof „naar buiten uit”. De president van het Hof en het hoofd van het parket komen tussen in verband met organisatieproblemen van materiële aard waarvoor stappen moeten worden gedaan bij de autoriteiten van de Benelux Economische Unie — meer

bepaald bij het Comité van Ministers — en in verband met de eventueel door hen te nemen beslissingen.

Een nauwe samenwerking tussen de twee korpschefs is zeer wenselijk en werd trouwens tot op heden ten volle verwezenlijkt.

Institutioneel en traditioneel, kan de advocaat-generaal, hoofd van het parket, wanneer dit nodig blijkt, de voorname rol van initiatiefnemer, van „motor” spelen.

Traditioneel verantwoordelijk voor het „functioneren” van de rechtsbedeling, moet de advocaat-generaal, hoofd van het parket, in het bijzonder oog hebben voor een efficiënt functioneren. Te dien einde zal hij meer bepaald de hervormingen of wijzigingen voorstellen die de ervaring als noodzakelijk heeft aangewezen. Het spreekt vanzelf dat de president van het Hof dezelfde zorg kan hebben. Het elkaar ook aanvullen is steeds weldoend gebleken en zal dat blijven.

Ook het Reglement van Orde verleent een aantal bevoegdheden aan de advocaat-generaal, hoofd van het parket.

Het hoofd van het parket heeft een andere nationaliteit dan de president.

§ 4. De algemene vergadering van het Benelux-Gerechtshof

11 „Zij wordt bijeengeroepen om te beraadslagen en te beslissen over de gevallen waarin het Verdrag voorziet, alsmede over alle andere onderwerpen die het statuut en de werkwijze van het Hof betreffen” (Reglement van Orde, artikel 18-2). „Het Hof houdt zitting op de data die, al naar gelang van de behoefte, worden vastgesteld door de president na advies van het hoofd van het parket” (Reglement van Orde, artikel 14, 1).

„De algemene vergadering wordt bijeengeroepen door de president, hetzij ambtshalve, hetzij ... op verzoek van het hoofd van het parket” (*id.*, art. 18, 1).

a. Door het Verdrag bepaalde gevallen

12 a) Verkiezing van de president van het Hof. Vaststelling dat een bepaald advocaat-generaal hoofd van het parket wordt. Verkiezing van de vice-presidenten.

b) Het beëdiging of het aanvaarden van de belofte van de president van het Hof.

c) Een Reglement van Orde en een Reglement op de procesvoering opstellen.

13 b. Het geval, bepaald door het Protocol inzake de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie

Verkiezing van de rechters die deel zullen uitmaken van de speciale kamer (zie verder, nr. 17).

14 c. Gevallen die niet uitdrukkelijk in het Verdrag of het Protocol geregeld zijn

Beraadslagen en beslissen over al wat het statuut en de werking van het Hof aanbelangt.

Zo heeft de algemene vergadering op verzoek van de president en van het hoofd van het parket beraadslaagd over de onderrichtingen die aan de hoofdgriffier dienden gegeven te worden wat betreft de mededeling aan derden van stukken en meer bepaald van een vertaling daarvan.

Aan de algemene vergadering nemen met stemrecht deel, de president, de vice-presidenten, de rechters, de advocaten-generaal en de plaatsvervangende rechters. De algemene vergadering beraadslaagt echter slechts rechtsgeldig indien ten minste tweederde van de leden, waaronder ten minste zes effectieve rechters — hierin zijn vanzelfsprekend de president en de vice-presidenten begrepen — aanwezig zijn (Reglement van Orde, artikelen 18 en 19).

§ 5. Het aanwijzen van de president, de advocaat-generaal, hoofd van het parket en de eerste en tweede vice-president

15 Het toekennen van al deze ambten heeft bij toerbeurt plaats, volgens land en voor een periode van drie jaar. De president en de vice-presidenten worden door de algemene vergadering verkozen.

Tijdens de eerste algemene vergadering van het Hof, op 22 maart 1974, werd krachtens het Verdrag, aan de oudste advocaat-generaal de functie van hoofd van het parket toegewezen en dit voor een periode van drie jaar; de Luxemburgse advocaat-generaal volgt hem op voor de periode van 22 maart 1977 tot 21 maart 1980, nadien is het de beurt aan de Nederlandse advocaat-generaal, vervolgens opnieuw aan de Belgische enz...

Daar de Belgische advocaat-generaal, wegens zijn leeftijd, aangeduid was als hoofd van het parket, koos de algemene vergadering een Nederlands rechter tot president van het Hof, een Luxemburgs rechter tot eerste vice-president en een Belgisch rechter tot tweede vice-president (Verdrag, artikelen 3-5 en 3-6, en Reglement van Orde, art. 10).

§ 6. Bijzonder gevolg van de cumulatie van de functies in het nationale Hof en in het Benelux-Gerechtshof

16 Artikel 5, 3 van het Verdrag van 31 maart 1965 bepaalt dat „de leden van het Hof en van het Parket, die in welke instantie ook als lid van een nationaal rechterlijk college hebben medegewerkt aan een uitspraak gegeven in een zaak die voor het Hof wordt gebracht, (zich) onttrekken ... aan de behandeling van de zaak”. Het voegt er echter aan toe: „Als zodanig wordt niet beschouwd, de uitspraak, waarbij de nationale rechter zich ertoe heeft bepaald de uitspraak op te schorten overeenkomstig het bepaalde in artikel 6 van dit Verdrag”.

Deze laatste bepaling is dubbelzinnig.

Dubbelzinnig omdat, wanneer een nationaal rechtcollege beslist aan het Beneluxhof een vraag van uitleg te stellen, dit rechtcollege er zich niet noodzakelijkerwijze toe beperkt „de uitspraak op te schorten” zelfs „overeenkomstig ... art. 6 van dit Verdrag”, d.w.z. het beperkt zich niet steeds tot het louter opschorten en het formuleren van één of meer vragen. Vaak ook preciseert het in het arrest of vonnis, waarbij het de vraag stelt, wat het zelf over de kwestie denkt en het moet, overeenkomstig art. 6, 5 van het Verdrag, „de feiten (omschrijven), waarop de door het Beneluxhof te geven uitleg moet worden toegepast”.

Mogen de magistraten van het college en het parket „medewerken” aan een vonnis of arrest dat vragen stelt aan het Beneluxhof en daartoe de uitspraak opschort, nadien „medewerken” aan het arrest van dat Hof waarin die vragen beantwoord worden?

Dit is op zijn minst twijfelachtig en het moet derhalve de magistraten van het Beneluxhof afgeraden worden in een zelfde zaak hun bijdrage te leveren én op nationaal vlak én in het Hof.

Een dergelijke cumulatie is trouwens gepast noch wenselijk, vermits het niet normaal is dat dezelfde magistraten antwoorden op een door henzelf gestelde vraag.

§ 7. Samenstelling van het Hof — Onderscheid

17 Wanneer het Hof uitspraak doet nopens de uitleg van gemeenschappelijke rechtsregels, zelfs in de uitoefening van zijn adviserende taak (zie Hoofdstuk IV van het Verdrag van 31 maart 1965), nemen in het Hof negen rechters zitting, drie van elk land.

Het Hof kan echter ook, in de gevallen bepaald door het Reglement van Orde, zitting houden met drie rechters, één van elk land. Die mogelijkheid bestaat ook in het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen (zie verder, nr. 110-112).

Tot op heden beperkt het Reglement van Orde zich ertoe, een „Kamer voor de procesvoering” op te richten, samengesteld uit drie rechters, die geen uitspraak doet betreffende de uitleg van gemeenschappelijke rechtsregels maar die wel preparatoire beslissingen of beslissingen alvorens recht te doen neemt (zie verder, nr. 110-112).

De uitleg, op vraag van nationale rechtscolleges of van het College van Scheidsrechters, van de bepalingen der Protocollen betreffende de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie, van het Benelux-Merkenbureau en van het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen, wordt gegeven door een bijzondere Kamer van het Hof — samengesteld uit drie rechters (zie verder, nr. 23) — bevoegd inzake ambtenarenrechtspraak.

Het Hof, zitting houdend of met negen of met drie rechters, lijkt echter niet bevoegd te zijn om, met betrekking tot de uitleg van die Protocollen, het advies te geven waarvan sprake in artikel 10 van het Verdrag van 31 maart 1965.

Waarom dan toch die speciale regimes: 1° uitsluitende bevoegdheid van de Kamer voor ambtenarenrechtspraak om prejudiciële arresten te vellen betreffende de uitleg van de twee Protocollen; 2° geen adviserende bevoegdheid betreffende die Protocollen?

Klaarblijkelijk heeft men, met het oog op een uniforme uitleg van dezelfde normen, willen vermijden dat zowel de Kamer met drie rechters — uitspraak doende op het beroep van een ambtenaar — als het Hof, samengesteld uit negen rechters — uitspraak doende bij prejudicieel arrest op vraag van een nationaal rechtscollege of van het College van Scheidsrechters — uitspraak zouden moeten doen over eenzelfde vraag.

Het ontbreken van de adviserende bevoegdheid valt nochtans te betreuren.

De vraag kan gesteld worden of een nationaal rechtscollege ooit de gelegenheid zal krijgen om aan het Benelux-Gerechtshof uitleg te vragen nopens bepalingen van de Protocollen.

Nochtans zijn dergelijke gevallen niet denkbeeldig. Veronderstel dat een ambtenaar een nationaal rechtscollege zou vragen een geschil te beslechten dat hij heeft met de Economische Unie of met de Bureaus. Die rechter zou zich afvragen of hij dan wel het Benelux-Gerechtshof bevoegd is en hij zou het Benelux-Gerechtshof consulteren. In zijn conclusie gegeven in de zaak 212/81 onderzocht de advocaat-generaal CAPOTORTI een vraag van uitleg van een bepaling van het statuut van de ambtenaren, vraag van het Hof van Cassatie van Luxemburg (zie ook arrest van het Europees Hof van 20 oktober 1981 in de zaak 137/80).

§ 8. De griffie — De hoofdgriffier — De griffiers — De vertaaldienst

18 Het Beneluxhof wordt bijgestaan door drie griffiers, onder wie een hoofdgriffier. Zij worden gekozen uit de leden van het secretariaat-generaal van de Benelux Economische Unie en worden, op voorstel van de secretaris-generaal van de Unie, benoemd door het Comité van Ministers. Bij beschikking van 18 april 1974 werden een hooggeplaatst ambtenaar van Nederlandse nationaliteit tot hoofdgriffier en respectievelijk een Luxemburgs en een Belgisch ambtenaar tot griffier benoemd.

Een aan de griffie verbonden vertaaldienst staat onder de leiding van de hoofdgriffier.

Van deze dienst maken deel uit; de personen die, in principe voorgedragen door de Secretaris-generaal uit leden van zijn administratie, aanvaard werden door een commissie van drie leden, bestaande uit een rechter, een advocaat-generaal en de hoofdgriffier. Zo nodig kan deze voor vertalingen een beroep doen op personen of diensten buiten de griffie. Behalve in een spoedgeval verzoekt de hoofdgriffier echter vooraf om instemming van de president of van het hoofd van het parket (Reglement van Orde, art. 28).

Buiten de taken en de verantwoordelijkheden die normaal eigen zijn aan de griffiers van alle rechtscolleges staan de hoofdgriffier en de griffiers daarenboven de advocaten-generaal bij in de uitoefening van hun functie.

De hoofdgriffier is de essentiële en voornaamste medewerker van de president en van de advocaat-generaal, hoofd van het parket.

De griffiers vervullen een belangrijke opdracht in de loop van de schriftelijke procedure; zij verzenden aan de ministers en aan de „partijen” de vragen of verzoekschriften tot uitleg, de uiteenzettingen, de memories en memories van antwoord. Zij vervullen een gelijkaardige rol in de schriftelijke procedure betreffende de geschillen nopens de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie (zie Reglement op de procesvoering; wat betreft het begrip „partijen”, zie verder, nr. 128-132).

Zij dienen ook te zorgen voor de door het Verdrag (zie artikel 10, 2) en de Reglementen (art. 32 en 33 van het Reglement van Orde en art. 17 van het Reglement op de procesvoering) voorgeschreven publikaties in het officiële publikatieblad van elk der drie landen en in het Benelux Publikatieblad.

Alhoewel de hoofdgriffier en de griffiers tevens ambtenaren blijven van het Secretariaat-generaal van de Benelux Economische Unie, staan zij, wat hun functie van griffier betreft, geenszins onder het gezag, het toezicht of de discipline van het Secretariaat-generaal. In dit opzicht hangen zij uitsluitend af van het Hof en de korpschefs daarvan, terwijl de griffiers daarenboven onder de leiding en het toezicht van de hoofdgriffier staan.

In een instelling als het Benelux-Gerechtshof waarvan alle magistraten een andere hoofdfunctie vervullen en in drie verschillende hoofdsteden verblijven, is de verantwoordelijkheid en de taak van de griffie van enorm belang en dient zij voor het permanent en vlot verloop van de zaken te zorgen.

§ 9. De raadgevende commissie, belast met het geven van een advies nopens het beroep van bepaalde ambtenaren

19 Hoewel het Benelux-Gerechtshof bevoegd is om kennis te nemen van de beroepen, bedoeld door artikel 1 van de Protocollen betreffende de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie, van het Benelux-Merkenbureau en van het Benelux Bureau voor Tekeningen en Modellen, zijn sommige van deze beroepen slechts ontvankelijk nadat daartegen is ingesteld een „voorafgaand intern beroep bij het gezag dat de beslissing heeft genomen of geacht wordt te hebben genomen”.

Over dit intern beroep kan alleen beslist worden na voorafgaand advies van een

Raadgevende Commissie. Deze Commissie, „voorzeten” door een door het Comité van Ministers daartoe benoemde, tot de rechterlijke macht van een der drie landen behorende rechter” (de Voorzitter heeft een plaatsvervanger), is daarenboven samengesteld uit een gelijk aantal nationale ambtenaren van elk der drie landen, aangewezen door hetzelfde Comité, en leden die worden gekozen uit en door personen, in dienst van de Benelux Unie, met uitzondering van de effectieve en gewezen Secretaris-generaal en Adjuncten-Secretarissen-generaal.

De beschikking van het Comité van Ministers van 13 mei 1974 heeft de wijze van verkiezing vastgesteld (*Benelux PB.*, 1974-8, 93 e.v.).

De Raadgevende Commissie stelt haar huishoudelijk reglement en de regeling van de te volgen procedure vast en onderwerpt deze reglementen aan de goedkeuring van het Comité van Ministers.

Deze reglementen werden vastgesteld op 20 april 1976 en werden goedgekeurd bij beschikking van 24 mei 1976 van het Comité van Ministers (*Benelux PB.*, 1976-3, 415 e.v.).

De Raadgevende Commissie die advies moet uitbrengen over het intern beroep van de ambtenaren van het Benelux-Merkenbureau en van het Benelux-Bureau voor Tekeningen of Modellen wordt uiteraard anders samengesteld dan de Raadgevende Commissie die advies zal dienen te geven over het beroep van de ambtenaren van het Secretariaat-generaal van de Economische Unie.

Ten eerste is het niet het Comité van Ministers dat het lid van de rechterlijke orde dat de Commissie voorzit moet benoemen, maar wel de Raad van Bestuur van de Bureaus (hoewel het vrij zonderling lijkt dat aan die Raad een dergelijke opdracht werd toegekend). Ten tweede zijn het ambtenaren of beambten van de Bureaus die door verkiezingen aangewezen worden om deel uit te maken van de Commissie en niet ambtenaren van het Secretariaat-generaal van de Unie.

De memorie van toelichting van het op 11 mei 1974 te Brussel ondertekende Protocol zegt: „De omstandigheid dat de Raad van bestuur voor de toepassing van de artikelen 8 en 10 van het Aanvullend Protocol in de plaats treedt van het Comité van Ministers heeft tot gevolg dat de Raadgevende Commissie voor het personeel van de Bureaus los staat van die welke voor het personeel van de Unie is ingesteld” (Commentaar op artikel 3 van het Protocol, *in fine*).

§ 10. Zetel van het Hof

20 Het Hof heeft zijn permanente zetel daar waar het Secretariaat-generaal van de Benelux Economische Unie is gevestigd, namelijk in Brussel. Het Hof kan ook zitting houden in een andere in één van de drie landen gelegen plaats, ingevolge een beslissing van de president, genomen na advies of op verzoek van het hoofd van het parket (Verdrag, art. 2, 1 en 2, 2, en Reglement van Orde, art. 12). De griffie van het Hof bevindt zich eveneens ter plaatse waar het Secretariaat-generaal is gevestigd.

AFDELING II

ALGEMENE OPDRACHTEN EN BEVOEGDHEDEN VAN HET BENELUX-GERECHTSHOF

21 Het Hof heeft een dubbele taak: uitspraak doen over de interpretatie van „gemeenschappelijke rechtsregels” en kennis nemen van beroepen van bepaalde ambtenaren (voor het begrip gemeenschappelijke rechtsregels, zie verder nr. 62-81).

§ 1. Uitleg van gemeenschappelijke rechtsregels

22 Het Hof kan gevraagd worden uitleg te geven nopens gemeenschappelijke rechtsregels op verzoek, hetzij van een nationaal rechtscollege, hetzij van het College van Scheidsrechters, hetzij van één of meer regeringen van de Benelux-Statens.

Wanneer het uitspraak doet op vraag van een der genoemde colleges, doet het dat in de vorm van een arrest en het Verdrag heet de bevoegdheid van het Hof, in het eerste van de twee gevallen, een bevoegdheid van „rechtspraak”.

In het derde geval brengt het Hof een „advies” uit.

§ 2. Ambtenarenrechtspraak

23 Het Hof is bevoegd om kennis te nemen van beroepen van: a. personen in dienst van de Benelux Economische Unie in de gevallen en op de wijze, bepaald in het Protocol betreffende de rechtsbescherming van deze personen, ondertekend te 's Gravenhage op 29 april 1969; b. personen in dienst van het Benelux-Merkenbureau en van het Benelux-Bureau voor Tekeningen en Modellen, in de gevallen en op de wijze, bepaald in het Protocol, ondertekend te Brussel op 11 mei 1974.

Deze bevoegdheid wordt uitgeoefend door een speciale Kamer van het Benelux-Gerechtshof.

Deze Kamer bestaat uit drie rechters, één uit elk land, door het Hof in zijn schoot aangeduid. Onder hen stelt het Hof de president en diens plaatsvervanger aan. Het Hof mag één of meer plaatsvervangers voor elke rechter aanduiden en heeft van deze mogelijkheid reeds gebruik gemaakt.

Deze aanstellingen worden gedaan door de Algemene Vergadering van het Hof.

Een advocaat-generaal, telkens per zaak aangeduid door het hoofd van het parket, dient voor deze Kamer te concluderen.

§ 3. Benelux-Gerechtshof en nationale grondwetten

24 De aan het Hof verleende bevoegdheid m.b.t. de rechtsverhoudingen tussen enerzijds de ambtenaren en anderzijds de Benelux Economische Unie — een internationale instelling — in wier dienst zij zijn, blijkt geen enkele moeilijkheid op te leveren in constitutioneel opzicht.

Wat nu de „rechtsprekende” bevoegdheid van het Hof betreft in verband met een vraag tot uitleg van een nationaal rechtscollege, rijst hetzelfde probleem dat ook had kunnen

ontstaan bij de toekenning van een gelijkaardige bevoegdheid aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen. Er is wel één verschil in het Belgisch grondwettelijk recht: art. 25*bis*, waardoor een overdracht van soevereiniteit mogelijk werd, was reeds in de Grondwet opgenomen toen het Verdrag van 31 maart 1965 in werking trad.

Vermits zowel de Nederlandse en de Luxemburgse als de Belgische Grondwet een overdracht van soevereiniteit mogelijk maakt, zowel wat rechterlijke beslissingen als wat wetgevende en uitvoerende macht betreft, druist de bevoegdheid van het Benelux-Gerechtshof tegen geen enkele van de drie Grondwetten in (De Luxemburgse „Conseil d'Etat" en „Chambre des députés" hebben bijzondere aandacht geschonken aan dit probleem: zie *Parl.Doc.*, Kamer [1969-70] nr. 1416; [1972-73] nr. 14161) [1969-70] nr. 1429).

**VRAAG OM UITLEG TOT HET BENELUX-GERECHTSHOF
GERICHT DOOR HET COLLEGE VAN SCHEIDSRECHTERS
— ADVIES VAN HET BENELUX-GERECHTSHOF OP VERZOEK
VAN EEN REGERING**

AFDELING I

HET COLLEGE VAN SCHEIDSRECHTERS

25 a) Door de artikelen 15 en 41 tot 53 van het Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie, ondertekend te 's Gravenhage op 3 februari 1958, wordt er een College van Scheidsrechters ingesteld en wordt de samenstelling en de taak ervan bepaald.

Dit College heeft tot taak, de beslechting van geschillen die tussen de Hoge Verdragsluitende Partijen kunnen rijzen over de toepassing van dat Verdrag en van de overeenkomsten die betrekking hebben op de doelstellingen ervan. Het kan verklaren dat een beslissing van een rechterlijke autoriteit of een maatregel genomen door enig ander gezagsorgaan van een der hoge Verdragsluitende Partijen geheel of gedeeltelijk in strijd is met bepalingen van dit Verdrag of van een overeenkomst welke betrekking heeft op de doelstellingen van het Verdrag. Indien het nationale recht van bedoelde Verdragsluitende Partij geen gelegenheid biedt de gevolgen van die beslissing of maatregel ongedaan te maken, heeft de benadeelde Staat recht op een billijke schadevergoeding.

„Het College doet uitspraak op grondslag van de eerbiediging van het recht ... met instemming van partijen doet het uitspraak *ex aequo et bono*.”

Daar dit scheidsrechterlijk college uitspraak dient te doen, enerzijds over de interpretatie van bepalingen van het Verdrag van 1958, die gemeenschappelijke rechtsregels zijn, en van de Overeenkomsten die betrekking hebben op de doelstellingen van dat Verdrag, die eveneens gemeenschappelijke rechtsregels kunnen zijn en anderzijds, over de toepassing — die een interpretatie impliceert — door de nationale gezagsorganen, waaronder de Hoven en Rechtbanken, van deze gemeenschappelijke rechtsregels, ligt het voor de hand dat het Verdrag van 31 maart 1965, dat immers het Hof heeft willen belasten met de eenvormige interpretatie van de gemeenschappelijke rechtsregels, het College van Scheidsrechters heeft verplicht, aan het Hof te vragen prejudicieel uitspraak te doen, telkens wanneer een interpretatieprobleem voor het College rijst.

Het spreekt echter vanzelf dat zowel de verplichting als de mogelijkheid zich tot het Benelux-Gerechtshof te wenden uitgesloten zijn, wanneer het College *ex aequo et bono* uitspraak doet.

26 b) Artikel 52 van het Verdrag van 1958 maakt het mogelijk dat het Comité van Ministers het College van Scheidsrechters verzoekt advies uit te brengen nopens

rechtsvragen met betrekking tot de bepalingen van dat Verdrag en van de Overeenkomsten welke betrekking hebben op de doelstellingen daarvan.

De vraag rijst echter of deze aldus in artikel 52 gestelde bepaling, niet stilzwijgend opgeheven is door artikel 10 van het Verdrag van 31 maart 1965, dat aan het Hof opdracht geeft een advies uit te brengen over de uitleg van alle gemeenschappelijke rechtsregels.

De memorie van toelichting van dit Verdrag bespreekt dit probleem niet.

De mening, dat de bepalingen van artikel 52 van het Verdrag van 1958 niet opgeheven zijn, kan nochtans verdedigd worden, en wel omdat ze enerzijds niet identiek zijn met de tekst van artikel 10 van het Verdrag van 1965, vermits het advies volgens eerstgenoemde tekst gevraagd wordt door het Comité van Ministers en volgens de tweede door elke regering afzonderlijk, en omdat anderzijds het Reglement op de procesvoering van het Hof van 1975 uitdrukkelijk bepaalt dat het Hof uitspraak kan doen over een vraag om uitleg, gesteld door het College van Scheidsrechters, waar een vraag tot advies voorgebracht is met toepassing van bedoeld artikel 52 (zie artikel 15 van het Reglement op de procesvoering).

De eerste overweging zou als doorslaggevend beschouwd kunnen worden. De tweede bewijst niets. Toen het Benelux-Gerechtshof zijn Reglement op de procesvoering diende op te stellen, moest het immers niet uitmaken — waartoe het trouwens niet bevoegd was — of een bepaalde tekst (artikel 52) al dan niet door een andere (artikel 10) opgeheven was.

Het was dus wel verplicht vast te stellen dat er, *prima facie*, geen opheffing was.

Ook dient men rekening te houden met het feit dat tot op heden, geen enkel verdrag of geen enkele beschikking van het Comité van Ministers de bepalingen van het verdrag van 1958 heeft aangewezen als gemeenschappelijke rechtsregels voor de toepassing van de bepalingen van hoofdstuk V van het Verdrag van 31 maart 1965. Hieruit volgt dat, indien een advies aan het College van Scheidsrechters gevraagd zou worden, dit laatste thans het Benelux-Gerechtshof niet zou kunnen consulteren.

We dienen eveneens rekening te houden met artikel 11 van het Verdrag van 31 maart 1965, waardoor het College van Scheidsrechters alleen verplicht is een vraag tot het Hof te richten wanneer het „uitspraak” moet doen, d. w. z. wanneer het moet „beslissen”, wat dan weer impliceert dat het zich niet tot het Hof zou moeten of kunnen wenden als het College slechts een advies moet geven.

Als de adviserende bevoegdheid van het College van Scheidsrechters niet opgeheven was, dan zou het Benelux-Gerechtshof niet het rechtscollege zijn dat het laatste woord heeft inzake de uitleg van gemeenschappelijke rechtsregels en zou het niet in staat zijn het coördineren van de interpretatie te waarborgen. En nochtans was dat wel de bedoeling van de opstellers van het Verdrag van 31 maart 1965.

Om aan dit dispuut een einde te maken, zou een regering, met toepassing van artikel 10 van het Verdrag van 31 maart 1965, het Benelux-Gerechtshof kunnen verzoeken uitspraak te doen over de vraag, of de bevoegdheid, aan het Hof toegekend door dat artikel 10, al dan niet de bevoegdheid uitsluit, die door artikel 52 van het Verdrag van 1958 aan het College van Scheidsrechters werd verleend. Een dergelijk verzoek zou slaan op de interpretatie van gemeenschappelijke rechtsregels.

27 c) Met toepassing van artikel 53 van het Verdrag van 3 februari 1958, heeft het Comité van Ministers het statuut van het College van Scheidsrechters vastgelegd. Tot op heden heeft dit College nog geen activiteit moeten hebben.

28 d) Artikel 11 van het Verdrag van 31 maart 1965 bepaalt, dat het College van Scheidsrechters zijn uitspraak moet opschorten teneinde een prejudiciële beslissing van het Beneluxhof uit te lokken over een vraag van uitleg „van een krachtens artikel 1 aangewezen rechtsregel”, indien het van mening is dat een beslissing op dit punt noodzakelijk is om zelf uitspraak te kunnen doen.

Er werden tot nog toe, hetzij bij verdrag, hetzij bij beschikking van het Comité van Ministers (zie art. 1 van het Verdrag van 31 maart 1965), slechts weinig rechtsregels aangewezen als gemeenschappelijke rechtsregels die eventueel op vraag van het College van Scheidsrechters, uitgelegd zouden moeten worden door het Benelux-Gerechtshof.

De opsomming van die bepalingen wordt in bijlage IX van dit werk gegeven.

AFDELING II

ADVIES VAN HET BENELUX-GERECHTSHOF

Verdrag van 31 maart 1965, artikel 10

29 a) Volgens deze bepaling kan elke van de drie regeringen het Benelux-Gerechtshof verzoeken bij wege van advies zijn oordeel te geven over de uitleg van een gemeenschappelijke rechtsregel. De procedure die gevolgd dient te worden ingevolge dergelijk verzoek, wordt hierna geschetst.

In tegenstelling tot wat door bepaalde auteurs gesuggereerd werd, gaat het hier vanzelfsprekend niet om een soort rechtsmiddel om een interpretatieprobleem voor het Benelux-Gerechtshof te kunnen brengen, dat er door een nationaal rechtscollege niet was voorgebracht.

Het onbetwist beginsel, dat de Wetgevende en de Uitvoerende Macht verbiedt zich in te laten met de gerechtelijke procedures of vonnissen en arresten te censureren zou zich verzetten tegen het toekennen van een dergelijke macht aan regeringen. Ook kan uit niets worden afgeleid dat het de bedoeling zou geweest zijn van artikel 10 van het Verdrag van 31 maart 1965 om van dat principe af te wijken. De nationale rechtsplegingen laten nochtans toe, maar dan zeer uitzonderlijk, dat een minister de vernietiging van een vonnis of arrest door een hoogste rechtscollege zou uitlokken. Gewoonlijk doet hij dit echter door aan de Procureur-generaal bij dat Hof te vragen, de nietigverklaring te vorderen.

Het spreekt echter vanzelf dat wanneer een nationaal rechtscollege, in een bepaalde zaak, een interpretatie zou hebben gegeven van een gemeenschappelijke rechtsregel, zonder het Benelux-Gerechtshof er bij te betrekken, dat aanleiding zou kunnen geven en zal geven tot een verzoek om advies, gericht tot het Benelux-Gerechtshof. Van belang is echter dat noch het verzoekschrift, noch enig ander element van de rechtspleging, de indruk mag wekken dat enige vonnis of arrest aan censuur of kritiek zou blootstaan.

De regering, vertegenwoordigd door de Minister van Buitenlandse Zaken (zie Reglement op de Procesvoering, art. 16) is gemachtigd om uit eigen beweging een vraag tot het Hof te richten.

Het lijkt echter evident dat de regering dit ook kan doen — en dit zou zelfs het normaal voorkomend geval kunnen zijn — op suggestie van een ander lid van de regering b. v. de Minister van Financiën of de Minister van Economische Zaken, aan wie de administratie het nut of de noodzaak van een interpretatie zou gesignaleerd hebben, en ook, in het bijzonder, van de Minister van Justitie, die door de Procureur-generaal in het Hof van Cassatie, een Procureur-generaal bij een Hof van Beroep of de Auditeur-generaal bij het Militair Gerechtshof, opmerkelijk zou kunnen gemaakt worden op de noodzaak van een interpretatie. Een dergelijke suggestie, aan de Voorzitter van het Comité van Ministers gedaan door de Advocaat-generaal, hoofd van het parket van het Benelux-Gerechtshof, zou eveneens opportuun kunnen zijn.

Zowel het Benelux-Merkenbureau als het Benelux-Bureau voor Tekeningen en Modellen, zou bij een van de regeringen de wenselijkheid om een advies te vragen, kunnen aantonen.

30 b) Het is mogelijk dat bepaalde gemeenschappelijke rechtsregels geen aanleiding kunnen geven tot een interpretatiearrest van het Benelux-Gerechtshof: artikel 1-3 van het Verdrag van 31 maart 1965 laat het Comité van Ministers toe de toepassing van de hoofdstukken III en IV van gezegd Verdrag uit te sluiten, wat betreft bepaalde gemeenschappelijke rechtsregels, d.w.z. dat het Comité kan beslissen dat de nationale rechtscolleges of het College van Scheidsrechters, hoewel ze bepaalde van deze rechtsregels, die rechtstreeks toepasbaar zouden zijn, zouden moeten toepassen, toch niet vooraf aan het Benelux-Gerechtshof zouden mogen vragen om ze uit te leggen. (Ook een ander Verdrag of een Protocol kan beslissen dat een van deze hoofdstukken niet zal worden toegepast; betreffende het onderscheid tussen „gemeenschappelijke rechtsregels” en „rechtstreeks toepasbare rechtsregels”, zie verder, nr. 62-81).

Zo wordt b.v. de toepassing van de vermelde hoofdstukken uitgesloten wat betreft het Benelux-Verdrag aangaande de uitlevering en de rechtshulp in strafzaken, ondertekend te Brussel op 27 juni 1962.

In verband met dit Verdrag bestaat dus enkel de in hoofdstuk IV van het Verdrag van 31 maart 1965 bedoelde adviserende bevoegdheid.

Het ware wenselijk dat de Procureurs-generaal de Minister van Justitie zouden vragen een verzoek uit te lokken, met de bedoeling een advies te verkrijgen betreffende rechtsregels die de Hoven en rechtbanken gebeurlijk dienen toe te passen, zonder mogelijkheid zich tot het Benelux-Gerechtshof te wenden. De uniformiteit van interpretatie van de Benelux-rechtsregels vereist zulks.

Het is de Procureur-generaal ook geboden om de Minister van Justitie ertoe aan te zetten een *advies* te doen vragen, wanneer geen uitleg nopens gemeenschappelijke rechtsregels door de nationale rechtscolleges aan het Benelux-Gerechtshof werd gevraagd, wegens „het spoedeisend karakter van de zaak” (art. 6, 4° van het Verdrag).

Door het Benelux-Gerechtshof, met toepassing van artikel 10 van het Verdrag van 31 maart 1965, te verzoeken bij wege van advies zijn oordeel te geven, wordt de noodzaak van de eenvormigheid in de interpretatie van de gemeenschappelijke rechtsregels gepaard aan de noodzaak van een snelle afwikkeling van de aan de nationale rechtscolleges onderworpen procedures.

Niet alleen de Procureurs-generaal zouden de regering ertoe moeten aanzetten het Hof om advies te vragen, maar ook de administratie en de ambtenaren. Ook zij moeten immers gemeenschappelijke rechtsregels toepassen in de uitoefening van hun functie.

Het is van belang dat magistraten en ambtenaren in ruime mate hun toevlucht zouden nemen tot de bepalingen van artikel 10 van het Verdrag, bron van rechtszekerheid.

Het spreekt uiteraard vanzelf dat een louter persoonlijk belang een vraag tot uitleg aan het Hof niet zou wettigen; er zou b.v. geen verzoek tot het Hof gericht kunnen worden, met de bedoeling nadien het advies voor enig rechtscollege te gebruiken om een vordering in te leiden of een verweer te voeren.

De vraag tot uitleg zou echter in ieders belang groot nut hebben, wanneer de zin en de draagwijdte van een gemeenschappelijke rechtsregel in veler ogen voor twijfel vatbaar is en er daardoor een algemene onzekerheid zou ontstaan. Door in dergelijke gevallen het advies van het Hof te vragen, wordt er een dienst bewezen aan de rechtszekerheid en ergo, aan het algemeen belang (b.v. een vraag nopens de bevoegdheid van scheidsrechters in verband met betwistingen over warenmerken, zie daarover VAN BUNNEN, *J.T.*, 30 april 1977, 288).

Het is uiterst waarschijnlijk dat rechtzoekenden, autoriteiten en ook anderen, zich vaak afvragen welke de juiste zin en draagwijdte is van een „gemeenschappelijke rechtsregel” van de Benelux. Dit leidt tot rechtsonzekerheid. Er zou nog geen enkel geschil ontstaan zijn en derhalve zou ook nog geen enkel rechtscollege de kans gekregen hebben, over de „controverse” een oordeel te vellen met de hulp van het Beneluxhof.

Het zou wenselijk zijn dat in dergelijk geval een beroep zou gedaan worden op de adviserende bevoegdheid van het Benelux-Gerechtshof.

Het gaat hier om een „abstract normtoezicht” of, juister nog, om een „uitleg” die geen verband houdt met een concreet geval maar die aan het Hof gevraagd wordt *in abstracto* (zie betreffende het „abstract toezicht” op normen: *Ontwerpen voor hervormingen en jurisdictionele functie*, rede uitgesproken op 1 september 1977 in het Hof van Cassatie, p. 113, nr. 35).

31 c) Zou het niet wenselijk zijn het Verdrag aan te vullen met een bepaling, die het mogelijk zou maken dat de Procureurs-generaal bij de Hoge Raad en in het Hof van Cassatie, de „Procureur-général d’Etat” van het Groothertogdom Luxemburg en de Advocaat-generaal, hoofd van het parket van het Benelux-Gerechtshof, uitsluitend in het belang van de gemeenschappelijke rechtsregels de interpretatie daarvan aan het Hof zouden kunnen onderwerpen in verband met een nationaal arrest of vonnis dat een dezer rechtsregels zou hebben toegepast en daarvan een betwistbare interpretatie zou hebben gegeven, juist zoals de eerstgenoemde hoge magistraten het recht hebben een voorziening voor hun eigen rechtscollege in te stellen „in het belang van de wet”?

Zo biedt het tweede Protocol, ondertekend te Luxemburg op 3 juni 1971, aan de Procureur-generaal bij de Hoven van Cassatie — of gelijkwaardige rechtscolleges — van de lidstaten der Europese Gemeenschappen, de mogelijkheid om tot het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, in het belang van het Verdrag, een verzoek te richten tot interpretatie van een bepaling van het te Brussel ondertekende Verdrag van 27 september 1968, betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke- en handelszaken.

Het schijnt mij nochtans niet onontbeerlijk, het Verdrag van 31 maart 1965 in die zin aan te vullen en artikel 10 te vervangen door bepalingen die een dergelijk recht voor de Procureurs-generaal zouden scheppen.

Immers, artikel 10 bevat reeds verregaande mogelijkheden om de eenvormigheid in de uitleg van de gemeenschappelijke rechtsregels te waarborgen, ingeval de initiatieven daartoe, uitgaande van de nationale rechtscolleges, ontoereikend zouden blijken.

Indien een nationaal rechtscollege een dergelijke rechtsregel toegepast zou hebben, waarbij het een mogelijk onjuiste interpretatie zou hebben gegeven, dan kunnen niet alleen de partijen en het Openbaar Ministerie, — dit laatste meer bepaald in strafzaken —, gebruik maken van de rechtsmiddelen van intern recht en het gerecht dat over dit rechtsmiddel dient te oordelen, ertoe aanzetten het Hof te consulteren, maar dan kan ook de Procureur-generaal in het Hof van Cassatie of bij de Hoge Raad of de „Procureur-général d’Etat” van Luxemburg, een voorziening voor zijn eigen rechtscollege instellen in het belang van de „wet” en dit college dan aanzetten tot het consulteren van het Benelux-Gerechtshof. In elk geval, in het Belgisch recht dienen de gemeenschappelijke rechtsregels, minstens die welke rechtstreeks toepasbaar zijn, beschouwd te worden als „wetten”, in de zin van een wettelijke bepaling die een voorziening wettigt in het belang van de wet”.

Het schijnt mij al evenmin opportuun toe, alleszins nu niet, om de advocaat-generaal, hoofd van het parket van het Benelux-Gerechtshof, de middelen te verschaffen om zich rechtstreeks tot dit Hof te wenden met een vraag tot uitleg betreffende gemeenschappelijke rechtsregels, waarover een nationaal rechtscollege uitspraak zou hebben gedaan.

HOOFDSTUK III

HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN, BENELUX-GERECHTSHOF EN BENELUX ECONOMISCHE UNIE

AFDELING I

BENELUX-GERECHTSHOF EN BENELUX ECONOMISCHE UNIE

32 Het Verdrag, ondertekend te 's-Gravenhage op 3 februari 1958, waardoor de Benelux Economische Unie ingesteld werd, heeft verscheidene instellingen tot stand gebracht te weten: het Comité van Ministers, de Raadgevende Interparlementaire Raad, de Raad van de Economische Unie, de Commissies en de Bijzondere Commissies, het Secretariaat-generaal, de Gemeenschappelijke Diensten, het College van Scheidsrechters en de Economische en Sociale Raad van Advies (zie art. 15 van dat Verdrag; raadpleeg ook de uitstekende commentaar op dit Verdrag, door KARELLE en DE KEM-METER).

Het Verdrag van 31 maart 1965 heeft het Benelux-Gerechtshof ingesteld.

Dit Hof is vanzelfsprekend geen „instelling” in de zin van artikel 15 van het Verdrag van 3 februari 1958.

Het is een rechtscollege, tot stand gebracht door een bijzonder internationaal akkoord, tussen de drie landen die samen reeds de Benelux Economische Unie hadden gevormd. Het heeft de kenmerken van een rechtscollege, zoals die opgevat worden in het grondwettelijk recht van die drie landen; onafhankelijkheid, onpartijdigheid, onderwerping aan de rechtsregels. Het is niet ondergeschikt aan de Wetgevende Macht of aan een wetgevend orgaan, noch aan de Uitvoerende Macht of een uitvoerend orgaan, evenmin trouwens als deze Machten of organen aan het Hof ondergeschikt zijn.

Is het een „Rechterlijke Macht” in de schoot van de Economische Unie, ingesteld door het Verdrag van 3 februari 1958? Het karakter van „Macht” zou het zeker hebben indien het hier ging om een rechtscollege van een Staat, een Bondsstaat, een Gewestenstaat of een Unie van Staten, met eigen wetgevende en uitvoerende instellingen, die de hoedanigheid van wetgevende en uitvoerende macht zouden rechtvaardigen (betreffende de aard van de Benelux Economische Unie, zie GANSHOF VAN DER MEERSCH, *W.T.*, *Organisations européennes*, 419 e.v.).

Dit is echter niet het geval voor de Benelux Economische Unie.

Het Benelux-Gerechtshof heeft een taak die verder gaat dan de doelstellingen waartoe de Economische Unie werd opgericht.

Het moet namelijk de uniformiteit verzekeren in de toepassing, door de rechtscolleges van de Lid-Staten en door hun administratie (zie voornamelijk de bevoegdheid inzake advies), van rechtsregels die werden één gemaakt op het gebied van het burgerlijk recht, het handelsrecht, het strafrecht, ...

Het is dusdanig geïntegreerd in de rechterlijke organisatie van de drie Lid-Staten, dat het enerzijds, wegens zijn samenstelling, „als het ware een verlengstuk... van de hoogste gerechtshoven van de drie landen vormt, terwijl anderzijds zijn in de prejudiciële

procedures uitgesproken arresten, een gezag hebben dat rechtstreeks en onmiddellijk verbindend is voor de nationale rechtscolleges die in dezelfde zaak uitspraak dienen te doen (*M.v.T.*, bij het Verdrag van 31 maart 1965).

Het Benelux-Gerechtshof is een internationaal rechtscollege met een regionaal rechtsgebied.

Hoewel het Benelux-Gerechtshof totaal onafhankelijk is van de instellingen van de Economische Unie en trouwens geen door het Verdrag van 1958 in het leven geroepen instelling is, komt het bestaan van die instellingen nochtans de werking van het Hof ten goede of zouden zij dit moeten doen (*M.v.T.* bij het Verdrag van 31 maart 1965). Het beschikt over de lokalen van het Secretariaat-generaal, dat trouwens ook de vertaaldienst en bureaubedienden ter beschikking van het Hof dient te stellen.

AFDELING II

EUROPESE GEMEENSCHAPPEN EN BENELUX-SAMENWERKING

33 Artikel 233 van het E.E.G.-Verdrag en artikel 202 van het E.G.A.-Verdrag bepalen dat die Verdragen zich niet verzetten tegen het bestaan en de verwezenlijking van een economische Unie tussen de drie Benelux-landen, voor zover de doelstellingen van die Unie niet zijn bereikt door de toepassing van gemelde Verdragen.

Er is reeds gezegd en geschreven, dat de Benelux Economische Unie de voorloper én het laboratorium is geweest en nog is van de Europese integratie (zie de tekst van de op 28 mei 1975 voor de Franse Kamer van Koophandel en Nijverheid door Baron VAN LYNDEN, Secretaris-generaal van de Benelux Economische Unie, gehouden voordracht, in het tijdschrift *Benelux*, 1975-3, 27 e.v.).

De doelstellingen van de Gemeenschappen en de Unie convergeren: vrij verkeer van personen, goederen, kapitaal en diensten enerzijds, en coördinering van de economische, financiële en sociale politiek anderzijds (zie art. 1 van het Verdrag van 3 februari 1958).

De doelstellingen en regels van de Economische Unie zijn ook nog door andere overeenkomsten dan die van 3 februari 1958 voorgeschreven; zo kunnen we b.v. vermelden, de Benelux-overeenkomst van 29 mei 1972 tot unificatie van accijnzen, overeenkomst die de niet in werking getreden overeenkomsten van 16 december 1948 en 18 februari 1950 vervangt (zie in bijlage, het eerste Protocol, ondertekend te 's Gravenhage op 29 april 1969, dat een lijst bevat van de Benelux-overeenkomsten, -verdragen en -protocollen, waarvan de bepalingen als „gemeenschappelijke rechtsregels” dienen te worden beschouwd).

Roger VAN DAMME schrijft over de reglementering van de accijnzen als volgt: „l'unification des droits d'accise au sein du Benelux s'intègre parfaitement dans le programme prévu pour l'harmonisation des accises dans le Marché commun. A ce titre, on peut considérer que le Benelux est un précurseur et espérer que la voie qu'il est en train de suivre pour arriver à la suppression des frontières fiscales servira d'exemple à ses autres partenaires du Marché commun... (R. VAN DAMME, *L'unification des droits d'accises au sein du Benelux*, *Rép. Fisc.*, april/mei 1974, 87, 99).

De bepalingen van het Benelux-Verdrag van 3 februari 1958 — de artikelen 2 tot 6 en 55 tot 61 — betreffende het vrij verkeer van personen, goederen, kapitaal en diensten doen ons ongetwijfeld denken aan, en bevestigen trouwens, de bepalingen over datzelfde onderwerp in het eerste Verdrag van Rome.

Om deze bepalingen te doen naleven, bevat het Benelux-Verdrag nochtans geen waarborgen als die van het Verdrag van Rome.

Zo kunnen de Europese autoriteiten b.v. richtlijnen uitvaardigen die door alle autoriteiten van de Lid-Staten dienen nageleefd te worden en waarop particulieren zich mogen beroepen, dit om te beletten dat die autoriteiten „motieven van openbare orde, van openbare veiligheid of van volksgezondheid” zouden invoeren, met de bedoeling op ongewettigde wijze de vrijheid van verkeer en vestiging te beperken of te verhinderen. Het Benelux-Verdrag van 3 februari 1958 daarentegen bepaalt, dat een tussen de drie betrokken Staten zelf gesloten overeenkomst de voorwaarden zal bepalen waaraan het binnenkomen, het verlaten, de bewegingsvrijheid, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van de onderdanen van een Verdragsluitende Partij op het grondgebied van een andere Verdragsluitende Partij, kunnen worden onderworpen op grond van overwegingen die verband houden met de openbare orde, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of de goede zeden (art. 55). Nochtans zal, wanneer eenmaal een dergelijke overeenkomst in werking is getreden, een gerechtelijke waarborg bestaan, dank zij het Benelux-Gerechtshof. Dit Hof zal immers, op verwijzing door een nationaal rechtscollege, de betekenis en de draagwijdte kunnen preciseren van regels — in zover het zou gaan om gemeenschappelijke rechtsregels — vastgesteld door een dergelijke internationale overeenkomst. Deze overeenkomst zou aldus het recht van de Staten om overwegingen van openbare orde, van volksgezondheid e.d. in te roepen beperken, om nadien aan dit nationaal rechtscollege de taak over te laten te beslechten of een algemene of individuele maatregel, wet of besluit al dan niet in overeenstemming is met die bepalingen en bijgevolg al dan niet geoorloofd is.

Zowel het Verdrag van Rome als het Benelux-Verdrag geven de Staten het recht „de openbare functies, ambten of betrekkingen” aan hun eigen onderdanen voor te behouden.

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen zal deze communautaire begrippen desgevallend dienen uit te leggen. Ook het Benelux-Gerechtshof zou eventueel, in Benelux-verband, een uniforme interpretatie dienen te geven aan deze zelfde begrippen. De begrippen zijn dezelfde en werden met een gelijke bedoeling in het leven geroepen. Het zou immers onverenigbaar zijn met de bestaansredenen en met de doelstellingen van de Europese Gemeenschappen dat aan genoemde begrippen in het Beneluxrecht een andere duiding zou worden gegeven dan in het communautair recht. Het Benelux-Verdrag van 3 februari 1958 mag geen afwijking bevatten van het Verdrag van Rome, in werking getreden op 1 januari 1958; had dit toch het geval moeten zijn, dan zouden de Hoven en Rechtbanken hebben moeten weigeren het Benelux-Verdrag toe te passen in zoverre het met de bepalingen van het Verdrag van Rome strijdig zou zijn; de drie Benelux-Staten zijn Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen en moeten als dusdanig de bepaling van het Verdrag van Rome naleven. Een overeenkomst tussen die drie Staten, die in strijd zou zijn met het Verdrag van Rome en die door een goedkeuringswet van de Wetgevende Macht van elk van hen onrechtmatig in hun positief recht zou opgenomen zijn, zou door de nationale Hoven en Rechtbanken niet toegepast mogen worden (zie verder, nr. 89-99).

De vraag kan worden gesteld of de Benelux Economische Unie haar bestaansredenen niet zou verliezen op het ogenblik dat de Europese Gemeenschappen al hun doelstellingen, welke ook die van de Unie zijn, zouden verwezenlijkt hebben. Dit standpunt schijnt wel aanvaardbaar.

Een internationaal verdrag, gesloten tussen al de Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen of een richtlijn van de bevoegde autoriteiten van deze Gemeenschappen waarbij ofwel een volledig en uniforme „wetgeving”

ofwel een geharmoniseerd recht van de Lid-Staten tot stand zou worden gebracht, zou aldus aan de eenvormige Benelux-wet op de warenmerken haar bestaansreden kunnen doen verliezen en meteen zou de bevoegdheid tot interpretatie door het Benelux-Gerechtshof van deze eenvormige Benelux-wet verdwijnen. (Er zij aan herinnerd dat op 25 november 1980 de Commissie aan de Ministerraad van de Gemeenschappen een voorstel van richtlijn heeft voorgelegd in verband met het nader tot elkaar brengen van de wetgevingen van de Lid-Staten inzake merken, zie *Publ. E.G.*, 31 december 1980, nr. C 351/1 tot nr. C 351/31.)

Maar enerzijds, zo lang de Lid-Staten van de Gemeenschappen machten en bevoegdheden behouden tegenover derde landen en tegenover internationale en regionale organisaties, verleent de Unie aan de Benelux-Staten een macht en een gezag die ze, elk afzonderlijk, niet zouden bezitten. Anderzijds streven de drie Benelux-landen ook nog doelstellingen na die verschillen van die welke door de Europese Verdragen worden vooropgesteld. Zij hebben taken op zich genomen die niet tot de bevoegdheid en de macht — althans niet de huidige — van de Europese Gemeenschappen behoren: de eenmaking van het privaatrecht en het strafrecht in die gebieden die buiten de sfeer van economie, financiën en sociale wetgeving vallen.

Deze samenwerking op het gebied van de eenmaking van het recht, die buiten en boven de door het Verdrag van 3 februari 1958 geponeerde doelstellingen treedt en uitstijgt, zal haar bestaansreden en rechtvaardiging behouden. Die samenwerking is niet inherent aan de door dit Verdrag opgerichte Benelux Economische Unie, maar komt op een ander gebied, tussen dezelfde Benelux-Staten tot uiting.

AFDELING III

BENELUX-GERECHTSHOF EN HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

§ 1. Onderscheid in samenstelling en bevoegdheid

34 Er bestaat niet alleen een verschil in de samenstelling en het statuut van de magistraten van beide hoge rechtscolleges, maar ook in hun respectieve bevoegdheden of machten.

1. Samenstelling van de rechtscolleges en statuut der magistraten

35 Van het Europese Hof van Justitie maken voor elke Lid-Staat één, twee of drie magistraten (rechter of advocaat-generaal) deel uit. Zo hebben België, Denemarken, Ierland, Luxemburg en Nederland elk slechts één rechter afgevaardigd, terwijl Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië en Italië elk én een advocaat-generaal én één of twee rechters hebben. (Thans ook een advocaat-generaal voor de Benelux-landen.)

We hebben reeds uiteengezet dat het Benelux-Gerechtshof bestaat uit drie effectieve rechters, een advocaat-generaal en twee plaatsvervangende rechters, dit uit elk van de drie Lid-Staten. Zij moeten lid zijn van het hoogste rechtscollege van hun land en zij oefenen terzelfdertijd hun ambt uit in hun nationaal rechtscollege en in het Benelux-Gerechtshof.

De magistraten van het Europese Hof daarentegen vervullen geen ander gerechtelijk of administratief ambt. Zij worden gekozen „uit personen die alle waarborgen voor onafhankelijkheid bieden en die aan alle gestelde eisen voldoen om in hun onderscheidene landen de hoogste rechterlijke ambten te bekleden, of die bekend staan als kundige rechtsgeleerden”. Zij „worden in onderlinge overeenstemming door de regeringen van de Lid-Staten voor zes jaar benoemd”.

Zo waren b.v. de Franse rechters achtereenvolgens een economist, een gewezen minister en een magistraat; de Franse advocaten-generaal, vier Staatsraden en een voorzitter van een rechtbank van „grande instance”. De Belgische rechters waren advocaten met een politieke loopbaan; één van de Italiaanse rechters was een „avvocato dello Stato” en twee andere hoogleraren; de Luxemburgse rechters waren een magistraat en een diplomaat. De Nederlandse en de Deense rechters zijn of waren hoogleraar of lid van de Hoge Raad der Nederlanden. Een hoog Schots magistraat neemt in het Hof de aan het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland toekomende zetel in, terwijl de aan de Ierse Vrijstaat toekomende zetel ingenomen wordt door een lid van het Hoogste Hof aldaar. Een Engelse „barrister” is advocaat-generaal geweest.

De magistraten van het Hof van Justitie worden voor drie of voor zes jaar benoemd. Zij kunnen echter opnieuw benoemd worden voor een zelfde periode.

De magistraten van het Benelux-Gerechtshof zijn onafzetbaar in die zin dat ze, tenzij ze ontslag zouden nemen, deel blijven uitmaken van het Hof, zo lang ze in hun nationaal rechtscollege hun ambt blijven uitoefenen.

De presidenten van de twee rechtscolleges worden door de respectieve rechters ervan voor drie jaar gekozen. Het Verdrag tot instelling van het Benelux-Gerechtshof schrijft echter voor dat de functie van president, na elke periode van drie jaar, zou toevertrouwd worden aan een magistraat van een andere nationaliteit en hetzelfde geldt voor de advocaat-generaal, hoofd van het parket, en voor de twee vice-presidenten.

De Europese Verdragen en Protocollen leggen dergelijke verplichting niet op, hoewel een „toerbeurt” ook in het Hof van Justitie in acht wordt genomen: het heeft tot nog toe achtereenvolgens een Italiaanse, een Nederlandse, een Luxemburgse, een Franse, een Duitse en een Belgische president gehad.

Een advocaat-generaal van het Benelux-Gerechtshof oefent er de functie van hoofd van het parket uit. Hij moet van een andere nationaliteit zijn dan de president van het Hof. Bij het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen zijn de titel en de functie van hoofd van het parket onbekend, wel bestaan er die van eerste advocaat-generaal.

2. Machten en bevoegdheden van het Hof van Justitie en van het Benelux-Gerechtshof — Vergelijking

36 Het Benelux-Gerechtshof heeft, tot op het huidige ogenblik althans, slechts de volgende twee bevoegdheden gekregen:

- a) uitleg van de gemeenschappelijke rechtsregels, ofwel prejudicieel, ofwel bij wege van advies;
- b) uitspraak doen betreffende de betwistingen tussen de Benelux Economische Unie en de in haar dienst zijnde ambtenaren (en de weduwen, wezen, erfgenamen en rechtsopvolgers van die ambtenaren) en betreffende de beroepen van de ambtenaren in dienst

van het Benelux-Merkenbureau en van het Benelux-Bureau voor Tekeningen en Modellen.

Het Hof van Justitie heeft, zoals dit trouwens reeds in heel wat werken werd uiteengezet, veel meer uiteenlopende en uitgebreide bevoegdheden: machten en bevoegdheden betreffende het niet nakomen van de op de Lid-Staten rustende verplichtingen, betreffende de wettigheid van de handelingen van de Raad van Ministers en van de Commissie, betreffende schade, veroorzaakt door de Gemeenschappen of hun personeelsleden, betreffende geschillen tussen Lid-Staten onderling, de bevoegdheid bij wijze van prejudicieel arrest uitspraak te doen over de uitlegging en de „geldigheid” enz...

De opdracht van het Benelux-Gerechtshof tot uitlegging, „bij wijze van prejudiciële beslissing”, van de gemeenschappelijke rechtsregels, is nochtans ruimer dan diezelfde interpretatietaken, opgedragen aan het Hof van Justitie door de Verdragen van Rome.

Op het Benelux-Gerechtshof kan inderdaad daarenboven door een regering een beroep worden gedaan om bij wege van advies zijn oordeel te geven over de uitleg van een gemeenschappelijke rechtsregel.

Het Hof van Justitie heeft dergelijke bevoegdheid niet.

Elders in dit betoog wordt er op gewezen dat het Benelux-Gerechtshof eventueel bepalingen zal moeten interpreteren, die de nationale rechtscolleges niet moeten toepassen, omdat ze niet rechtstreeks toepasselijk zijn. In dit opzicht is het onderscheid echter louter theoretisch, want ook op het Hof van Justitie kan een beroep gedaan worden — en dit is reeds gebeurd — om uitleg te geven van niet rechtstreeks toepasselijke bepalingen, zoals b.v. aanbevelingen en sommige richtlijnen.

§ 2. Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en het Benelux-Gerechtshof — Rechtvaardiging van het bestaan en het behoud van dit laatste — Betrekkingen tussen de twee rechtscolleges

A. RECHTVAARDIGING VAN HET BESTAAN EN HET BEHOUD VAN HET BENELUX-GERECHTSHOF

37 Op dit ogenblik zijn de bepalingen van Benelux-verdragen, -overeenkomsten en -protocollen en van beschikkingen van het Comité van Ministers van de Benelux, die verschillen van het recht van de Europese Gemeenschappen en die niet door dat recht „opgeslorpt” zijn, zeer talrijk. Het is noodzakelijk dat het Benelux-Gerechtshof ermee belast wordt de eenheid in interpretatie te verzekeren van die bepalingen — gemeenschappelijke rechtsregels — die toegepast en nageleefd moeten worden, zowel door de nationale rechtscolleges en besturen, als, in het algemeen, door de aan die bepalingen onderworpen rechtssubjecten.

Sommige van deze Benelux-bepalingen zullen ongetwijfeld in de toekomst hun bestaansreden verliezen of geen uitwerking meer hebben, dit tengevolge van de verwezenlijkingen van de Europese Gemeenschappen en van de in onderlinge overeenstemming door de tien Lid-Staten getroffen beslissingen.

Dit kan een weerslag hebben op de bevoegdheden van het Benelux-Gerechtshof.

Veronderstel b.v. dat de tien Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen door een overeenkomst of anderszins beslissen een voor die tien Staten gemeenschappelijke reglementering op te stellen nopens de warenmerken, tekeningen en modellen. De omvang en de draagwijdte van dergelijke reglementering zou elke

bestaansreden kunnen ontnemen aan de Benelux-overeenkomsten over dezelfde materie en bijgevolg ook aan de bevoegdheid van het Hof met betrekking tot de gemeenschappelijke rechtsregels in die overeenkomsten.

Een dergelijke gemeenschappelijke reglementering voor de tien Staten ligt in de normale lijn der verwachtingen; ze zou immers belang hebben voor de handel en het mededingingsbeleid in de Lid-Staten.

Het is echter veel minder waarschijnlijk, dat de Gemeenschappen of de tien Lid-Staten binnen afzienbare tijd een eenmaking van het burgerlijk, het handels- en het strafrecht tot stand zouden kunnen brengen, ter vervanging van wat op dat gebied reeds verwezenlijkt werd en nog zal verwezenlijkt worden in het positief recht van de drie Benelux-Staten, gebied waarop het Benelux-Gerechtshof een aantal bevoegdheden heeft gekregen en normaliter nog zal krijgen.

B. BETREKKINGEN TUSSEN HET HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN EN HET BENELUX-GERECHTSHOF

38 1. De „gemeenschappelijke rechtsregels” vervat in de Benelux-verdragen, -overeenkomsten, -protocollen en -beschikkingen, kunnen betrekking hebben op feiten of rechtshandelingen die ook het voorwerp uitmaken en zouden lijken uit te maken van de Europese rechtsregels, die ingevolge de artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A. onderworpen zijn aan uitleg door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen.

2. Nationale rechtscolleges zouden ertoe kunnen komen, in eenzelfde zaak, aan beide Hoven een interpretatie te vragen.

3. Het Benelux-Gerechtshof zowel als het College van Scheidsrechters, ingesteld door het Verdrag van 3 februari 1958, zouden verplicht kunnen zijn een vraag te richten tot het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen om bij wijze van prejudiciële beslissing uitspraak te doen, bij toepassing van de artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A.

39 1. Wat betreft het naast elkaar bestaan van Europese- en van Benelux-bepalingen, kunnen we volgende gevallen opsommen:

— Artikel 3 van het op 15 juni 1970 te Brussel ondertekende Protocol tot vaststelling van een Benelux-tarief van invoerrechten, bepaalt: „Voor de toepassing van de hoofdstukken III, IV en V van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof worden als gemeenschappelijke rechtsregels aangewezen de bepalingen van dit Protocol en, tenzij het een regel betreft waarvan de uitleg is opgedragen aan het (Europese) Hof van Justitie... de bepalingen van het bij dit Protocol gevoegd tarief...” (Het Belgisch Staatsblad van 31 maart 1976 publiceert een beschikking van het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie tot wijziging van het Benelux-tarief van invoerrechten. In de „overwegingen” staat er: „Overwegende dat het wenselijk is de bijlage bij voornoemd Protocol aan te passen aan de ontwikkeling in het gemeenschappelijk douanetarief van de Europese Economische Gemeenschap en in de desbetreffende heffingsregelen.”)

— Artikel 1 van het op 16 maart 1971 te Brussel ondertekende Protocol tot wijziging van de Benelux-Overeenkomst inzake de metrologie, bepaalt dat de uitvoering van de eenvormige regeling, alsmede wijzigingen in de Overeenkomst (die gemeenschappelijke rechtsregels bevat) die noodzakelijk worden als gevolg van handelingen van de Raad van de Europese Gemeenschappen, worden geregeld door middel van protocollen, vastgesteld in onderlinge overeenstemming, door de Overeenkomstsluitende Partijen. Een coördinatie van de Beneluxrechtsregels met die van de Europese Gemeenschappen wordt dus opgelegd door dit artikel 1 en de wijzigingen, in de bepalingen van het Protocol aangebracht, zullen veroorzaakt zijn door „handelingen van de Raad van de Europese Gemeenschappen”. De uitleg van die handelingen zal die van de nieuwe Benelux-bepalingen bepalen.

De bepalingen van de artikelen 2 en 55 tot 61 van het Benelux-Verdrag van 3 februari 1958 kunnen vergeleken worden met de artikelen 48 en volgende van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschappen en niet tegenstrijdige interpretaties van de twee categorieën bepalingen zijn dan ook geboden.

2. Het raadplegen van de twee Hoven

40 Wanneer een nationaal rechtscollege dient te oordelen over rechten, voortkomend uit een warenmerk, een handels- of nijverheidstekening of -model, en tevens over de verplichtingen die volgen uit de artikelen 85 tot 86 van het E.E.G.-Verdrag en daarenboven nog over de draagwijdte van artikel 36 van dit laatste verdrag, dan zou dit gerecht allicht geneigd kunnen zijn zich enerzijds te wenden tot het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen om een uitspraak nopens betekenis en draagwijdte van die bepalingen en anderzijds, tot het Benelux-Gerechtshof om dit ook te vragen een prejudicieel arrest te wijzen, maar dan wel over de interpretatie, naargelang van het geval, of van het Benelux-Verdrag inzake de warenmerken, of van het Benelux-Verdrag inzake tekeningen of modellen. Eerstgenoemd internationaal rechtscollege heeft geen rechtsmacht, in het raam van de door artikel 177 E.E.G. aan dit Hof toegekende bevoegdheid, om de Benelux-overeenkomsten te interpreteren, terwijl het tweede, zijnerzijds, de artikelen 85, 86 en 36 E.E.G. niet mag uitleggen (zie hierover: a) het arrest van de Hoge Raad der Nederlanden d.d. 1 maart 1974, *N.J.*, 1974, nr. 330, 871; b) de conclusie van Advocaat-generaal MAYRAS in de zaak 192/73, Van Zuylen t/Hag. In de zaak Dejaille-Du Bois t/ Preval werd de Rechtbank van Koophandel te Brussel aangezocht om uitleg te geven nopens de Eenvormige Beneluxwet op de warenmerken en tevens, nopens bepalingen van het Verdrag van Rome. In een vonnis van 17 januari 1977 besliste ze dat er geen vraag van uitleg over dit laatste Verdrag diende gesteld te worden maar stelde ze twee vragen aan het Benelux-Gerechtshof, dat uitspraak deed op 9 februari 1978, *Benelux-Gerechtshof, Jurisprudentie*, 1975-79, 83 e.v.).

Een nationaal rechtscollege zou eventueel voor de taak kunnen staan uitleg te moeten geven, enerzijds, nopens die zelfde Benelux-overeenkomsten op de warenmerken, modellen en tekeningen of nopens die betreffende de dwangsom of betreffende het strafbeding en anderzijds over het op 27 september 1968 te Brussel ondertekende Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, waarvan de interpretatie toevertrouwd is aan het Hof van Justitie door het op 3 september 1971 te Luxemburg ondertekende Protocol. Dit rechtscollege zou zich dan én tot het Hof van Justitie én tot het Benelux-Gerechtshof moeten wenden (zie: De Benelux Merkenwet en Modellenwet *contra* het E.E.G. Executieve verdrag, in *N.J.B.* 74/40 van 14 september 1974; de Rechtbank van Koophandel te Brussel diende in een vonnis van 27 december 1976 én de Eenvormige Beneluxwet op de warenmerken én het Verdrag van Brussel van 27 september 1978 uit te leggen, zie *Revue de droit intellectuel. L'ingénieur conseil*, januari-februari 1978, 27 e.v.).

De toepassing van de rechtsregels inzake accijnzen door een nationale rechter, zou het raadplegen van de twee Hoven tot gevolg kunnen hebben (In de memorie van antwoord van de Nederlandse regering (zitting 1970-1971, 10.018 R.689) leest men: „De mogelijkheid dat in de toekomst op enigerlei gebied, met name op het terrein van de unificatie van de accijnzen en accijnsregelingen, zowel aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen als aan het Benelux Gerechtshof interpretatieve rechtsmacht toekomt achten de ondergetekenden niet bij voorbaat denkbeeldig’’).

We geven een laatste voorbeeld. Het Benelux-Gerechtshof zou gebeurlijk moeten beslissen of een „gemeenschappelijke rechtsregel’’ (Benelux-rechtsregel) al dan niet voorrang heeft op nationale bepalingen en, zo ja, op welke dan wel. Dit zou ongetwijfeld „uitleg’’ van gemeenschappelijke rechtsregels betreffen.

(Op dit probleem komen we terug in het hoofdstuk dat handelt over de aan het Benelux-Gerechtshof opgedragen taak van uitlegging).

Maar wanneer voor een nationaal rechtscollege de vraag rijst of een bepaling van communautair recht (het recht van de Europese Gemeenschappen) voorrang heeft op een gemeenschappelijke rechtsregel (Benelux) dan wel, of het deze is die de voorrang heeft, dan zouden normaliter én het Hof van Justitie én het Benelux-Gerechtshof moeten geraadpleegd worden.

3. Raadpleging van het Hof van Justitie door het Benelux-Gerechtshof en het College van Scheidsrechters

41 1. Het College van Scheidsrechters (ingesteld door het Verdrag van 3 februari 1958) zou te oordelen kunnen hebben (zie artikel 51-2 van dat Verdrag) over de uitleg van de Verdragen van Rome in een geschil tussen Benelux-Statens.

Indien dit College zou moeten beschouwd worden als een „nationale rechterlijke instantie” in de zin van het laatste lid van de artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A., dan zou het verplicht zijn zich te wenden tot het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen. Dit heeft in zijn arrest van 30 juni 1966 — zaak 61/65 — beslist dat een scheidsrechterlijk college, wettelijk geïnstitutionaliseerd en georganiseerd zoals dit het geval is met het College van Scheidsrechters, een dusdanige „nationale rechterlijke instantie” is (Raadpl. ook arrest van hetzelfde Hof van 23 maart 1982, zaak 102/81).

2. Wanneer een nationale rechter aan het Benelux-Gerechtshof uitleg vraagt nopens een bepaling van het tarief van invoerrechten, gevoegd bij het te Brussel op 15 juni 1970 ondertekende protocol (zie hierboven, 1), dan zal dit Hof zich moeten afvragen of die bepaling niet tevens een Europese rechtsregel uitmaakt of nog, of het geval waarop die bepaling betrekking heeft, niet ook door een Europese rechtsregel wordt beheerst. Hier rijst een vraag van uitleg die normaal onder de uitsluitende bevoegdheid van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen valt.

Overigens, het protocol of de beschikkingen van het Benelux Comité van Ministers bevatten bepalingen die hun grondslag vinden in het communautair recht. Zo b.v. wijzigt de beschikking van dat Comité van 21 oktober 1975 (*Stbl.*, 31 maart 1976) de bijlage van het Protocol van 15 juni 1970, en dit juist om rekening te houden met de evolutie van het gemeenschappelijk douanetarief van de Europese Economische Gemeenschappen en de daarmee in verband staande inningswijze. Om die beschikking te interpreteren, moet uiteraard het communautair recht uitgelegd worden en dient men zich tot het Europese Hof te wenden.

In de memorie van antwoord van de Nederlandse regering in verband met het ontwerp van wet, houdende goedkeuring van het Verdrag van 31 maart 1965, kan men lezen: „In het geval dat de interpretatie van een regel van communautair recht invloed heeft op de uitleg van een rechtsregel ter zake waarvan het Beneluxhof competent is, ligt het voor de hand dat de nationale rechter de zaak eerst zal voorleggen aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en pas daarna eventueel aan het Benelux Gerechtshof” (zitting 1970-1971, 10.018 (R 689), 3).

Ook moet worden verwezen naar de beschikkingen M/77/17 en M/77/18 van 28 december 1977 van het Comité van Ministers van de Benelux (*Stbl.*, 25 maart 1978) die respectievelijk betrekking hebben op de totale vrijstelling van invoerrechten voor de waren, vermeld in de lijst waarvan sprake in artikel 223, tweede lid, van het E.E.G.-Verdrag, en op de evolutie van het gemeenschappelijk douanetarief van de Europese Economische Gemeenschappen en de daarop betrekking hebbende uitvoeringsmodaliteiten.

3. Zo ook, indien het Benelux-Gerechtshof verzocht wordt uitleg te geven betreffende een bepaling van een protocol dat door de Benelux-Staten zou gesloten zijn teneinde zich aan te passen aan de „besluiten van de Raad der Europese Gemeenschappen” (zie hierboven, 1), dan moet de betekenis en de draagwijdte van dergelijke besluiten vastgesteld of gepreciseerd worden en dat is een taak die aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen toekomt.

Op 27 juli 1979 werd een wetsontwerp ingediend, houdende goedkeuring van het derde Protocol, te Brussel ondertekend op 22 september 1978, tot wijziging van de Benelux-Overeenkomst tot unificatie van accijnzen, ondertekend te Luxemburg op 29 mei 1972. (*Gedr.St.*, *Senaat*, 245 [1979] nr. 1).

In de memorie van toelichting kan men lezen:

„Naar aanleiding van de prejudiciële uitspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen van 22 juni 1976 (zaak 127/75, met betrekking tot de accijnsheffing op bier in de Bondsrepubliek Duitsland), heeft

de E.G.-Commissie in een brief van 30 juli 1976 de Regeringen van de Beneluxlanden medegedeeld dat de forfaitaire heffing welke in de Beneluxlanden op ingevoerd bier wordt toegepast, in strijd is met artikel 95, eerste lid, van het E.E.G.-verdrag. De Commissie heeft daarbij overeenkomstig de bepalingen van artikel 169 van genoemd verdrag de Regeringen verzocht haar opmerkingen daaromtrent aan de Commissie kenbaar te maken.

De drie Regeringen hebben aan de E.G.-Commissie medegedeeld, dat hoewel het systeem van heffing op ingevoerd bier overeenstemt met een in 1966 ter zake gedane aanbeveling van de Commissie zelf, de heffing op ingevoerd bier in het licht van eerdergenoemde prejudiciële uitspraak nader zal worden bezien.

In Benelux-verband is vervolgens onderzocht op welke wijze de Overeenkomst in overeenstemming moet worden gebracht met de bepalingen van het E.E.G.-Verdrag.

Het Hof van Justitie heeft in zijn hierboven vermelde arrest voor recht verklaard dat „wanneer een lidstaat heeft gekozen voor een progressieve belasting op binnenlands bier op basis van de door iedere brouwerij jaarlijks geproduceerde hoeveelheid, artikel 95, eerste alinea, slechts ten volle wordt nageleefd indien op buitenlands bier een zelfde of lager belastingtarief wordt toegepast, dat eveneens op grond van de door elke brouwerij jaarlijks geproduceerde hoeveelheid bier wordt vastgesteld”.

Gelet op het grote belang dat wordt gehecht aan het behouden van een progressief tarief voor in het binnenland vervaardigd bier is overeengekomen de tariefstructuur voor dat bier niet aan te tasten. De beoogde overeenstemming met het communautaire E.G.-recht is derhalve, gelet op de hierboven aangehaalde rechtsoverwegingen van het Hof, verkregen door wijziging van het voor de invoer geldende tariefstelsel.”

4. Aan het Benelux-Gerechtshof kan gevraagd worden de begrippen „openbare functies, ambten of betrekkingen”, voorkomend in artikel 61 van het Verdrag van 3 februari 1958 tot instelling van de Benelux Economische Unie, uit te leggen. Het zal wijselijk van oordeel zijn dat deze begrippen gelijk zijn aan of vergelijkbaar zijn met die welke dezelfde materie betreffen en die bedoeld worden door de artikelen 48-4 en 55 van het E.E.G.-Verdrag en dat de auteurs van eerstgenoemd artikel 61 niet de bedoeling hadden er een andere betekenis en draagwijdte aan te geven. Het zou derhalve het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen kunnen — of moeten — raadplegen alvorens op de gestelde vraag te antwoorden.

Er bestaat weliswaar geen enkele tekst nopens de taak en de bevoegdheid van het Benelux-Gerechtshof, die het Hof verplicht het hoog Europees rechtcollege te raadplegen. Nochtans zullen de rechtszekerheid — principe dat door elke rechter beschermd moet worden — én de noodzaak om die rechtsregels, waardoor de rechtzoekenden die zich tot het Hof wenden beheerst worden, te harmoniseren en te coördineren, een gemeenschappelijke uitleg van gelijklopende of vrijwel gelijklopende begrippen in het Benelux-recht en in het communautair recht, onontbeerlijk maken. Indien dus aan het Benelux-Gerechtshof gevraagd zou worden uitleg te geven van de in artikel 61 van het Verdrag van 3 februari 1958 bedoelde begrippen, zou dat Hof moeten oordelen dat het noodzakelijk is, om een arrest te kunnen wijzen, het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen te raadplegen nopens de interpretatie die moet gegeven worden aan vergelijkbare begrippen in het gemeenschapsrecht.

5. Zijn het College van Scheidsrechters en het Benelux-Gerechtshof, in de zin van het laatste lid van de artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A., nationale rechterlijke instanties, die gehouden zijn zich tot het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen te wenden wanneer een probleem over de uitlegging van Europees recht voor hen rijst, probleem waarvan de oplossing noodzakelijk is opdat zij hun arrest of beslissing zouden kunnen wijzen of, eventueel, opdat zij een interpretatief advies zouden kunnen geven

(zie artikel 10 van het Verdrag van 31 maart 1968 wat de adviezen betreft)?

Daar het hier gaat om een begrip van gemeenschapsrecht („nationale rechterlijke instantie”) is het vanzelfsprekend het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen dat de betekenis en draagwijdte ervan moet bepalen en dat moet beslissen of het Benelux-Gerechtshof en het College van Scheidsrechters dergelijke „nationale rechterlijke instanties” zijn. Het Hof van Justitie kan uiteraard op die vraag alleen antwoorden als ze gesteld wordt. Ze kan normaal slechts gesteld worden door het Benelux-Gerechtshof en door het College van Scheidsrechters.

Naar onze mening vallen deze twee rechtscolleges onder de bepalingen van de artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A., waarbij het immers kennelijk de bedoeling is geweest alle rechtscolleges van Lid-Statens, die het communautair recht dienen te interpreteren, de mogelijkheid te verschaffen of de verplichting op te leggen het Hof van Justitie betreffende deze interpretatie te bevragen.

Dat deze rechtscolleges niet behoren tot de rechterlijke organisatie van één enkele Lid-Staat van de Gemeenschappen maar deel uitmaken van een gemeenschappelijke organisatie van drie van die Staten of van een organisatie, eigen aan een tussen hen tot stand gekomen Unie, brengt niet mee dat ze niet de hoedanigheid van „nationale rechterlijke instantie”, in de zin van de vermelde bepalingen van de Verdragen van Rome, zouden hebben, of dat voorwerp, draagwijdte en bestaansredenen van die Verdragen, op hen niet van toepassing zouden zijn.

Nochtans kan noch het Benelux-Gerechtshof, noch het College van Scheidsrechters een vraag richten tot het Hof van Justitie nopens de aan een bepaling van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken te geven uitleg, vermits artikel 1 van het tweede Protocol van 3 juni 1971, waardoor aan laatstgenoemd Hof in dat opzicht bevoegdheid wordt verleend, noch het Benelux-Gerechtshof, noch het College van Scheidsrechters vermeldt. Welnu, enkel de expliciet vermelde rechtscolleges hebben het recht om betreffende dit Verdrag een vraag tot het Hof van Justitie te richten.

Ik moet echter erkennen dat ik geen enkel geval zie, waarin het Benelux-Gerechtshof eventueel het Verdrag van 27 september 1968 zou dienen te interpreteren.

6. Veronderstel dat een ambtenaar van het Secretariaat-generaal van de Benelux Economische Unie een beroep instelt, steunend op het feit dat zijn bezoldiging lager zou liggen dan die van andere ambtenaren met dezelfde rang en verantwoordelijkheid. Hij is een onderdaan van een andere Lid-Staat van de Europese Gemeenschappen dan een van de Benelux-Statens. (De hypothese is evenwel zeer onwaarschijnlijk.)

Hij beroept zich op schending van artikel 48 van het E.E.G.-Verdrag. Een interpretatie van het Europees recht zou noodzakelijk kunnen blijken, zoals het geval was in de zaak die leidde tot het arrest van 12 februari 1974 (zaak 152-73).

7. In nr. 147-149 zal het probleem onderzocht worden van de verenigbaarheid van het principe van verbod van discriminatie, opgelegd door het Verdrag van Rome, met artikel 12-5 van het Verdrag van 31 maart 1965, waardoor het recht tot pleiten beperkt wordt tot de leden van de Balies van de drie Lid-Statens van de Benelux.

TITEL II

**BEVOEGDHEDEN VAN HET BENELUX-GERECHTSHOF
GEMEENSCHAPPELIJKE RECHTSREGELS
NATIONAAL EN INTERNATIONAAL RECHT
UITLEG
VERZOEK DOOR EEN NATIONAAL RECHTSCOLLEGE
PROCESVOERING VOOR HET HOF
GEZAG EN UITWERKING VAN DE ARRESTEN**

HOOFDSTUK I

BEVOEGDHEDEN VAN HET BENELUX-GERECHTSHOF — UITLEG VAN GEMEENSCHAPPELIJKE RECHTSREGELS — UITSPRAAK VAN HET HOF BIJ WIJZE VAN ARREST

AFDELING I

VOORAFGAANDE BESCHOUWINGEN

42 Het is evident dat de aan het Benelux-Gerechtshof verleende bevoegdheid vergelijkbaar, ja zelfs vrijwel identiek is, met die welke door de artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A. aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen werd toegekend; de tekst zelf van het Verdrag van 31 maart 1965 en de memorie van toelichting daarvan tonen dit zonneklaar aan. Deze memorie gewaagt herhaaldelijk van de bevoegdheid van het hoog Europees rechtscollege en verwijst zelfs naar de voornoemde artikelen. Ze luidt: „Het ligt voor de hand dat in de regelingen met betrekking tot een Beneluxhof — een gerechtshof dat in dit opzicht een met het Europese Hof vergelijkbare taak vervult — zoveel mogelijk aansluiting wordt gezocht bij het regime dat geldt voor het Europese Hof en dat nodeloze afwijkingen worden voorkomen.”

De doctrine en meer bepaald de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen hebben de betekenis en de draagwijdte van de bepalingen van genoemde artikelen 177 en 150 gepreciseerd.

Ongetwijfeld is het Benelux-Gerechtshof niet gebonden door de jurisprudentie van het Europese Hof, zelfs niet wanneer men, zoals sommigen, zou aannemen dat zijn interpretatieve arresten een gezag *erga omnes* zouden hebben (zie verder, nr. 160-178) vermits enerzijds de bepalingen van het Verdrag van Rome en die van het Verdrag van 31 maart 1965 van elkaar onderscheiden akten zijn, die niet tot stand gekomen zijn door de wil van dezelfde autoriteiten noch volgens dezelfde procedures en vermits anderzijds het Benelux-Gerechtshof tot taak heeft, zelf en volledig soeverein, het Verdrag van 1965 uit te leggen.

Maar in het belang van de rechtszekerheid en de juridische harmonie die in de schoot van de Europese Gemeenschappen — waarvan de Benelux een element uitmaakt — moeten heersen, is het aangewezen dat de twee rechtscolleges dezelfde oplossing geven voor dezelfde begrippen en aan dezelfde problemen en dat het Benelux-Gerechtshof zich naar de jurisprudentie van het Hof van Justitie richt in door dit Hof reeds beslechte aangelegenheden. Dit was trouwens de wens van de auteurs van het Verdrag van 31 maart 1965. Uit de gelijkheid van de problemen volgt normaal de gelijkheid van de oplossingen.

Het Hof van Cassatie — evenals trouwens de hoogste rechtscolleges van andere Staten — blijft, in het belang van de rechtszekerheid, trouw aan zijn eigen rechtspraak. Het wijzigt die slechts wanneer de regels van positief recht, die het voorheen had uitgelegd, veranderd zijn of wanneer het meent en erkent zich met zijn vorige beslissing vergist te hebben of nog, wanneer feitenrechtens geregeld en telkens weer de doctrine van het Hof weigeren te volgen en dit op grond van overwegingen waardoor het uiteindelijk overtuigd wordt.

Het is wegens diezelfde zorg om de rechtszekerheid, dat andere rechtscolleges, op vergelijkbare wijze, de beslissingen van het Hof van Cassatie aanvaarden, evenals de administratieve rechtscolleges die van de Raad

van State involgen. Hof van Cassatie en Raad van State trachten op hun beurt tot gelijklopende jurisprudentie te komen. Zodoende komt de jurisprudentie als echte formele bron van het recht tot stand.

Het Benelux-Gerechtshof bestaat uit magistraten van de hoogste hoven van de drie Benelux-Statens, die doordrongen zijn van de noodzaak van de rechtszekerheid en geïntegreerd zijn in de communautaire rechtsorde, zodat zij zich onvermijdelijk zullen laten leiden door de reeds zo overvloedige en belangrijke jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen.

Een nationaal rechtscollege, tegen de uitspraken waarvan krachtens het nationale recht geen beroep kan worden ingesteld, is verplicht, in de door het Verdrag van 31 maart 1965 aangeduide gevallen, zijn uitspraak op te schorten teneinde een beslissing van het Beneluxhof te bewerkstelligen, over de uitleg van de rechtsregels die door dat college moeten toegepast worden, en dat college is door het arrest van het Hof gebonden in de zaak die tot het arrest aanleiding heeft gegeven.

Wanneer andere nationale rechtscolleges gebruik maken van de hun geboden mogelijkheid om het Benelux-Gerechtshof te raadplegen, dan zijn ook zij door het arrest gebonden, in de zaak die aanleiding heeft gegeven tot het arrest.

De grondwettelijke rechterlijke orde in de drie Lid-Statens werd aldus gewijzigd. Deze wijziging kon in Nederland en Luxemburg geschiedten overeenkomstig de grondwettelijke bepalingen, die immers een overdracht van soevereiniteit mogelijk maken.

De Raad van State van Luxemburg, evenals de Commissie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers van dat land beklemtonen, dat „la Convention (het Verdrag van 31 maart 1965) aura pour effet de conférer à cette Cour l'exercice des attributions qui, par la Constitution, sont réservées au pouvoir judiciaire. Par conséquent, au vœu des articles 49bis et 37, alinéa 2, de la Constitution, l'adoption de la Convention exigera la présence des trois quarts des membres de la Chambre des députés et son approbation par les deux tiers des suffrages". (zie: R.v.St., advies van 12 februari 1970, *Gedr.St.*, *Kamer* [1969-1970], nr. 1416; rapport van de juridische Commissie van 21 mei 1973, *Gedr.St.*, *Kamer* [1972-1973], nr. 1461-1).

Daar het Verdrag van 31 maart 1965 pas in werking is getreden na de inlassing van artikel 25bis in de Belgische Grondwet, werd deze niet geschonden door het feit dat bepaalde in het Verdrag aangeduide machten, werden overgedragen aan het Benelux-Gerechtshof.

AFDELING II

DE NATIONALE RECHTSCOLLEGES HEBBEN OFWEL DE MOGELIJKHEID, OFWEL DE VERPLICHTING ZICH TOT HET BENELUX-GERECHTSHOF TE WENDEN

A. NATIONAAL RECHTSCOLLEGE — BEGRIP

43 Het is zeer moeilijk, zoniet onmogelijk, de begrippen „rechtscollege" of juridictionele handeling te preciseren en te definiëren.

Opmerkelijke stellingen werden hierover naar voren gebracht (zie conclusie van Procureur-generaal GANSHOF VAN DER MEERSCH, toen Advocaat-generaal, vóór het arrest van het Hof van Cassatie, van 21 december 1956 (*Arr. Cass.*, 1957, 279, *Pas.*, 1957, I, 430); VAN REEPINGHEN/KRINGS, *La juridiction gracieuse*, in *Atti del 3° Congresso internazionale di diritto processuale civile*, Venezia, april 1962, 234 e.v.; F. LUCHAIRE, *Le Conseil constitutionnel est-il une juridiction?* in *Revue de droit public et de la science politique*, 1, 1979, 27 e.v., 29 e.v.). Bepaalde overheden, die eenparig als „rechtscolleges" beschouwd worden, zoals de hoven en rechtbanken van de rechterlijke orde,

stellen daden van eigenlijke of oneigenlijke rechtspraak of zelfs louter „administratieve” daden. Daarentegen zijn er overheden die zeker niet als rechtsprekend kunnen beschouwd worden en die nochtans z.g. „jurisdictionele” beslissingen vellen (*Le rôle des juridictions nationales*, Chapitre II, *Le renvoi préjudiciel*, in *Droit communautaire et droit national*, Semaine de Bruges 1965, Collège d'Europe, 198 e.v.; LAGRANGE, *Revue trimestrielle de droit européen*, april/juni 1974).

Het behoort ongetwijfeld tot de taak van de doctrine zich uit te spreken over het begrip „nationaal rechtscollege”, zowel in de zin van artikel 6-3 van het Verdrag van 31 maart 1965 als van de artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A. („nationale rechterlijke instantie”) maar tenslotte rest het aan het Benelux-Gerechtshof en aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen zelf om te beslissen of een bepaalde nationale overheid al dan niet een rechtscollege is in de zin van die bepalingen. Het begrip is immers een element van een „gemeenschappelijke rechtsregel” (art. 6-3 van het Verdrag van 1965) en van een bepaling van gemeenschapsrecht (art. 177 E.E.G. en 150 E.G.A.).

Ongetwijfeld wordt er vaak gedoceed dat een jurisdictionele handeling (en dus rechtspraak) alleen aanwezig is, wanneer er geschillen beslecht worden of wanneer er uitspraak wordt gedaan nopens subjectieve rechten.

Werd deze doctrine gevolgd, dan zouden in het begrip „rechtscollege”, niet die overheden besloten zijn zoals Constitutionele Hoven en Raden van State, die uitspraak doen, zonder daarom te beslissen over een geschil of over een subjectief recht, of zelfs de rechterlijke overheden, wanneer ze vonnissen inzake oneigenlijke rechtspraak.

Het criterium is, of er op die overheid een beroep wordt gedaan om recht te spreken (*dire le droit*) en zij daarbij moet steunen op het Benelux-recht of eventueel op het recht van de Europese Gemeenschappen. Is dit het geval, dan hebben we te maken met een rechtscollege in de zin van de bepalingen van de drie verdragen. Het is een jurisdictionele beslissing, ook en zelfs wanneer de nationale overheid slechts bij voorraad uitspraak doet of in de loop van een procedure die niet op tegenspraak is.

44 Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen had het m.i. dan ook volkomen bij het rechte eind, toen het uitdrukkelijk of impliciet besliste dat, in de zin van beide reeds geciteerde Verdragen van Rome, rechterlijke instanties zijn o.m.;

1. de gerechtelijke hoven en rechtbanken, zelfs wanneer ze uitspraak doen inzake oneigenlijke rechtspraak (arrest van 12 november 1974 zaak 32/74; zie MERTENS DE WILMARS, *S.E.W.*, 1975, 81);

2. dezelfde autoriteiten, wanneer ze uitspraak doen „in kort geding”, in eerste aanleg, in hoger beroep of in cassatie (arresten van 12 november 1969, zaak 29/69; zie in het bijzonder de conclusie van Advocaat-generaal ROEMER; zie ook betreffende dit onderwerp de conclusie van de Heer LANGEMEIJER, Procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, voor het arrest van 10 april 1964, *N.J.* 1964, nr. 439 en de conclusie van de Heer EIJSSSEN, Advocaat-generaal bij hetzelfde rechtscollege (later vice-president van de Hoge Raad en rechter in het Benelux-Gerechtshof) vóór het arrest van 13 januari 1961, *N.J.* 1962, nr. 245) of in een niet contradictoire rechtspleging, op „eenzijdig verzoekschrift” of op verzoekschrift „om betaling te bevelen”, (op dwangbevelprocedure) (arresten van 14 december 1971, zaak 43/71; 21 februari 1974, zaak 162/73; 26 februari 1975, zaak 63/74; 17 juni 1975, zaak 93/74 en 24 mei 1977, zaak 107/76; op dit arrest wordt nog teruggekomen in nr. 57, 5).

3. De onderzoeksrechters worden ook beschouwd als een „nationaal rechtscollege” daar zij jurisdictionele functies waarnemen (zie arresten van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen van 24 april, 19 juni en 4 december 1980, zaken 65/79, 803/79 en 54/80).

45 De professionele rechtscolleges (Orde van geneesheren, van apothekers enz.)

moeten ook beschouwd worden als nationale rechterlijke instanties in de zin van het Verdrag, meer bepaald wanneer ze in tuchtzaken uitspraak doen (zie ook: PEPY, *Cah.Dr.Eur.*, 1966, 25 en SCHULTZ, *S.E.W.*, 1965, 510).

Wanneer ze een beslissing nemen over de toelating tot de orde of de inschrijving op het tableau, zijn zij normaliter louter „besturende” overheid, zeker indien er geen beroep tegen hun beslissing mogelijk is (zie nochtans het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen van 6 oktober 1961, zaak 246/80, betreffende de Nederlandse Commissie van beroep huisartsgeneeskunde).

46 Wanneer echter een overheid — zelfs indien ze in andere omstandigheden zonder enige twijfel een rechtsprekende functie vervult — geen beslissing velt, geen uitspraak doet maar er zich toe beperkt een advies te geven, kan zij m.i. noch de mogelijkheid, noch de verplichting hebben het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen of het Benelux-Gerechtshof te raadplegen. Dat zal b.v. het geval zijn wanneer een Raad van State een advies geeft over een wetsontwerp of wetsvoorstel of over een ontwerp van besluit. De toestand schijnt mij echter anders te zijn, wanneer een advies hetzelfde effect heeft als een interpretatief arrest; dit is het geval met de interpretatieve adviezen van het Benelux-Gerechtshof, uitgebracht krachtens artikel 6-4, 2° *in fine* van het Verdrag van 31 maart 1965.

Volgens de drie verdragen hebben enkel rechtscolleges die uitspraak doen, die beslissen, de mogelijkheid of de verplichting zich tot de hoge internationale rechtscolleges te wenden. De Commissie van de Europese Gemeenschappen die uitspraak doet over de toepassing van artikel 65 of 86 E.E.G. is nochtans geen „rechterlijke instantie” daar zij niet nationaal is (arrest van 19 oktober 1980, zaak 209, 218/78).

47 Tot voor kort oefende de Afdeling Contentieux van de Nederlandse Raad van State slechts een „justice retenue” uit, waarbij zij echter met de Kroon samenwerkte aan de uitoefening van „rechtspraak” (de Wet van 1 mei 1975 heeft aan de Raad van State gedelegeerde rechtsmacht toegekend). Volstond deze samenwerking echter opdat die Afdeling zou kunnen beschouwd worden als een „rechtscollege” in de zin van de hier onderzochte bepalingen van de drie verdragen?

In elk geval is het m.i. volkomen terecht dat het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, in zijn arrest van 27 november 1973, zaak 36/73, gewezen met toepassing van artikel 177 E.E.G., beslist heeft dat het moest antwoorden op een vraag tot uitleg, tot het Hof gericht door de daartoe door de Kroon formeel gemachtigde Afdeling (zie de opmerkelijke conclusie van Advocaat-generaal MAYRAS, vóór het arrest van 27 november 1973, zaak 36/73 en de commentaar van Prof. SCHELTEMA in *S.E.W.*, september 1974, 638 e.v.).

48 Particulieren hebben uiteraard nooit de mogelijkheid, noch de verplichting, om aan één van de twee internationale Hoven een vraag tot uitleg te stellen. Om die reden is het dat scheidsrechters onder de toepassing vallen, noch van artikel 177 E.E.G., noch van artikel 150 E.G.A., noch van artikel 6-3 van het Verdrag van 31 maart 1965. Dit zal echter wél het geval zijn, wanneer de wet de arbitrage in bepaalde materies georgani-

seerd en geïnstitutionaliseerd heeft, waardoor de arbitrale functie met een werkelijke rechtsprekende functie wordt geassimileerd (*Le rôle des juridictions nationales, a.w.*, en LAGRANGE, *a.w.*). In zijn arrest van 30 juni 1966, zaak 61/65, heeft het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen een vraag tot uitleg toelaatbaar verklaard, uitgaande van een organisme dat „Scheidsgerecht” heette maar dat tot taak had door de wet bepaalde geschillen te beslechten, dat in rechte moest oordelen en dat onderworpen was aan procedureregels, vergelijkbaar met die welke de werking van de hoven en rechtbanken beheersen (gelijkaardige beslissing in het arrest, van hetzelfde Hof, van 23 maart 1982, zaak 102/81).

Het College van Scheidsrechters, bedoeld in het Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie, is „geïnstitutioniseerd” en is verplicht, krachtens artikel 11 van het Verdrag van 31 maart 1965, zijn „definitieve uitspraak op te schorten teneinde een beslissing van het Beneluxhof over de vraag van uitleg uit te lokken”.

B. NATIONALE RECHTSCOLLEGES DIE VERPLICHT ZIJN ZICH TOT HET BENELUX-GERECHTSHOF TE WENDEN

49 1. De nationale rechtscolleges hebben nu eens de mogelijkheid, dan de plicht zich tot het Benelux-Gerechtshof te wenden. Hebben deze verplichting, die colleges „tegen de uitspraken waarvan krachtens het nationale recht geen beroep kan worden ingesteld” (art. 6, 3 van het Verdrag van 31 maart 1965).

De artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A. duiden in gelijkaardige termen de nationale rechterlijke instanties aan die verplicht zijn zich tot het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen te wenden.

De memorie van toelichting bij het Verdrag van 31 maart 1965 preciseert: „Onder „beroep” moet hetzelfde worden verstaan als in artikel 177, lid 3, van het Verdrag van Rome. Dit brengt mede, dat geen rekening wordt gehouden met de mogelijkheid van een beroep in revisie of rekest civiel. Wel zal een beroep in cassatie als een beroep in de zin van dit artikel moeten worden beschouwd. Voor het Nederlandse recht is de term „beroep” derhalve te verstaan in dezelfde zin als „gewoon rechtsmiddel”.”

50 Het lijdt geen twijfel en niemand betwist trouwens, dat niet onder het begrip „beroep krachtens het nationale recht” vallen: de herziening, de herroeping van het gewijsde, het derdenverzet, het beroep in cassatie, ingesteld door de Procureur-generaal in het Hof van Cassatie meer bepaald in het belang van de wet, noch de vraag over de uitlegging of over de „geldigheid”, gericht tot het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, noch het verzoek, ingediend bij de Commissie voor de rechten van de mens te Straatsburg. Deze vragen of verzoeken maken trouwens geen „beroep” uit in de zin van het nationale recht van onze drie landen, noch in de zin van „beroep krachtens het nationale recht”.

51 Men heeft zich afgevraagd, zowel wat artikel 6, 3 van het Verdrag van 31 maart 1965 als wat de artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A. betreft, of het beroep in cassatie een „beroep krachtens het nationale recht” is, in de zin van de drie voormelde bepalingen. Een negatief antwoord op deze vraag zou tot gevolg hebben, dat de hoven van beroep en de arbeidshoven rechtscolleges zouden zijn die de verplichting zouden hebben,

naargelang van het geval, zich tot het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen of tot het Benelux-Gerechtshof te wenden.

De Belgische Raad van State heeft kritiek uitgebracht op de stelling, die het beroep in cassatie beschouwt als een „beroep krachtens het nationale recht”. Hij zegt: „Die zienswijze is echter betwistbaar. Zij lijkt zelfs, ongeacht het gezag van haar voorstanders, bezwaar te ontmoeten wegens de taak zelf van het Hof van Cassatie en de voorwaarden waaronder cassatieberoep wordt ingesteld.” (*Gedr.St., Kamer* [1966-1967] nr. 338, 21).

Maar de Raad van State licht deze bedenking niet toe.

Wat er ook van zij, deze opinie is tegenstrijdig met de duidelijk geuite bedoelingen van de auteurs van het Verdrag van 31 maart 1965 en met de *ratio legis*, zowel van het artikel 6-3 van dat Verdrag als van de artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A.

Zoals hierboven werd uiteengezet, hebben de auteurs van het Verdrag betreffende de instelling van een Benelux-Gerechtshof uitdrukkelijk in de memorie van toelichting gesteld: „Wel zal een beroep in cassatie als een beroep in de zin van dit artikel moeten worden beschouwd”.

52 De *ratio legis*, zowel van het Verdrag van Rome als van het Verdrag van Brussel van 1965 schijnt mij te zijn, dat enkel de hoogste rechtscolleges van gemeen recht en bepaalde bijzondere rechtscolleges die uitspraak doen zonder mogelijkheid van voorziening in elke Lid-Staat de jurisprudentie effectief richting geven en zelfs vormen zodat het, in het belang van de eenheid van interpretatie van het voor die drie landen gemeenschappelijke recht, aangewezen lijkt de verplichting tot verwijzing op te leggen aan die rechtscolleges en aan geen andere.

In een betrekkelijk recente studie schrijft de heer Maurice LAGRANGE, die gedurende vele jaren de schitterende advocaat-generaal van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen was, wat volgt: „... c'est bien la *ratio legis* de ce texte, l'idée est de considérer comme tenu au renvoi celui qu'on appelle communément le „juge suprême”, celui qui... „fait” vraiment la jurisprudence... c'est à dire normalement le juge de cassation. Telle est l'opinion qui paraît prévaloir à l'heure actuelle” (*Revue trimestrielle de droit européen* — april/juni 1974. In dezelfde zin: SCHMELCK, in zijn conclusie vóór het Hof van Cassatie van Frankrijk van 27 april 1967, *Rec. Dalloz*, 4 oktober 1967, 543 en het arrest van hetzelfde rechtscollege d.d. 5 januari 1967, *ibid.*, 12 juli 1967, 465. Dezelfde opinie in PEPY, *Cah.Dr.Eur.* 1966, 31; SCHULTZ, *S.E.W.*, 1965, 511 en F. DUMON, *Le rôle des juridictions nationales, a.w.*).

Ongetwijfeld heeft in België het Hof van Cassatie de taak de nationale rechtsregels te interpreteren, om zodoende een harmonische interpretatie door alle nationale rechtscolleges tot stand te brengen, maar het kan onmogelijk de opdracht gekregen hebben ook een dergelijke harmonie te betrachten voor rechtsregels die meerdere Staten gemeen hebben of wat betreft de beslissingen van de rechtscolleges van die verschillende Staten. Daartoe is de tussenkomsst van een gemeenschappelijk rechtscollege onontbeerlijk. Door de verplichting op te leggen aan de hoogste rechtscolleges, die immers de jurisprudentie scheppen door het toepassen van de rechtsregels, de Europese en de Beneluxrechtsregels erin begrepen, om, naar gelang van het geval, het Hof van Justitie of het Benelux-Gerechtshof te raadplegen, hebben het Verdrag van Rome en dat van Brussel de mogelijkheid geschapen een voor de betrokken Staten gemeenschappelijke jurisprudentie tot stand te brengen, wat die rechtsregels betreft.

2. Rechtscolleges, tegen de uitspraken waarvan krachtens het nationale recht geen beroep kan worden ingesteld: abstracte of concrete theorie?

53 Bepaalde nationale rechtscolleges vellen beslissingen waartegen een rechtsmiddel open staat — hoger beroep of voorziening in cassatie — en andere waartegen dit niet kan.

Volgens de z.g. concrete theorie zijn de artikelen 177, laatste lid, E.E.G., 150 E.G.A. en 6-3 van het Verdrag van 31 maart 1965 van toepassing, ook wanneer een rechtscollege een enkele maal een vonnis velt waartegen geen voorziening mogelijk is. Volgens de z.g. abstracte theorie zijn ze in een dergelijk geval niet van toepassing, wanneer het gaat om een rechtscollege dat gewoonlijk of veelvuldig beslissingen velt, waartegen een rechtsmiddel bestaat.

In België is het wel zeer uitzonderlijk dat er tegen de beslissingen van rechtscolleges, behoudens dan de hoogste rechtscolleges, geen enkel rechtsmiddel, zelfs geen voorziening in cassatie, zou openstaan (zie o.m. de wet betreffende de ruilverkaveling).

In Nederland daarentegen, sluit artikel 445 van het Wetboek van Strafvordering elk rechtsmiddel tegen de in dat artikel bepaalde beschikkingen uit. Tegen talrijke beslissingen van de Kantonrechter (zoals die waarvan sprake in art. 1639 B.W. en art. 17 van de „huurwet”), van de Arrondissementsrechtbank (zoals inzake eerherstel na faillissement, art. 211 van de Faillissementswet; „Opschorting” van de machten van ouders of voogd, art. 271, 272, 331 of 332 van boek I, B. W. en art. 949 van het Wetboek voor burgerlijke rechtsvordering; ruilverkaveling en heel wat gevallen, bepaald in bijzondere wetten en zelfs tegen bepaalde winsten van een Gerechtshof (winsten van de pachtkamer van het Gerechtshof te Arnhem) is geen voorziening mogelijk).

In Luxemburg zijn de enige rechtscolleges tegen de uitspraken waarvan krachtens het nationale recht geen rechtsmiddel bestaat de „Cour de Cassation” en het „Comité du Contentieux” van de Raad van State. Alle andere rechtscolleges — de beroepskamers van de „Cour Supérieure de Justice”, de arbitrale rechtbank van sociale verzekeringen (tribunal arbitral des assurances sociales), de Hoge Raad van sociale verzekeringen (Conseil supérieur des assurances sociales), de Arbeidsgerechten (Conseils de Prud’hommes) en de arbitrale gerechten (tribunaux arbitraux) (bevoegd inzake contracten van dienstverhuring) — vellen beslissingen die in het nationale recht vatbaar zijn voor voorziening.

Ingevolge de Wet op de rechterlijke organisatie van 7 maart 1980 bestaat er thans een „Cour de Cassation” gevormd door een president en twee raadsheren, terwijl twee leden van de „Cour d’appel” ook deel uitmaken van het opperste rechtscollege.

De president is nochtans ook president van de Cour d’appel; de Cour de Cassation en de Cour d’appel vormen nog steeds te zamen la Cour supérieure de justice.

De procureur-generaal en de advocaten-generaal vormen het parket én van de Cour de Cassation én van de Cour d’appel.

Het is dus enkel wat de Nederlandse rechtscolleges betreft dat de twistvraag tussen de voorstanders van de abstracte en die van de concrete theorie, enig praktisch belang kan hebben.

Volgens de concrete theorie zouden de Kantongerechten, de Arrondissementsrechtbanken, de strafgerechten en het Gerechtshof te Arnhem verplicht zijn zich, al naargelang van het geval, te wenden tot het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen of tot het Benelux-Gerechtshof, wanneer ze in de hierboven vermelde gevallen uitspraak zouden dienen te doen. In alle andere gevallen zouden ze daartoe niet verplicht zijn. Voor de aanhangers van de abstracte theorie zouden die rechtscolleges nooit een dergelijke verplichting hebben.

54 Ik ben ervan overtuigd dat de abstracte theorie de voorkeur verdient. De besproken verdragsteksten leggen inderdaad de verplichting waarvan sprake niet op wanneer de vraag (tot uitleg) wordt opgeworpen voor een nationaal rechtscollege, „dat een uitspraak

doet waartegen krachtens het nationale recht geen beroep kan worden ingesteld'' maar wel wanneer dergelijke vraag wordt opgeworpen voor een rechtscollege'' tegen de uitspraken waarvan krachtens het nationale recht geen beroep kan worden ingesteld.

Er moet trouwens ook rekening worden gehouden met het feit dat de auteurs van de verdragen de lagere rechtscolleges niet hebben willen verplichten zich tot het Hof te wenden, wanneer zij uitspraak moeten doen in geschillen die vaak een uiterst gering juridisch belang hebben en die niet van die aard zijn dat zij een reële invloed kunnen uitoefenen op de nationale rechtspraak, wat het communautaire of het Benelux-recht betreft. Wanneer in dergelijk geval rechtspraak tot stand zou komen die onjuist zou zijn, dan zou de Procureur-generaal in het Hof van Cassatie een voorziening in cassatie kunnen instellen in het belang van de „wet'', zijnde in casu de betreffende „gemeenschappelijke rechtsregels''.

We dienen nochtans te vermelden dat in een motief van het arrest van 15 juli 1964, zaak 6/64, het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, evenals trouwens Advocaat-generaal LAGRANGE in zijn conclusie bij dat arrest, de concrete theorie, impliciet althans, aanvaard heeft. Ik ben zo vrij te menen dat dit een vergissing is (cfr. *Le rôle des juridictions nationales. Le renvoi préjudiciel. La Semaine de Bruges*, 1965).

Na een hernieuwd onderzoek van het probleem, schrijft de heer LAGRANGE trouwens: „la question ... demeure ouverte'' (*Revue trimestrielle de droit européen*, april/juni 1974).

In zijn arrest van 24 mei 1977 — zaak 107/76 — schijnt het Europese Hof opnieuw, zij het impliciet, de concrete theorie aan te kleven. Zou dit een onachtzaamheid geweest zijn?

3. De rechtscolleges die verplicht zijn zich tot het Benelux-Gerechtshof te wenden en/of in voorkomend geval tot het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen.

55 In Nederland: de Hoge Raad der Nederlanden, de Raad van State, het College van beroep voor het bedrijfsleven, de Centrale raad van beroep en de Tariefcommissie.

In een memorie van antwoord hebben de Nederlandse ministers POLAK en LUNS te kennen gegeven (dus vóór de Wet van 1975, die een gedelegeerde rechtsmacht heeft toegekend aan de Raad van State) dat het minstens wenselijk zou zijn dat de Raad van State een interpretatie zou kunnen vragen.

Tot op het ogenblik van de inwerkingtreding van de Wet van 22 februari 1979 was ook het Hoog Militair Gerechtshof verplicht zich tot de twee internationale rechtscolleges te wenden. De arresten van het Gerechtshof konden immers vroeger het voorwerp niet uitmaken van een hogere voorziening bij de Hoge Raad der Nederlanden.

Thans zijn ze vatbaar voor een cassatieberoep (zie arrest van de Hoge Raad van 4 december 1979, de conclusie van Advocaat-generaal HAAK en de noot; *N.J.*, 5 april 1980, nr. 157, 512 e.v.).

Alhoewel sommige beslissingen van het College van beroep voor het bedrijfsleven, sinds de inwerkingtreding van artikel 19 van de wet investeringen-rekeningen van 1978, het voorwerp van een cassatieberoep kunnen uitmaken, dient, om dezelfde redenen als die welke voor de Raad van State van België gelden (zie infra) beslist te worden dat dit College verplicht is zich tot het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en tot het Benelux-Gerechtshof te wenden.

In Luxemburg: de „Cour supérieure de Justice — section de cassation'' (thans „La Cour de Cassation) — en het „Comité du Contentieux'' van de Raad van State.

Het advies van de Raad van State betreffende de goedkeuring van het Verdrag van 31 maart 1965 gewaagt nochtans niet van zijn afdeling „contentieux'' (Zie R.v.St., advies van 12 februari 1970, *Gedr.St.*, Kamer [1969-1970] nr. 1416, 18).

In België: het Hof van Cassatie en de Raad van State.

Alhoewel, in enkele uitzonderlijke gevallen, bepaalde arresten van de Raad van State aan het toezicht van het Hof van Cassatie onderworpen zijn, wordt er algemeen aangenomen dat dit hoog Belgisch administratief rechtscollege moet beschouwd worden als een rechtscollege „tegen de uitspraken waarvan krachtens het nationale recht geen beroep kan worden ingesteld”.

4. Welke sanctie zou er bestaan als een nationaal rechtscollege, dat de verplichting heeft zich tot het Benelux-Gerechtshof te wenden, dit zou nalaten?

56 De „partijen” zouden over geen enkel rechtsmiddel beschikken.

Maar elk van de andere twee Staten dan die waarvan het „weerspannige” rechtscollege afhangt, zou de zaak voor het Internationaal Gerechtshof te 's Gravenhage kunnen brengen.

Er had gedacht kunnen worden aan een beroep bij het College van Scheidsrechters, ingesteld door het op 3 februari 1958 te 's Gravenhage ondertekende Verdrag. Dit orgaan is echter slechts bevoegd betreffende geschillen die tussen de drie Staten kunnen rijzen „met betrekking tot de toepassing van dit Verdrag en van de overeenkomsten welke betrekking hebben op de doelstelling van dit Verdrag”.

De verplichtingen van de nationale rechtscolleges m.b.t. het Benelux-Gerechtshof zijn niet voorgeschreven door het Verdrag van 3 februari 1958 en de bepalingen van het Verdrag van 31 maart 1965 tot instelling van dat Hof, hebben geen „betrekking ... op de doelstelling” van eerstgenoemd Verdrag.

Er blijft dus slechts één mogelijkheid over, nl. een beroep op het Internationaal Gerechtshof wegens „schending van een internationale verbintenis”. Er wordt inderdaad algemeen aangenomen dat een Staat aansprakelijkheid kan oplopen uit hoofde van gedragingen van al zijn „Machten” en organen, waaronder de Rechterlijke Macht (betreffende de aansprakelijkheid van een Lid-Staat van de Europese Gemeenschappen ter zake van zijn organen, nl. de Rechterlijke Macht, toerekenbare tekortkomingen: zie conclusie van Advocaat-generaal WARNER in de zaak 9/75, *J.H.J.*, 1975, 1184 en 1187; zie ook de conclusie van de procureur-generaal voor *Arr.Cass.*, 21 januari 1982, *J.T.*, mei 1982).

57 5. Zijn de door artikel 177, laatste lid, E.E.G. bedoelde rechtscolleges, wanneer ze in kort geding beslissen, verplicht zich tot het Hof van Justitie te wenden? (Dezelfde vraag kan uiteraard rijzen wat het Benelux-Gerechtshof betreft.) Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen heeft in zijn arrest van 24 mei 1977 — zaak 107/76 — „voor recht gezegd”: „Artikel 177, derde alinea E.E.G.-Verdrag moet aldus worden uitgelegd, dat een nationale rechterlijke instantie niet gehouden is het Hof van Justitie een vraag betreffende uitlegging of geldigheid in de zin van dat artikel te stellen wanneer deze wordt opgeworpen in een summie procedure ter verkrijging van een „einstweilige Verfügung”, zelfs wanneer van de in die procedure te nemen beslissing geen beroep openstaat, mits elk der partijen een geding ten gronde aanhangig kan maken of aanhangigmaking daarvan kan verlangen, waarin de in de summie procedure voorlopig besliste vraag opnieuw kan worden onderzocht en krachtens artikel 177 naar het Hof kan worden verwezen” (zie commentaar op dit arrest van Prof. SCHERMERS, H.G., *Procedures over ongeldige gemeenschapsnormen*, in *S.E.W.*, september 1977, 624-625; in verband met andere arresten van het Hof van Justitie van de E.G. i.v.m. procedures in kort geding, zie hierboven, nr. 44).

Deze beslissing is m.i. moeilijk te verdedigen. Gewis, indien een „gewone procedure ten gronde”, zoals het Hof in zijn motivering heeft gepreciseerd, altijd op een beslissing bij voorraad moet volgen, dan is het nutteloos de prejudiciële procedure op te leggen in een procedure in kort geding, vermits eerstgenoemde in de gewone procedure verplicht is. De toegepaste rechtsregels kunnen nochtans verschillen. Vaak, ja vrijwel steeds, zal wat beslist werd bij wijze van dringende en voorlopige maatregel, niet meer te pas komen in de procedure „ten gronde”.

Vermits daarenboven het al dan niet instellen van een gewone vordering aan de partijen zelf wordt overgelaten, zal de in het laatste lid van artikel 177 E.E.G. (of in artikel 6-3 van het Verdrag van 31 maart 1965) bedoelde instantie vaak definitief een communautaire norm hebben uitgelegd of over de „geldigheid” uitspraak hebben gedaan, zonder dat enig beroep werd gedaan op het Europees rechtcollege. Zodoende worden de bepalingen van het laatste lid van artikel 177 E.E.G. of van artikel 6-3 van het Verdrag van 1965 eenvoudig omzeild.

6. Gevallen waarin er geen verplichting bestaat de vraag van uitleg aanhangig te maken bij het Benelux-Gerechtshof

58 Een nationaal rechtcollege dat in principe verplicht is zich tot het Benelux-Gerechtshof te wenden omdat tegen zijn uitspraak „krachtens het nationale recht geen beroep kan worden ingesteld”, zal „dit echter niet doen”:

1. indien het van oordeel is, dat er redelijkerwijze geen twijfel kan bestaan omtrent de oplossing van de gerezen vraag van uitleg;
2. indien de zaak wegens haar spoedeisend karakter geen uitstel gedooft;
3. indien het zich verenigt met een reeds eerder door het Beneluxhof in een andere zaak of bij een advies op dezelfde vraag gegeven antwoord (art. 6-4 van het Verdrag van 31 maart 1965).

59 Door te stellen dat het rechtcollege geen beslissing van het Benelux-Gerechtshof moet uitlokken indien het van oordeel is „dat er redelijkerwijze geen twijfel kan bestaan omtrent de oplossing van de gerezen vraag van uitleg”, heeft het Verdrag van 31 maart 1965 zeer terecht aangenomen dat niet elke zienswijze, ongeacht de degelijkheid ervan, omtrent de zin en de draagwijdte van een „gemeenschappelijke rechtsregel”, de nationale rechtscollages, en meer bepaald de hoogste rechtscollages, kan dwingen hun uitspraak op te schorten om een vraag te stellen aan het Benelux-Gerechtshof.

Deze uit het gezond verstand voortspruitende regel werd eveneens opgenomen in het op 3 juni 1971 te Luxemburg ondertekende Protocol betreffende de bevoegdheid van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen tot uitleg van de bepalingen van het op 27 september 1968 te Brussel ondertekende Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (zie *S.E.W.*, mei 1972, 203 e.v.).

In andere publikaties hebben we reeds de mening geopperd dat de stelling onhoudbaar is, als zouden de nationale rechtscollages die in principe verplicht zijn de zaak voor te leggen aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen of het Benelux-Gerechtshof, steeds hun uitspraak moeten opschorten, ongeacht de ernst van de bewering dat er een „uitleggingsprobleem” zou bestaan (zie *Droit communautaire — Questions préjudicielles*, in *Nov.*, nr. 989-991; *Droit communautaire — Droit national — Le renvoi préjudiciel*, in *Semaines de Bruges*, 236 e.v., Europa College).

Het nationale rechtcollege zal echter uiteraard de desbetreffende doctrine en jurisprudentie, zowel nationale als buitenlandse, moeten onderzoeken en er rekening mee houden, vooraleer het aanvaardt en beslist „dat er redelijkerwijze geen twijfel kan bestaan”.

Op advies van 5 november 1975 van de Afdeling Contentieux van de Raad van State, heeft het Nederlands

Koninklijk Besluit nr. 33 van 7 januari 1975 bepaald dat er redelijkerwijze geen twijfel kon bestaan nopens het begrip „zich vestigen”, bedoeld in artikel 2 van de overeenkomst inzake de tenuitvoerlegging van de artikelen 55 en 56 van het Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie en dat er derhalve geen reden bestond om een vraag van uitleg aan het Benelux-Gerechtshof te stellen (Administratiefrechtelijke beslissingen, 1976, nr. 87).

In zijn conclusie van 11 maart 1977 inzake Ennia Schadeverzekering N.V. t/ N.V. Nederlandse Spoorwegen, heeft ook de heer VAN OOSTEN, Procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, de stelling verdedigd dat er „redelijkerwijze geen twijfel” kon bestaan omtrent de uitleg die moest gegeven worden aan artikel 6, paragraaf 1, van de voor de drie Benelux-landen gemeenschappelijke bepalingen betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorvoertuigen en dat er derhalve geen verplichting bestond, een vraag van uitleg aan het Benelux-Gerechtshof te stellen.

60 De bepaling van art. 6-4 van het Verdrag van 31 maart 1965 volgens welke het nationaal rechtscollege niet verplicht is vraag van uitleg aan het Benelux-Gerechtshof voor te leggen „indien de zaak wegens haar spoedeisend karakter geen uitstel gedooft” is daarentegen niet erg gelukkig en zelfs gevaarlijk (op 18 december 1975 besliste het Gerechtshof te Amsterdam in de zaak „Coke-Fles in de Film Alicia” dat het onbetwistbaar spoedeisend karakter van de zaak een vraag van uitleg aan het Benelux-Gerechtshof verhinderde, *Bijblad Industriële Eigendom*, nr. 8, 16 augustus 1976).

Ze moet zeer omzichtig benaderd worden, om te vermijden dat ze als voorwendsel zou dienen om de bepalingen te ontduiken van het Verdrag van 31 maart 1965, dat toch immers juist de uniforme uitleg van de gemeenschappelijke rechtsregels in de drie landen beoogt.

We zien echt niet goed in hoe het Hof van Cassatie, of de Luxemburgse „Cour de Cassation” of de Hoge Raad der Nederlanden of de Raad van State in elk der drie landen, tenzij zeer uitzonderlijk, het spoedeisend karakter zouden kunnen inroepen om zich niet tot het Benelux-Gerechtshof te moeten wenden.

61 Wanneer het Benelux-Gerechtshof hetzij in een arrest van uitleg, hetzij bij wijze van advies reeds uitspraak heeft gedaan omtrent een vraag van uitleg die voor een nationaal rechtscollege rijst, hetzij op verzoek van een partij hetzij ambtshalve, dan is dat rechtscollege natuurlijk niet verplicht het Benelux-Gerechtshof te verzoeken andermaal uitspraak te doen. Dit geldt uiteraard slechts wanneer dat rechtscollege van zins is de reeds gegeven uitleg ook in de aanhangige zaak toe te passen. Acht het rechtscollege die uitleg verkeerd, dan kan het die nochtans niet naast zich neerleggen, vooraleer het de vraag heeft voorgelegd aan het Beneluxhof en dit zijn vroegere uitleg gewijzigd heeft. (Talrijke arresten van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen hebben deze doctrine uitdrukkelijk bekrachtigd.)

AFDELING III

RECHTSTREEKS TOEPASSELIJKE BEPALINGEN EN GEMEENSCHAPPELIJKE RECHTSREGELS

§ 1. Begrip — Onderscheid

62 In het recht van de Europese Gemeenschappen kunnen alle bepalingen van de

Verdragen van Rome en van de verordeningen, richtlijnen en beschikkingen en zelfs van de aanbevelingen en van de adviezen van de Raad van Ministers of van de Commissie het voorwerp uitmaken van een interpretatief arrest, door het Hof van Justitie gewezen met toepassing van de artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A., arrest dat namelijk zal beslissen of de onderzochte bepaling al dan niet rechtstreeks toepasselijk is of directe uitwerking heeft.

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen aanvaardt dat het verplicht is — wat zelfs nuttig is — de adviezen en aanbevelingen te interpreteren die invloed zouden kunnen uitoefenen op de interpretatie, door de nationale rechterlijke instanties, van een nationale handeling, b.v. een wet of een besluit (zie arrest van 15 juni 1976, zaak 113/75 en conclusie van advocaat-generaal WARNER).

In het Benelux-recht daarentegen kunnen de bepalingen van de verdragen, protocollen en akkoorden, van de beschikkingen van het Comité van Ministers of van de „Ministeriële werkgroepen” en van de reglementen van de Benelux-Bureaus slechts het voorwerp uitmaken van een interpretatief arrest of advies, mits deze bepalingen uitdrukkelijk aangewezen werden als „gemeenschappelijke rechtsregels”, en dit ofwel in een tussen de drie Staten gesloten overeenkomst, ofwel door een beschikking van het Comité van Ministers, na advies van de Raadgevende Interparlementaire Raad van de Benelux. Indien ze niet als dusdanig aangewezen werden, dan zou het Beneluxhof zelfs niet kunnen beslissen of ze al dan niet rechtstreeks toepasselijk zijn.

In het Benelux-recht kan een bepaling van een verdrag, van een protocol, of van een beschikking dus rechtstreeks toepasselijk zijn, zonder daarom een gemeenschappelijke rechtsregel te zijn die voor uitlegging door het Benelux-Gerechtshof vatbaar is. Daarentegen is het mogelijk dat een bepaling wel een gemeenschappelijke rechtsregel is, waarvan de eenmakende interpretatie aan het Beneluxhof toekomt, zonder dat die bepaling daarom rechtstreeks toepasselijk is.

Beslissen of een bepaling van internationaal recht al dan niet rechtstreeks toepasselijk is, komt neer op het „interpreteren” van die bepaling.

63 De Benelux-verdragen, -overeenkomsten en -protocollen hebben deze interpretatiemacht vanzelfsprekend niet ontnomen aan de nationale rechtscolleges. Wanneer een „Benelux”-bepaling niet als „gemeenschappelijke rechtsregel” is aangeduid, dan heeft het Benelux-Gerechtshof geen macht tot uitlegging, wat die bepaling betreft; dat betekent echter hoegenaamd niet dat de nationale rechtscolleges hun macht daartoe zouden verliezen. Het is dus enkel de eenmakende interpretatie van het Hof die op dit punt is uitgesloten.

64 Uit de noodzaak, de „gemeenschappelijke rechtsregels” als dusdanig aan te wijzen, zou echter geenszins mogen afgeleid worden dat het Benelux-Gerechtshof enkel en alleen uitleg zou mogen geven over die bepalingen die als „gemeenschappelijke rechtsregels” aangemerkt werden.

Het is inderdaad evident b.v. dat de regels betreffende de organisatie en de procedure, die vervat zijn in het Reglement van Orde en in het Reglement op de procesvoering, door het Hof noodzakelijkerwijze toegepast en

derhalve ook uitgelegd zullen moeten worden, hoewel ze niet, volgens de hierboven vermelde modaliteiten, tot „gemeenschappelijke rechtsregels” werden verklaard.

Wanneer het, op verzoek van een nationaal rechtscollege, het College van Scheidsrechters of een regering, gemeenschappelijke rechtsregels uitlegt, kan het Benelux-Gerechtshof ook de algemene principes van het recht — ongeschreven regels — toepassen en deze zodoende interpreteren hoewel ze technisch gesproken geen „gemeenschappelijke rechtsregels” zijn.

Een uitsluitend tekstuele interpretatie van artikel 6 van het Verdrag van 31 maart 1965 zou nochtans de mening kunnen staven, dat deze regels en principes, vermits ze de vereiste „kwalificatie” niet hebben gekregen, niet vatbaar zijn voor uitlegging door het Benelux-Gerechtshof, op vraag van een nationaal rechtscollege, het College van Scheidsrechters of een regering.

Het schijnt mij nochtans toe dat het onredelijk zou zijn het begrip „gemeenschappelijke rechtsregels” die een vraag tot uitleg door het Benelux-Gerechtshof zouden wettigen, dusdanig strak en eng op te vatten, dat één of de algemene beginselen van het recht zouden uitgesloten worden.

Deze principes kunnen afgeleid worden uit gemeenschappelijke rechtsregels en erin „geïmpliceerd” zijn; de uitleg nopens die principes komt dus neer op de uitleg nopens de genoemde rechtsregels en kan dus bijgevolg voor het Hof gebracht worden.

De algemene principes van het recht kunnen ook aan de basis liggen, de grondslag vormen van de gemeenschappelijke rechtsregels, die immers opgebouwd zijn in de veronderstelling van het bestaan van en de onontbeerlijke eerbied voor die beginselen. De interpretatie van die regels kan dus die van die principes impliceren en een vraag tot uitleg van de eerste, kan ook vraag tot uitleg van de tweede inhouden.

Bepaalde rechtsregels, waaraan de hoedanigheid van „rechtsbeginselen” wordt toegekend, zijn in wezen niets anders dan regels of liever richtlijnen van eenvoudig gezond verstand of soms van moraliteit, die in het kleed van rechtsregels, meer bepaald van „gemeenschappelijke rechtsregels”, worden gestoken. Door om uitleg over die regels te vragen, kan er bijgevolg gerefereerd worden aan „algemene rechtsbeginselen”, die het Benelux-Gerechtshof gebeurlijk uit eigen beweging zou hebben dienen in te roepen.

Enkele nadere bijzonderheden nopens het begrip „gemeenschappelijke rechtsregels” dienen nog vermeld te worden.

65 a) In zijn advies betreffende het wetsontwerp aangaande de goedkeuring van het Verdrag van 31 maart 1965, heeft de Belgische Raad van State de mening geuit dat als „gemeenschappelijke rechtsregels” aangewezen zouden kunnen worden, „de bepalingen van de Grondwet van België die een equivalent zouden vinden in het publiek recht van de andere twee Staten, en dat de onaantastbare uitlegging daarvan zodoende aan het Beneluxhof wordt opgedragen” (*Gedr.St., Kamer 338 [1966-1967] 2*^o).

Deze opinie lijkt *prima facie* onverwacht en zelfs verrassend. Bij nader inzien is zij echter geenszins van iedere verantwoording ontbloot. Immers, dergelijke „gemeenschappelijke rechtsregels” kunnen vergeleken worden met die welke in het positief recht van de drie Lid-Staten van de Benelux zijn opgenomen ingevolge de Benelux-verdragen of -overeenkomsten die „eenvormige wetten” of „modelwetten” hebben geschapen waardoor deze Staten werden aangezet „regelingen, waarvan de teksten weliswaar niet gelijkkludend zijn doch die niettemin toch op meer of minder uitgebreid terrein eenheid van recht verwezenlijken ...” tot stand te brengen (M.v.T. bij het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof, zie nr. 1-7; zie ook verder, nr. 65 b).

Hoewel artikel 1 van het Verdrag van 31 maart 1965 bepaalt dat de „gemeenschappelijke rechtsregels” worden aangewezen, hetzij bij verdrag, hetzij bij een beschikking van het Comité van Ministers, valt toch niet goed in te zien hoe ingevolge een dergelijke aanwijzing, zonder meer, grondwettelijke regels van de drie Staten werkelijke gemeenschappelijke rechtsregels zouden kunnen worden.

Een regel kan enkel maar gemeenschappelijk zijn, wanneer een verdrag, een overeenkomst of een protocol daaraan die hoedanigheid heeft toegekend, of wanneer hij dat uit de aard der zaak zelf is, zoals het geval is met

de beschikkingen van het Comité van Ministers, die immers uitgaan van een gemeenschappelijk orgaan. Een grondwettelijke bepaling zou dus enkel „gemeenschappelijk” kunnen worden indien een verdrag een overeenkomst of een protocol de eenwording of de harmonisering van rechtsregels van de drie Grondwetten opgelegd heeft en deze door de Staten verwezenlijkt werd.

Regels die in de drie Grondwetten identiek of gelijkaardig zouden zijn, zouden „gemeenschappelijke rechtsregels” kunnen worden. Het valt echter zeer te betwijfelen of de drie Staten de bedoeling hadden om door het Verdrag van 31 maart 1965, deze mogelijkheid te erkennen.

Een verdrag, een overeenkomst, een protocol of een beschikking van het Comité van Ministers kunnen dus de hoedanigheid van „gemeenschappelijke rechtsregels” slechts toekennen aan een regel die dezelfde is in elk van de drie landen. Het spreekt vanzelf dat het Comité van Ministers een dergelijke identiteit niet tot stand zou kunnen brengen, daar zulks niet zijn taak in het algemeen is, noch de specifieke taak die het door artikel 1-2 van het Verdrag van 31 maart 1965 heeft gekregen.

Het lijkt mij derhalve dat de Raad van State niet kan gevolgd worden in zijn opinie, als zouden als gemeenschappelijke rechtsregels kunnen worden aangemerkt: „alle bepalingen van nationaal recht welke door het Comité van Ministers ... worden aangewezen als rechtsregels, gemeen aan de drie Staten” (zie *Gedr.St., Kamer*, 338 [1966-67] 2°). Enkel een regel die „gemeen” is, kan een „gemeenschappelijke rechtsregel” zijn.

Verdere bedenkingen nopens het advies van de Raad van State

66 De Raad van State heeft zich enerzijds afgevraagd, „of de nationale rechtscolleges bevoegd zijn om na te gaan of het Comité van Ministers bepaalde regels terecht als gemeen aan de drie Staten heeft aangemerkt” en anderzijds, „of het Beneluxhof, als het een vraag van uitleg van een tekst voorgelegd krijgt, die door een beschikking van het Comité van Ministers als gemeenschappelijke rechtsregel is erkend, mag nagaan of die tekst werkelijk zulk een rechtsregel is, dan wel of het Comité van Ministers zijn bevoegdheid heeft overschreden of het verkeerd heeft voorgehad” (*Gedr.St., Kamer*, 338 [1966-67] 2°).

Op de eerste vraag antwoordt de Raad van State als volgt: „Naar aan de Raad van State is verklaard, is in artikel 6-2 van het Verdrag, de term „krachtens artikel 1 aangewezen rechtsregel” opzettelijk gebruikt in plaats van „krachtens artikel 1 aangewezen gemene rechtsregel”, om erop te wijzen dat een nationaal rechtscollege dat ertoe gehouden is „de vraag van uitleg aan het Beneluxhof voor te leggen zulks niet kan weigeren onder voorwendsel dat het Comité van Ministers zich vergist heeft of zijn bevoegdheid te buiten is gegaan.”

Ondanks het gezag dat uitgaat van de adviezen van de Raad van State en ondanks de bevoegdheid van zijn leden, kan ik mij bij deze interpretatie niet aansluiten.

Inlichtingen die aan de Raad van State verstrekt werden door ambtenaren, zelfs indien zij opgetreden waren in hoedanigheid van onderhandelaars of opstellers van een verdrag, maken uiteraard geen element van interpretatie van dat verdrag uit, waardoor wie dan ook zou kunnen gebonden zijn.

Uit de enige tekst die door het advies werd ingeroepen („rechtsregel aangewezen krachtens artikel 1”) kan overigens geenszins vanzelfsprekend en nog minder noodzakelijkerwijze afgeleid worden, dat het in de bedoeling van het Verdrag lag, aan de nationale hoven en rechtbanken de macht te ontnemen om toezicht uit te oefenen op de wettelijkheid van een handeling van een uitvoerende en administratieve overheid, waarvan hun de toepassing wordt gevraagd.

Een dergelijk toezicht heeft trouwens belangrijke gevolgen: het kan verhinderen dat het Beneluxhof een uitleg zou moeten geven waardoor het nationaal rechtscollege gebonden zou zijn, in een geval waarin dat Hof op ongeoorloofde wijze de macht zou verkregen hebben om op te treden.

Maar hebben onze nationale rechtscolleges de macht om te oordelen over de „geldigheid” van een handeling van een internationale autoriteit, te weten het Comité van Ministers?

Zeer zeker niet, wanneer een verdrag of een andere internationale overeenkomst die macht heeft opgedragen aan een internationale autoriteit, te weten aan een internationaal Hof van Justitie, en zodoende die macht aan de nationale rechters heeft onttrokken.

Dit is echter niet het geval wat betreft de beschikkingen van het Benelux-Comité van Ministers, in tegenstelling tot wat de Raad van State meende toen hij antwoordde op de hierboven vermelde tweede vraag.

Het door de Raad van State op deze vraag gegeven antwoord zou kunnen opgevat worden als een affirmatief antwoord. De Raad oordeelt immers: „het ligt meer in de lijn van de algemene beginselen van gerechtelijk recht dat rechters (en hier wordt meer bepaald het Beneluxhof bedoeld), bij gemis van strijdige bepalingen, zelf over hun bevoegdheid oordelen”. Volgens de Raad van State moet het Benelux-Gerechtshof inderdaad oordelen of het Comité van Ministers al dan niet zijn bevoegdheid heeft overschreden door zekere bepalingen als „gemeenschappelijke rechtsregels” aan te wijzen en, zodoende, „over zijn bevoegdheid (moet) oordelen”.

Indien de Raad van State van mening zou zijn dat, wanneer het Benelux-Gerechtshof gevraagd zou worden een bepaling uit te leggen waaraan het Comité van Ministers de hoedanigheid van „gemeenschappelijke rechtsregel” zou hebben toegekend, het Hof de bevoegdheid heeft om vooraf na te gaan of het Comité al dan niet zijn macht heeft overschreden, dan zijn wij het vanzelfsprekend met die stelling eens.

Betekent het advies van de Raad van State daarentegen dat de nationale rechtscolleges niet mogen oordelen of het Comité van Ministers zijn macht te buiten is gegaan en dat enkel het Benelux-Gerechtshof desbetreffend uitspraak mag doen, ingeval een prejudiciële verwijzing door die rechtscolleges, dan kunnen we die mening moeilijk delen.

Hoewel het Beneluxhof de taak heeft de gemeenschappelijke rechtsregels uit te leggen, heeft het niet de opdracht gekregen, ongetwijfeld ten onrechte — maar dat is nu eenmaal het door het Verdrag aangenomen stelsel — om te oordelen over de geldigheid van de handelingen van het Comité van Ministers, opdracht die het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen wel heeft ontvangen, o.m. wat de handelingen van de Raad van Ministers van die Gemeenschappen betreft.

De macht om gemeenschappelijke rechtsregels uit te leggen impliceert niet, zoals we verder nog zullen toelichten, die om te oordelen over de geldigheid van handelingen van autoriteiten van de Benelux Economische Unie.

Vermits geen enkele Benelux-autoriteit, noch enige andere internationale of regionale autoriteit deze macht heeft, komt het mij voor dat nationale rechtscolleges ze moeten uitoefenen, dit in toepassing van de algemene beginselen van het procesrecht waarmede de Raad van State rekening hield maar ook in overeenstemming met de imperatieven van een Rechtsstaat.

67 b) Nationale „wetten” die m.b.t. de eenmaking of de harmonisering van de nationale rechtsstelsels, gemeenschappelijke bepalingen hebben „hernomen”, zelfs in andere bewoordingen, die zijn gegeven door een „Benelux-verdrag, -overeenkomst of -protocol en die geformuleerd werden in een „modelwet”, een „eenvormige wet” of in „gemeenschappelijke bepalingen”, voorkomend in een „bijlage” van een verdrag, een overeenkomst of een protocol, kunnen „gemeenschappelijke rechtsregels” zijn.

Dergelijke „gemeenschappelijke rechtsregels”, opgelegd of eventueel gewoon voorgesteld aan de nationale wetgevers, werden als „gemeenschappelijke rechtsregels” aangewezen door:

1. het aanvullend Protocol van 26 september 1968 bij de Benelux-overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen (zie verder, nr. 68d.); het te Brussel op 11 mei 1974 ondertekende Protocol (het tweede Protocol, gesloten ter uitvoering van art. 1, tweede lid van het Verdrag van 31 maart 1965, Protocol goedgekeurd door de Belgische Wet van 4 september 1978);
2. de Benelux-Overeenkomst inzake commorientes, ondertekend te Brussel op 29 december 1972;
3. de Benelux-Overeenkomsten houdende eenvormige wet betreffende de dwangsom, betreffende het boetebeding en betreffende de agentuurovereenkomst, ondertekend te 's-Gravenhage op 26 november 1973.

In de memorie van toelichting van de Overeenkomst betreffende het boetebeding art. 2) lezen we: „Het staat vast dat de bepalingen van de Bijlage „gemeenschappelijke rechtsregels” vormen, zelfs wanneer zij op verschillende wijzen in de drie wetgevingen worden opgenomen”. „... Aldus wordt met name in gevallen waarin bij een nationaal rechtscollege twijfel zou rijzen aangaande de uitleg die moet worden gegeven aan een nationale wet waarin de bepalingen van de Bijlage zijn opgenomen, voor dat rechtscollege de mogelijkheid geschapen en... zelfs de verplichting opgelegd een vraag van uitleg aan het Hof voor te leggen”. Artikel 1 van het hierboven bedoelde Protocol van 26 september 1968 bepaalt: „Als gemeenschappelijke rechtsregels ... worden aangewezen de bepalingen ... van de Bijlage ... voor zover, wat betreft de bepalingen van de Bijlage, de inhoud daarvan is opgenomen in de wetgeving van de Staat, waarin de vraag van uitleg is gerezen”.

De nationale rechter zal gewis een „nationale wet” die de hoedanigheid van „gemeenschappelijke rechtsregel” heeft gekregen toepassen, maar als een vraag om uitleg bij hem oprijst, zal het Benelux-Gerechtshof, op zijn verzoek, niet de „nationale wet” uitleggen maar wel de „gemeenschappelijke bepalingen”, „modelwetten”, „eenvormige wetten”, vervat in of gevoegd bij Benelux-verdragen of -overeenkomsten.

Als voorbeeld van „modelwet” of „type-wet” waarvan de bepalingen tevens als „gemeenschappelijke rechtsregels” zijn aangewezen, halen we aan: die betreffende de bedrogdelicten en die betreffende de valse verklaringen voor internationale rechtscolleges (zie het Tweede Protocol, gesloten ter uitvoering van art. 1, tweede lid, van het Verdrag van 31 maart 1965, ondertekend te Brussel op 11 mei 1974).

In paragraaf 1 bis zullen er nog enkele bijkomende bedenkingen volgen aangaande nationale wetten die tevens „gemeenschappelijke rechtsregels” zijn.

68 c) „Gemeenschappelijke rechtsregels” kunnen ook zijn, *sub* b) bedoelde nationale „wetten”, die slechts in twee van de drie Benelux-landen bestaan of gelden.

De Benelux-Overeenkomst houdende eenvormige wet betreffende de dwangsom, ondertekend te 's Gravenhage op 26 november 1973, bepaalt in artikel 6-2: „De Overeenkomst zal in werking treden op de eerste dag van de tweede maand, volgende op de datum van neerlegging van de tweede akte van bekrachtiging”.

Dus, alle bepalingen van deze Overeenkomst zouden in werking treden vanaf de bekrachtiging door twee Staten, daarin inbegrepen het bepaalde bij artikel 4 dat luidt: „Ter uitvoering van artikel 1, lid 2, van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof worden de bepalingen van deze Overeenkomst en van de eenvormige wet aangewezen als gemeenschappelijke rechtsregels...”.

Het Benelux-Gerechtshof zou derhalve bevoegd zijn om uitspraak te doen over de uitleg

van de rechtsregels van deze overeenkomst, hoewel die slechts in twee Staten „gemeenschappelijk” zouden zijn!

De drie Staten kunnen ongetwijfeld het Verdrag van 31 maart 1965 betreffende de instelling van het Benelux-Gerechtshof wijzigen en in een door alle drie bekrachtigd verdrag of protocol bepalen dat het Hof ook bevoegd is om uitleg te geven nopens bepalingen die slechts aan twee Staten gemeen zijn omdat alleen die twee Staten het verdrag, de overeenkomst of het protocol waarin die bepalingen zijn vervat zouden bekrachtigd hebben. Maar zolang het Verdrag van 31 maart 1965 niet in die zin gewijzigd is en vermits het Benelux-Gerechtshof slechts „gemeenschappelijke rechtsregels”, d.w.z. aan de drie Staten gemeenschappelijke regels, kan uitleggen, kunnen de macht en de bevoegdheid van het Benelux-Gerechtshof, verleend door de drie Staten, niet gewijzigd worden door een verdrag, een overeenkomst of een protocol waarbij slechts twee Staten zijn gebonden omdat noch de Wetgevende Macht van de derde Staat ze goedgekeurd heeft, noch die Staat ze bekrachtigd heeft.

Tot nog toe werd het Verdrag van 31 maart 1965 niet gewijzigd in die zin; wel werd een Protocol daartoe ondertekend, dat nochtans tot op heden noch goedgekeurd, noch geratificeerd werd.

De vraag werd aan het Benelux-Gerechtshof voorgelegd door de Arrondissementsrechtbank van Amsterdam die bij vonnis van 19 oktober 1978 gevraagd had uitleg te geven nopens zekere bepalingen van de Benelux-Overeenkomst houdende eenvormige wet betreffende de dwangsom, overeenkomst die op het ogenblik dat de vraag gesteld werd waarop het Hof uitspraak moest doen, slechts door twee Staten bekrachtigd was.

Bij arrest van 25 mei 1979, zaak 78/3, heeft het Benelux-Gerechtshof zich onbevoegd verklaard om over de vraag van uitleg uitspraak te doen, omdat de Overeenkomst nog maar door twee Staten bekrachtigd werd (Benelux-Gerechtshof, *Jurisprudentie*, 1975-1979, 213 e.v.).

d) Nationale rechtsregels die reeds golden vóór het in werking treden van een verdrag, een overeenkomst of een protocol, en die gemeenschappelijke bepalingen opgenomen hebben, aangewezen als gemeenschappelijke rechtsregels, kunnen zodanig met die gemeenschappelijke bepalingen in overeenstemming zijn, dat het voor de Staat die reeds over dergelijke rechtsregels beschikt, overbodig is opnieuw wetten uit te vaardigen om ze met het internationaal akkoord in overeenstemming te brengen.

Worden deze nationale rechtsregels automatisch „gemeenschappelijke rechtsregels” door het enkele feit dat bedoeld akkoord in werking treedt? Een affirmatief antwoord schijnt wel voor de hand te liggen.

Zo bevat b.v. de Begische Wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen bepalingen, die woordelijk overeenstemmen met bepalingen van de Bijlage bij de Benelux-Overeenkomst van 24 mei 1966, dat „gemeenschappelijke bepalingen” bevat, door het Protocol van 26 september 1968 aangewezen als „gemeenschappelijke rechtsregels”. (Benelux-overeenkomst, gesloten te Luxemburg op 24 mei 1966, goedgekeurd door de Wet van 19 februari 1968, evenals door een Nederlandse en een Luxemburgse wet; aanvullend protocol bij deze overeenkomst, te Brussel ondertekend op 26 september 1968, goedgekeurd door de Wet van 2 februari 1971 evenals door een Nederlandse en een Luxemburgse wet.) Alhoewel de Overeenkomst van 24 mei 1966 en het Protocol van 26 september 1968 pas op 1 juli 1976 in werking zijn getreden, moeten de bepalingen van de Wet van 1 juli 1956, die terzelfdertijd die van de Bijlage zijn, met ingang van 1 juli 1976, beschouwd worden als „gemeenschappelijke rechtsregels”.

Deze stelling werd aangenomen door het Benelux-Gerechtshof in de arresten van 16 april 1980, zaak 79/1, 19 januari en 22 december 1981, zaken A 80/2 en A 81/2.

69 e) Beschikkingen van het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie en reglementen van het Benelux-Merkenbureau en van het Benelux-Bureau voor

Tekeningen en Modellen zijn eveneens „gemeenschappelijke rechtsregels”.

In de nummers 73 tot 81 wordt nader ingegaan op dit onderwerp.

§ Ibis. Nationale wetten die „gemeenschappelijke rechtsregels” geworden zijn

70 Het spreekt vanzelf dat het Benelux-Gerechtshof geen uitleg zal geven van een nationale rechtsregel die al dan niet afwijkt van een „gemeenschappelijke bepaling”, geformuleerd in een Benelux-overeenkomst of de bijlage daarvan, o.m. als element van een „modelwet” of een „eenvormige wet”, maar wel van die „gemeenschappelijke bepaling” zelf. Dit neemt niet weg dat de nationale rechtsregel een „gemeenschappelijke rechtsregel” in de zin van het Verdrag van 31 maart 1965 is en blijft, zoniet, zou dit Verdrag t.a.v. dergelijke „gemeenschappelijke bepalingen” zonder uitwerking kunnen blijven. De nationale hoven en rechtbanken moeten niet een „gemeenschappelijke bepaling”, vervat in een Overeenkomst of een bijlage daarvan toepassen en ergo, interpreteren, maar wel de nationale wet waarin die opgenomen is; wanneer ze die nationale wet toepassen en uitleggen, moeten of kunnen ze — naar gelang het geval — het Benelux-Gerechtshof consulteren.

Indien die nationale wet geen „gemeenschappelijke rechtsregel” zou zijn, dan zou het Hof niet mogen optreden en dan zouden de bepalingen van de Benelux-Overeenkomsten, die de eenmaking van het recht van de drie landen beogen, zowel wat de inhoud als wat de uitleg betreft, grotendeels dode letter worden. Indien een nationale wetgever afwijkt van een „gemeenschappelijke bepaling”, kan hij aan de wet een zin en een draagwijdte geven die van de „gemeenschappelijke bepaling” verschilt. Niettemin dient de nationale rechter alleen de nationale wet toe te passen, indien de interpretatiemarge waarover hij beschikt het verzoenen van de twee rechtsregels niet mogelijk maakt. Het zou ondenkbaar zijn dat de rechter de toepassing van zijn nationale wet naast zich zou leggen om de voorkeur te geven aan een Benelux-bepaling die geen rechtstreekse werking heeft.

De nationale wet zonder meer buiten toepassing laten, omdat zij de bepaling van een Benelux-Verdrag, Overeenkomst of Protocol niet naleeft, zou een betreurenswaardig juridisch vacuüm doen ontstaan.

§ 2. Bepaling van de regels die „gemeenschappelijke rechtsregels” zijn

71 Zoals we in nr. 62 reeds hebben uiteengezet, zijn de bepalingen van verdragen, overeenkomsten, protocollen, van toepassings- en uitvoeringsreglementen, van de beschikkingen van het Benelux-Comité van Ministers, „gemeenschappelijke rechtsregels”, hetzij die verdragen, overeenkomsten of protocollen zelf vaststellen dat de regels die zij bevatten dergelijke rechtsregels zijn, hetzij een bijzondere overeenkomst tussen de Benelux-Staten of een beschikking van het Comité van Ministers (vooraf tot advies voorgelegd aan de Raadgevende Interparlementaire Raad) ze als dusdanig aanwijzen.

We weten dat artikel 1-3 van het Verdrag van 31 maart 1965 aan het Comité van Ministers, wanneer dit gemeenschappelijke rechtsregels „aanwijst”, de mogelijkheid

geeft de toepassing uit te sluiten van de hoofdstukken III en V, of van hoofdstuk IV van het Verdrag, d. w. z. om de uitleggingsbevoegdheid van het Hof nopens die rechtsregels uit te sluiten, zowel die welke het heeft om op verzoek van een nationaal rechtscollege of van het College van Scheidsrechters bij wijze van arrest uitspraak te doen, als de bevoegdheid om een advies te geven.

Het is niet nodig er in dit verband op te wijzen dat het Comité van Ministers de bevoegdheid van het Hof, voortvloeiend uit een verdrag, een overeenkomst of een protocol, niet zou kunnen beperken.

Het spreekt vanzelf dat én de bijzondere overeenkomsten én de beschikkingen die gemeenschappelijke rechtsregels aanwijzen, om de beoogde rechtsgevolgen te verkrijgen, bekend moeten gemaakt worden; eerstgenoemde op de wijze die geldt voor internationale overeenkomsten en de tweede, op de wijze waarop de beschikkingen van het Comité van Ministers gebruikelijk bekend worden gemaakt. In elk geval moeten die bekendmakingen in elk van de drie landen geschieden.

72 Hoeven die bijzondere overeenkomsten daarenboven nog onderworpen te worden aan de formaliteiten of procedures die volgens het grondwettelijk recht nodig zijn om in intern recht uitwerking te krijgen? Moeten ze, meer bepaald wat België betreft, eerst de instemming van de Kamers of de goedkeuring van de Wetgevende Macht verkrijgen, in de gevallen, bedoeld in artikel 68 van de Grondwet of wanneer er, in het algemeen, wordt afgeweken van de wetten?

Het eerste Protocol, ondertekend te 's Gravenhage op 29 april 1969, „ter uitvoering van artikel 1, lid 2, van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof” en waardoor als gemeenschappelijke rechtsregels werden aangewezen, de bepalingen opgenomen in twintig verdragen, overeenkomsten en protocollen, werd door de Wet van 2 februari 1971 goedgekeurd (zie *Stbl.* van 11 december 1973).

Het tweede Protocol, te Brussel ondertekend op 11 mei 1974, dat beschikkingen en aanbevelingen van het Comité van Ministers en beschikkingen van de Ministeriële Werkgroepen als gemeenschappelijke rechtsregels aanwijst, zal eveneens aan de legislatieve goedkeuring worden onderworpen. (Dit Protocol is niet in werking getreden.)

Daarentegen werden het Protocol van 31 juli 1970 en dat van 21 november 1975, die de bepalingen van de uitvoerings- en toepassingsreglementen, uitgevaardigd door de Hoge Verdragsluitende Partijen, door het Benelux-Merkenbureau en het Benelux-Bureau voor Tekeningen en Modellen, als gemeenschappelijke rechtsregels aanwijzen, niet aan dergelijke goedkeuring onderworpen en eenvoudigweg in het Staatsblad bekend gemaakt.

De oorzaken van het uiteenlopend gedrag van de Belgische overheid in dit opzicht doen weinig ter zake. Van belang is echter wel uit te maken of de overeenkomsten, die met toepassing van artikel 1, tweede lid van het Verdrag van 31 maart 1965, de „gemeenschappelijke rechtsregels” aanwijzen, al dan niet aan de goedkeuring van de wetgevende macht dienen onderworpen te worden.

Dergelijke overeenkomsten bezwaren de Staat niet en maken vanzelfsprekend ook geen handelsverdragen uit (art. 68, B.W.). Maar ze kunnen wel beschouwd worden als „verdragen die ... Belgen persoonlijk zouden kunnen binden”, in de zin van artikel 68 van de Grondwet. Vermits ze daarenboven afwijken van de Belgische wetten, zal een goedkeuring door de Wetgevende Macht principieel noodzakelijk zijn.

Het feit dat de hoedanigheid van „gemeenschappelijke rechtsregel” wordt toegekend aan een rechtsregel die naar aanleiding van het beslechten van een geschil door de Hoven en rechtbanken moet toegepast worden, heeft tot gevolg dat de uitleg van die regel, gegeven door het Benelux-Gerechtshof, bindend is voor het nationale rechtscollege dat de vraag tot uitleg heeft gesteld, en een weerslag zal hebben op zijn beslissing, die

de partijen zal binden. Deze kwalificatie wijzigt trouwens de rechtsmacht van de Hoven en rechtbanken, zoals die door onze wetten geregeld is. Deze overeenkomsten wijzigen m.a.w. onze wetten.

Die gevolgen zijn echter veeleer veroorzaakt door het Verdrag van 31 maart 1965 tot instelling van het Benelux-Gerechtshof dan door „overeenkomsten” of „beschikkingen” die zich ertoe beperken bepaalde regels als „gemeenschappelijke rechtsregels aan te wijzen” en die dus niets anders doen dan het Verdrag, in specie, toe te passen.

Aangezien een dergelijke „aanwijzing” trouwens kan geschieden, zowel door het Comité van Ministers — waarvan de beschikkingen volgens ons recht aan geen enkele nationale bevestiging of goedkeuring onderworpen zijn — als door een „overeenkomst” tussen de drie Staten, zou het moeilijk te verklaren zijn dat datzelfde nationale publiek recht voor die overeenkomst een goedkeuring bij wet zou vereisen, waardoor ze in een lagere juridische positie zou komen dan de beschikkingen van het Comité van Ministers.

Ik meen derhalve dat een goedkeuring door de Wetgevende Macht niet vereist is.

De rechtbanken zullen moeten beslissen. Maar welke? De nationale Hoven en rechtbanken of het Benelux-Gerechtshof of beide?

Ik meen dat het Beneluxhof in dit opzicht geen rechtsmacht heeft, vermits het gaat om een probleem van interpretatie van bepalingen van nationaal publiek recht, betreffende de voorwaarden die dienen vervuld te worden opdat een internationale overeenkomst uitwerking zou hebben in het nationaal positief recht.

§ 3. Beschikkingen van het Comité van Ministers

73 De Raad van Ministers en de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vaardigen verordeningen, richtlijnen en beschikkingen uit, doen aanbevelingen en geven adviezen. Zij sluiten ook internationale verdragen. Deze verordeningen, richtlijnen, beschikkingen en verdragen zijn de „door de instellingen van de Gemeenschap verrichte handelingen” in de zin van de artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A., waarvan de uitlegging aan het Hof van Justitie kan worden gevraagd. Betreffende de Verdragen: in het arrest van 7 februari 1973, zaak 40/72, legt het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen een bepaling uit van het Akkoord van 9 juli 1961 dat een associatie met Griekenland instelt. In het arrest van 11 december 1973, zaak 147/73, interpreteert het de Associatie-Conventie van 29 juli 1969 met de Afrikaanse Staten en Madagascar en tevens artikel 131 van het E.E.G.-Verdrag. Een interpretatie van de Conventie van Yaoundé van 30 juli 1963 kan ook gevonden worden in het arrest van 10 december 1974, zaak 48/74. Het arrest van 24 december 1977, zaak 65/77, legt artikel 62 van het Verdrag van Lomé d.d. 28 februari 1975 uit.

Het Comité van Ministers van Benelux draagt zorg, met toepassing van artikel 16 van het Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie, voor de toepassing van dit Verdrag en verzekert de verwezenlijking van de daarin vervatte doelstellingen. Het stelt de daartoe noodzakelijke maatregelen vast onder de in dit Verdrag aangegeven voorwaarden. Ter uitvoering van de hem toevertrouwde taak kan het Comité van Ministers (zie art. 19 van hetzelfde Verdrag): „beschikkingen nemen ter vaststelling van de wijze van uitvoering van de bepalingen van dit Verdrag onder de daarin vermelde voorwaarden. De beschikkingen van het Comité verbinden de Hoge Verdragsluitende Partijen. ... (Het Comité kan) aanbevelingen doen ten behoeve van de werking van de Unie...”

Het Comité kan Werkgroepen instellen, waaraan het bepaalde bevoegdheden kan

overdragen. Deze Werkgroepen bestaan uit leden van het Comité of andere leden van de Regering van ieder der Hoge Verdragsluitende Partijen (art. 21) („Ieder der Hoge Verdragsluitende Partijen wijst ten minste drie leden der Regering aan om zitting te hebben in het Comité. Ieder der ... Partijen beschikt over één stem” — art. 17 en 18).

Andere bepalingen stellen de bevoegdheden van het Comité vast. Zo kan, volgens artikel 66, „het Comité van Ministers, na advies van de Raadgevende Interparlementaire Raad en van de Economische en Sociale Raad van Advies, de nodige beschikkingen nemen om een (ernstige) crisistoestand te voorkomen of uit de weg te ruimen”. Artikel 85 bepaalt: „Het Comité van Ministers stelt de toelatingsvoorwaarden vast voor de deelneming aan het nationale vervoer over de weg of per binnenschip door de onderdanen der Hoge Verdragsluitende Partijen welke niet zijn gevestigd op het grondgebied waar zij hun diensten wensen te verlenen”.

74 In principe hebben de beschikkingen van het Comité van Ministers, wegens de confederale aard van de Benelux-Unie, enkel bindende kracht in de betrekkingen tussen de Staten, d. w. z. in internationale betrekkingen. Zij zouden dus geen deel uitmaken van de rechtsregels die de nationale rechtscolleges moeten of kunnen toepassen. De gemeenschappelijke memorie van toelichting, die aan de tekst van het Verdrag van 3 februari 1958 voorafgaat, zegt in de commentaar op artikel 40: „... daar er geen directe raakpunten tussen de instellingen van de Unie en de bevolking der drie landen bestaan...”. Dit bevestigt de afwezigheid van één der essentiële kenmerken van een bondsstaat.

Nochtans zouden sommige beschikkingen gelijkgesteld kunnen worden met de „richtlijnen” van de Europese Gemeenschappen (zie b. v. de beschikkingen van 25 mei 1964 en 26 november 1973, *Benelux PB.*, 1964-4 en 1974-1 die aan ieder land de verplichting opleggen om binnen een bepaalde termijn de nodige maatregelen te treffen om de nationale bepalingen in overeenstemming te brengen met de voorschriften, bevat in de beschikkingen betreffende de technische eisen waaraan de motorvoertuigen, aanhangwagens en opleggers en motorfietsen moeten voldoen). Andere beschikkingen kunnen vergeleken, ja zelfs gelijkgesteld worden met beschikkingen van de Raad van Ministers of van de Commissie van de Europese Gemeenschappen en die voor één Lid-Staat bestemd zijn (zie b. v. art. 2 van de Benelux-Overeenkomst van 24 mei 1966 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen; zie ook art. 14 van het Verdrag van 3 februari 1958 tot instelling van de Benelux Economische Unie, waardoor het Comité van Ministers opdracht krijgt beschikkingen te nemen die vergelijkbaar zijn met die welke de Commissie van de Europese Economische Gemeenschap inzake „beschermingsmaatregelen” kan uitvaardigen). Het Hof van Justitie heeft op 1 juli 1965 (zaken 106 en 107/63) beslist dat dergelijke beschikkingen rechtstreekse werking hebben en voor de nationale rechtscolleges kunnen worden ingeroepen.

Bepaalde Benelux-overeenkomsten kennen aan het Comité van Ministers de macht toe overeenkomsten te wijzigen waarvan bepalingen normen van de drie nationale rechtssystemen uitmaken (zie art. 3 van het Protocol van 6 juli 1965 betreffende de nationale behandeling bij de aanbesteding van werken en de aankoop van goederen).

Het Benelux-tarief van invoerrechten (Protocol van 15 juni 1970) kan gewijzigd worden door een beschikking van het Comité van Ministers (zie artikel 1 § 2 van het Protocol). Een normatieve, rechtstreeks toepasselijke bepaling, kan dus gewijzigd worden door een beschikking van het Comité van Ministers, beschikking die derhalve eveneens de hoedanigheid moet hebben van normatieve rechtstreeks toepasselijke bepaling (De beschikkingen M/77/17 en M/77/18 van 28 december 1977 van het Comité van Ministers wijzigen de bijlagen aan het Protocol van 15 juni 1970 tot vaststelling van een Benelux-tarief van invoerrechten, *Stbl.* van 25 maart 1978).

Een beschikking van het Comité van Ministers kan ten grondslag liggen aan de wettelijkheid van een afwijking

aan een voor de drie Staten gemeenschappelijke bepaling, door een Verdrag opgelegd. (Artikel 20 van de Overeenkomst van 29 mei 1972 tot unificatie van accijnzen; een beslissing tot afwijking van het gemeenschappelijk accijnstarief door een Staat, treedt pas in werking vanaf het tijdstip waarop het Comité van Ministers bepaald heeft dat deze afwijking geen ongelijke economische werking zal hebben.) Die beschikking moet dus noodzakelijkerwijze uitwerking hebben in het recht dat de nationale rechtscolleges moeten toepassen.

Een beschikking van het Comité van Ministers kan een Benelux Verdrag ten uitvoer brengen. De Belgische Raad van State past een dergelijke beschikking toe (arrest nr. 21460 van 16 oktober 1981, *Adm. Publ.*, nr. 13, november 1981, 186).

Een strafvonnis of -arrest, geveld in één van de drie Lid-Staten van Benelux, kan in de andere twee Staten slechts ten uitvoer gelegd worden, wanneer het een misdrijf betreft, voorkomend op een lijst, die zal opgesteld worden door het Comité van Ministers na advies van de Raadgevende Interparlementaire Raad (Verdrag van 26 september 1968 inzake de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen in strafzaken, art. 3 en 57; zie bijlage IX en bijlage II, aanvulling 2 B-11). Een beschikking van het Comité van Ministers beïnvloedt en preciseerd dus de toepassing van de rechtstreeks toepasselijke bepalingen van het Verdrag van 26 september 1968 inzake de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen in strafzaken en is derhalve noodzakelijkerwijs zelf ook rechtstreeks toepasselijk.

We zegden reeds dat de bepalingen van verdragen, overeenkomsten of protocollen, en ook beschikkingen van het Comité van Ministers „gemeenschappelijke rechtsregels” worden, vatbaar voor uitleg door het Benelux-Gerechtshof, indien ze als dusdanig aangewezen zijn door „een beschikking van het Comité van Ministers”. Uiteraard is dergelijke beschikking rechtstreeks toepasselijk; zoniet zou ze zonder uitwerking blijven.

Het statuut van het College van Scheidsrechters wordt krachtens artikel 53 van het Verdrag van 3 februari 1958 tot stand gebracht bij beschikking van het Comité van Ministers. Dit statuut is noodzakelijk „self executing”. Het College moet de bepalingen ervan toepassen en de gedingvoerende partijen kunnen ze vanzelfsprekend invoeren.

Ook het statuut van de ambtenaren van het secretariaat-generaal van de Benelux Economische Unie werd bij beschikking van het Comité van Ministers vastgesteld. Het Hof van Justitie van de E.G. beslist dat het statuut van de ambtenaren verplichtingen aan de Lid-Staten oplegt in de mate waarin hun medewerking noodzakelijk is (arresten van 20 oktober 1981, zaak 137/80 en van 18 maart 1982, zaak 212/81).

Bij beschikking van 13 mei 1974 (zie *Benelux PB*. 1974-8, blz. 93 e.v.) heeft het Comité van Ministers in een reglement de wijze van verkiezing vastgesteld van de leden en de plaatsvervangende leden van de Raadgevende Commissie, bedoeld in artikel 8 van het op 29 april 1969 te 's Gravenhage ondertekende Protocol.

De bepalingen van dat reglement dienen toegepast te worden en worden trouwens toegepast, zonder dat enige latere bekrachtiging of goedkeuring nodig is. Hun toepassing is een vereiste voor de werking van die Raadgevende Commissie, die een advies moet uitbrengen vooraleer bepaalde ambtenaren een beroep mogen instellen voor het Benelux-Gerechtshof (zie verder, nr. 199-209).

75 Het Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie had ongetwijfeld een instelling van confederale aard geschapen waaruit volgde dat de beslissingen van de organen van die Unie de Lid-Staten alleen in hun internationale betrekkingen konden verbinden en geen rechtstreekse uitwerking hadden in het intern recht.

In de memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende goedkeuring van het Verdrag van 3 februari 1958 leest men: „... op internationaal niveau zullen er praktisch geen andere geschillen bestaan dan meningsverschillen tussen de Staten daar er tussen de instellingen van de Unie en de bevolking der drie landen geen directe raakpunten bestaan...” (*Gedr. St., Senaat*, 369 [1957-58], 17).

Maar de latere verdragen en protocollen konden deze toestand wijzigen en hebben hem ook werkelijk omgebogen en veranderd. Uit de aard van sommige bepalingen van die latere verdragen en protocollen moet er noodzakelijk afgeleid worden dat beschikkingen

van de Benelux-organen — meer bepaald van het Comité van Ministers — uitwerking hebben in het interne recht.

Een andere Benelux-autoriteit, nl. van de drie Staten en niet van de Economische Unie, te weten het Hof, neemt beslissingen — zijn arresten — die de nationale rechtscolleges en de justitiabelen rechtstreeks binden. De arresten die gewezen worden inzake de rechtsbescherming van de ambtenaren, zijn rechtstreeks uitvoerbaar op het grondgebied van de drie landen.

Hier hebben we dus ook niet meer te maken met een orgaan van een confederale instelling maar integendeel met een interstaatse organisatie, met de wezenlijke kenmerken van een federatie: arresten die de nationale autoriteiten en de andere rechts-subjecten rechtstreeks binden.

Andermaal drukken we erop dat het Benelux-Gerechtshof volkomen onafhankelijk staat t.a.v. de Benelux Economische Unie.

76 Niet alleen het Comité van Ministers maar ook de ministeriële werkgroepen nemen beschikkingen. Dit is het geval met de Ministeriële Werkgroep voor administratieve zaken en die voor de landbouwproblemen, opgericht bij beschikking van het Comité van Ministers van 3 november 1960, met de Werkgroep voor het personenverkeer en met die voor de volksgezondheid, werkgroepen die bedoeld worden door het „tweede” Protocol, te Brussel ondertekend op 11 mei 1974 en goedgekeurd door de Belgische wet van 4 september 1978.

Dit Protocol werd gesloten ter uitvoering van artikel 1, lid 2, van het Verdrag van 31 maart 1965 en wijst als gemeenschappelijke rechtsregels aan, beschikkingen en aanbevelingen van het Comité van Ministers en beschikkingen van de Ministeriële Werkgroepen voor het personenverkeer, de volksgezondheid en de administratieve zaken. Die beschikkingen en aanbevelingen zullen bekendgemaakt worden, samen met het Protocol waarvan hierboven sprake. Beschikkingen en aanbevelingen die de vroegere wijzigen, aanvullen of vervangen, moeten in elk van de drie Staten worden bekendgemaakt en de bevoegdheid van het Benelux-Gerechtshof hangt van die bekendmaking af (zie art. 1-2 van het Protocol).

77 Toen ze in het eerste Protocol, ondertekend te 's-Gravenhage op 29 april 1969 „als gemeenschappelijke rechtsregels” hebben aangewezen, de bepalingen die in talrijke verdragen, overeenkomsten, protocollen en akkoorden vervat zijn, hebben de auteurs van deze internationale akte zich er ongetwijfeld rekenschap van gegeven dat al die bepalingen niet noodzakelijk „rechtstreeks toepasselijk” waren. In de gemeenschappelijke memorie van toelichting die bij dat Protocol is gevoegd, lezen we inderdaad: „In de eerste plaats heeft men zich afgevraagd of men zich niet diende te beperken tot het aanwijzen van die bepalingen die rechtstreeks uitvoerbaar zijn („self-executing”-bepalingen), doch gebleken is dat het maken van een zodanig onderscheid reeds neerkwam op het geven van uitleg van de overeenkomsten, hetgeen tot de bevoegdheid van het Hof zelf behoort”.

De vraag kan nochtans gesteld worden of het tweede Protocol van 11 mei 1974, door „als gemeenschappelijke rechtsregels” aan te wijzen, beschikkingen van het Comité van Ministers en van de Ministeriële Werkgroepen, van welke rechtsregels de nationale rechtscolleges uitleg aan het Benelux-Gerechtshof zullen kunnen of moeten vragen

wanneer deze uitleg noodzakelijk blijkt opdat zij een vonnis of arrest zouden kunnen vellen in het geschil waarin zij uitspraak te doen hebben, niet noodzakelijkerwijze erkend heeft dat dergelijke beschikkingen de hoedanigheid van „rechtstreeks toepasselijke rechtsregels” kunnen hebben. De gemeenschappelijke memorie van toelichting stelt trouwens in het algemeen: „Met betrekking tot de regels die geen bindend karakter hebben zou de vraag kunnen rijzen...” (gemeenschappelijke *M.v.T.*: A. Algemeen en 4 Bijzondere vraagstukken).

Er moet nochtans rekening worden gehouden met twee andere beweringen of bedenkingen in de gemeenschappelijke memorie van toelichting bij het eerste Protocol van 29 april 1969 en bij het tweede van 11 mei 1974.

Enerzijds onderstreept de memorie bij het eerste Protocol dat er voor een nationaal rechtscollege een interpretatiemoeilijkheid kan rijzen; „t.a.v. een rechtsregel die niet rechtstreeks toepasselijk is maar die ten grondslag ligt aan een nationale reglementering” (gemeenschappelijke *M.v.T.* bij het Protocol van 29 april 1969, Algemeen).

De auteurs van de gemeenschappelijke memorie van toelichting hebben hier kennelijk gedacht aan een bepaling van een verdrag, een overeenkomst of een protocol, op grond waarvan ofwel een rechtstreeks toepasselijke bepaling ofwel een nationale rechtsregels tot stand is gekomen, bepaling die zelf niet bindend is in het interne recht maar die de rechtstreeks toepasselijke norm of de interne rechtsregel die erdoor geïnspireerd of die erop gegrond is, moet toelichten.

Steunend op de overweging dat artikel 177 van het E.E.G.-Verdrag geen onderscheid maakt — artikel 6 van het Verdrag van 31 maart 1965 doet dit trouwens evenmin — legt het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen zelfs niet rechtstreeks toepasselijke bepalingen uit, wanneer hun zin en draagwijdte nationale bepalingen ophelderen, die gesteund zijn op eerstgenoemde bepalingen; ook legt het „aanbevelingen” uit (zie arresten van 6 oktober 1970, zaak 9/70; 12 november 1974, zaak 32/74; 4 december 1974, zaak 41/74; 15 juni 1976, zaak 113/75 en 5 juli 1977, zaak 116/76).

Anderzijds onderstreept de memorie van toelichting van het tweede Protocol: „Evenals bij het Eerste Protocol mag de vermelding van een model-wet, een beschikking of een aanbeveling in geen geval worden opgevat als het toekennen aan de nationale rechtscolleges of aan het College van Scheidsrechters van een bevoegdheid die zij niet reeds bezitten uit hoofde van de regels die hun statuut bepalen.” (gemeenschappelijke *M.v.T.* bij het tweede Protocol van 11 mei 1974, A. Algemeen, *in fine.*)

Hieruit blijkt m.i. duidelijk dat het Protocol van 11 mei 1974 geenszins de hoedanigheid en de draagwijdte van rechtstreeks toepasselijke bepalingen heeft verleend aan bepalingen van beschikkingen van het Comité van Ministers of van Ministeriële Werkgroepen.

De aandacht dient nochtans gevestigd te worden op de beschouwing, vervat in dit gedeelte van de gemeenschappelijke memorie van toelichting...; de rechtstreekse toepasbaarheid van een bepaling van een verdrag of afgeleid uit een verdrag, spruit geenszins voort uit regels die het statuut bepalen van de nationale rechtscolleges maar wel uit de bedoeling van de auteurs van het verdrag, uit de aard zelf van de instellingen en uit het rechtstelsel, dat uit het verdrag wordt afgeleid.

Het zijn echter wel de „regels die het statuut bepalen” en de machten van de nationale rechtscolleges die bepalen of deze al dan niet mogen weigeren een nationale rechtsregel toe te passen omdat die in strijd zou zijn met een rechtsregel van een verdrag of van een daaruit afgeleide beschikking, zoals een beschikking van het Comité van Ministers of van een Benelux Ministeriële Werkgroep. Het zijn diezelfde regels die eveneens bepalen of de nationale rechtscolleges, om een nationale rechtsregel te interpreteren, zich al dan niet mogen steunen op de bepaling van een verdrag of van zulke beschikking.

Het is echter het internationale of regionale recht — wat het onderhavige probleem betreft dus: de Benelux-verdragen, protocollen, overeenkomsten enz. — dat bepaalt of de bepalingen van die verdragen, protocollen, overeenkomsten en beschikkingen al dan niet „werking” hebben in het nationale recht, d.w.z. in dat recht dat de nationale rechtscolleges moeten of kunnen toepassen. Het Benelux-Gerechtshof moet uitmaken of dergelijke werking bestaat, of ze kan worden afgeleid uit de bepalingen van die verdragen, overeenkomsten en beschikkingen; dat is juist uitleg geven.

Er zij opgemerkt, tenslotte, dat het Protocol van 11 mei 1974 de hoedanigheid van „gemeenschappelijke rechtsregels” toekent aan „aanbevelingen”, door het Comité van Ministers gericht tot de regeringen van de drie Benelux-landen. Een „aanbeveling” kan vanzelfsprekend geen „rechtstreeks toepasselijke bepaling” zijn, die door een rechtssubject voor een nationaal rechtcollege zou kunnen ingeroepen worden om een vordering, een verweer of een exceptie te staven.

De auteurs van het Protocol hebben die hoedanigheid van gemeenschappelijke rechtsregel m.i. enkel kunnen toekennen in de mate waarin de nationale rechtcolleges op die aanbevelingen zouden steunen om een norm te interpreteren waarvan toepassing gevraagd wordt.

§ 4. Reglementen van de Benelux-Bureaus

78 Zowel artikel 2 van het Benelux-Verdrag inzake de warenmerken, als artikel 2 van het Benelux-Verdrag inzake tekeningen of modellen bepalen dat de uitvoering van de eenvormige wet inzake warenmerken, tekeningen of modellen wordt geregeld bij uitvoeringsreglementen, vastgesteld in onderlinge overeenstemming door de Hoge Verdragsluitende Partijen en bij toepassingsreglementen vastgesteld door de raad van bestuur, naargelang van het geval van het Benelux-Merkenbureau of van het Benelux-Bureau voor Tekeningen en Modellen.

Deze artikelen preciseren: „de reglementen verkrijgen in ieder land bindende kracht overeenkomstig de bepalingen van zijn binnenlands recht”.

Het Protocol, op 31 juli 1970 te Brussel ondertekend door de vertegenwoordigers van de drie „regeringen” en genomen ter uitvoering van artikel 2, eerste lid, van het Verdrag inzake de warenmerken, bepaalt: „Ter uitvoering van artikel 1, lid 2, van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof worden voor de toepassing van de hoofdstukken III en IV van dat Verdrag de bepalingen van dit Protocol, van het daarbij gevoegde reglement en van de toepassingsreglementen, welke door de raad van bestuur van het Benelux-Merkenbureau zullen worden vastgesteld, als gemeenschappelijke rechtsregels aangewezen.

Bij dit Protocol werd dus een uitvoeringsreglement gevoegd. Dit werd echter gewijzigd door het op 21 november 1974 te Brussel ondertekende Protocol (zie *Benelux PB.*, 1975, 1; dit publikatieblad geeft de data aan waarop dit document in het Staatsblad van de drie landen werd bekendgemaakt).

Het Benelux-Merkenbureau vaardigde op 27 november 1970 een toepassingsreglement uit, dat vervangen werd door een toepassingsreglement van 29 oktober 1974.

Een op 21 november 1974 te Brussel ondertekend Protocol, ter uitvoering van artikel 2, tweede lid van het Verdrag inzake tekeningen of modellen, is in dezelfde termen opgesteld als het hierboven aangehaalde Protocol van 31 juli 1970 (zie *Benelux PB.*, 1975, 1). Ook bij dit Protocol was een uitvoeringsreglement gevoegd (zie *Benelux PB.*, 1975, 1).

Het Benelux-Bureau voor Tekeningen en Modellen vaardigde op 29 oktober 1974 een „toepassingsreglement” uit (zie *Benelux PB.*, 1975, 1).

Deze toepassingsreglementen werden gewijzigd op 29 en 30 oktober 1981 en op 2 maart 1982 (*Stbl.*, 8 december 1981; *Stbl.*, 2 maart 1982; *erratum*, 3 februari 1982).

Laat ons nu de volgende drie vragen onderzoeken:

a) Moeten de protocollen, die een verklaring tot „gemeenschappelijke rechtsregels” inhouden van de rechtsregels van de verdragen en van de uitvoerings- of toepassingsreglementen door de Wetgevende Macht van de Lid-Staten goedgekeurd worden,

wat niet het geval was voor de hierboven vermelde protocollen?

Dezelfde vraag rijst, indien dergelijke protocollen een „uitvoeringsreglement” bevatten.

b) Kunnen de toepassingsreglementen van de Benelux-Bureaus door de nationale rechtscolleges van de Lid-Staten worden toegepast, zonder enige andere formaliteit dan de bekendmaking in de Staatsbladen?

c) Kunnen de „verdragen”, bedoeld in artikel 1-2 van het Verdrag van 31 maart 1965 en waardoor gemeenschappelijke rechtsregels aangewezen worden, door de „regering” van de drie Lid-Staten gesloten overeenkomsten zijn, of die „verdragen” nu verdrag, overeenkomst of protocol worden geheten, of moeten zij in naam van de Koning worden gesloten?

79 a) In de nummers 71-72 hebben we ons reeds afgevraagd of dergelijke protocollen al dan niet aan de goedkeuring van de Wetgevende Macht onderworpen dienen te worden. Wij verwijzen derhalve naar wat we daar over dat probleem gezegd hebben. (We wijzen er hier op dat die protocollen in elk van de drie landen officieel moeten worden bekendgemaakt.)

80 b) De rechtsstelsels van de drie Benelux-Staten bevatten geen algemeen geldende bepalingen met betrekking tot het toekennen van bindende kracht aan reglementerende beschikkingen uitgaande van instellingen als de Benelux-Bureaus van Merken, Tekeningen of Modellen.

Ik schrijf dit echter onder alle voorbehoud en met omzichtigheid neer wat het positief recht in Nederland en Luxemburg aangaat, daar ik niet voldoende bevoegd ben om over dit en aanverwante problemen, die in verband staan met het hier behandelde, een vaststaande opinie te uiten.

Op dit rechtsvergelijkend gebied beperk ik mij tot de opmerking dat in Nederland, bepaalde economische of sociale instellingen, die geen deel uitmaken van de Staatsadministratie of van daaraan ondergeschikte lichamen, de macht hebben om verordeningen uit te vaardigen. Dat is zo voor de Sociaal-Economische Raad en voor de Produkt-, Hoofdbedrijf- en Bedrijfschappen (Wet van 27 januari 1950).

Het bestaan en de bevoegdheden van die organen is gegrond op de artikelen 159 tot 161 van de Grondwet. Artikel 160 bepaalt: „De wet kan aan deze lichamen verordenende bevoegdheid geven”.

Artikel 161 tweede lid bepaalt: „De wet kan bepaalde besluiten dezer lichamen aan goedkeuring onderwerpen, volgens door haar te stellen regels”.

Volgens de Organieke Wet van 27 januari 1950 zijn bepaalde verordeningen van de Produkt-, Hoofdbedrijf- en Bedrijfschappen aan de goedkeuring van de terzake bevoegde Minister onderworpen en andere weer niet.

In België hebben verschillende wetten een zekere verordenende macht toegekend aan enkele publiekrechtelijke instellingen: de Dienst voor de Scheepvaart, het Wisselinstituut, de Bankcommissie, de Nationale Bank. Maar die reglementen moeten worden goedgekeurd of moeten bindende kracht verkrijgen door Ministerieel of Koninklijk Besluit.

Ook de beslissingen van de Paritaire Comités en collectieve overeenkomsten kunnen bindend worden krachtens een Koninklijk Besluit.

Geen enkele algemene wettelijke bepaling regelt een probleem als datgene dat hier wordt onderzocht: de bindende kracht van de reglementen van de Benelux-Bureaus, die volgens artikel 2 van elk van de twee Verdragen (warenmerken en tekeningen of modellen) in ieder land bindende kracht krijgen „overeenkomstig de bepalingen van zijn binnenlandse recht”.

De aandacht van de Raad van State werd op ons probleem gevestigd en hij heeft volgend advies uitgebracht: „... de reglementen (krijgen) in ieder land bindende kracht overeenkomstig de bepalingen van zijn binnenlands recht — dus, in België mits de instemming van de Kamers wordt verkregen als deze vereist is krachtens artikel 68, tweede lid, van de Grondwet — en mits zij worden bekendgemaakt in het Staatsblad van de drie landen. De Raad van State is van oordeel, dat een bijzondere instemming, los van de in dit ontwerp bedoelde, alleen zal zijn vereist om bindende kracht te verlenen aan die reglementen welke, uit zichzelf en buiten de bepalingen om welke zij moeten uitvoeren, onder de voorzieningen van artikel 68, tweede lid, van de Grondwet zouden vallen. Voor de overige reglementen die regelmatig vastgesteld en niet buiten de in het Verdrag bepaalde grenzen getreden zullen zijn, zullen de Wetgevende Kamers, als zij hun instemming zullen verlenen voor de ene, dat ipso facto ook voor de andere doen.” (Advies bij het wetsontwerp houdende goedkeuring van het Benelux-Verdrag inzake warenmerken; *Gedr.St., Kamer*, 23 [25 oktober 1965] nr. 1, p. 3.)

De Raad van State is dus van oordeel dat „de bindende kracht overeenkomstig de bepalingen van zijn binnenlandse recht” volgt uit de instemming van de wetgevende kamers, zoals bedoeld in artikel 68 van de Grondwet.

Maar de „reglementen” waarover het hier gaat zijn geenszins — en dit geldt zeker voor de toepassingsreglementen van de Benelux-Bureaus — verdragen in de zin van dat artikel 68.

Het is meer dan waarschijnlijk dat de auteurs van de Benelux-Verdragen, wanneer ze het hadden over „bepalingen van binnenlands recht” in verband met „bindende kracht” van de reglementen, niet de bepalingen aangaande de verdragen bedoeld hebben maar wel de bepalingen betreffende de door publiek- of sociaalrechtelijke instellingen in de Benelux-Staten uitgevaardigde reglementen.

De uitvoeringsreglementen, vast te stellen in onderlinge overeenstemming door de Hoge Verdragsluitende Partijen, staan qua aard ongetwijfeld zeer dicht bij de verdragen en er kan dan ook redelijkerwijze betoogd worden dat ze, om uitwerking te verkrijgen, moeten goedgekeurd worden op de in artikel 68 van de Grondwet bepaalde wijze. De stelling, dat de reglementen van de Benelux-Bureaus goedgekeurd zouden moeten worden door de Wetgevende Macht, is moeilijker te verdedigen.

We vestigen er bijzonder de aandacht op dat in het Belgisch grondwettelijk recht, niet alleen de in artikel 68 bedoelde internationale verdragen goedkeuring bij wet moeten verkrijgen om uitwerking te hebben in het buitenlandse recht, maar ook die welke van de wetten afwijken.

Ik kan bezwaarlijk aannemen dat de auteurs van de twee Benelux-Verdragen en die van de Belgische wetten waarbij ze zijn goedgekeurd, de bedoeling hebben gehad de „bindende kracht” zowel van de toepassingsreglementen, als van de uitvoeringsreglementen, te laten afhangen van een goedkeuring door het Parlement.

Heel de werking van het door de twee verdragen opgebouwd stelsel zou daardoor verlamd kunnen worden.

Kan het Benelux-Gerechtshof dit probleem oplossen?

Dit Hof is bevoegd om uitleg te geven van de bepalingen van artikel 2 van de twee verdragen (warenmerken, tekeningen of modellen), die gemeenschappelijke rechtsregels zijn.

Het zou die bepalingen kunnen interpreteren in die zin, dat ze uitgesloten hebben dat die reglementen slechts

bindende kracht zouden hebben na onderwerping aan de formaliteiten en procedures die het interne recht voorschrijft aangaande de internationale verdragen, en dat, door te bepalen: „de reglementen verkrijgen in ieder land bindende kracht overeenkomstig de bepalingen van zijn binnenlands recht”, de auteurs van de verdragen enkel gewild hebben dat de reglementen van de Benelux-Bureaus dwingende kracht zouden verkrijgen onder dezelfde voorwaarden als gelijkaardige reglementen van nationale publiekrechtelijke instellingen.

Het zou deze twee artikelen 2 ook anders kunnen interpreteren en nl. kunnen beslissen dat, vermits die bepalingen zowel de uitvoeringsreglementen, vastgesteld in onderlinge overeenstemming door de Hoge Verdragsluitende Partijen — „reglementen” die qua aard vergelijkbaar zijn met internationale verdragen — als de door de Benelux-Bureaus uitgevaardigde toepassingsreglementen, aan een zelfde regime onderwerpen, daaruit moet afgeleid worden dat ze ook de „bindende kracht” van beide soorten reglementen afhankelijk hebben willen stellen van dezelfde voorwaarden die, in het nationale recht, voor de internationale verdragen gelden.

De eerste interpretatie lijkt mij nochtans meer in overeenstemming te zijn met de geest en de doelstelling van voormelde artikelen 2.

81 c) De uitvoeringsreglementen die tot heden zijn uitgevaardigd, vormden steeds een bijlage van overeenkomsten, die als „protocollen” werden aangeduid en die ondertekend werden door de „vertegenwoordigers van de drie regeringen”.

Zijn deze vertegenwoordigers, in de zin van het nationale publiek recht van de betrokken landen, de „Hoge Verdragsluitende Partijen”?

De Hoge Verdragsluitende Partijen van de Benelux-Verdragen, waarvan de op die reglementen betrekking hebbende artikelen 2 deel uitmaken, waren de Staatshoofden, die hun gevolmachtigden hadden aangeduid, maar niet de regeringen.

In het publiek recht is het de laatste jaren stilaan gebruikelijk geworden de regeringen in de plaats van de Staatshoofden te stellen wat het sluiten van internationale verdragen betreft.

Is dat nog wel in overeenstemming met de bepalingen van het binnenlands recht?

Wat zijn de zin en de draagwijdte van de bewoordingen „Hoge Verdragsluitende Partijen”, voorkomend in de voormelde artikelen 2, die gemeenschappelijke rechtsregels zijn? Dit zijn problemen van uitlegging voor het Benelux-Gerechthof en voor de nationale rechtscolleges.

AFDELING IV

UITLEG — UITLEG VAN GEMEENSCHAPPELIJKE RECHTSREGELS — BEGRIP

82 Het begrip „uitleg” heeft een enge en een ruime betekenis.

Zoals Professor RENARD schrijft, moet onder interpretatie in de eerste betekenis begrepen worden: „le travail d'analyse opère à partir d'une règle expresse, c'est-à-dire, dans la plupart des cas, d'une disposition légale. Dans cette mesure, interpréter une loi c'est en préciser le sens, en déterminer la portée, en fixer les limites et les effets. Au sens large, on entend par interprétation l'ensemble des démarches intellectuelles qu'il convient d'accomplir pour découvrir la solution qu'appelle une situation particulière. En d'autres termes, l'interprétation englobe l'ensemble des opérations nécessaires pour rendre le droit objectif susceptible d'application. Dans le concret..., c'est l'ensemble

des opérations préalables à l'application du droit'' (RENARD, *Sources de droit et méthodologie juridique*, Presses Universitaires de Liège, 1969).

Elke magistraat, elke hoogleraar in de rechtswetenschap, elke practicus onderkent het simplistisch en irreëel karakter van de stelling van Montesquieu en Robespierre, die verkondigen: „Les juges sont la bouche qui prononce les paroles de la loi: des êtres inanimés qui n'en peuvent modérer ni la force ni la rigueur.” (*De l'esprit des lois*, VI, 3). „Dans un Etat qui a une constitution, une législation, la jurisprudence n'est autre chose que la loi” (Assemblée nationale, vergadering van 18 november 1790).

Die uitspraken worden trouwens enkel verklaard en gewettigd in de mate waarin ze nodig waren om het onderscheid te beklemtonen tussen de taak en de verantwoordelijkheid van, enerzijds, degenen die „wetgevend” zijn en anderzijds, degenen die moeten „vonnissen”: eerstgenoemde taken en verantwoordelijkheden behoren aan de wetgevers of aan de Natie (die spontaan de gewoonten en, ten dele, de algemene en andere rechtsbeginselen tot stand brengt), de tweede, aan de hoven en rechtbanken.

83 Maar hoe uitgebreid en omvangrijk zijn die taak en die verantwoordelijkheid van Hoven en rechtbanken niet!

Zij moeten de toepasselijke rechtsregel of -regels ontdekken, -gewoonten, „wetten”, algemene beginselen van het recht — hun betekenis en draagwijdte omschrijven en meer bepaald desbetreffend, de bevoegdheden en taken van de overheden preciseren, de onderscheiden formele bronnen van het recht coördineren en harmoniseren, zonder daarbij uit het oog te verliezen dat het begrip „wet” een ruime betekenis heeft, zowel in het raam van het nationaal recht als in dat van het internationaal of regionaal recht en zonder te vergeten dat ook rekening dient te worden gehouden met de regels en principes die in één of meer wetten of gewoonten vervat zijn en die afgeleid worden uit die regels of uit de aard zelve van de instellingen.

Zelfs wanneer de interpretatie in het bijzonder de wet betreft, dient aangestipt te worden dat het onderzoek dieper moet gaan dan de tekst zelf: „L'objet poursuivi par la loi, les principes généraux du droit, la législation antérieure, les travaux préparatoires, sont autant de moyens de fixer exactement cette intention lorsqu'elle apparaîtra douteuse” (Tw. *Pourvoi en cassation en matière civile, Rép.P.Dr.B.*, nr. 492).

De bepalingen van een grondwet, van beslissingen van de Wetgevende Macht, van koninklijke besluiten of decreten, de besluiten uitgevaardigd door territoriale overheden en soms zelfs door ambtenaren, door publiekrechtelijke instellingen, door sociale en/of economische groeperingen enz., zijn „wetten”.

Ook een vreemde wet, waarnaar door de rechtsregels van het internationaal privaatrecht wordt verwezen, algemene of conventionele regels van internationaal recht en die van Europees recht, vervat in de verdragen, verordeningen, richtlijnen, enz., zijn „wetten” in de materiële betekenis — d.w.z. een algemene en onpersoonlijke norm, uitgevaardigd door een overheid.

Uitleggen betekent ook de hiërarchie van de normen vaststellen, wanneer desbetreffend een moeilijkheid rijst.

Normaliter bestaat er geen moeilijkheid, wat betreft de hiërarchie tussen de normen, vervat in de grondwetten, de wetten van de Wetgevende Macht, de verordeningen van de Uitvoerende Macht of van onderafdelingen van de Uitvoerende Macht (besluiten, decreten enz.). Daarentegen kunnen er wel problemen ontstaan en bestaan die ook, wat de hiërarchie betreft, meer bepaald tussen de normen van territoriale overheden en die, uitgevaardigd door publiekrechtelijke instellingen of, al dan niet paritaire, economische of sociale organisa-

ties. Er bestaat dan echter weer geen moeilijkheid wat betreft de hiërarchie tussen de bepalingen van de verdragen, meer bepaald de Europese verdragen, en de verordeningen of richtlijnen, uitgevaardigd door de Raad of de Commissie van de Europese Gemeenschappen, evenmin als er problemen van hiërarchie bestaan tussen de Benelux-verdragen en de beschikkingen van het Comité van Ministers van de Benelux.

Uitleggen is ook, enerzijds, uitmaken welke rechtsregel voorrang heeft bij conflict tussen een nationale rechtsnorm en een internationale, een Europese of een Benelux-rechtsnorm en zelfs bij conflict tussen een internationale rechtsnorm en één van Europees- of van Beneluxrecht en anderzijds, de „leemten” in de wetten, de gewoonten, de algemene of andere rechtsbeginselen aanvullen.

Het begrip „leemte” dient met uiterste omzichtigheid gehanteerd te worden. Velen zien een „leemte” waar er geen is, doordat ze uit het oog verliezen dat een „wet” uiteraard op algemene wijze beschikt, en dat ze derhalve een groot aantal impliciet bedoelde feiten en omstandigheden insluit. (We hebben getracht dit probleem nader toe te lichten in hoofdstuk V, afdeling 5, van *De Jurisprudentie van het Hof van Justitie — Kritische bespreking van de uitleggingsmethoden*, Gerechtelijke en academische bijeenkomst, 27-28 september 1976, Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen — Luxemburg, 1976.)

Het recht evolueert. Hoewel het in principe de wetgever is die de geschreven rechtsregels dient te wijzigen mag, wegens de veranderingen en de evolutie op sociaal gebied, de rol van de rechter in verband hiermede geenszins onderschat worden. In alle positieve rechtsstelsels bestaan er talloze vage en brede begrippen (zoals openbare orde, goede zeden enz.) die de rechter zal dienen te omschrijven en aan te passen aan de evolutie.

De gegevens van het maatschappelijk leven veranderen, evenals de rijkdom der verworvenheden van wetenschap en techniek en de sociale en economische omstandigheden. Oude rechtsregels moeten hiermede in overeenstemming worden gebracht. In het algemeen kan de rechter oordelen dat de wetgever met deze gewijzigde omstandigheden rekening zou hebben gehouden, indien hij ze gekend had. Ook dat is uitleggen.

Bepaalde auteurs, voornamelijk buiten Frankrijk en België, nemen geen vrede meer met de te eng lijkende term „uitleg” (interpretatie) en wenden daarnaast begrippen aan als rechtsvinding, rechtsverfijning, rechtsvorming (zie J.M. POLAK, *Theorie en praktijk der rechtsvinding*, Leiden 1963, Passim; G.J. WIARDA, *Drie typen van rechtsvinding*, Zwolle 1972; W. VAN GERVEN, *Het beleid van de rechter*, Antwerpen 1973, p. 10; LARENZ, *Methodenlehre der Rechtswissenschaft*, 1960, p. 290).

De Duitse rechtsleer en in zekere mate ook de jurisprudentie, maken een onderscheid tussen „Auslegung” en „Rechtsfortbildung”. Dit onderscheid wordt meer bepaald door VON SAVIGNY gemaakt. Indien de oplossing die moet gevonden worden nog in overeenstemming is met de tekst van de bepaling (van geschreven recht), dan zou het om „Auslegung” gaan; transcendeert zij echter de interpretatie van woorden, dan zou het „Rechtsfortbildung” betreffen.

Het begrip „rechtsverfijning” kan de brede, enge of evolutieve interpretatie, evenals de harmonisatie en de coördinatie omvatten.

Het begrip „rechtsvinding” of „Rechtsfortbildung” heeft ongetwijfeld betrekking op de bewerking, waardoor de rechter zoekt welke de *in casu* toepasselijke rechtsregels zijn. Maar het heeft evenzeer betrekking op de bewerking waardoor de rechter andere dan geschreven rechtsregels opzoekt en ontdekt, die ook deel uitmaken van zijn positief recht (d.w.z. de toepasselijke en geldende regels opzoeken), de gewoonten, de algemene en andere rechtsbeginselen, de rechtsregels die in één of meer teksten of zelfs in één of meer principes „geïmpliceerd” zijn, die welke afgeleid kunnen worden uit de aard zelve der dingen en uit de instellingen, enz.

Vermits het op het preciseren van de draagwijdte van een norm neerkomt, moet ook als uitleggen beschouwd worden, het vaststellen of een bepaling van een verdrag, van een verordening, van een richtlijn, al dan niet „self executing” is. In het internationaal recht werd reeds aanvaard dat zulks het „interpreteren” van een verdrag was. In meerdere landen hadden nationale rechters — bij wijze van „interpretatie” — reeds vóór het inwerkingtreden van de Europese verdragen beslist of zij een bepaling van een internationale overeenkomst al dan niet mochten toepassen, of de rechtssubjecten ze tot staving van een vordering, een verweer of een exceptie konden inroepen.

Precisering van het begrip uitleg door het Europees recht (recht van de Europese Gemeenschappen) en meer bepaald door de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

84 Het is evident dat het Benelux-Gerechtshof zich zal laten leiden door deze ruime en merkwaardige ervaring.

Volgens een uitdrukkelijke of impliciete en m.i. gegronde jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen is „uitleggen”:

- a. beslissen of een norm al dan niet op zichzelf volstaat om in een gegeven zaak toegepast te kunnen worden (Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, arresten van 11 maart 1965, zaak 31/64 en zaak 33/64).
- b. beslissen of een communautaire reglementering (d.w.z. van de Europese Gemeenschappen) volledig is en of ze een recht verleent dan wel of een nationale reglementering al dan niet bijkomende voorwaarden kan opleggen opdat dat recht zou erkend worden (H.v.J., arrest van 6 juni 1972, zaak 94/71).
- c. nagaan, beslissen, welke toepassing *ratione personae* een communautaire bepaling heeft (zie de arresten vermeld onder a.).
- d. bepalen vanaf welk ogenblik een communautaire norm geldt, de toepassing daarvan in de tijd vaststellen (H.v.J., arrest van 11 maart 1965, zaak 33/64).
- e. bepalen vanaf welk ogenblik en onder welke voorwaarden een communautaire bepaling verplichtingen oplegt aan de Lid-Staten, meer bepaald wat hun nationale wetgeving of reglementering betreft (H.v.J., 4 februari 1965, zaak 20/64; 7 maart 1972, zaak 84/71; 25 juni 1975, zaak 5/75; het is van belang dat de regels, alleszins in beginsel, overal, d.w.z. in de gehele Gemeenschap, tegelijkertijd gelden; zie desbetreffend de conclusie bij Cass. 16 juni 1975, *Revue de droit pénal et de criminologie* 1975-1976, 67 e.v.).

In deze gedachtengang citeren we het arrest van het Hof van Justitie van 15 december 1971, zaak 35/71, *J.H.J.* 1971, 1083, dat, bij het interpreteren van de Verordening 120-67 van de Raad, houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector granen en die bepaalt dat de te heffen voorheffing gelijk is aan die van de dag van de invoer, overweegt: „dat het begrip dag van de invoer, dat bepalend is voor de toepassing van het heffingenstelsel, in alle Lid-Staten een gelijke betekenis moet hebben, aangezien anders het gevaar bestaat dat verschillende heffingspercentages worden toegepast op waren die zich op dezelfde datum economisch in dezelfde situatie bevinden en waarvan de binnenkomst op het grondgebied der Lid-Staten vergelijkbare gevolgen heeft voor de markt van de landbouwproducten”.

f. preciseren of de regels van de Europese verdragen of van de andere bronnen van het communautair recht, al dan niet voorrang hebben op vroegere of latere nationaalrechtelijke regels of handelingen, op alle handelingen en regels of slechts op sommige. De draagwijdte preciseren, komt er noodzakelijk op neer te bepalen, hoe ver de gelding van de norm of de handeling reikt, nl. of ze uitwerking hebben in de interne orde. Nagaan ook of de toepassing van een communautaire verordening voorrang heeft op die van een internationaal akkoord: zo bv. de Europese interimovereenkomst betreffende de regels inzake sociale zekerheid voor ouderdom, te Parijs ondertekend op 11 december 1953 (H.v.J., arrest van 28 mei 1974, zaak 187/73, *J.H.J.* 1974, 553).

Preciseren of een communautaire verordening al dan niet in overeenstemming moet zijn met de bepalingen van

een internationaal verdrag, die de Gemeenschap bindt (H.v.J., 12 december 1972, zaken 21 tot 24/72, *J.H.J.*, 1972, 1219 en de conclusie; RIDEAU, *Cah.Dr.Eur.*, 1975, nr. 4, 461 e.v.).

De toepasselijke normen bepalen, de verschillende rechtsbronnen ontdekken die naast het geschreven communautair recht gelden, ook dat is uitleggen, interpreteren in de brede betekenis (rechtsvinding) en het Hof van Justitie heeft dit reeds zeer vaak moeten doen.

Wanneer beslist wordt of een recht, een norm, al dan niet voorrang heeft op een recht of een norm die uit een andere rechtsbron spruit — dit is nl. het probleem van de verhouding tussen communautair en nationaal recht — dan wordt bepaald de aard en de werking van het communautair recht onderzocht, waarbij rekening wordt gehouden met de bestaansredenen, de doelstellingen van dat recht, met die gemeenschaps- en de nationale instellingen, met de aard van de Europese „constructie”. Het zou kunnen omschreven worden als een „constructie” op de grondslag van geheel het recht; het gaat hier om nog een andere betekenis van het begrip „uitleggen” doch hoe dan ook nog om een uitleggingsbewerking.

Dit is zo geschied in belangrijke arresten van het Hof van Justitie: in dit verband herinneren we aan de bekende arresten van 15 juli 1964 (*Costa/Enel*), 13 februari 1969 (*Walt Wilhelm*), 17 december 1970 (*Internationale Handelsgesellschaft*) en aan de beschikking van 22 juni 1965, die betrekking heeft op een vrij merkwaardig incident, gerezen tijdens de procedure in de zaak *San Michele*.

Om het begrip „juridische constructie” — d.i. een interpretatie — (de uitdrukking kan nochtans aanleiding geven tot verwarring bij degenen die ze niet voldoende doordacht hebben en die zodoende kunnen menen een rechter-wetgever te hebben ontdekt), te verduidelijken, kunnen we hier de rechtspraak citeren van het Hof van Justitie, die trouwens in overeenstemming is met die van bepaalde nationale rechtscollages die zich met dit probleem dienden bezig te houden, rechtspraak in verband met de intrekking van administratieve handelingen die subjectieve rechten scheppen, bijzonder, handelingen van benoeming van ambtenaren: intrekking die geoorloofd is als de handeling onwettelijk was, ongeoorloofd zo de handeling wettelijk was (H.v.J., 12 juli 1957, zaak 7/56 en 3 tot 7/57, *J.H.J.*, 1957, 85). Dit is ongetwijfeld een „constructie” maar gesteund op redenering, op deductie, op het doortrekken en coördineren van verscheidene juridische regels of beginselen. De wet noch, in het algemeen, de rechtsregels, kunnen alle problemen of alle gevolgen waartoe zij aanleiding geven, uitdrukkelijk voorzien, of regelen. De regels verlenen enerzijds aan bepaalde openbare machten de mogelijkheid tot benoemen, herroepen of op non-activiteit te stellen; anderzijds leggen zij aan de benoemde ambtenaren bepaalde verplichtingen op en verlenen zij hun bepaalde rechten. De rechter heeft de taak de aard en de grenzen van deze machten, verplichtingen en rechten vast te stellen. Dit is werkelijk „interpretatie” — arbeid en meer bepaald harmonisering en coördinering. Het is volstrekt overbodig hier een beroep te doen op het te gemakkelijk ingeroepen begrip „leemte”, dat maar verwarring sticht en dat de rechter machten schijnt te geven die hij in werkelijkheid niet heeft.

85 De vraag kan gesteld worden of de aan het Benelux-Gerechtshof opgedragen taak van uitleg van gemeenschappelijke rechtsregels, even ver gaat als die welke uit de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen kan worden afgeleid.

Bij een poging tot beantwoording van dergelijke vraag, is het van belang rekening te houden met volgende twee punten:

a) het Benelux-Gerechtshof heeft geen macht om te oordelen over de geldigheid van bepaalde handelingen, zoals de macht die door de artikelen 41 E.G.K.S., 177 E.E.G. en 150 E.G.A. wél aan het Hof van Justitie is toegekend.

b) de bevoegdheden en machten van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen zijn talrijker en meer gevarieerd dan die van het Benelux-Gerechtshof.

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen waarborgt de eerbied voor het recht bij de uitleg en de toepassing van de verdragen, verordeningen, richtlijnen en beschikkingen betreffende de talloze en uiteenlopende geschillen en vragen die het, krachtens die verdragen of bij toepassing ervan, dient op te lossen. De „toepassing” van deze bepalingen verplicht het Hof ze „uit te leggen” naar aanleiding van geschillen over nietigverklaring, over tekortkomingen van de Lid-Staten, over de uitvoering van door dezen aangegane verbintenissen in het raam van het statuut van de Europese Investeringsbank, in geschillen tussen Lid-Staten, inzake niet contractuele aansprakelijkheid, van ambtenarengeschillen.

De taak van het Hof van Justitie is dus veel omvangrijker dan die van het Benelux-Gerechtshof, dat slechts twee bevoegdheden heeft:

- a) „uitleg” geven in een prejudicieel arrest, waarbij de zorg voor de toepassing aan de nationale rechtscolleges wordt overgelaten, — ook, uitleg geven in een door een regering gevraagd advies — en
- b) oordelen in ambtenarengeschillen.

Het Benelux-Gerechtshof kan dus geenszins oordelen, op verzoek van een nationaal rechtscollege, over de „geldigheid” van handelingen van Benelux-instellingen. Evenmin kan het dergelijke handelingen nietig verklaren. Om die reden zal het dus minder vaak dan het Hof van Justitie „rechtsregels moeten vinden” (rechtsvinding of *Rechtsfortbildung*).

Hoewel het Benelux-Gerechtshof derhalve niet, op verzoek van een rechtscollege, zal dienen te beslissen, of een „handeling” al dan niet geldig is, zal het op een vraag van uitleg gebeurlijk wel moeten beslissen of een „gemeenschappelijke rechtsregel” het een Benelux-autoriteit — nl. het Comité van Ministers of de Benelux-Bureaus voor Merken, Tekeningen of Modellen — mogelijk maakt een beschikking of een reglement uit te vaardigen van bepaalde aard, met bepaalde draagwijdte of effect. Dit is dan werkelijk een „gemeenschappelijke rechtsregel” uitleggen door het nader bepalen van betekenis en draagwijdte.

Indien in de loop van een procedure voor het Benelux-Gerechtshof een bepaling van het Reglement van het Hof, of van het Reglement op de procesvoering of nog, van het Reglement van de Raadgevende Commissie inzake ambtenarenrechtspraak wordt aangevallen, dan zal het Hof eventueel één of meer „gemeenschappelijke rechtsregels”, rechtsregels van internationale verdragen en/of van Europees recht, of nog, een algemeen rechtsbeginsel dienen uit te leggen om uit te maken of het de aangevallen bepaling al dan niet dient toe te passen.

Om een antwoord te kunnen geven op een aan het Benelux-Gerechtshof door een nationaal rechtscollege of door het College van Scheidsrechters gestelde vraag tot uitleg, moet dit Hof uiteraard bepaalde regels van bevoegdheid en rechtspleging — rechtsregels — en in het bijzonder zijn eigen reglementen naleven. Het moet deze toepassen in zover ze niet in tegenspraak komen met andere rechtsregels die er voorrang op hebben. Het moet dus wel over hun geldigheid oordelen.

Het Benelux-Gerechtshof zal het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen moeten raadplegen, indien een Europese communautaire rechtsregel een interpretatie vereist (zie boven, nr. 38-41).

Daar het Benelux-Gerechtshof moet oordelen over de „beroepen” — waarover meer in titel IV van dit werk — van de ambtenaren van het secretariaat-generaal van de Benelux Economische Unie en van de Benelux-Bureau's voor Merken, Tekeningen of Modellen, zal het moeten overgaan tot alle „opzoekingen” en „bewerkingen” die ik hierboven besproken heb en die tot een „uitlegging” leiden.

Terwijl het Benelux-Gerechtshof, bij het uitoefenen van zijn uitleggingsopdracht bij wijze van „prejudicieel” arrest normaal niet zal moeten zoeken (rechtsvinding) naar de toepasselijke regel — regel vervat in de verdragen of in de beschikkingen van het Comité van Ministers, regel die daaruit afgeleid wordt, regel van internationaal of Europees recht, rechtsprincipe — zal het dat daarentegen wel moeten doen wanneer het oordeelt over een ambtenarenberoep.

Te dier gelegenheid zal het ook de rechtsregels moeten harmoniseren en coördineren — welke beslissingen, volgens mij ten onrechte, vaak beschouwd worden als beslissingen betreffende „antinomieën” — wat niet of slechts zelden het geval zal zijn wanneer het een interpretatief arrest in een prejudiciële procedure moet wijzen (zie: *De Jurisprudentie van het Hof van Justitie — Kritische bespreking van de uitleggingsmethoden*, Gerechtelijke en academische bijeenkomst, 27-28 september 1976, Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, Luxemburg, 1976, p. III-135 tot 140 en *De opdracht van hoven en rechtbanken — Enkele overwegingen*, Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Cassatie op 1 september 1975, *R.W.* 1975-76, 193 e.v. en 257 e.v., bijz. kol. 217-222).

Wanneer het Hof „gemeenschappelijke rechtsregels” uitlegt, mag ze die niet van elkaar losmaken maar moet het ze juist inschakelen in het normenstelsel van het internationaal recht (meer bepaald van het Europees recht) en ze coördineren met de algemene rechtsprincipes die uit die gemeenschappelijke rechtsregels en uit het internationaal recht afgeleid worden. Indien er een probleem van harmonisering en coördinering met communautaire rechtsregel rijst, dan zal het eventueel het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen dienen te raadplegen (zie boven, nr. 38-41).

Wanneer, tenslotte, een van de partijen, in het raam van een ambtenarenberoep, een vordering, een verweer of een exceptie zou steunen op een beschikking van het Comité van Ministers bv. dan zou het Hof, hetzij op rekest, hetzij van ambtswege *over de geldigheid* daarvan moeten beslissen.

86 Weliswaar leggen noch het Verdrag houdende instelling van het Benelux-Gerechtshof noch enig ander verdrag uitdrukkelijk op — wat artikel 107 van de Belgische Grondwet wél doet met betrekking tot sommige bepalingen of normen — dat het Hof geen rechtsregels toepast die niet in overeenstemming zijn met hiërarchisch hogere rechtsnormen, meer bepaald met rechtsregels van de Benelux-Verdragen, maar het zou niettemin de toepassing daarvan dienen te weigeren, daar het anders geen rekening zou houden met zin en draagwijdte van die hogere rechtsregel en hem zodoende zou schenden.

Indien er trouwens tegenspraak is tussen de inhoud van een lagere en een hogere rechtsregel, moet dit conflict noodzakelijk beslecht worden ten voordele van de hogere norm.

Artikel 107 van de Belgische Grondwet bepaalt: „De hoven en rechtbanken passen de algemene, provinciale en plaatselijke besluiten en verordeningen slechts toe voor zover zij met de wetten overeenstemmen”.

Deze grondwetsbepaling behelst echter niets anders dan de bijzondere toepassing van een algemeen principe — dat ook in andere positieve rechtsstelsels bestaat en meer bepaald ook in Nederland en Luxemburg — dat een beschikking, een norm, niet mag toegepast worden als ze in strijd is met een bepaling van een hogere orde of als ze een macht of bevoegdheid overschrijdt die uitgeoefend mag worden.

De Belgische Grondwetgever wilde speciaal de „wet van de Wetgevende Macht” beschermen, dit wegens historische gebeurtenissen en uitwassen, waaronder het land, evenals andere landen, geleden had. Door echter in een geschreven rechtsregel de bijzondere toepassing van een meer algemeen principe op te nemen, heeft hij dat principe uiteraard niet willen verwerpen (*Ontwerpen voor hervormingen en jurisdictionele functie, R.W., 1977-78, 368-371, nr. 34*).

87 Er dient nog een ander onderscheid tussen de interpretatietaak van het Benelux-Gerechtshof en die van het Europees Hof onderstreept te worden.

Het Europees Hof dient verdragen uit te leggen die honderden artikelen bevatten, naast honderden verordeningen en richtlijnen. Het gaat hier om een „wetgevend geheel” waarvan de bepalingen elkaar aanvullen en gecoördineerd zijn of moeten worden.

Een bepaling kan niet worden uitgelegd zonder rekening te houden met een of meer andere of met het geheel. Het is trouwens zo, dat een nationaal rechtcollege aan het Europese Hof vragen van uitleg kan stellen die op geen enkele precieze bepaling van Europees recht slaan maar zich ertoe kan beperken te vragen of „een of andere bepaling of principe van het communautair recht al dan niet dit of dat verbiedt o.m. dat een nationale wetgeving een of andere bepaling uitvaardigt”, of nog, „wat in een bepaald geval de toepasselijke rechtsregel is”, of ook nog, „welke rechten een rechtssubject heeft”. Het Hof antwoordt op dergelijke vragen (zie i.h.b.: het arrest van 16 december 1976, zaak 45/76; het arrest van 28 juni 1977, zaak 118/76 dat antwoordt op de vraag „Is er een — gemeenschapsrechtelijke — rechtsgrondslag voor een vrijstelling van monetaire compenserende bedragen op billijkheidsgronden?” en in bevestigend geval, welke zou, met betrekking tot het onderhavige geval, de eventueel toepasselijke rechtsregel zijn; arrest van 28 juni 1977, zaak 11/77, dat antwoordt op de vraag „of bij de stand van het gemeenschapsrecht op 9 augustus 1973, een Brits onderdaan gerechtigd was te zijn behoeve het recht van vestiging in te roepen om in een Lid-Staat der gemeenschap het beroep van architect uit te oefenen”?; zie ook het arrest van 10 februari 1982, zaak 21/81).

Het is gewis helemaal niet uitgesloten dat ook het Benelux-Gerechtshof op dergelijke vragen zou moeten antwoorden.

Het Benelux-Gerechtshof heeft nochtans, in tegenstelling met het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, niet met dergelijk „wetgevend geheel” te maken. Daaruit mag vanzelfsprekend echter niet besloten worden dat het de gemeenschappelijke rechtsregel(s), waarover het geraadpleegd wordt, zo maar „in het ijlé” zou kunnen uitleggen, zonder rekening te houden met het positiefrechtelijk kader waarin ze moeten worden gezien.

De taak van ons Hof kan dus vergeleken worden met die van het Hof van Justitie van de Europese

Gemeenschappen, niet wanneer dit laatste één of meer bepalingen van communautair recht zou moeten uitleggen maar wel, een bepaalde internationale overeenkomst, zoals b.v. het op 27 september 1968 te Brussel ondertekende Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken. (Door het op 3 juni 1971 te Luxemburg ondertekend Protocol aan het Hof opgedragen uitleggingstaak.)

Toen het b.v. verzocht werd om het in dit Verdrag voorkomend begrip „burgerlijke en handelszaken” uit te leggen, heeft het Europees Hof voor recht gezegd dat „de term „burgerlijke en handelszaken” niet (moet) worden uitgelegd volgens het recht van de ene of de andere betrokken Lid-Staat maar aan de hand van, enerzijds, de doelen en het stelsel van het Verdrag en, anderzijds, de algemene beginselen die in alle nationale rechtsstelsels tezamen worden gevonden”. (Arrest 14 oktober 1976, zaak 29/76).

AFDELING V

REGLEMENTEN VAN HET HOF

88 Zoals opgedragen door het Verdrag van 31 maart 1965, heeft het Benelux-Gerechtshof twee reglementen opgesteld: het Reglement van Orde (zie art. 5-2 van het Verdrag) en het Reglement op de procesvoering (zie art. 12-2 van het Verdrag). Het laatste moest door het Comité van Ministers worden goedgekeurd, het eerste niet.

Het Reglement van Orde werd vastgesteld op 25 oktober 1974 (gepubliceerd in: *Benelux PB.*, 1975-2; de *Nederlandse Staatscourant* nr. 250 van 23 december 1974; *Stbl.*, nr. 51 van 13 maart 1975; het Luxemburgs *Mémorial A* nr. 17 van 4 april 1975).

Voor het Reglement op de procesvoering geschiedde dit op 1 maart 1975 en het werd op 19 juni 1976 goedgekeurd door het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie (gepubliceerd in: *Benelux PB.*, nr. 1976-5; *Stbl.*, nr. 12 van 18 januari 1977; de *Nederlandse Staatscourant* nr. 250 van 23 december 1975; het Luxemburgs *Mémorial A* nr. 78 van 21 december 1976).

We vermelden hier ook het bestaan van een huishoudelijk en procedurereglement van de Raadgevende Commissie inzake rechtsbescherming, reglement dat door die Commissie zelf vastgesteld werd (gepubliceerd *Benelux PB.* 1976-3, 415-424). De bevoegdheid en de samenstelling van die Commissie worden bepaald in artikel 8 van het te 's-Gravenhage op 29 april 1969 ondertekende Protocol inzake de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie.

De bepalingen van die Reglementen moeten vanzelfsprekend rekening houden met bepalingen van een hiërarchische hogere orde, als de Benelux-verdragen en -protocollen, meer bepaald het Verdrag betreffende de instelling van het Benelux-Gerechtshof en het Protocol betreffende de rechtsbescherming der ambtenaren.

De omstandigheid dat de eerstgenoemde twee Reglementen door het Hof zelf zijn vastgesteld, belet niet dat het Hof, van ambtswege of ingevolge de opwerping van een „partij”, verplicht zou zijn de toepassing te weigeren van een bepaling ervan, die niet in overeenstemming zou zijn met hogere rechtsnormen.

De goedkeuring van de reglementen door het Comité van Ministers verleent daaraan, in de hiërarchie der normen, een plaats die gelijk is aan die van de beschikkingen van dat Comité: die beschikkingen moeten nl. in overeenstemming zijn met de rechtsregels van de verdragen.

De reglementen van het Hof dienen ook de bepalingen na te leven van de internationale verdragen die in de Benelux-landen gelden en waarvan door de Benelux-verdragen niet geldig wordt afgeweken.

Het zou inderdaad onvoorstelbaar zijn dat deze reglementen niet aan het primaat van het internationaal of het Europees recht zouden onderworpen zijn, terwijl de wetten, decreten, besluiten enz. van de drie landen dat wel zijn.

In dit verband merken we op dat de Belgische Raad van State, in het advies dat hij gaf over het wetsontwerp houdende goedkeuring van het Verdrag van 31 maart 1965 betreffende de instelling van het Benelux-Gerechtshof preciseerde: „Het spreekt vanzelf dat de in artikel 12 van het Verdrag bedoelde procedureregels slechts zullen worden vastgesteld en toegepast met inachtneming van de bepalingen van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden” (*Gedr.St., Kamer* [1966-67] nr. 338).

In verband met de bepalingen van de Benelux-verdragen, overeenkomsten en protocollen en met de bepalingen van beschikkingen van het Comité van Ministers of van sub-comités en „werkgroepen” van het Comité, evenals in verband met de bepalingen van de reglementen van de Benelux-Bureaus kunnen er problemen van „hiërarchie” opduiken, meer bepaald t. a. v. het internationaal en het Europees recht. Deze kunnen echter in het raam van dit werk niet diepgaand besproken worden. Nochtans willen we er, in de thans volgende afdeling, enkele bedenkingen aan wijden.

AFDELING VI

NATIONALE RECHTSSTELSELS EN INTERNATIONAAL RECHT — VOORRANG — CONFLICTEN TUSSEN BEPALINGEN VAN INTERNATIONALE VERDRAGEN, MEER BEPAALD VAN DE VERDRAGEN TOT INSTELLING VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN (EN HET AFGELEIDE SECUNDAIRE RECHT) EN ANDERE VERDRAGEN, ZOALS DE BENELUX-VERDRAGEN — CONFLICTEN TUSSEN GRONDWETTELIJKE BEPALINGEN EN INTERNATIONALE VERDRAGEN

Voorrang

89 Meer in het bijzonder met betrekking tot eventuele „conflicten” tussen bepalingen van de verdragen tot instelling van de Europese Gemeenschappen (of van het uit die verdragen afgeleide „secundaire recht”) en bepalingen van nationale rechtsstelsels, heeft de Commissie voor internationaal recht van de Internationale Unie van Magistraten — commissie waarvan Duitse, Oostenrijkse, Belgische, Franse, Italiaanse, Luxemburgse en Nederlandse magistraten deel uitmaakten — reeds op 13 maart 1964 een resolutie aangenomen die belangrijk genoeg is om hier te worden weergegeven:

„S’efforçant de donner une justification rationnelle commune aux solutions de droit positif qui sont dès maintenant admises dans certains pays représentés et aux solutions qui seraient susceptibles d’être accueillies par les autres, la Commission se rallie aux considérations suivantes:

Par l’adhésion aux traités ayant institué les Communautés Européennes, et notamment à celles des dispositions de ces traités qui ont conféré aux autorités communautaires le pouvoir de prendre, dans certaines matières, des règles directement applicables dans les ordres juridiques internes des Etats membres, ceux-ci ont transféré aux autorités communautaires une compétence normative qui exclut tout exercice d’une compétence concurrente dans le domaine ainsi réservé; ainsi donc l’intervention des pouvoirs législatifs nationaux, au cours de la procédure d’introduction des traités dans l’ordre interne, peut être interprétée comme une renonciation à

exercer eux-mêmes, aussi longtemps que les traités seront en vigueur, les compétences normatives qui ont été volontairement remises au pouvoir communautaire;

Il en résulte que tout acte normatif émanant des pouvoirs nationaux et qui, soit antérieur, soit postérieur, aux traités ou à un règlement communautaire, contredirait la norme de droit communautaire devrait être déclaré sans effet'' (*R.Dr.Int.Comp.*, 1965, 50).

90 Hetzelfde jaar, op 15 juli, wees het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen zijn befaamd arrest in zake E.N.E.L. betreffende de „voorrang'' van het gemeenschapsrecht.

Men weet dat op 8 juni 1950 (en op 14 juni 1954) de „Cour supérieure de justice'' van het Groothertogdom Luxemburg besliste dat, in geval van conflict tussen een conventionele internationale rechtsregel — het ging immers niet alleen om het gemeenschapsrecht — en een nationale rechtsregel, de internationale regel voorrang moet hebben, ongeacht de datum van de nationale rechtsregel (arrest van 8 juni 1950 en van 14 juli 1954, *Pas.*, Lux. XV-41 en XVI-151). Kort daarop nam de afdeling „contentieux'' van de Raad van State van Luxemburg dezelfde leer aan (arrest van de Raad van State van 28 juli 1951, *Pas.*, Lux. XV-263).

Laat ons thans de bepalingen van de Nationale Grondwet in herinnering brengen:

Artikel 66 bepaalt: „Binnen het Koninkrijk geldende wettelijke voorschriften vinden geen toepassing wanneer deze toepassing niet verenigbaar zou zijn met een ieder verbindende bepalingen van overeenkomsten, die hetzij vóór, hetzij na de totstandkoming der voorschriften zijn aangegaan''.

Artikel 67 luidt: „1. Met inachtneming, zo nodig, van het bepaalde in artikel 63, kunnen bij of krachtens overeenkomst aan volkenrechtelijke organisaties bevoegdheden tot wetgeving, bestuur en rechtspraak worden opgedragen.

3. Ten aanzien van besluiten van volkenrechtelijke organisaties zijn de artikelen 65 en 66 van overeenkomstige toepassing.''

We wensen dus te onderstrepen dat zowel de Luxemburgse jurisprudentie als de Nederlandse Grondwet de voorrang op het nationaal recht, niet alleen van het gemeenschapsrecht (d.w.z. van de Europese Gemeenschappen) maar ook van alle internationale verdragen erkennen.

Ook het Belgische Hof van Cassatie heeft, overeenkomstig de conclusie van Procureur-generaal GANSHOF VAN DER MEERSCH, in zijn arrest van 27 mei 1971 het primaat van het conventioneel internationale recht erkend (*Arr.Cass.*, 1971, *Pas.*, 1971, I, 886; *Arr.Cass.*, 1971, 959 e.v., *R.W.*, 1971-72, 424 e.v.).

Dit arrest luidt op dat punt: „Overwegende dat, zelfs wanneer de bij artikel 68, tweede lid, van de Grondwet vereiste instemming met een verdrag gegeven wordt in de vorm van een wet, de wetgevende macht bij het verrichten van deze handeling geen rechtscheppende taak verricht;

Dat het conflict tussen een rechtsnorm vastgesteld bij internationaal verdrag en een norm vastgelegd bij de latere wet niet een conflict is tussen twee wetten;

Overwegende dat de regel volgens welke een wet de vroegere wet opheft in zover zij haar tegenspreekt geen toepassing vindt wanneer er een conflict is tussen een verdrag en een wet;

Overwegende dat wanneer het conflict bestaat tussen een landsrechtelijke norm en een internationaalrechtelijke norm die rechtstreekse gevolgen heeft in de interne rechtsorde, de door het verdrag bepaalde regel moet voorgaan; dat deze voorrang volgt uit de aard zelf van het bij verdrag bepaald internationaal recht;

Overwegende dat zulks te meer geldt wanneer, zoals hier, het conflict zich voordoet tussen een norm van het interne recht en een norm van gemeenschapsrecht;

Dat immers de verdragen die het gemeenschapsrecht hebben in het leven geroepen, een nieuwe rechtsorde hebben ingesteld, ten behoeve waarvan de Lid-Staten de uitoefening van hun soevereine machten in de bij deze verdragen omschreven gebieden hebben beperkt;

Overwegende dat artikel 12 van het Verdrag tot instelling van de Europese Economische Gemeenschap onmiddellijke gevolgen heeft en voor de rechtzoekenden individuele rechten scheidt die door de nationale rechtbanken moeten worden beschermd;

Overwegende dat uit de voorgaande overwegingen volgt dat de rechter verplicht was de bepalingen van intern recht die strijdig zijn met deze bepaling van het Verdrag, buiten toepassing te laten;''

Op 14 januari 1976 bevestigde het Hof van Cassatie deze essentiële beginselen (*Arr.Cass.*, 547 en *Pas.*, 1976, I, 538; zie de conclusie van de eerste advocaat-generaal, in *R.W.*, 1975-76, 1747 e.v.).

In die twee arresten deed het Hof van Cassatie meer bepaald uitspraak over een conflict tussen het nationaal recht (een wet van de Wetgevende Macht) en een bepaling van het gemeenschapsrecht, maar het bevestigt zeer duidelijk niet alleen het primaat van dat gemeenschapsrecht, maar ook van elke „internationaalrechtelijke norm die rechtstreekse gevolgen heeft.'' Het preciseert „dat deze voorrang (van de door het verdrag vastgelegde regel) volgt uit de aard zelf van het bij het verdrag bepaald internationaal recht''. In zijn arrest van 26 september 1978 bevestigt het trouwens een zelfde voorrang voor de bepalingen van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens (*Arr.Cass.*, 1979, 116, *Pas.*, 1979, I, 126).

91 Zolang een verdrag van kracht is en het i.h.b. door de Wetgevende Kamers is goedgekeurd, gelden de bepalingen ervan zowel voor de uitvoerende overheid als voor de Wetgevende Macht. Die overheid of die Macht zouden schromelijk in de verbintenissen die zij „juridisch'' en „politiek'' hebben aangegaan te kort schieten, indien ze besluiten of wetten zouden uitvaardigen in strijd met regels of bepalingen van zulk verdrag.

De Uitvoerende Macht kan haar besluiten wijzigen of opheffen en de Wetgevende Macht kan haar wetten opheffen of wijzigen. Geen van beide kan de bepalingen wijzigen of opheffen van een verdrag, dat immers de uiting is van de gemeenschappelijke wil van verscheidene landen. (De bepalingen van een verdrag worden geen nationaal rechtelijke regels door de goedkeuring door een wet van de Wetgevende Macht). Een van beide genoemde machten kan weliswaar, — naar gelang van de desbetreffende grondwettelijke bepalingen —, een verdrag „opzeggen'' maar dit slechts onder naleving van andere regels en onder inachtneming van de aangegane internationale verbintenissen.

De verdragen tot instelling van de Europese Gemeenschappen hebben onbetwistbaar „overdrachten van soevereiniteit'' teweeggebracht, die we niet terugvinden in andere internationale verdragen. De omvang en het belang van die overdrachten maken de „voorrang'' van het gemeenschapsrecht des te evidentier en noodzakelijker.

Die zelfde verdragen en hun „secundair recht'' bevatten een zeer hoog aantal „rechtstreeks toepasselijke bepalingen'', wat trouwens een van hun meest essentiële bestaansredenen is.

Ook het primaat van andere internationale verdragen — en eventueel van hun secundair recht, zoals dat b.v. in de beschikkingen van het Comité van Ministers van de Benelux kan geformuleerd zijn — dringt zich echter ook op, wat trouwens duidelijk blijkt uit de

Nederlandse Grondwet en uit de jurisprudentie van de hoogste Luxemburgse en Belgische rechtscolleges.

De Benelux-verdragen hebben primaat op de wetten, decreten, besluiten en verordeningen van de drie landen. Ze bevatten een groot aantal rechtstreeks toepasselijke bepalingen, zoals trouwens ook het geval is met de beschikkingen van het Comité van Ministers van de Benelux-Economische Unie en ook met de Reglementen van het Benelux-Gerechtshof en met die van het Benelux-Merkenbureau en van het Bureau voor tekeningen of modellen. Het is nauwelijks nodig te onderstrepen dat de voorrang slechts bestaat indien die beschikkingen en reglementen binnen de perken blijven van de macht en de bevoegdheid die hun opstellers door de verdragen toegekend zijn. Er is ook slechts primaat of voorrang in zoverre uit de internationale bepaling kan worden afgeleid dat er strijdigheid of onverenigbaarheid bestaat met een nationale bepaling (zie H.v.J. van de E.G., arrest van 10 januari 1980, zaak 267/78).

Benelux-recht en internationaal conventioneel recht, o.m. het recht van de Europese Gemeenschappen

92 We zegden reeds dat de beschikkingen van het Comité van Ministers en de reglementen van de Benelux-Bureaus de hun door de Benelux-verdragen toegekende macht en bevoegdheid niet mogen overschrijden.

Ze mogen evenmin in strijd zijn met de bepalingen van de verdragen die de drie Staten verbinden, zoals de verdragen tot instelling van de Europese Gemeenschappen.

Er bestaan gelijkaardige problemen voor de gemeenschapsautoriteiten.

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen beoordeelt de geldigheid van de verordeningen, richtlijnen en beschikkingen van de communautaire instellingen, niet alleen t.a.v. de bepalingen van de Europese verdragen, maar ook van die van het internationaal recht (arrest van 12 december 1972, zaken 21 tot 24/72 en arrest van 24 oktober 1973, zaak 9/73).

In zijn conclusie vóór het arrest van 12 december 1972 — zaken 21 tot 24/72 — zegde Advocaat-generaal MAYRAS, dat „Uw Hof met kracht van wettelijke zekerheid kan verklaren of een verdrag dat de Gemeenschap of de gezamenlijke Lid-Staten bindt, in de Gemeenschap al dan niet rechtstreeks toepasselijk is en, zo ja, of een handeling van de Gemeenschapsinstelling al dan niet met dit externe verdrag is te rijmen... de term „geldigheid” in de zin van artikel 177 ... (slaat) niet alleen op de geldigheid van handelingen van Gemeenschapsinstellingen ten opzichte van het Verdrag in het afgeleide Gemeenschapsrecht, maar ook op de geldigheid dier handelingen ten opzichte van ander internationaal recht dan het Gemeenschapsrecht...”.

In verband met de door de Gemeenschappen zelf gesloten verdragen zegde de eminente magistraat verder: „Nu kan het geen twijfel lijden dat, evenzeer als U aan het Gemeenschapsrecht voorrang geeft boven het nationale recht der Lid-Staten, U zult moeten erkennen dat verdragsverplichtingen der Gemeenschap voorrang hebben boven handelingen harer organen.” (In verband hiermede leze men de studie van KOVAR, *Les accords liant les Communautés Européennes*, in *Revue du Marché Commun* 1974, 345 e.v.).

Er zouden conflicten kunnen ontstaan tussen de Benelux-verdragen en andere internationale verdragen zoals de Europese verdragen en zelfs hun secundair recht (Zie J.V. LOUIS, *Mise en œuvre des obligations internationales de la Communauté dans les ordres juridiques de la Communauté et de ses Etats membres*, in *R.B.D.I.*, 1977, 1-2).

Het Gerechtshof te 's-Gravenhage — derde kamer — heeft bij een arrest van 20 mei 1981 aan het Hof van

Justitie van de Europese Gemeenschappen de volgende vraag gesteld:

„Is verenigbaar met de in het E.E.G.-verdrag opgenomen regels betreffende het vrije verkeer van goederen, in het bijzonder met het in artikel 36 bepaalde, toepassing te geven aan de „Eenvormige Beneluxwet inzake Tekeningen of Modellen” voorzover deze ertoe leidt dat een uitsluitend recht wordt toegekend op een model, als in die wet bedoeld en met een voorwerp en functie als in overweging 11 omschreven, aan degene, die hiervan als eerste bij de bevoegde instantie een depot heeft verricht en zonder dat anderen dan degenen die stelt zelf de ontwerper of diens opdrachtgever of werkgever te zijn, de mogelijkheid hebben het recht van de deposant aan te tasten en/of een door deze ingestelde verbodsvordering af te weren met beroep op het feit, dat niet de deposant de ontwerper van het model, of de opdrachtgever of werkgever van de ontwerper, is”?

Dit vraagstuk is gewis op zijn minst kies en zou veel uitvoeriger onderzocht moeten worden dan aanvaardbaar of mogelijk is in deze uiteenzetting.

Wanneer het gaat om internationale verdragen die tussen alle Benelux-Staten of bepaalde onder hen gesloten werden vóór de inwerkingtreding van de Benelux-verdragen, dan zou men kunnen volhouden dat de Lid-Staten, door laatstgenoemde verdragen, minstens impliciet hebben willen afwijken van de bepalingen van de voordien gesloten verdragen, zodat er geen conflict bestaat.

Het probleem krijgt echter een ander aspect wanneer er bij de partijen bij die internationale overeenkomsten, nog andere Staten betrokken waren.

De Benelux-Staten mogen weliswaar, door het aangaan van nieuwe bindende overeenkomsten met andere Staten en meer bepaald met de andere zes — later tien — Staten van de Europese Gemeenschappen, afwijken van verdragen die ze onderling hadden gesloten, maar ze zouden, na de inwerkingtreding van de verdragen tot instelling van de Gemeenschappen, niet wettig van deze verdragen kunnen afwijken door een Benelux-overeenkomst (zie arrest H.v.J. E.G. van 14 oktober 1980, zaak 812/79).

Aangezien alle Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen zich ertoe verbonden hebben de bepalingen van de Europese verdragen na te leven, hebben ze niet langer de macht om daarvan afwijkende internationale overeenkomsten te sluiten. (Ten einde de overeenstemming te waarborgen tussen het E.E.G.-Verdrag en de te Luxemburg op 29 mei 1972 ondertekende Benelux-Overeenkomst tot unificatie van accijnzen, hebben de drie Benelux-Staten op 22 september 1978 te Brussel een Protocol ondertekend. Zie wetsontwerp houdende goedkeuring van het Protocol, ingediend bij het bureau van de Senaat op 27 juli 1979, *Gedr.St.*, 245, nr. 1).

In Titel II, hoofdstuk II, afdeling 1, onderafdeling 2 van dit werk hebben we het probleem vermeld dat rijst in verband met artikel 12-5 van het Verdrag van 31 maart 1965 betreffende de instelling van het Benelux-Gerechtshof. Dat artikel geeft alleen aan de leden van de balies van de drie Benelux-Staten het recht te „pleiten” voor het Hof. Is dit verenigbaar met de bepalingen van het Verdrag van Rome die elke discriminatie verbieden tussen de onderdanen van de Lid-Staten wat betreft het verlenen van diensten en met de bepalingen van de richtlijn van de Raad van Ministers nr. 77/249/E.E.G. d.d. 22 maart 1977? Is het niet verenigbaar, dan zou artikel 12-5, zoals dat thans luidt, buiten toepassing moeten blijven.

Conflict tussen de Grondwet en de bepalingen van internationale verdragen

93 Dergelijk conflict kan uiteraard ontstaan tussen een nationale Grondwet en elk internationaal verdrag, dus ook een Benelux-verdrag.

Zowel de rechtsleer en parlementaire vergaderingen als de publieke opinie hebben zich de vorige jaren beziggehouden met het probleem van een eventueel conflict tussen grondwettelijke bepalingen en het Europees gemeenschapsrecht (verdragen, verordeningen, richtlijnen).

Zowel het Bundesverfassungsgericht van de Duitse Bondsrepubliek als de Corte Cos-

tituzionale in Italië hebben respectievelijk op 29 mei 1974 en op 27 december 1973 merkwaardige arresten uitgesproken waarop, m.i. ten onrechte, heel wat kritiek is geleverd (die twee arresten zijn, in het Frans vertaald, verschenen in de *Cah.Dr.Eur.* 1975, 113 e.v. en 149 e.v.).

Het vraagstuk van het conflict is geenszins opgelost — zoals al te licht gedacht wordt door heel wat juristen die zich uitsluitend met gemeenschapsrecht bezighouden — door te bevestigen of te verklaren dat de regels en beschikkingen van de gemeenschapsverdragen en de communautaire autoriteiten uitsluitend tot de Europese rechtsorde behoren en dat ze als dusdanig voorrang hebben op nationale normen en beschikkingen gezien hun primaat en ook wegens de „specifieke aard” van de Europese verdragen en van de instellingen die ze in het leven geroepen hebben.

De affirmatie dat de rechtsregels van het internationaal verdragsrecht voorrang hebben of dat de internationale verdragen, en dan i.h.b. de Europese verdragen, een specifieke aard bezitten, lost enkel, zoals we het reeds aantoonde, het probleem op van een conflict tussen regels of bepalingen van internationaal conventioneel recht of gemeenschapsrecht enerzijds en regels en bepalingen van wetten van de Wetgevende Macht of algemene of andere besluiten van een nationale autoriteit anderzijds. Ze laat echter niet toe om aan elke bepaling van internationaal recht of zelfs van gemeenschapsrecht, een voorrang toe te kennen op grondwettelijke bepalingen waarmede de eerstgenoemde in strijd zouden zijn.

Het primaat voortspruitend uit de „eigen of specifieke aard” is iets waarmee slechts rekening mag gehouden worden of dat slechts enig gevolg kan hebben, in zover de regels of bepalingen waaraan men die „eigen aard” toekent, regelmatig opgenomen zijn in de rechtsorde van de Lid-Staten en daar dus uitwerking kunnen hebben.

De bepalingen van het Gemeenschapsrecht ontstaan niet, zoals dat in een federale Staat wél het geval is, door een beslissing van een gemeenschappelijke autoriteit die rechtens geldt voor de autoriteiten in elke Lid-Staat en zonder dat deze nog in enige mate moeten meewerken of bekrachtigen. Dergelijke beslissingen, die gemeenschappelijk getroffen zijn, dus niet door een afzonderlijk besluit van de nationale Uitvoerende of Wetgevende Macht, maar wel door vertegenwoordigers van de Grondwetgevende Macht of van de Natie van elke Lid-Staat, hebben noodzakelijk voorrang op alle vroegere of latere nationale beslissingen, zelfs als die van constitutionele aard zijn. Maar de Europese Gemeenschappen zijn nu juist niet op die manier ontstaan.

Alle bepalingen van het gemeenschapsrecht vloeien voort uit internationale verdragen die gesloten werden door de vertegenwoordigers van de Uitvoerende Macht van elke Lid-Staat en die goedgekeurd werden, zoals in België, Nederland en Luxemburg, door een beslissing van de Wetgevende Macht. Het is dus de beslissing van de Wetgevende Macht waardoor de bepalingen van het gemeenschapsrecht uitwerking kunnen hebben in het positief recht van de Lid-Staten en waardoor de rechters verplicht worden die bepalingen toe te passen.

Wanneer nu de Uitvoerende Macht en vervolgens de Wetgevende Macht, in het nationaal recht of, beter nog, in het recht dat de nationale rechtscolleges moeten toepassen, normen, regels of bepalingen hebben ingevoerd die in strijd zijn met grondwettelijke bepalingen, dan hebben die Machten hun grondwet geschonden en hebben ze op onwettige wijze regels van internationaal of Europees recht in hun nationaal recht ingebracht.

Het heeft dus geen zin het begrip „eigen aard” van de bepalingen van het gemeenschapsrecht of van het internationaalrecht in te roepen, „eigen aard” die de voorrang zou met zich brengen van bepalingen die de Uitvoerende en de Wetgevende Macht op onwettige wijze in het positief recht van de Staat zouden ingevoerd hebben, zodat, om die reden, die „invoering” zonder uitwerking moet blijven.

94 Er dient onderstreept te worden dat in de meeste landen, ook in Nederland, Luxemburg en België, de Wetgevende Macht geen bepalingen van de Grondwet mag wijzigen. Alleen de Gondwetgever kan dat. Voor dergelijke wijziging zijn, in elk geval in ons land, vereist de ontbinding van de wetgevende kamers, een beroep op de kiezers en een beslissing van de nieuwe wetgevende kamers, beslissing die alleen met een dubbele tweederde meerderheid kan aangenomen worden.

De Nederlandse Grondwet — artikel 63 — staat de Wetgevende Macht toe een internationaal verdrag goed te keuren dat indruist tegen grondwettelijke bepalingen maar een dergelijke goedkeuring kan slechts met tweederde van de stemmen gebeuren.

We zien niet goed in hoe een beslissing van een nationale rechter, om de voorrang te erkennen van een communautaire bepaling die in strijd is met een grondwettelijke bepaling, zou kunnen worden verantwoord, terwijl we tevens een andere beslissing zouden moeten goedkeuren die de toepassing van een bepaling van een ander verdrag, al dan niet met de bewuste „eigen aard”, zou weigeren omdat ze met een grondwettelijke regel in strijd is.

De gulden regel voor de rechters is, dat in gelijke juridische situaties, gelijke oplossingen gelden.

Wenst men de groei en de bloei van de Europese Gemeenschappen, dan moet het gemeenschapsrecht ongetwijfeld voorrang hebben op alle bepalingen van het nationale recht, de grondwettelijke bepalingen inbegrepen.

Indien het positief recht dat de nationale rechters moeten toepassen hun niet toelaat dit primaat te doen zegevieren, staat het aan de bevoegde nationale politieke autoriteiten toe de noodzakelijke hervormingen in te voeren.

Bestaat er een onverenigbaarheid tussen bepalingen van de Europese verdragen en een nationale Grondwet, dan dient de Grondwetgevende Macht ze aan te passen aan de gemeenschapsnormen ofwel, zonder meer te beslissen dat het gemeenschapsrecht zelfs voorrang heeft op grondwettelijke bepalingen.

95 Het zou onredelijk zijn van de rechters te verlangen dat ze zich in de plaats stellen van de Grondwetgevende Macht. Er kan niet van hen verlangd worden, dat ze de regels van een verdrag zouden toepassen dat weliswaar geratificeerd is (internationale formaliteit) door de Uitvoerende Macht maar dat niet zou goedgekeurd zijn door de Wetgevende Kamers, hoewel de Grondwet dit voorschrijft. Is het dan wél redelijk te stellen dat, door het enkele feit dat de Uitvoerende Macht een verdrag ondertekend en bekrachtigd heeft en dat de Wetgevende Macht het heeft goedgekeurd, alle regels die erin staan onvoorwaardelijk moeten toegepast worden door de nationale hoven en rechtbanken, zelfs indien ze grondwettelijke bepalingen schenden?

Zodoende zou aan de Wetgevende en Uitvoerende Macht het recht toegekend worden om grondwettelijke rechtsregels te wijzigen zonder tussenkomst van de grondwetgevende macht en zonder naleving van de formaliteiten en waarborgen die opgelegd zijn voor een grondwetsherziening. Heeft men wel voldoende nagedacht over de gevolgen van zulke doctrine, aan het gevaar dat zij inhoudt, aan de misbruiken bij een meerderheid die erdoor in de hand gewerkt worden, aan de risico's voor een democratisch stelsel?

Men kan natuurlijk de arresten van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen — én de conclusies van de advocaten-generaal — in verband met de verhouding tussen nationaal recht en gemeenschapsrecht, nl. die van 15 juli 1964, zaak 6/64 en van 9 maart 1978, zaak 106/77, slechts toejuichen en bewonderen. (We verwijzen hier meer bepaald naar de conclusie van Advocaat-generaal LAGRANGE voor het arrest van 15 juli 1964 en die van Advocaat-generaal REISCHL voor het arrest van 9 maart 1978, zaak 106/77; zie ook de schitterende commentaar op dit arrest van Professor W.J. GANSHOF VAN DER MEERSCH, in *R.Dr.Int.Comp.*, 1978, 40 e.v.; zie ook D. CORREAU, *Droit communautaire et droits nationaux: concurrence en primauté?*, in *R.Trim.Dr.Eur.*, 1978, 381-418.)

De bepalingen van de Europese verdragen en van hun secundair recht die rechtstreeks van toepassing zijn, zijn dat uit zichzelf en zonder dat zij moeten of zelfs kunnen overgenomen, bevestigd, goedgekeurd of geratificeerd worden door een nationale macht. De voor het bestaan van de Gemeenschappen onontbeerlijke primaat van het gemeenschapsrecht op het nationaal recht vereist dat de nationale rechter de bepalingen van het nationaal recht die in strijd zijn met het gemeenschapsrecht, terzijde zou schuiven — of liever, terzijde zou kunnen schuiven — zonder dat de bevoegde nationale overheid die nationaalrechtelijke bepalingen voordien heeft opgeheven.

Op 14 januari 1976 heeft het Belgische Hof van Cassatie beslist dat de rechter een Belgische wet van na het Verdrag van Rome, die hiermede in strijd is, buiten toepassing moet laten zonder te wachten tot een interpretatieve wet aan de tegenstrijdigheid een einde maakt (*Arr.Cass.*, 1976, 547, *Pas.* 1976, I, 538 en *R.W.*, 1975-76, 1747 e.v. met gepubliceerde conclusie).

96 Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen mag vaststellen en verklaren dat de aard zelf van de door de Verdragen van Parijs en Rome ingestelde Gemeenschappen vereist dat alle nationaaljuridische bepalingen, die van de Grondwet erinbegrepen, moeten wijken voor het gemeenschapsrecht — te weten het recht van de verdragen en het recht dat daaruit „wettig” afgeleid wordt —; het Hof mag eveneens vaststellen dat de bevoegde nationale Machten aan die verdragen de verplichting ontlene de in dit verband noodzakelijke internrechtelijke wijzigingen door te voeren, maar het Hof heeft daarentegen niet het recht te beslissen dat de nationale rechter de bepalingen van het gemeenschapsrecht moet toepassen, zelfs wanneer die bepalingen in het positief nationaal recht of, eenvoudig, in het recht dat de rechter dient toe te passen, ingevoerd zijn in strijd met een grondwettelijke bepaling doordat die invoering geschied is door een wet die een verdrag heeft goedgekeurd, waarin met de Grondwet strijdige principes vervat zijn. (Advocaat-generaal M. LAGRANGE heeft in zijn conclusie voor het arrest-Enel van 15 juli 1964 verklaard: „Als een constitutionele rechter in een der Lid-Staten eens, in de volheid van zijn bevoegdheid, ertoe zou overgaan uit te spreken dat zulk een resultaat (voorrang van het gemeenschapsrecht) binnen het kader van de grondwettelijke normen van zijn land niet bruikbaar is, ... dan zou zulk een uitspraak een volstrekt onoplosbaar conflict tussen de beide rechtsorden in het leven roepen...”).

Het Hof kan zoiets niet beslissen, zoals het b.v. ook niet zou mogen beslissen dat de nationale rechter de Europese verdragen moet toepassen, zelfs indien deze de instemming van de Kamers niet zouden gekregen hebben, vereist volgens artikel 68 van de Belgische Grondwet (zie nochtans het arrest van het H.v.J.E.G. van 9 maart 1978, zaak 106/77).

We moeten derhalve de stelling betreuen die werd aangenomen in het Europees Parlement in zijn resolutie van 15 juni 1976 en die o.i. blijk geeft van verwarring in het vlak van de begrippen en in het vlak van de indeling der Machten. We bedoelen hier meer bepaald het gedeelte van de verklaring waarin vastgesteld wordt, „dat de beslissing van het Bundesverfassungsgericht, waarin de nationale rechter bevoegd wordt verklaard een regelmatig tot stand gekomen Gemeenschapsverordening te toetsen aan het nationale constitutionele recht

inzake de bescherming van de in de Grondwet van deze Staat omschreven grondrechten, zodat deze rechter zich kan opwerpen als beoordelaar van de toepasselijkheid van een Gemeenschapsverordening, indruist tegen het beginsel van de autonomie van de rechtsorde van de Gemeenschap en een schending van de Verdragen vormt''.

97 De rechters zouden dus een bepaling van een verdrag — van elk verdrag — buiten toepassing moeten laten, zelfs wanneer dit door een wet van de Wetgevende Macht goedgekeurd is, wanneer die bepaling in strijd is met een grondwettelijke bepaling. De „goedkeuringswet'' heeft dan immers, in deze hypothese, grondwettelijke regels geschonden door die internationale bepaling in te voeren. De rechters moeten ze buiten toepassing laten.

Maar... mogen ze dat wel volgens het grondwettelijk recht van de verschillende landen? De Nederlandse Grondwet sluit dat rechterlijk toezicht uit; artikel 60 *in fine* bepaalt immers: „de rechter treedt niet in de beoordeling van de grondwettigheid van overeenkomsten''. Er is geen enkele grondwettelijke bepaling die een dergelijk toezicht vanwege de Belgische en Luxemburgse hoven en rechtbanken uitsluit. In België heeft zich nochtans in de meeste milieus, de opvatting ontwikkeld dat de Wetgevende Macht volkomen vrij oordeelt, en dit zonder enig toetsingsrecht van de rechter, over de grondwettigheid van haar wetten. Ik wens hier niet te onderzoeken of deze opvatting juridisch en rationeel verdedigbaar is (F. DUMON, *De toetsing van de wet aan de Grondwet — Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland*, 1967-1968; zie ook, conclusie voor Cass. 25 juni 1974, *R.W.*, 1974-75, 109 e.v.).

Zowel in de Duitse Bondsrepubliek als in Italië werd een speciaal rechtscollege belast met de toetsing van de grondwettigheid van elke wet.

De Franse Grondwet heeft aan het „Conseil constitutionnel'' een preventieve taak van toezicht toegewezen in verband met de overeenstemming tussen verdrag en Grondwet (art. 54 G.W.).

De Supreme Court van Ierland oefent toezicht uit op de grondwettigheid der wetten. Ook de Deense rechtscolleges „zouden'' zulks kunnen.

In het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland rijst de vraag niet.

98 De vraag naar de overeenstemming van de Europese verdragen en de Benelux-verdragen met de Grondwet, schijnt mij veeleer theoretisch dan praktisch. Het gaat hier eerder om een „academische vraag''.

In verband met de verordeningen, richtlijnen en beschikkingen van de communautaire instellingen en de beschikkingen van het Comité van Ministers van de Benelux, zouden de zaken echter anders kunnen liggen. We weten immers nu nog niet wat in de toekomst de inhoud van die communautaire of Benelux-besluiten zal zijn.

Indien bij een nationaal rechter enige twijfel of enige vraag zou rijzen nopens de overeenstemming van een verordening, een richtlijn of een beschikking van de Europese gemeenschapsinstellingen met de Grondwet, dan zou hij vanzelfsprekend het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen kunnen vragen uitspraak te doen over de „geldigheid'' van de verordening, de richtlijn of de beschikking, dit met toepassing van artikel 41 van het E.G.K.S.-verdrag, artikel 177 van het E.E.G.-verdrag of 150 van het E.G.A.-verdrag. Zo het Hof van Justitie van oordeel is dat de verordening, de richtlijn of de beschikking niet geldig is (d.w.z. niet in overeenstemming met de bepalingen van de Europese verdragen of van andere rechtsregels) — het Hof kan uiteraard geen uitspraak doen over de verenigbaarheid met nationale grondwettelijke bepalingen — dan is het probleem van de baan. Beslist het daarentegen dat het besluit „geldig is'', dan nog zou de nationale rechter ertoe gebracht kunnen worden het communautair besluit buiten toepassing te laten, omdat het communautair besluit weliswaar steun vindt in een bepaling van het verdrag waardoor, volgens het Hof, het besluit voldoende gewettigd wordt, maar die tevens toestaat regels in het leven te roepen die onverenigbaar zijn met het nationaal

grondwettelijk recht en die dus onwettig door de Wetgevende Macht is opgenomen in het positief recht dat de nationale rechter moet toepassen.

Een dergelijke prejudiciële of voorafgaande procedure bestaat echter niet wat betreft de beschikkingen van het Comité van Ministers van de Benelux, aangezien het Benelux-Gerechtshof niet de taak toegewezen heeft gekregen om over de „geldigheid” van die beschikkingen te oordelen.

Respectieve opdracht of bevoegdheid van het Benelux-Gerechtshof en van de nationale rechtscolleges betreffende deze problemen

99 In de nummers 82 tot 87 hebben we reeds uiteengezet dat de vraag of een bepaling van een Benelux-verdrag of een beschikking van het Comité van Ministers al dan niet rechtstreeks uitwerking heeft evenals het probleem van het primaat van die bepalingen op het nationaal recht, vragen van uitleg uitmaken, die door de nationale rechtscolleges aan het Benelux-Gerechtshof kunnen of moeten worden voorgelegd. Het Benelux-Gerechtshof mag echter niet beoordelen of het nationaal recht, en meer bepaald het grondwettelijk recht, de nationale rechter al dan niet toelaat het nationaal recht terzijde te schuiven ten gunste van het Beneluxrecht: dat is immers een kwestie van interpretatie van nationaal recht die buiten de bevoegdheid van het Beneluxhof valt.

Mocht voor dat Hof opgeworpen worden dat een bepaling van Beneluxrecht in strijd is met het grondwettelijk recht van één van de drie Staten, dan zou het Benelux-Gerechtshof om dezelfde reden niet kunnen oordelen of de nationale rechter de bepaling van Beneluxrecht al dan niet buiten toepassing moet laten.

Hoewel het Benelux-Gerechtshof bij wijze van uitleg kan beslissen of een Beneluxjuridische bepaling al dan niet primaat heeft op die van andere internationale verdragen of hun „secundair recht”, zal het zich met een prejudiciële vraag tot het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen moeten wenden wanneer het gaat om een eventueel „voorrangconflict” tussen gemeenschapsrecht en Beneluxrecht.

We zagen reeds in de nummers 82-87 van dit hoofdstuk dat het Benelux-Gerechtshof, op verzoek van een nationaal rechtscollege, kan beslissen of het Beneluxrecht, „de gemeenschappelijke rechtsregels”, nationale wetten of besluiten al dan niet toelaat een bepaalde beslissing te treffen. Het Hof kan echter niet onderzoeken of een nationale wet of besluit al dan niet de Beneluxnormen heeft nageleefd.

Het Hof mag eveneens, ingevolge dergelijke vraag, beslissen of een „gemeenschappelijke rechtsregel”, meer bepaald zo'n regel uit een Benelux-verdrag, het Comité van Ministers al dan niet toeliet een bepaalde beschikking te nemen en het Benelux-Merkenbureau of het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen en bepaald toepassingsreglement uit te vaardigen. Zodoende legt het een „gemeenschappelijke rechtsregel” uit maar het kan daar vervolgens niet uit afleiden of dergelijke beschikking of dergelijke verordening al dan niet „geldig” is. Die gevolgtrekking kan eventueel door de nationale rechtscolleges worden gemaakt.

In verband met de regels van procesvoering die het dient toe te passen naar aanleiding van een vraag van uitleg die op een arrest of op een advies uitloopt of naar aanleiding van een ambtenarenberoep, zal het Benelux-Gerechtshof telkens moeten nagaan, ambtshalve of op verzoek van „partijen”, of die regels niet in strijd zijn met de voorrang hebbende internationale of gemeenschapsregels, dan wel of laatstgenoemden de eerste niet aanvullen. Is er tegenstrijdigheid, dan zal het Hof die rechtsregels buiten toepassing laten.

Elders in dit werk heb ik uiteengezet dat de bepaling van artikel 12-5 van het Verdrag van 31 maart 1965, dat het recht tot pleiten voor het Beneluxhof beperkt tot de balies van de drie Benelux-landen, in strijd is met het Gemeenschapsrecht, vermits het een discriminatoire maatregel inhoudt, en derhalve door het Hof buiten toepassing gelaten moet worden (zie verder, nr. 147-149).

Openbaarheid van de terechtzittingen wordt door artikel 12-3 van het Verdrag van 31 maart 1965 voorgeschreven. Een behandeling met gesloten deuren kan bevolen worden om redenen die de openbare orde of de goede

zeden aanbelangen. (De regels die van oudsher in acht worden genomen door de rechterlijke colleges zullen ook richtsnoer zijn bij de uitoefening door het Beneluxhof van zijn rechtsprekende taak'', art. 12 § 1 van het Verdrag.) Zou dat ook mogelijk zijn om de in artikel 6 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden bedoelde redenen? Het antwoord is bevestigend en zo kan dus een internationaal verdrag de bepalingen van het Beneluxrecht aanvullen (zie verder, nr. 150-151).

HET BENELUX-GERECHTSHOF EN DE UITLEG VAN GEMEENSCHAPPELIJKE RECHTSREGELS — PROCESVOERING

AFDELING I

KENMERKEN VAN DE PROCESVOERING

100 De volgende drie kenmerken dienen vermeld te worden.

1. De procedure vertoont grote gelijkenis — en dit is zeker waar voor de procedure betreffende de prejudiciële arresten — met die welke voor het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen wordt gevoerd in verband met de verzoeken om een prejudicieel arrest. Die gelijkenis spruit voort uit de tekst en de geest van het Verdrag van 31 maart 1965. Om de uniformiteit na te streven die gewenst lijkt in het raam van de Europese instellingen, werd het Reglement voor de procesvoering in ruime mate opgesteld in de geest van het Protocol op het statuut van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en van het Reglement op de procesvoering van dit Hof. Het is er slechts van afgeweken in zoverre, hetzij bepalingen van een verdrag of een protocol, hetzij de samenstelling van het Benelux-Gerechtshof dit noodzakelijk maakten.

2. „Regel is dat de procedure voor het Hof wordt gevoerd bij geschrifte”. Het Verdrag van 31 maart 1965 zegt dit uitdrukkelijk in artikel 12-3 doch voegt er aan toe „Het Hof kan echter gelegenheid geven tot in het openbaar te houden pleidooien op door het Hof te bepalen plaats, dag en uur”.

Het Reglement op de procesvoering regelt de schriftelijke en de mondelinge procedure, met inachtneming van dit voorschrift.

3. De wijze waarop het Benelux-Gerechtshof is samengesteld, heeft onvermijdelijk een weerslag op de procedure.

Bepaalde formaliteiten die traditioneel worden nageleefd voor of door onze nationale rechtscolleges, kunnen aan het Benelux-Gerechtshof niet worden opgelegd.

Zoals we reeds hebben uiteengezet is dit Hof samengesteld uit magistraten die normaal in 's-Gravenhage, Luxemburg en Brussel verblijven en die daar hun hoofdzakelijke jurisdictionele functie uitoefenen in het hoogste nationale rechtscollege. Ze zijn dus niet permanent „beschikbaar” voor het Benelux-Gerechtshof. Het is derhalve moeilijk om data vast te stellen voor zittingen en beraadslagingen waarop alle magistraten aanwezig moeten zijn die aan een beslissing moeten medewerken.

Om in de mate van het mogelijke moeilijkheden te vermijden die de procedure zouden kunnen lamleggen of die ze minstens stroef en langdurig zouden maken — terwijl in het belang van een goede rechtsbedeling een interpretatief arrest betreffende een gemeenschappelijke rechtsregel binnen een korte termijn dient gewezen te worden — staat het Reglement op de procesvoering toe:

1. dat het arrest wordt uitgesproken door een rechter die aan de beraadslaging heeft deelgenomen, zonder dat de aanwezigheid van de andere rechters vereist is;

2. dat zelfs wanneer er een mondelinge behandeling is geweest, de advocaat-generaal zijn conclusie niet noodzakelijk in openbare zitting neemt, maar dat hij eenvoudig de tekst ervan mag doen toekomen aan de rechters en daarenboven aan al wie deel heeft genomen aan de schriftelijke procedure;
3. dat de magistraten die de kamer voor de procesvoering vormen, op een soepele en expeditieve wijze kunnen beraadslagen, die we speciaal behandelen in titel II, hoofdstuk II, afdeling 5.

AFDELING II

BEROEP OP DE VOORGESCHIEDENIS VAN DE VERDRAGEN EN OP DE MEMORIES VAN TOELICHTING OF OP DE „OVERWEGINGEN” BIJ DE BESCHIKKINGEN

101 De nationale Hoven en rechtbanken, in sommige landen althans, steunen, om de wetten te interpreteren, op de parlementaire voorgeschiedenis en op de memories van toelichting van besluiten of decreten.

Er bestaat ongetwijfeld een belangwekkende doctrine die dit beroep op de reglementaire voorbereiding bekritiseert doch het wordt courant toegepast en deze toepassing is m.i. ten volle gerechtvaardigd en noodzakelijk (Zie H. CAPITANT, *Recueil hebdomadaire de jurisprudence, Rec.Dall.*, chronique, 77 e.v.; *De opdracht van hoven en rechtbanken — Enkele overwegingen*, Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Cassatie op 1 september 1975).

Is dit evenzeer toelaatbaar en gewettigd wanneer diezelfde rechtscolleges internationale verdragen uitleggen?

102 De jurisprudentie van de internationale rechtscolleges en de doctrine van internationalisten staan hiertegenover afkerig, genuanceerd of minstens behoedzaam (*De rechterlijke uitlegging van de E.E.G.-verdragen, S.E.W.* 1972, 210-213).

In zijn conclusie voor het arrest van 21 juni 1974, zaak 2/74 van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, verklaarde Advocaat-generaal MAYRAS: „Maar... de staten die het Verdrag hebben ondertekend, hebben zelf elk beroep op de voorstukken uitgesloten en het is zeer twijfelachtig of de aangehaalde, overigens niet gelijklopende, voorbehouden en verklaringen wel als echte voorstukken kunnen worden aangemerkt. Volgens de Toetredingsakte zouden zij aan de nieuwe leden van de vergrote Gemeenschap dan ook niet kunnen worden tegengeworpen. In de eerste plaats heeft echter Uw Hof zelf herhaaldelijk een zodanige interpretatie afgewezen en gekozen voor een uitlegging op basis van de inhoud en het doel van de Verdragsbepalingen”.

Het raadplegen van de voorstukken van de verdragen van Rome is weliswaar uitgesloten, vermits die niet gepubliceerd zijn, maar de zeer drastische en algemene opinie van de eminente eerste advocaat-generaal wordt nochtans niet door iedereen gedeeld. Ik heb elders mijn mening over deze problematiek uitgesproken (*De jurisprudentie van het Hof van Justitie — Kritische bespreking van de uitleggingsmethoden*, Gerechtelijke en academische bijeenkomst 27-28 september 1976, Luxemburg, Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen).

Voor bepaalde „Europese” verdragen, zoals b.v. de te Luxemburg op 3 juni 1971 ondertekende protocollen, waardoor nieuwe uitleggingsbevoegdheden aan het Hof van

Justitie van de Europese Gemeenschappen worden toegekend, lijkt een beroep op de voorbereidende stukken mij trouwens buiten kijf onontbeerlijk. De redenen daarvoor heb ik reeds elders uiteengezet (*De rechterlijke uitlegging van de E.E.G.-verdragen*, S.E.W. 1972, 210-213). Indien nieuwe Staten later dergelijke verdragen bijtreden, „aanvaarden” ze deze met hun volle betekenis en draagwijdte, voortspruitend uit de voorstukken.

103 In zijn arrest van 4 mei 1972 heeft het Belgisch Hof van Cassatie beslist dat rapporten, opgesteld door de onderhandelaars naar aanleiding van een internationale overeenkomst, door de Hoven en rechtbanken mogen worden ingeroepen als element ter appreciatie voor de interpretatie van bepalingen van die overeenkomst (*Arr.Cass.*, 1972, 824, *Pas.*, 1972, I, 806).

Het spreekt vanzelf dat de rapporten, opgesteld door de werkgroepen die de teksten van de verdragen en overeenkomsten hebben voorbereid, bestemd zijn om de zin en de draagwijdte ervan duidelijk te maken voor de vertegenwoordigers van de Staatshoofden die ze zullen ondertekenen en voor de raadgevende interparlementaire raad van Benelux.

Wanneer deze rapporten gemeenschappelijke memories van toelichting worden, dan worden ze door de leden van de drie regeringen aan de Raadgevende Interparlementaire Raad van Benelux en aan de nationale parlementen voorgelegd ter verduidelijking van de zin en de draagwijdte van de overeenkomsten, verdragen en protocollen die ze ondertekend hebben en waarvan zij goedkeuring verzoeken. De nationale parlementen verlenen hun goedkeuring nadat ze kennis hebben genomen van die memories van toelichting.

Het zou werkelijk onredelijk zijn, niet aan te nemen dat die uiteenzettingen en zelfs de verklaringen en discussies in de schoot van de Raadgevende Interparlementaire Raad niet alleen nuttige maar zelfs onontbeerlijke elementen voor een zinvolle interpretatie zouden zijn. De auteurs die de Benelux-verdragen, overeenkomsten en protocollen toelichten, doen zeer vaak een beroep op de memories van toelichting en op de gedachtenwisseling in de raadgevende interparlementaire raad van de Benelux.

Ook de memories van toelichting en de „overwegingen” van de beschikkingen van het Benelux Comité van Ministers vormen uitleggings-elementen van die beschikkingen, waarmede rekening gehouden moet worden.

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen heeft vaak gebruik gemaakt van de „overwegingen” van de verordeningen en richtlijnen van de Raad of van de Commissie van deze Gemeenschappen om ze uit te leggen (*Zie De jurisprudentie v.h. Hof v. Justitie, a.w.*, blz. III-101, 102, 103).

In zijn arrest van 16 april 1980, zaak 79/1, steunt het Benelux-Gerechtshof op de voorbereidende stukken van een internationaal verdrag.

AFDELING III

UITLEG DOOR HET BENELUX-GERECHTSHOF EN „AUTHENTIEKE” OF „GEZAGSINTERPRETATIE” DOOR NATIONALE WETGEVENDE MACHTEN

104 De Belgische Raad van State heeft zich in zijn advies betreffende het Verdrag van 31 maart 1965 afgevraagd „of artikel 1-2, van het Verdrag geen afbreuk doet aan de macht om wetten uit te leggen, welke de wetgever ontleent aan artikel 28 van de Grondwet” (*Gedr.St., Kamer* [1966-67] nr. 338, blz. 20).

We weten dat artikel 28 van de Belgische Grondwet als volgt luidt: „Alleen de wetgevende macht kan een authentieke uitlegging van de wetten geven”. De grondwetsherziening van 1980 heeft dezelfde bevoegdheid toegekend aan de gemeenschapsraden en de gewestelijke raden wat hun decreten betreft.

Deze grondwetsbepalingen kennen dit interpretatierecht echter slechts toe wat de wetten van de Wetgevende Macht en de decreten van deze raden betreft: *eius est interpretari legem cuius est condere*.

We weten ook dat deze authentieke interpretatie of gezagsinterpretatie *erga omnes* geldt: de interpretatieve wet (of decreet) wordt in de geïnterpreteerde wet (of decreet) geïntegreerd, zodat deze geacht wordt van in den beginne de zin en de draagwijdte gehad te hebben die de interpretatieve wet er aan gegeven heeft. Om die reden is de interpretatieve wet (of decreet) retroactief.

Een verdrag, een internationale overeenkomst, een protocol, zelfs door de wetgevende macht goedgekeurd of na instemming van de wetgevende kamers, is geen wet die door de Wetgevende Macht zou kunnen geïnterpreteerd worden met toepassing van artikel 28 van de Grondwet (*Arr. Cass.*, 12 maart 1968, *Pas.* 1968, I, 874; men leze ook de conclusie van Advocaat-generaal VELU voor *Arr. Cass.*, 3 maart 1977, *Pas.*, 1977, I, 701, speciaal noot 9 op blz. 706).

De Wetgevende Macht zou alleen de goedkeuringswet kunnen interpreteren, doch niet de internationale akte die door die wet goedgekeurd werd. Ware het anders, dan zou het door de handtekening of vooral door de ratificatie aan een internationale beslissing gegeven akkoord, niet de uitwerking hebben die dit akkoord had bedoeld.

105 Door te beslissen dat de bepalingen van een verdrag, van een overeenkomst, van een protocol en zelfs van een beschikking van het Benelux-Comité van Ministers gemeenschappelijke rechtsregels zijn die door het Benelux-Gerechtshof uitgelegd dienen te worden, doet artikel 1-2 geen afbreuk aan het interpretatierecht dat artikel 28 van de Grondwet aan de wetgever heeft toevertrouwd, om de eenvoudige reden dat de wetgever geen macht heeft om een verdrag, een overeenkomst, een protocol uit te leggen. Een wet die een verdrag, een overeenkomst of een protocol goedkeurt kan het Hof niet uitleggen, maar het Hof zal het verdrag, de overeenkomst of het protocol uitleggen.

Dezelfde vaststellingen gelden ook voor de „eenvormige wetten” — model- of typewetten — die hun oorsprong vinden in een Benelux-verdrag, -overeenkomst of -protocol. De bepalingen van dergelijke wetten zijn niet tot stand gekomen door toedoen van de Wetgevende Machten maar wel door een internationale akte, die door de Wetgevende Macht niet kan geïnterpreteerd worden met toepassing van artikel 28 van de Grondwet.

De beschikkingen van de Benelux-Ministers die als „gemeenschappelijke rechtsregels” aangewezen zijn en die zodoende aan de uitleggingsmacht van het Benelux-Gerechtshof zijn onderworpen, zijn uiteraard geen wetten van de Wetgevende Macht zodat deze geen macht heeft om ze uit te leggen, noch op „authentieke” wijze, noch „van gezagswege”.

„Gemeenschappelijke bepalingen” zijn de regels die de Hoge Verdragsluitende Partijen in essentie moeten opnemen of behouden in hun nationale wetgeving, eventueel met andere woorden geformuleerd. „Modelwetten” zijn de door een dergelijke internationale overeenkomst vooropgestelde bepalingen, die de Partijen eventueel in substantie in hun wetgeving zullen opnemen. (B.v.: de gemeenschappelijke bepalingen, gevoegd bij de Overeenkomst van 24 mei 1964 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake

motorrijtuigen; b. v.: de Modelwetten, gevoegd bij het tweede Protocol ter uitvoering van artikel 1, tweede lid van het Verdrag van 31 maart 1965 (Protocol dat ondertekend werd op 11 mei 1974) en goedgekeurd door de Belgische Wet van 4 september 1978.)

Die nationale bepalingen zijn ongetwijfeld gesuggereerd of „voorgesteld” door een internationale overeenkomst. Deze beperkt er zich echter toe de Hoge Verdragsluitende Partijen te verzoeken bepalingen, overeenstemmend met de „voorgestelde” „modelwet” of „typewet”, in hun wetgeving op te nemen.

Die bepalingen zullen dus pas deel gaan uitmaken van de wetgeving nadat de Wetgevende Macht zelf een wet uitgevaardigd heeft; nadat ze dus gelegifereerd heeft. In dit geval beperkt de Wetgevende Macht er zich dus niet toe, normen goed te keuren die door een internationale akte werden geschapen.

106 De Wetgevende Macht heeft dus ongetwijfeld het recht om, met toepassing van artikel 28, de „wet” uit te leggen waarbij in de nationale wetgeving normen worden ingevoerd die niet door een internationale overeenkomst werden bepaald, overeenkomst die zich er immers toe beperkt op te leggen of te suggereren dat die normen in de nationale wetgeving zouden worden ingelast of behouden blijven. Het gaat hier om normen die uitsluitend nationaal zijn, hoewel ze als „gemeenschappelijke rechtsregels” kunnen aangemerkt zijn (zie boven, nr. 70).

De gemeenschappelijke bepaling of de modelwet wordt dus pas tot rechtsregel, nadat de Wetgevende Macht ze tot wet heeft gemaakt. Die macht mag dus die wet uitleggen, met toepassing van artikel 28 van de Grondwet. (Indien enig nationaal publiek recht het mogelijk maakt dat een Koninklijk Besluit de hoedanigheid van rechtsregel aan een gemeenschappelijke bepaling of aan een modelwet toekent, dan kan de Wetgevende Macht dit koninklijk besluit uiteraard niet interpreteren met toepassing van artikel 28 van de Grondwet. Het is ongetwijfeld bij vergissing dat een Wet van 4 juli 1956 een koninklijk besluit geïnterpreteerd heeft (*Stbl.*, 8 juli 1956) en dat een Decreet van 10 april 1978 een ander koninklijk besluit heeft geïnterpreteerd (*Stbl.*, 16 juni 1978).)

Niets zou nochtans beletten dat een internationale overeenkomst aan een dergelijke nationale wet de hoedanigheid van „gemeenschappelijke rechtsregel” zou toekennen (zie nochtans nr. 70).

Een goedkeuringswet nopens zulke overeenkomst die het uitleggingsrecht krachtens artikel 28 zou uitsluiten, zou echter de Grondwet schenden. Die macht, spruitend uit de Grondwet, zou niet door een wet van de Wetgevende Macht ongedaan gemaakt kunnen worden, zelfs indien die wet haar grondslag vindt in een internationaal verdrag, aangezien de Wetgevende Macht, bij het goedkeuren van zulk verdrag, niet van de Grondwet mag afwijken.

107 Wordt deze authentieke uitleggingsmacht effectief uitgeoefend, dan kan de kwalificatie tot gemeenschappelijke rechtsregel dode letter worden, vermits de aan het Benelux-Gerechtshof toegekende uitleggingstaak dan geen uitwerking zou kunnen hebben.

De uitleg door het Benelux-Gerechtshof is inderdaad geen „authentieke” of „gezagsinterpretatie” die *erga omnes* geldt en die de interpretatieve norm definitief in de geïnterpreteerde integreert, zoals wél het geval is bij een interpretatie met toepassing van artikel 28 van de Grondwet (wij komen op dit vraagstuk terug: zie verder, nr. 160-178).

En zelfs als ze dat wel was, zou ze niet noodzakelijk een nieuwe interpretatie met toepassing van dat artikel 28 uitsluiten, hoe weinig wenselijk iets dergelijks ook zou zijn.

Er moet overigens de nadruk op worden gelegd, dat een nationale wet geen gemeenschappelijke rechtsregel zou kunnen worden tenzij ze de door de internationale overeenkomst voorgestelde „modelwet” of „gemeenschappelijke rechtsregel” heeft overgenomen. Indien ze ervan zou afwijken, zou ze in de mate van die afwijking haar hoedanigheid van gemeenschappelijke rechtsregel verbeuren.

De nationale rechtscolleges en de Wetgevende Macht — met toepassing van artikel 28 — mogen zonder de minste hinderpaal of beperking, de nationale wet uitleggen in zoverre deze aldus geen gemeenschappelijke rechtsregel is.

Is ze het wel — indien dus haar bepalingen nauwkeurig de „modelwet” overnemen — dan heeft het Benelux-Gerechtshof ongetwijfeld het recht en de plicht tot uitleg maar de Wetgevende Macht behoudt het recht de haar door artikel 28 van de Grondwet verleende taak uit te oefenen. Het zou nochtans jammer zijn als ze dit zou doen. (Zo de nationale wet een gemeenschappelijke is die de nationale rechtscolleges verplicht of toelaat het Benelux-Gerechtshof te raadplegen, zal nochtans dit Hof niet deze nationale wet interpreteren maar wel de regel van het Benelux-Verdrag (de overeenkomst) of protocol (zie boven, nr. 70)).

De in verscheidene Benelux-verdragen, -overeenkomsten of -protocollen toegepaste techniek, die erin bestaat de Staten op te leggen of er toe aan te zetten nationale wetten in te voeren die de „gemeenschappelijke rechtsregels” bevatten, levert gewis risico's op.

Artikel 1 van het Aanvullend Protocol bij de Overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen maakt de kwaliteit van „gemeenschappelijke rechtsregel” afhankelijk van de integratie in de nationale wetgeving. De modelwetten van het op 11 mei 1974 te Brussel ondertekende tweede Protocol zijn niet imperatief, aangezien elk van de drie landen ervan kan afwijken (gemeenschappelijke *M.v.T.*, 3).

AFDELING IV

MOTIVERING VAN DE ARRESTEN VAN HET BENELUX-GERECHTSHOF RECHTDOENDE OP EEN VERZOEK OM UITLEG

108 Artikel 12 § 6 van het Verdrag bepaalt: „De beslissing van het Hof is met redenen omkleed”.

Het Hof mag er zich dus niet toe beperken, te zeggen, welke interpretatie het geeft aan een daartoe voorgelegde gemeenschappelijke rechtsregel: het moet aanduiden waarom en op grond van welke overwegingen het de uitleg heeft aangenomen die het aankleeft. Deze „redenen” zullen, naar gelang de aard van de aan het Hof voorgelegde problemen, noodzakelijk nu eens kort, dan weer omstandig uitvallen.

Vermits de Ministers van Justitie en de „partijen” gerechtigd zijn memories in te dienen, behoort het Hof in zijn arrest te antwoorden op de in de memories vooropgestelde uitleg, in zoverre deze uitleg tegenstrijdig zou zijn met die welke het Hof tenslotte zal laten gelden. Als de interpretatie van het Hof gesteund is op andere gronden dan die welke door een partij werden voorgedragen, hoeft het Hof niet te antwoorden op deze andersluidende overwegingen.

Terecht werd in de memorie van toelichting (betreffende artikel 6) onderstreept, dat „het Beneluxhof dan ook niet (zal) mogen fungeren als rechtsacademie die leerstellingen opbouwt ...”.

Eenzijds hebben noch de Ministers van Justitie noch de partijen er trouwens enig wettelijk belang bij dat de gewenste uitleg op een bepaalde overweging berust eerder dan op een andere, en anderzijds antwoordt het Hof impliciet, door ze te verwerpen, op een memorie die een andere grondslag vooropstelde wanneer het de interpretatie die het aanneemt steunt op andere gronden die het aanduidt.

109 Artikel 12-4 van het Verdrag bepaalt dat elke „partij” bevoegd is om een memorie in te dienen „inhoudende haar stellingen (in de Franse tekst: „arguments”) en conclusies”.

In de nationale procesrechtelijke stelsels wordt niet zelden een onderscheid gemaakt tussen middelen en argumenten, hoewel het zeer moeilijk, jazelfs vaak onmogelijk is uit te maken of het om een middel, dan wel om een argument gaat (*De motivering van de vonnissen en arresten en de bewijskracht van de akten*, R.W. 1978-79, 257 e.v., meer bepaald: 260-261, noot 3). Vaak wordt, wat door een partij aangevoerd werd, beschouwd als een argument om van de last erop te moeten antwoorden verlost te zijn!

In de materie die we thans behandelen, dragen de „partijen” voor het Benelux-Gerechtshof geen vorderingen, verweermiddelen of excepties voor: zij beperken zich ertoe een bepaalde uitleg voorop te stellen. Die vooropstelling zal uiteraard gebaseerd zijn op redenen en overwegingen die haar in de ogen van die „partij” rechtvaardigen; zoniet zou het vrijwel nutteloos zijn een memorie in te dienen.

In de zin van artikel 12-4 heeft het begrip „conclusie” betrekking op de voorgestelde uitleg en het begrip „stellingen” („arguments”) op de redenen en overwegingen die deze uitleg in de memorie zouden moeten wettigen.

Om met redenen omkleed, gemotiveerd, te zijn, moet het arrest deze redenen en overwegingen beantwoorden; door lezing van het arrest moet de partij te weten kunnen komen waarop de door haar voorgestelde uitleg niet aanvaard werd, ondanks haar „stellingen” („arguments”).

Het is ongetwijfeld van belang hier te onderstrepen dat, vermits alleen een nationaal rechtscollege een vraag om uitleg tot het Hof mag richten, noch de Minister van Justitie, noch de „partijen” bij machte zijn de aldus gestelde vraag uit te breiden of te beperken. In het raam van de vraag mogen zij echter elke overweging, elke redenering die zij nuttig achten, naar voren brengen.

De mondelinge toelichting die namens de Ministers of de partijen gegeven wordt is, zoals uit het Verdrag (art. 12 § 3) en uit het Reglement (artikelen 4-5, 4-6 en 7-1) blijkt slechts een „pleidooi”, dat bestemd is om de inhoud van de „uiteenzettingen” en de „memories” te verduidelijken.

Het arrest hoeft hierop niet speciaal te antwoorden.

Vanzelfsprekend mag een nationaal rechtscollege in zijn beslissing een vraag om uitleg tot het Hof te richten, in zijn motivering uiteenzetten welke uitleg het zelf als de juiste vooropzet. (Zie arrest H.v.J. 29 mei 1974 — Zaak 185/73). In dergelijk geval moet het Hof deze redenen en overwegingen beantwoorden als het met die interpretatie niet akkoord gaat.

AFDELING V

DE KAMER VOOR DE PROCESVOERING

110 Artikel 5-1 van het Verdrag bepaalt: „Aan de zittingen van het Hof wordt in beginsel deelgenomen door negen rechters, van elk land drie. In gevallen voorzien in het Reglement van Orde kan het Hof echter zitting houden met drie rechters, van elk land één...”.

Het Reglement van Orde had, zoals het Reglement op de procesvoering d.d. 4 december 1974 van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen (art. 95, § 1) kunnen beslissen dat bepaalde zaken behandeld kunnen worden door een kamer met drie rechters in plaats van met negen rechters. Dat reglement bepaalt dat een „zaak” (verzoek om prejudicieel arrest) in principe naar een kamer van het Hof wordt verwezen wanneer ze van louter technische aard is of wanneer het gaat om een materie waarin reeds een vaststaande jurisprudentie bestaat. Een uit drie rechters bestaande kamer van het Hof heeft o.m. de bepalingen van het gemeenschappelijk douanetarief uitgelegd in de arresten van 23 maart 1977, zaak 86/76; 26 mei 1977, zaak 108/76; 27 oktober 1977, zaak 23/77; 8 december 1977, zaak 62/77; 15 december 1977, zaak 63/77. Een kamer met drie rechters heeft o.m. bij arrest van 11 oktober 1977, zaak 125/76, een landbouwreglementering uitgelegd en deed uitspraak over de geldigheid van een landbouwverordening bij arrest van 11 mei 1977, zaken 99 en 100/76 en bij arrest van 8 november 1977, zaak 26/77, een landbouwverordening betreffende vooruitnemingen uitgelegd. Op 12 juli 1979, zaak 260/78, deed ze uitspraak over een verordening betreffende compensatoire monetaire bedragen.

De Algemene Vergadering van het Benelux-Gerechtshof heeft een andere oplossing verkozen. Gedurende de eerste jaren van de activiteit van het Benelux-Gerechtshof is het noodzakelijk dat de negen rechters uitspraak doen.

Het zou overigens moeilijk, zometer onmogelijk geweest zijn om *in abstracto* nauwkeurig aan te duiden welke zaken voor behandeling met drie rechters in aanmerking zouden komen. Het aan de president over te laten de zaken toe te bedelen aan het Hof in plenaire zitting of aan een kamer, zou terecht op kritiek gestoten zijn.

111 Het Reglement van Orde heeft een z.g. „Kamer voor de procesvoering” ingesteld, samengesteld uit drie rechters, van elk land één (art. 13-2 en 17-4), die beslissingen „inzake de procesvoering” kan nemen — in werkelijkheid, maatregelen van administratieve aard met betrekking tot de zaak — nader bepaald in het Reglement op de procesvoering.

De maatregelen die door de Kamer voor de procesvoering kunnen genomen worden zijn o.m. de volgende:

1. de overlegging vragen van het dossier van de zaak aan het nationale rechtscollege, dat een verzoek om uitleg tot het Hof heeft gericht, partijen verzoeken alle stukken over te leggen en alle inlichtingen te verstrekken die nodig worden geacht (Reglement op de procesvoering, art. 2).

Ook de president of de door hem gedelegeerde rechter hebben diezelfde machten.

De vice-president van de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam had bij vonnis van 19 oktober 1978 het Beneluxhof gevraagd uitleg te geven in verband met de Benelux-Overeenkomst houdende Eenvormige Wet betreffende de dwangsom, ondertekend te 's-Gravenhage op 26 november 1973, destijds bekrachtigd door Nederland en Luxemburg maar niet door België. De „partijen” hadden in hun „memorie” wel het uitlegingsprobleem behandeld maar niet het probleem van de bevoegdheid van het Hof, dat ontstaan was door het feit dat één Staat de Overeenkomst nog niet bekrachtigd had. Ingevolge een conclusie van de Advocaat-generaal werden de partijen, door een beslissing van de Kamer voor de procesvoering, verzocht in deze voorafgaande kwestie stelling te nemen (zie arrest van 25 mei 1979, zaak A 78/3).

2. de ministers van Justitie en de partijen toestaan een memorie van antwoord in te dienen (reglement, art. 3-4 en 3-5).
3. op verzoek of ambtshalve beslissen of de schriftelijke behandeling gevolgd zal worden door een mondelinge toelichting (reglement, art. 4-2 en 4-3).
4. personen die geen lid zijn van de Balie van één der drie landen, toestemming geven om voor het Hof te pleiten (reglement, art. 4-6).
5. wanneer een verzoek om advies voor het Hof gebracht wordt, beslissen dat dit advies zal opgeschort worden tot het of de nationale rechtcollege(s) waaraan dezelfde vraag wordt voorgelegd, uitspraak zullen hebben gedaan (reglement, art. 18-2).
6. beslissen dat de procesvoering voor het Hof betreffende een vraag om uitleg die in het Duits gesteld is, in het Nederlands of in het Frans zal plaatsvinden (reglement, art. 20-4) en welke gedingstukken in het Duits dienen te worden vertaald (reglement, art. 22-3).
7. de advocaten en de andere tot de pleidooien toegelaten personen toestaan zich van een andere officiële taal dan de proces taal te bedienen (reglement, art. 23-1).
8. een advocaat of een ander tot de pleidooien toegelaten persoon toestaan, in de door de desbetreffende bepalingen vermelde gevallen, of in het Duits, of in het Nederlands, of in het Frans te pleiten (reglement, art. 23-2).

112 Vermits de Kamer voor de procesvoering zodoende enkel administratieve maatregelen of maatregelen van interne orde treft, hoeft zij haar beslissing niet speciaal te motiveren.

De drie magistraten die de beslissing nemen hoeven niet samen te komen om te beraadslagen, noch om uitspraak te doen. De rechters kunnen hun meningen schriftelijk of telefonisch uitwisselen. De bij meerderheid genomen beslissing wordt geakteerd in een beschikking, die, vermeldend dat de advocaat-generaal een eensluidend of tegenstrijdig advies heeft gegeven, onder verantwoordelijkheid van de president van de Kamer opgemaakt en door de griffier gewaarmerkt wordt (zie Reglement van Orde, art. 17-4).

Die beschikking wordt *juris et de jure* geacht te zijn genomen op de in de beschikking gemelde datum.

Ze moet dus niet in het openbaar worden uitgesproken.

Het Verdrag bepaalt weliswaar in artikel 12-6 dat „de beslissing in openbare zitting (wordt) uitgesproken”. Dit heeft evenwel slechts betrekking op een arrest dat uitspraak doet op een verzoek om uitleg.

Het is trouwens om die reden dat artikel 73-1 van het Reglement op de procesvoering bepaalt: „De terechtzittingen waarop uitspraken worden gedaan zijn openbaar” („les audiences au cours desquelles un *arrêt* est prononcé sont publiques”), zodoende de openbaarheid uitsluitend — uitsluiting die trouwens door de aard der zaken ingegeven is — voor de beschikkingen van de Kamer voor de procesvoering of voor die welke het Hof, in voltallige zitting, in de plaats van die Kamer zou vellen (Wat de openbaarheid in het algemeen betreft, zie nr. 150-151).

AFDELING VI

ALGEMEEN OVERZICHT VAN DE PROCESVOERING

113 Enkel door een nationaal rechtscollege kan een verzoek van uitleg voor het Hof worden gebracht (zie nr. 114); ook het College van Scheidsrechters, waarvan sprake in het Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie, kan een vraag stellen. Deze vraag en de procesvoering die daarbij dient gevolgd te worden, worden behandeld in de afdelingen 7 tot 10 van dit hoofdstuk.

Het Hof — te weten de Kamer voor de procesvoering — de president of de door hem gedelegeerde rechter, kunnen in elke stand van het geding aan het nationale rechtscollege de overlegging van het dossier van de zaak vragen. Ze kunnen ook de partijen verzoeken alle stukken over te leggen en alle inlichtingen te verstrekken welke zij nodig achten.

De schriftelijke behandeling neemt een aanvang met de verzending aan de Ministers van Justitie en aan de natuurlijke en de rechtspersonen, die partij zijn voor het nationale rechtscollege, van de door dit laatste gestelde vraag. Zij gaat dan verder met de indiening ter griffie van schriftelijke uiteenzettingen, memories en eventueel memories van antwoord, die worden medegedeeld op de wijze die hierna besproken zal worden (afdeling 9).

Deze schriftelijke behandeling duurt tot aan het arrest, ofwel wordt ze gevolgd door een mondelinge behandeling die het arrest voorafgaat (afdeling 10).

Het Verdrag, noch het Reglement op de procesvoering voorzien uitdrukkelijk het geval dat geen enkele Minister van Justitie, noch enige partij een schriftelijke uiteenzetting of een memorie zou hebben ingediend.

In dat geval zou de schriftelijke behandeling haar normaal verloop hebben tot aan het arrest.

AFDELING VII

VERZOEK DOOR EEN NATIONAAL RECHTSCOLLEGE OF DOOR HET COLLEGE VAN SCHEIDSRECHTERS TOT UITLEG VAN EEN OF MEERDERE GEMEENSCHAPPELIJKE RECHTSREGELS

A. VRAAG, DOOR EEN NATIONAAL RECHTSCOLLEGE OF DOOR HET COLLEGE VAN SCHEIDSRECHTERS AAN HET BENELUX-GERECHTHOF GESTELD

114 Het nationaal rechtscollege of het College van Scheidsrechters maakt een vraag tot uitleg aan het Benelux-Gerechthof over. De partijen, betrokken in de procedure voor een dezer colleges, hebben desbetreffend geen enkele macht en kunnen zelfs de gestelde vraag niet preciseren of aanvullen.

In verscheidene arresten van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen werd dit aan beide rechtscolleges gemeenschappelijk principe reeds bevestigd.

Het arrest van 22 november 1978 (zaak 93/78) beklemt oot nog dat partijen geen overeenkomst zouden mogen sluiten waarin bedongen wordt dat in geval van betwisting, de nationale rechter het Hof van Justitie moet raadplegen; de bepalingen van artikel 177 E.E.G. zijn imperatief en een overeenkomst tussen partijen zou de in dat artikel vervatte bevoegdheidsregeling niet kunnen wijzigen.

Het Italiaanse Hof van Cassatie had een tussenoplossing aanvaard, waardoor de eerbied voor het principe en een bepaald initiatief van de partijen verzoend werden. In zijn arrest van 9 december 1976, waarin vragen van uitleg aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen gesteld werden, sprak het de mening uit dat, „voor zover noodzakelijk in verband met de door partijen voorgedragen argumenten, in het arrest van het Hof van Justitie ook ware in te gaan op het punt van de ongeldigheid van de gemeenschapsbepalingen ter uitvoering van de verordeningen...” (zie conclusie van Advocaat-generaal REISCHL voor het arrest van 8 november 1977, zaak 36/77).

De partijen kunnen, weliswaar, aan het nationaal rechtscollege of aan het College van Scheidsrechters voorstellen één of meer vragen te stellen maar de beslissing, het Beneluxhof te raadplegen, kan ambtshalve genomen worden en in elk geval kan de vraag slechts regelmatig voor het Hof gebracht worden door dat nationaal rechtscollege of het College van Scheidsrechters (artikelen 6-2 en 6-5 van het Verdrag).

115 Artikel 6-5 van het Verdrag bepaalt: „De beslissing waarbij uitleg wordt gevraagd omschrijft de feiten, waarop de door het Beneluxhof te geven uitleg moet worden toegepast”. De memorie van toelichting preciseerd: „Men kan nu eenmaal bezwaarlijk abstraheren van de feiten van het concrete geval die vaak ingewikkeld maar ook telkens weer anders zijn. Inderdaad zal men slechts met kennis van die omstandigheden in staat zijn om op juiste wijze het rechtspunt vast te stellen ... het Beneluxhof (zal) dan ook niet mogen fungeren als rechtscademie die leerstellingen opbouwt op grond van veronderstelde feiten”.

Het Hof van Cassatie kan echter die feiten slechts overnemen zoals ze door de feitenrechter werden uiteengezet. Het kan ze niet zelf opzoeken en vaststellen. Het Nederlandse recht zal vaststellen wat de rechten van de Hoge Raad in dit opzicht zijn.

116 In tegenstelling tot wat sommigen denken nopens de in de artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A. omschreven procedure, is vragen aan het Europese rechtscollege om de interpretatie te geven op grond van de precieze feiten die aan het nationaal rechtscollege onderworpen worden, niet hetzelfde als vragen aan het Europese Hof om de norm, waarop de uitlegging betrekking heeft, „toe te passen” en zich niet tot de interpretatie te beperken. Die bedenking geldt eveneens voor de tot het Beneluxhof gerichte vragen.

Onlangs werd er geschreven: „De rechter is niet los van alle feitelijke betrokkenheid, doch met het oog op een concreet geval tot uitlegging geroepen, hoewel hij zich er rekenschap van dient te geven dat hij zich in alle verdere gevallen aan zijn uitlegging zal hebben te houden. Wanneer hij de zaak dus moet verwijzen naar een andere rechter die in zijn plaats tot uitlegging heeft over te gaan — bij voorbeeld langs de weg van artikel 177 E.E.G. — zal hij die andere rechter ook in staat moeten stellen zijn plaats in te nemen en hem volledig informeren, hem van de feiten in kennis stellen, hem precies op de hoogte stellen van het concrete probleem dat de uitleggingvraag deed rijzen. Komt dat neer op een uitnodiging aan andere rechters — het Hof van Justitie — een norm toe te passen? Die vraag moet ontkennend worden beantwoord. Toepassing wil zeggen: aan de uitlegging van de norm en de vaststelling en beoordeling der feiten een welbepaalde consequentie verbinden, die het dictum van de uitspraak wordt. Het Hof van Justitie is in het kader van artikel 177 E.E.G. nooit geroepen de feiten vast te stellen en te beoordelen en daaruit — ofwel zelfs uit de uitlegging welke het aan

de rechtsregels zal geven — een conclusie te trekken. Men mag ... het Hof van Justitie, ... niet verplichten om, met name in het dossier, naar de feiten te Rechercheren ... De rechter moet dus zelf precies opgeven met betrekking tot welke feiten de uitleggingsvraag is gerezen." (*De Jurisprudentie van het Hof van Justitie — Kritische bespreking van de uitleggingsmethoden*, Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, blz. III-29 en 30, Luxemburg 1976.)

In zijn conclusie voor het in de zaak A 76/2 op 9 maart 1977 door het Benelux-Gerechtshof gewezen arrest, heeft de advocaat-generaal, hoofd van het parket, gelijkaardige overwegingen geformuleerd (Zie ook *Arr. H.v.J. E.G.*, 10 maart 1981, zaken 36 en 71/80).

117 Artikel 6-2 van het Verdrag van 31 maart 1965 bepaalt dat het nationaal rechtscollege zijn uitspraak opschort om een beslissing van het Beneluxhof over de vraag van uitleg uit te lokken „indien het van mening is dat een beslissing op dit punt (nl. het gerezen interpretatieprobleem) noodzakelijk is om vonnis te kunnen wijzen". Hier worden open deuren ingetrapt: de nationale rechter zal er immers niet over denken uitleg te vragen indien die niet nodig is om zijn vonnis te wijzen. Indien een partij aanstuurt op een vraag van uitleg van een „gemeenschappelijke rechtsregel", die de rechter toch niet van plan is toe te passen, is het ook nutteloos het Benelux-Gerechtshof om raad te vragen. Heeft de eerste rechter zijn beslissing gegrond op een interpretatie van een „gemeenschappelijke rechtsregel" die door de appellant gekritiseerd wordt, dan zal de rechter in hoger beroep zich niet tot het Beneluxhof wenden als hij het hogere beroep onontvankelijk moet verklaren omdat het na de termijn werd ingesteld. Wat zou hij immers met de door het Benelux-Gerechtshof gegeven uitleg moeten beginnen? Ook de artikelen 177 E.E.G. en 150 Euratom bepalen dat een rechterlijke instantie van een der Lid-Staten het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen kan verzoeken om over een vraag tot uitlegging uitspraak te doen „indien zij een beslissing op dit punt noodzakelijk acht voor het wijzen van haar vonnis". Was het echt wel nodig om dat te zeggen?

Uit die — overbodige — precisering hebben bepaalde commentatoren gemeend te moeten afleiden dat, aangezien ze voorkomt in het voorlaatste lid van die artikelen (dat handelt over de rechterlijke instanties die een vraag tot uitlegging kunnen stellen aan het Hof van Justitie) en niet in het laatste lid (nopens de nationale rechterlijke instanties die gehouden zijn zich tot het Hof te wenden), de rechterlijke instanties „waarvan de beslissingen volgens het nationale recht niet vatbaar zijn voor hoger beroep" gehouden zouden zijn zich tot het Europees Hof te wenden, zelfs indien dit niet nodig zou zijn voor het wijzen van hun beslissing. Men duide het mij niet ten kwade wanneer ik meen dat dit niet meer ernstig is.

Het is immers evident dat het laatste lid van de artikelen 177 E.E.G. en 150 Euratom enkel en alleen tot doel heeft te stellen dat bepaalde rechterlijke instanties gehouden zijn zich tot het Hof van Justitie te wenden en te preciseren welke rechtscolleges dit zijn. Voor het overige wijkt dat laatste lid niet af van het voorgaande, waarin gezegd wordt dat er slechts aanleiding bestaat tot een vraag aan het Hof indien „zij een beslissing ... noodzakelijk acht voor het wijzen van haar vonnis".

Elke twijfel dienaangaande — voor zover enige twijfel mogelijk was — wordt echter weggenomen door artikel 6 van het Verdrag van 31 maart 1965 betreffende de instelling van het Benelux-Gerechtshof. In artikel 6, tweede lid, wordt bepaald dat elk nationaal rechtscollege een beslissing van het Beneluxhof over de vraag van uitleg kan uitlokken „indien het van mening is dat een beslissing op dit punt noodzakelijk is om vonnis te kunnen wijzen" en dadelijk daarna bepaalt lid 3: „Indien aan de voorwaarden, omschreven in het voorgaande lid is voldaan, is een nationaal rechtscollege, tegen de uitspraken waarvan krachtens het nationale recht geen

beroep kan worden ingesteld, verplicht de vraag van uitleg aan het Beneluxhof voor te leggen''.

We merken hier terloops op, dat de te Luxemburg op 3 juni 1971 ondertekende protocollen, die aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen bevoegdheid toekennen om bij prejudicieel arrest uitspraak te doen over vragen tot uitlegging betreffende de te Brussel op 29 februari en 27 september 1968 ondertekende verdragen, twee zaken met elkaar verward hebben en wel enerzijds „de noodzaak zich tot het Hof te wenden, om vonnis te kunnen wijzen'' en anderzijds, de noodzaak zich tot dat Hof te wenden, niet wanneer er aanleiding toe bestaat het gemeenschapsrecht toe te passen maar enkel en alleen wanneer het werkelijk gaat om een „vraag'' tot uitlegging (*De Rechterlijke Uitlegging van de E.E.G.-Verdragen betreffende de onderlinge erkenning van vennootschappen en rechtspersonen en betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen*, in *S.E.W.* 1972, 203 e.v., inz. 229 tot 234).

118 Zoals we hierboven reeds beklemtoond hebben, is het alleen de nationale rechter die uitmaakt welke vragen van uitleg hij aan het Benelux-Gerechtshof zal voorleggen, omdat hij van mening is dat een antwoord noodzakelijk is om vonnis te kunnen wijzen. Het Benelux-Gerechtshof noch het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen kunnen in de plaats van die nationale rechter de keuze en de aard van die vragen bepalen. Hoe vanzelfsprekend dit ook is, het Europees Hof heeft meermaals deze evidentie in het licht moeten stellen.

Wanneer de vraag verkeerd gesteld wordt, d.w.z. wanneer ze zodanig geformuleerd is dat het Hof er niet kan op antwoorden, zal het Hof ze verbeteren en een antwoord geven dat in het raam van zijn bevoegdheid past en dat de nationale rechter die de vraag stelde kan gebruiken.

Het is zeer vaak gebeurd dat een nationale rechter aan het Europese Hof de vraag stelde of een of andere nationale wet of verordening al dan niet een of andere bepaalde beslissing mocht inhouden, rekening houdend met het gemeenschapsrecht. Het Hof verbetert die vraag en geeft een bruikbaar antwoord (Zie arresten van 16 december 1972, zaak 15/72 en 16/72; 1 december 1977, zaak 66/77 en de conclusie van Advocaat-generaal MAYRAS vóór het arrest van 18 mei 1977, zaak 111/76).

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen gaat daarin vrij ver: het verschuilt zich niet achter een formalisme dat immers nadelig zou zijn én voor de vooruitgang van het gemeenschapsrecht én voor het belang van de betrokken partijen (*Droit communautaire — Questions préjudicielles*, in *Nov.*, Hst. IV, nr. 1004). Het Benelux-Gerechtshof neemt dezelfde beoordeling aan en zal die ongetwijfeld blijven aannemen.

Het Europese Hof van Justitie noch het Beneluxhof vervangen dus de gestelde vragen door andere. Waartoe zou dat trouwens ook dienen? Het is immers de nationale rechter die moet oordelen wat hij nodig heeft en de kwestieuze Hoven zouden werkelijk aan machtsoverschrijding doen — zonder daarenboven afdoende geïnformeerd te zijn — als zij zich in zijn plaats gingen stellen.

Bij een arrest van 5 februari 1963, zaak 26/62, besliste het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen „dat het voor de bevoegdheid van het Hof slechts nodig is, dat de gestelde vraag klaarblijkelijk een uitlegging van het Verdrag betreft; dat de overwegingen welke de nationale rechter tot het stellen van zijn vragen hebben kunnen leiden, evenals het gewicht hetwelk deze daaraan voor de beslissing van het hangende geschil wenst toe te kennen, aan een beoordeling van het Hof zijn onttrokken...'' (Conclusie vóór het arrest van 15 juli 1964, zaak 6/64).

De Advocaat-generaal LAGRANGE deelt deze mening en voegt er wijze en genuanceerde overwegingen aan toe:

„... Aan het Hof van Justitie (komt) geen oordeel toe over de overwegingen welke de nationale rechter tot het aanhangig maken van een prejudicieel geschil bij U hebben geleid: Gij behoeft slechts vast te stellen dat er inderdaad sprake is van een vraag in de zin van artikel 177, d.w.z. een vraag met betrekking tot de uitlegging van het E.E.G.-Verdrag of de geldigheid van een gemeenschapsverordening, waarvoor artikel 177 het Hof bevoegd verklaart. Men kan zich echter afvragen of deze zeer omzichtige rechtspraak — ingegeven door 's Hof's streven de bevoegdheid van de nationale rechter ten volle te respecteren — zonder enige beperking of voorbehoud gevolgd moet worden, bij voorbeeld wanneer de opgeworpen vraag *kennelijk* in geen enkel verband staat tot het geschil in de hoofdzaak: moet het Hof van Justitie zich in zodanig geval gehouden achten tot het geven van een abstracte uitlegging van het Verdrag, een uitlegging welke in die omstandigheden het karakter zou hebben van een louter theoretisch stelling nemen, *zonder enige samenhang* met de oplossing van een geschil ... Op dit punt mag men wel enige twijfel koesteren ...”.

Tegen deze stelling zou men het arrest van 3 februari 1977 — zaak 62/76 — van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen kunnen inroepen, doch ten onrechte. De nationale rechter had aan het Hof enkel vragen tot uitlegging van een communautaire verordening onderworpen. Vooraleer daarop te antwoorden, overwoog het Hof: „dat alvorens op deze vragen in te gaan, het probleem van de geldigheid der uit te leggen voorschriften moet worden onderzocht”. Is dat niet volkomen normaal? Welk nut zou het hebben uitspraak te doen over de interpretatie van een verordening die niet geldig zou zijn en die de nationale rechter derhalve niet zou mogen toepassen.

Uit een overweging van het arrest van 22 maart 1977, zaak 78/76 van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen zou wellicht kunnen worden opgemaakt dat het Hof zich het recht zou toekennen niet te antwoorden op een gestelde vraag, wanneer het van mening zou zijn dat een Europese bepaling in een bepaald geval buiten toepassing moet worden gelaten door een nationaal rechtscollege en dat dat college ze dus ook niet moet interpreteren.

Mijns inziens zou het Hof zich hier op gevaarlijk terrein begeven want zodoende zou het een soort controle krijgen op de beslissingen van de nationale rechtscolleges in verband met de macht die deze menen te mogen uitoefenen. Nochtans zou het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, in het raam van artikel 177 van het E.E.G.-Verdrag, dergelijke censuur niet kunnen uitoefenen. Het enige wat het Hof in het raam van dat artikel zou kunnen doen, is rechtens te zeggen dat de bepaling waarvan de interpretatie gevraagd wordt, niet kan uitgelegd of toegepast worden door de nationale rechtscolleges ... maar niettemin zou het de uitleg moeten verstrekken die door de nationale rechter gevraagd wordt.

(De overweging van het arrest, die aanleiding gaf tot de hierboven gemaakte bedenkingen, luidt als volgt: „dat artikel 93 E.E.G.-Verdrag de nationale rechter niet belet het Hof van Justitie een vraag te stellen over de uitlegging van artikel 92, wanneer hij een beslissing op dit punt noodzakelijk acht voor het wijzen van zijn vonnis, met dien verstande dat die rechter, bij gebreke van uitvoeringsverordeningen in de zin van artikel 94, niet bevoegd is uitspraak te doen op een verzoek tot vaststelling van de onverenigbaarheid met het Verdrag van een bestaande steunmaatregel ten aanzien waarvan de Commissie geen besluit heeft genomen waarbij de betrokken Lid-Staat verplicht wordt die maatregel te wijzigen of op te heffen, dan wel van een nieuwe steunmaatregel die met inachtneming van artikel 93, derde lid, is ingevoerd.”)

In zijn arrest van 11 maart 1980, zaak 104/79, weigert het Hof de gestelde vraag te beantwoorden daar een antwoord het artikel 177 E.E.G. van zijn doel zou afleiden (zie gelijkaardige stelling in het arrest van 16 december 1981, zaak 244/80 en de conclusie van Advocaat-generaal Sir Gordon SLYNN; zie ook arrest van 1 april 1982, zaken 141-143/81 dat overweegt dat het onontbeerlijk is dat de nationale rechter uitlegt waarom een antwoord noodzakelijk is).

119 Het staat buiten kijf dat wanneer de nationale rechter verscheidene vragen stelt,

het antwoord op één dezer vragen het antwoord op de andere overbodig kan maken.

In zijn conclusie vóór het arrest van 22 maart 1977, zaak 74/76, verklaarde Advocaat-generaal WARNER desbetreffend: „... het is evenzeer vaste rechtspraak dat, wanneer door 's Hofs antwoord op één der gestelde vragen de overige zonder voorwerp geraken, het Hof niet meer op deze laatste behoeft in te gaan” (en de hoge magistraat citeerde in dit verband de zaak Capolongo t/ Maya en de zaak 47/76 De Noord t/ Concordia, punt 38 en 39 van de motieven).

Op 12 juli 1979, zaak 244/78, heeft het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen geoordeeld dat een antwoord op bepaalde door de nationale rechter gestelde vragen overbodig was geworden door het antwoord dat het op een andere vraag had gegeven.

In zijn arrest van 12 juli 1979, zaak 244/78, overweegt het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen: „De noodzaak tot een nuttige uitlegging van het gemeenschapsrecht te geraken noopt niettemin tot een omschrijving van het juridisch kader waarin de gevraagde uitlegging moet worden toegepast” en het Hof beslist derhalve dat er geen aanleiding bestaat om te antwoorden of een nationale wet met een verordening verenigbaar is omdat een richtlijn aan de Lid-Staat toelaat deze wet toe te passen”.

Advocaat-generaal WARNER overwoog ook in zijn conclusie genomen voor het arrest van 25 oktober 1979, zaak 22/79: „Waar het Hof van de formulering (door de nationale rechter) is afgeweken was dat ... altijd omdat het vond dat de formulering slecht gekozen was, omdat b.v. een feitelijke vraag of een vraag van nationaal recht aan de orde was gesteld of omdat een vraag werd gesteld over de uitlegging van een gemeenschapsrechtelijke bepaling die, gezien de door de nationale rechter vastgestelde feiten, duidelijk niet van toepassing was, of omgekeerd omdat werd nagelaten te wijzen op een gemeenschapsrechtelijke bepaling, die gezien deze feiten klaarblijkelijk wel van toepassing was. Het Hof kan zich echter niet geheel buiten de grenzen van de vraag of de vragen begeven die de nationale rechter hem heeft voorgelegd ... Dat de Cour de Cassation de strekking van de prejudiciële vraag beperkt heeft gehouden, kan op goede gronden berusten, verband houdende met het Franse stelsel van beroep”.

Alvorens de beslissing te nemen dat antwoorden op andere vragen overbodig is geworden door één antwoord, moet het zeker en evident zijn dat het antwoord op eerstgenoemde vragen vervat is in het reeds gegeven antwoord ofwel, dat die andere antwoorden uiteraard nutteloos geworden zijn voor de nationale rechter. Vaak zal het voor het Hof van Justitie onmogelijk of uiterst gewaagd zijn in deze aangelegenheid stelling te nemen, want het is immers de nationale rechter die moet oordelen wat voor hem „noodzakelijk is om zijn vonnis te kunnen wijzen” en hij alleen is het die met eventuele moeilijkheden in dit verband geconfronteerd zal worden.

Zoals daarenboven onderstreept werd in de conclusie vóór het arrest van het Benelux-Gerechtshof d.d. 9 maart 1977 in de zaak A 76/2, geeft het Hof uitleg, rekening houdend met de feitelijke gegevens van de zaak (zie boven), zoals ze door de nationale rechter uiteengezet zijn of zoals ze blijken uit het dossier op het ogenblik van de vraag. De „partijen” zouden echter, na het prejudicieel arrest van uitleg, over deze feiten nog kunnen twisten en er zou kunnen beslist worden dat ze inderdaad verschillen van wat aanvankelijk gedacht werd. Een antwoord op alle gestelde vragen kan derhalve onontbeerlijk zijn.

B. INHOUD VAN HET TOT HET BENELUX-GERECHTSHOF GERICHTE VERZOEK

120 Zoals hierboven gezegd, formuleert het nationaal rechtscollege of het College van Scheidsrechters de vragen die noodzakelijk zijn en om reeds vermelde redenen verstrekt het een uiteenzetting nopens de feiten die aanleiding geven tot vragen van uitleg.

Het Benelux-Gerechtshof noch het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, respectievelijk uitspraak doende met toepassing van artikel 6 van het Verdrag van 31

maart 1965 en van artikel 177 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap of artikel 150 van het Euratom-verdrag, mogen nationale rechtsregels uitleggen. Nochtans zal het Europese Hof dat wél moeten doen, als het met toepassing o.m. van de artikelen 169 tot 171 van eerstgenoemd Verdrag van Rome uitspraak doet.

121 De nationale rechter daarentegen zal zeer vaak moeten beslissen of een bepaling van het nationaal recht al dan niet in overeenstemming is met een bepaling van een Europees verdrag, van een Benelux-verdrag, van een communautaire verordening of richtlijn of nog, van een beschikking van het Benelux Comité van Ministers.

Er zullen dus bij hem vragen rijzen over de interpretatie van een dergelijke communautaire of Benelux-bepaling. Van het antwoord hierop zal zijn beslissing nopens die overeenstemming afhangen.

Hij zal die vragen, naar gelang van het geval, aan het Europees Hof of aan het Beneluxhof voorleggen.

Die uitleggingsvragen zijn dus nauw verbonden met de interpretatie van het nationale recht en het hoge Europese- of Benelux-rechtscollege kan dan ook geen bruikbaar antwoord op de gestelde vraag geven als het geen rekening houdt met de zin en de draagwijdte van de bepalingen van dat recht. Aldus zijn de magistraten van die twee Hoven wel gedwongen een onderzoek in te stellen naar de nationale bepalingen die aanleiding hebben gegeven tot de vraag van uitleg en zowel de arresten als de conclusies van de advocaten-generaal wijden uitvoerige beschouwingen aan de betekenis en de draagwijdte van die bepalingen (*La jurisprudence de la Cour de Justice, Examen critique des méthodes d'interprétation*, Gerechtelijke en universitaire bijeenkomst 27-28 september 1976, Luxemburg, III-28 en III-29 en noot 1, III-29).

Om de taak van die Hoven te verlichten, zou het vonnis of arrest, waardoor een nationaal rechtscollege hun een vraag tot uitlegging voorlegt, de nodige wezenlijke gegevens moeten bevatten nopens de nationaalrechtelijke bepalingen die de vraag hebben doen ontstaan en zou het zin en draagwijdte ervan dienen te preciseren (*Arr. Cass. van 7 januari 1977, Pas. 1977, I, 492 en noot (1), 495 en de conclusie, gepubliceerd in Arr. van het Hof, 1977-496*).

C. OPSCHORTING VAN DE TERMIJNEN VAN PROCEDURE EN VERJARING

122 „De termijnen welke in de procedure voor de nationale rechter in acht genomen moeten worden, alsmede de termijnen van verjaring, zijn rechtens geschorst gedurende de tijd dat de zaak bij het Beneluxhof aanhangig is, en wel met ingang van de dag waarop ingevolge artikel 6 de opschorting is uitgesproken tot de dag waarop de overeenkomstig het bepaalde in eerste lid van dit artikel verzonden beslissing ter griffie zal zijn ontvangen”. Aldus artikel 7-3 van het Verdrag van 31 maart 1965.

D. RECHTSMIDDEL VOLGENS HET NATIONAAL RECHT TEGEN DE BESLISSING DIE EEN VRAAG WEL OF NIET AAN HET BENELUX-GERECHTSHOF VOORLEGT

123 De beslissing van een nationaal rechtscollege — behoudens uiteraard die waarover artikel 6-3 van het Verdrag spreekt — kan *vatbaar zijn voor beroep*; het kan gaan om een beslissing die een vraag aan het Hof voorlegt of om een beslissing die weigert dat te doen.

Het is vanzelfsprekend het nationale recht van het nationale rechtscollege — eventueel

een bepaling van internationaal of van Europees recht — dat een dergelijk rechtsmiddel mogelijk maakt of uitsluit en er de modaliteiten van bepaalt.

Artikel 6-6 van het Verdrag, handelend over de gevallen waarin een rechtsmiddel mogelijk is, bepaalt: „Het rechtscollege, dat zonder tegelijkertijd een eindbeslissing te wijzen ... beslist over de wenselijkheid om een vraag van uitleg aan het Beneluxhof voor te leggen, kan bepalen of een rechtsmiddel, dat tegen die beslissing openstaat, onmiddellijk kan worden aangewend dan wel tegelijk met een rechtsmiddel tegen de eindbeslissing”.

Dit is aanvaardbaar, als het rechtscollege zou beslist hebben dat er geen reden is om het Benelux-Gerechthof te raadplegen. Maar quid wanneer het wél een vraag gesteld heeft? Wanneer het „ten gronde” beslist nadat het Hof op de vraag tot uitleg heeft geantwoord, lijkt het nut van een rechtsmiddel tegen de beslissing, het Beneluxhof te raadplegen, eerder denkbeeldig.

Het woord „rechtsmiddel”, in deze bepaling van het Verdrag gebezigd, omvat zowel het cassatieberoep als het hoger beroep: het heeft dus een algemene betekenis. De memorie van toelichting zegt trouwens nadrukkelijk: „Lid 6 heeft betrekking op de vraag in welke mate de beslissingen tot verwijzing naar het Beneluxhof vatbaar zijn voor beroep of voorziening in cassatie”.

Het schijnt wel dat in het raam van artikel 6-6 van het Verdrag normalerwijze de vraag niet aan de orde komt of in het nationale recht, een volgens dat nationale recht toelaatbaar hoger beroep of cassatieberoep, onmiddellijk toelaatbaar is dan wel pas als tegen de eindbeslissing.

Het is het nationale rechtscollege dat moet oordelen of het rechtsmiddel al dan niet onmiddellijk toelaatbaar is. Maar dergelijke beslissing kan het kennelijk slechts nemen wanneer er in het nationale recht een dergelijk, al dan niet onmiddellijk aanwendbaar rechtsmiddel bestaat; de tekst van artikel 6-6 van het Verdrag staat het nationale rechtscollege het nemen van de betreffende beslissing slechts toe met betrekking tot „... een rechtsmiddel dat tegen die beslissing openstaat”.

De memorie van toelichting spreekt deze door de tekst zelf geboden interpretatie geenszins tegen.

Indien het nationale rechtscollege dat een vraag aan het Beneluxhof stelt, niets beslist heeft nopens de onmiddellijke toelaatbaarheid van het rechtsmiddel, dan zullen de in dat opzicht geldende regels van nationaal recht toegepast dienen te worden.

124 Welke machten heeft nu de rechter in hoger beroep wat betreft de beslissing van de eerste rechter, die een vraag aan het Benelux-Gerechthof stelt of die voor recht zegt dat er geen grond toe bestaat dit te doen?

Het spreekt vanzelf dat wanneer die beslissing op een vergissing in rechte gesteund is of een rechtsregel geschonden heeft, zoals b.v. de rechten van de verdediging, de rechter in hoger beroep de beslissing desbetreffend zal wijzigen.

Maar mag hij zich in de plaats van de eerste rechter stellen om te oordelen over noodzaak of nut van een verwijzing of de weigering van verwijzing?

Ik denk dat de rechter in hoger beroep een beslissing, waardoor geweigerd wordt zich tot het Beneluxhof te wenden, mag wijzigen. Hij zou ook een beslissing die wél naar het Beneluxhof verwijst mogen wijzigen, indien hij van oordeel is dat het opschorten van de procedure nadelig zou zijn voor één of meerdere partijen, wegens het spoedeisend karakter van de zaak. Buiten dit laatste geval echter, valt er niet in te zien hoe de

rechter in hoger beroep de eerste rechter de mogelijkheid zou kunnen ontnemen om zich door het Benelux-Gerechthof te laten voorlichten. Indien het hoger beroep tegen een beslissing die naar het Benelux-Gerechthof verwijst of die zegt dat daartoe geen grond bestaat, het geding in zijn geheel voor de rechter in hoger beroep brengt, zonder dat er dus terug naar de eerste rechter kan worden verwezen, zal de rechter in hoger beroep vrij oordelen of er al dan niet grond toe bestaat, het Benelux-Gerechthof te raadplegen.

Aangezien de rechtscolleges waarvan de beslissingen vatbaar zijn voor cassatieberoep nooit verplicht zijn zich tot het Benelux-Gerechthof te wenden, zal het Hof van Cassatie slechts bij hoge uitzondering een vonnis of arrest moeten vernietigen dat of beslist of weigert uitleg te vragen aan het Benelux-Gerechthof.

E. NATIONALE BESLISSING, DIE HET BENELUX-GERECHTSHOF EEN VRAAG VAN UITLEG VOORLEGT, BESTREDEN MET EEN RECHTSMIDDEL VAN NATIONAAL RECHT — EFFECT OP DE BEVOEGDHEDEN VAN HET HOF

125 Er bestaat niet de minste twijfel over dat het Hof mag oordelen over een verzoek tot uitleg, zelfs wanneer tegen het vonnis of arrest waardoor de vraag gesteld werd, in het nationaal recht nog een rechtsmiddel openstaat, te meer daar artikel 8 van het Verdrag uitdrukkelijk bepaalt: „Het Beneluxhof kan kennis nemen van een verzoek tot uitleg, zelfs indien de beslissing van de nationale rechter waarbij die uitleg wordt gevraagd volgens de bepalingen van het nationale recht nog geen kracht van gewijsde heeft gekregen”.

Dit „kan” betekent geenszins dat het Hof willekeurig mag beslissen of het al dan niet zal oordelen. Een dergelijke macht zou niet in overeenstemming zijn met de nationale rechtsregels betreffende de bevoegdheid en de rechtsmacht van Hoven en rechtbanken. In de zaak 1/76, door de Arrondissementsrechtbank te Rotterdam naar het Hof verwezen, bepaalde de president van het Hof, onmiddellijk nadat het vonnis van die rechtbank ter griffie was ingekomen, en niettegenstaande het feit dat de termijn voor hoger beroep nog niet was verstreken, de datum waarop de partijen en de Ministers van Justitie hun memories dienden in te dienen (Arrest van het Benelux-Gerechthof van 9 februari 1977, in *Benelux-Gerechthof Jurisprudentie*, 1975-1979, 27; in *J.T.*, 11 februari 1978, 98 en in *R.W.*, 31 december 1977).

Blijft de zaak bij het Hof aanhangig, zelfs wanneer tegen de nationale beslissing die de zaak heeft aangebracht, hoger beroep of cassatieberoep ingesteld werd?

De memorie van toelichting, in de commentaar bij artikel 8 van het Verdrag, dat luidt: „Het Beneluxhof kan kennis nemen van een verzoek tot uitleg, zelfs indien de beslissing van de nationale rechter ... nog geen kracht van gewijsde heeft gekregen”, zegt: „Op grond van artikel 8 kan het Hof de behandeling van een ... zaak voortzetten zelfs indien tegen de uitspraak van dat nationale rechtscollege, houdende verzoek tot uitleg, een rechtsmiddel is aangewend”. Hier gaat het echter om een heel ander probleem, waarover het Verdrag niets uitdrukkelijk bepaald heeft wat het, volgens mij, ook niet hoefde te doen.

Het gezond verstand en de omstandigheid dat én het Benelux-Gerechthof én de nationale rechtscolleges hun respectieve machten, bevoegdheden en taken hebben waarmede zij wederzijds rekening dienen te houden, leiden tot het besluit dat het Benelux-Gerechthof, zodra het op geldige wijze kennis heeft genomen van de vraag, het recht heeft erop te antwoorden, ongeacht het feit of er al dan niet een rechtsmiddel aangewend is tenzij de beslissing van verwijzing vóór het arrest teniet zou gedaan zijn door een hoger beroep of cassatieberoep (*Arr. H.v.J. E.G.*, 6 april 1962, zaak 13/61 en de conclusie van Advocaat-generaal LAGRANGE; zie ook arrest van 30 januari 1974, zaak 127/73 en 2 februari 1974, zaak 146/73; zie nochtans de beschikking van het Hof van 3 juni 1969, zaak 31/68 en de conclusies van de Advocaten-generaal ROEMER, zaak 31/68, *Jur.* 1970, 406 en WARNER, zaak 166/73, *Jur.* 1974, 41; zie ook de beschikking van het H.v.J., 16 juni 1970, evenals in de zaak 31/68).

Ongetwijfeld bestaat het gevaar, waarop Advocaat-generaal LAGRANGE reeds wees, dat die gebeurtenis — vernietiging of hervorming — zou plaatshebben na de uitspraak van het interpretatief arrest. Maar dit is nu

eenmaal een risico en een gevolg dat spruit uit de samenloop van bevoegdheden en machten en uit het naast elkaar bestaan van onafhankelijke rechtsorden (zie conclusie in de zaak 13/61 hierboven geciteerd).

126 Niets zou het Hof echter beletten met zijn uitspraak te wachten tot het nationale gerecht uitspraak zou gedaan hebben over het rechtsmiddel.

De president zou bij toepassing van artikel 5-1 van het Reglement op de procesvoering de termijnen voor het indienen van de memories kunnen verlengen.

Wanneer het vonnis of het arrest waardoor een vraag van uitleg gesteld werd, definitief hervormd of vernietigd werd ingevolge een hoger beroep of een voorziening in cassatie, of wanneer de partijen na dat vonnis of arrest voor de nationale rechter afstand van geding hebben gedaan en deze die afstand heeft bekrachtigd, dan stelt het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en het Benelux-Gerechtshof bij beschikking vast dat de vraag van uitleg zonder voorwerp is geworden (H.v.J. E.G., Beschikking van 16 juni 1970, zaak 31/68; Benelux-Gerechtshof, Beschikking van 13 juni 1977, zaak A 77/1, *Benelux-Gerechtshof Jurisprudentie* 1975-1979, 80 en Beschikking van 13 januari 1981, zaak 80/4).

Een gelijkaardig probleem werd aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen voorgelegd. Een Italiaans rechtscollege diende te oordelen over de overeenstemming van een nationale norm met communautaire bepalingen. De vertegenwoordiger van de Italiaanse regering voerde aan dat de gestelde vraag geen bestaansreden meer had, daar het Constitutionele Hof beslist had dat die wet strijdig was met de Grondwet.

Het Europees Hof antwoordde: „Overwegende dat ten deze zij opgemerkt dat het Hof, overeenkomstig zijn vaste praktijk, een krachtens artikel 177 ingediend prejudicieel verzoek aanhangig acht, zolang dit verzoek niet door het verwijzende rechtscollege is ingetrokken of na appèl door een hoger rechtscollege teniet is gedaan; dat zodanig gevolg niet kan voortvloeien uit het aangevoerde arrest dat is geweest in procedures buiten het geding hetwelk tot de verwijzing naar het Hof heeft geleid en welks werking ten opzichte van derden het Hof niet kan beoordelen; dat derhalve het preliminaire bezwaar van de Italiaanse regering moet worden verworpen.” (Arrest van 9 maart 1978, zaak 106/77).

AFDELING VIII

OVERLEGGING AAN HET BENELUX-GERECHTSHOF VAN HET DOSSIER VAN DE ZAAK

127 Het contradictoir karakter van de procesvoering vereist dat het over te leggen dossier ter griffie ingediend wordt opdat de ministers en de partijen er kennis van kunnen nemen binnen de termijnen, gesteld voor het indienen van een uiteenzetting, een memorie of een memorie van antwoord, naargelang van het geval.

Indien er een mondelinge behandeling wordt gelast, wordt het dossier ook ter beschikking gesteld van de Ministers en de partijen (en van hun advocaten en andere personen, door het Hof aanvaard) die in de gezegde procedure mogen optreden, tot aan het einde van de mondelinge behandeling.

De stukken en geschreven inlichtingen die door de partijen werden ingediend ingevolge het door de Kamer voor de procesvoering, de voorzitter of de door hem gedelegeerde rechter gedane verzoek, worden ook, met hetzelfde doel, ter griffie neergelegd.

De „partijen”, die een memorie hadden ingediend in verband met de uitleg over bepalingen van de Benelux-Overeenkomst houdende Eenvormige Wet betreffende de dwangsom, hadden zich niet uitgesproken over een probleem van de bevoegdheid van het Beneluxhof, dat was gerezen omdat die Overeenkomst slechts

door twee Lid-Staten van de Benelux bekrachtigd was. De Kamer voor de procesvoering, bij beschikking van 29 januari 1979, verzocht de partijen en de Ministers van Justitie desgewenst een uitzetting omtrent hun zienswijze in te dienen (*Benelux-Gerechtshof Jurisprudentie 1975-1979*, 216 en de conclusie van de advocaat-generaal, 218 e.v.).

AFDELING VIII BIS

DE KOSTELOZE RECHTSPLEGING

127bis De ervaring had het Benelux-Gerechtshof aangetoond, dat het noodzakelijk was te voorzien in de mogelijkheid van de toekenning aan sommige „partijen” van de kosteloze rechtspleging. Het reglement op de procesvoering dat een dergelijke procedure had geregeld voor de ambtenarenrechtspraak (zie art. 68) maar niet voor de uitleg, door het Hof, van gemeenschappelijke rechtsregels, diende derhalve aangevuld te worden, hetgeen gedaan werd door beslissing van de algemene vergadering van het Hof van 20 december 1978, goedgekeurd door het Comité van Ministers op 26 april 1982, waardoor een artikel *26bis* werd toegevoegd, onder een nieuw Hoofdstuk 5 van de Titel I, in bedoeld reglement (zie *Stbl.*, 3 augustus 1982, 8848).

Volgens het nieuw artikel *26bis-3* kunnen uit de kas van het Hof de kosten, *waaronder begrepen de honoraria en de kosten van vertegenwoordiging en bijstand, worden voorgeschoten.*

In de prejudiciële of de adviserende procedures van uitleg van gemeenschappelijke rechtsregels, zijn er doorgaans geen eigenlijke kosten, maar „de partijen” zijn niettemin verplicht de erelonen te dragen van hun advocaten en de kosten van dezen of van de andere personen die toegelaten werden vóór het Hof te pleiten.

Deze honoraria en sommige van die kosten behoren weliswaar in sommige landen (o.m. in België) niet tot de gerechtskosten die ten laste van de wederpartij kunnen gebracht worden.

Het artikel 13 van het Verdrag van 31 maart 1965 had nochtans reeds beslist, dat „de kosten welke op de behandeling voor het Hof zijn gevallen, de honoraria voor de raadslieden van de partijen omvatten, voor zover zulks in overeenstemming is met de wetgeving van het land waar het bodemgeschil aanhangig is”. (In Nederland bestaat er een dergelijke wetgeving.)

Het artikel *26bis* van het reglement veralgemeent dat Nederlandse principe wanneer het Hof de kosteloze rechtspleging heeft toegestaan, zoals dat reeds beslist werd wat de ambtenarenrechtspraak betreft, door artikel 68-4 van het reglement op de procesvoering.

127ter Dit nieuw artikel *26bis* bepaalt in het vierde lid, zoals ook beslist wordt door het reglement op de procesvoering van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen:

„Voor zover bij de eindbeslissing deze kosten, geheel of gedeeltelijk, ten laste van de wederpartij zijn gebracht, is de partij, die is toegelaten om kosteloos te procederen, gehouden hetgeen zij ter zake van de wederpartij ontvangt, uit te betalen aan de griffier

van het Hof. Indien die kosten niet ten laste van de wederpartij zijn gelegd of in geval bij de eindbeslissing de partij, die is toegelaten om kosteloos te procederen in het ongelijk is gesteld, kan de griffier van het Hof deze kosten in voorkomend geval op vorenbedoelde partij verhalen”.

De „wederpartij” in de zin van deze bepaling is de andere partij in het bodemgeschil.

Indien het nationaal rechtscollege, na het prejudicieel arrest, de honoraria en de kosten van vertegenwoordiging en bijstand, niet opneemt in de gerechtskosten, omdat o.m. de nationale wetgeving het niet veroorlooft, dan is de laatste zinsnede van artikel 26*bis*-4 van toepassing.

AFDELING IX

DE SCHRIFTELIJKE BEHANDELING

§ 1. Uiteenzettingen, memories, memories van antwoord — Het begrip „partijen”

128 Het Verdrag en het Reglement op de procesvoering vermelden herhaaldelijk het begrip „partijen”; onze uiteenzetting moet dit dus ook doen. Maar we moeten het dan wel eens zijn over de betekenis van dit begrip.

Wanneer het Benelux-Gerechtshof een interpretatief arrest of advies moet geven, zijn er geen partijen. Naar gelang van het geval (Verdrag van 31 maart 1965, artikelen 6, 10 en 11), vraagt een nationaal rechtscollege, of het College van Scheidsrechters, of een regering om uitleg. Noch het Openbaar Ministerie voor het nationale rechtscollege of enig ander vervolgingsorgaan voor dat college noch de eiser, verweerder of tussenkomende partij voor het College van Scheidsrechter of voor een nationaal rechtscollege hebben het recht of zelfs de mogelijkheid zich tot het Hof te wenden, er een verweer te voeren of tussen te komen in de zin van het burgerlijk- of strafprocesrecht.

Voor het Hof heeft er geen debat plaats tussen eisers, verweerders of tussenkomende partijen. Al wie echter bij het nationale rechtscollege als vervolgende partij, eiser, verweerder of tussenkomende partij is opgetreden — evenals de „partijen” waarvan sprake in artikel 10-3 van het Verdrag, d.w.z. de partijen voor een nationaal rechtscollege of nationaal college van scheidsrechters — heeft het recht aan het Hof zijn mening nopens de gevraagde uitleg kenbaar te maken.

In de zin van het Verdrag en van het Reglement op de procesvoering — evenals in dit exposé — slaat het woord „partij” dus op al wie voor een nationaal rechtscollege of voor nationale rechtscolleges (art. 10-3 van het Verdrag), en niet voor het Hof, als eiser, verweerder of tussenkomende partij is opgetreden (zie in dezelfde zin: *Arr. H.v.J. E.G.*, 1 maart 1973, zaak 62/72).

Volgens het Verdrag kan de Minister van Justitie van ieder der drie landen „het Hof een uiteenzetting doen geworden van zijn zienswijze omtrent een geschilpunt” (art. 5-4) en kan „elke partij” een memorie indienen „inhoudende haar stellingen en conclusies” (art. 12-4). Het Verdrag bepaalt dat deze memorie binnen de door de president gestelde termijn moet worden ingediend maar zegt niets betreffende het indienen van de uiteenzetting van de Minister van Justitie.

Het Reglement op de procesvoering preciseert dat zowel deze uiteenzetting als de memories van de partijen ingediend worden binnen de door de president of de door hem gedelegeerde rechter vast te stellen termijn (Reglement, art. 3-1 en 3-2).

De president of de door hem gedelegeerde rechter kan deze termijn op gemotiveerd verzoek verlengen (Reglement, art. 5-1). Aan de partijen kan een termijn worden gegeven om een memorie van antwoord in te dienen (Verdrag, art. 12-4).

Volgens het Reglement op de procesvoering verleent of weigert het Hof — de Kamer voor de procesvoering — het recht een memorie van antwoord in te dienen en in het eerste geval is het de president of de door hem gedelegeerde rechter die de termijn vaststelt waarin deze memorie moet ingediend worden (Reglement, artikelen 3-4 en 3-5).

Het is te betreuren dat het Reglement de zaken ingewikkeld gemaakt heeft door twee autoriteiten (Hof en president) aan te duiden die elk een beslissing moeten nemen. Het Verdrag legde de tussenkomst van het Hof immers niet op.

Het Verdrag opent de mogelijkheid tot verlenging van de termijn en tot het indienen van een memorie van antwoord slechts ten bate van de „partijen”. Het zegt desbetreffend niets wat de Ministers van Justitie betreft. Het Reglement vult deze leemte aan (zie artikelen 3-4 en 3-5).

129 Het in acht nemen van de rechten van de verdediging en van het contradictoir karakter zijn algemene rechtsprincipes die de drie landen gemeen hebben en vormen trouwens ook, in de zin van artikel 12-1 van het Verdrag, „regels die van oudsher in acht worden genomen door de rechterlijke colleges” die tevens zullen „richtsnoer zijn bij de uitoefening door het Beneluxhof van zijn rechtsprekende taak”.

Het Reglement op de procesvoering beslist derhalve dat het afschrift van de „uiteenzetting” van een Minister niet alleen aan de andere twee Ministers moet verzonden worden, zoals artikel 5-4 van het Verdrag voorschrijft, maar ook aan alle partijen en dat de Minister, evenals die partijen, een verlenging van de termijn voor het indienen van zijn „uiteenzetting” kunnen krijgen en tevens de toestemming om een memorie van antwoord in te dienen op de memories van de partijen of op de „uiteenzetting” van een ander Minister.

De Minister van Justitie kan dus een „uiteenzetting indienen van (zijn) zienswijze omtrent een geschilpunt” terwijl de partijen een memorie kunnen indienen. Het gaat hier enkel om een verschil in de gebruikte termen.

Het spreekt vanzelf dat de Ministers, evenals de partijen, in die uiteenzetting of in die memorie enkel hun mening mogen laten kennen, gestaafd door de argumenten die zij menen te moeten doen gelden, over de uitleg van de gemeenschappelijke rechtsregels die door het nationale rechtcollege — of door het College van Scheidsrechters — aan het Hof gevraagd werd. Zij mogen in die uiteenzettingen en memories geen mening uiten omtrent een ander „geschilpunt”. Sommige partijen hebben er ongetwijfeld persoonlijk belang bij dat een bepaalde uitleg zou gegeven worden, eerder dan een andere maar de Ministers hebben dat belang niet en hebben enkel tot taak het Hof voor te lichten. Dit is het enige verschil dat wellicht de verschillende termen „memorie”, „uiteenzetting” zou kunnen verklaren.

130 Welke partijen mogen er een memorie en eventueel een memorie van antwoord indienen?

Zoals reeds werd aangestipt, zijn „partijen”, de natuurlijke of de rechtspersonen die voor de nationale rechter, die de vraag aan het Hof gesteld heeft, eiser, verweerder of

tussenkomende partij waren of die, in een strafprocedure, vervolgende partij, beklagde, burgerlijk aansprakelijke partij, burgerlijke partij of tussenkomende partij waren.

Het feit dat de Minister van Justitie een „uiteenzetting” heeft ingediend, belet betreffende een strafprocedure natuurlijk niet dat het Openbaar Ministerie of een bestuur of een ander orgaan dat vervolgingen heeft ingespannen, eveneens een memorie indienen. (In de zaak 190/73, die leidde tot het arrest van 30 oktober 1974 van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, dat kennis had gekregen van een vraag tot uitleg van de Economische Politierechter bij de Arrondissementsrechtbank te Haarlem, heeft de Officier van Justitie bij die Rechtbank een memorie ingediend.) Zo kan ook in een burgerlijke, handels-, sociale of fiscale procedure het Openbaar Ministerie of een administratie (b.v. het bestuur van de directe belastingen, of dat van registratie- of successierechten) partij voor de nationale rechter die een vraag tot uitleg heeft gedaan, een memorie indienen, zelfs indien de Minister van Justitie zelf een „uiteenzetting” aan het Hof heeft doen toekomen. (In de zaak 7/74, die leidde tot het arrest van 3 juli 1974 van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, dat kennis had gekregen van een vraag tot uitleg gesteld door de belastingkamer van het Gerechtshof van 's-Gravenhage, heeft de Inspecteur der Registratie en Successie te Rijswijk een memorie ingediend, terwijl de Nederlandse regering dat ook had gedaan.)

De Minister van Justitie mag zich inderdaad niet in de plaats stellen van het Openbaar Ministerie dat immers zelf de functie moet vervullen die de wet het in straf- en andere zaken heeft toebedeeld.

Hij mag evenmin de plaats innemen van een fiscaal of ander bestuur, dat krachtens de wet als partij voor een nationaal rechtscollege optreedt.

Het Verdrag van 31 maart 1965 verzoekt de Ministers van Justitie om voor het Hof tussen te komen in het belang van een nauwgezette interpretatie van de gemeenschappelijke rechtsregels, wat ook de weerslag daarvan bij het nationale rechtscollege dienende geschil zou zijn.

131 Vermits het Verdrag enkel aan de Ministers van Justitie en aan de partijen d.w.z. zij die „partijen voor het nationale rechtscollege” zijn, toelaat een memorie aan het Benelux-Gerechtshof te onderwerpen, zou een memorie, ingediend door een natuurlijke of een rechtspersoon die zou wensen „tussen te komen”, niet ontvankelijk zijn.

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen heeft beslist dat tussenkomst in het kader van een prejudicieel geschil niet mogelijk is en dat artikel 93 van het Reglement op de procesvoering derhalve niet bij analogie kan worden toegepast (conclusie van Advocaat-generaal ROEMER in de zaak 62/72, verwijzend naar de zaak 6/64, *J.H.J.* 1964, 1203).

Een natuurlijke of rechtspersoon die reeds tussengekomen was voor het nationale rechtscollege dat zich tot het Beneluxhof heeft gewend, is echter een „partij” in de zin van artikel 12 van het Verdrag en kan dus vanzelfsprekend een toelaatbare memorie indienen. (In zijn arrest van 21 juni 1974, zaak 2/74 stelt het Hof vast dat de Nationale Orde van Advocaten van België, „interveniënte in het hoofdgeding”, opmerkingen had gemaakt in de loop van de mondelinge behandeling.)

132 Hoewel elke natuurlijke of rechtspersoon die, in de hierboven verklaarde zin, „partij” is voor het nationale rechtscollege, een memorie kan indienen, kan nochtans de vraag gesteld worden of die memorie steeds toelaatbaar zou zijn.

Het is immers best mogelijk dat de door het nationale rechtcollege gestelde vraag geen enkel belang heeft voor de oplossing van het geschil of het probleem dat een of andere „partij” aan dat college heeft voorgelegd.

Men zou wel geneigd kunnen zijn om elke memorie die door een „partij” voor het nationale rechtcollege wordt ingediend als toelaatbaar te beschouwen vermits elke memorie ertoe zou kunnen bijdragen het Benelux-Gerechthof voor te lichten.

Volgens artikel 13 van het Verdrag echter, stelt het Hof de kosten vast welke op de behandeling voor het Hof zijn gevallen. Deze kosten omvatten de honoraria voor de raadslieden van de partijen („voor zover zulks in overeenstemming is met de wetgeving van het land waar het bodemgeschil aanhangig is”) en de aldus vastgestelde kosten maken deel uit van de proceskosten waarover de nationale rechter uitspraak doet.

Het Hof kan derhalve geen rekening houden met een memorie waarvan het indienen de proceskosten zou verzwaren, terwijl degene die ze ingediend heeft geen enkel persoonlijk of ambtelijk belang kan aantonen betreffende de oplossing van de aan het Hof gestelde vraag van uitleg.

Hoewel het Hof daarenboven, bij het motiveren van zijn arrest, moet antwoorden op de memories (zie boven, nr. 108-109), hoeft het nochtans niet te antwoorden op memories ingediend door „partijen” die geen enkel belang hebben bij een tussenkomst voor hêt Hof.

Dergelijke memories moeten dus als niet toelaatbaar worden afgewezen.

§ 2. Het indienen en verzenden van de „uiteenzettingen” en de memories — berekening van de termijnen

133 De uiteenzettingen van de Ministers, de memories en memories van antwoord worden ter griffie of in de brievenbus van de griffie gedeponerd (Reglement op de procesvoering, art. 3-1, 3-2, 3-4, 13-5).

De Ministers van Justitie kunnen hun uiteenzetting ook tot het hoofd van het parket richten.

De uiteenzetting van de Ministers, de memories en memories van antwoord worden, naar gelang van het geval, ondertekend door de Minister van Justitie, door de partij zelf of door een advocaat, lid van de Balie van een van de drie landen.

Noch het Verdrag noch het Reglement bepalen uitdrukkelijk dat de advocaten die akten mogen ondertekenen maar het lijkt mij logisch, op grond van de aan de drie landen gemeenschappelijke rechtsbeginselen, dat het Hof een aldus ondertekende uiteenzetting, memorie of memorie van antwoord als geldig zou beschouwen.

Vermits het Verdrag vereist dat personen die geen advocaat bij een van die Balies zijn, voor een bepaalde zaak worden toegelaten alvorens voor het Hof te mogen pleiten (Verdrag, art. 12-5), moet de memorie van een partij door deze zelf of door een advocaat, tot een van die Balies behorend, ondertekend zijn. Een door een ander persoon ondertekende memorie, zelfs als hij met een speciale volmacht bekleed is, mag m.i. niet toelaatbaar worden verklaard.

In de nummers 147 tot 149 onderzoeken we of het onderscheid, dat door artikel 12-5 van het Verdrag en artikel 4-6 van het Reglement gemaakt wordt tussen de leden van de Balies — nl. tussen de Balies van de drie Benelux-landen enerzijds en die van de andere landen van de Europese Gemeenschappen anderzijds — al dan niet verenigbaar is met de bepalingen van het Verdrag van Rome waarbij de Europese Economische Gemeenschap wordt opgericht.

De „uiteenzetting” van een Minister van Justitie mag kennelijk in zijn naam ondertekend en ingediend worden door een ambtenaar die krachtens het nationale recht gemachtigd is dit te doen.

Het Hof van Cassatie heeft nl. beslist: „Overwegende dat de Belgische Staat voor het gerecht zijn rechten doet gelden door optreden van zijn organen, de hoofden der ministeriële departementen; dat in de procedure betreffende de ten behoeve van de Staat geheven belastingen, de Minister van financiën *ex officio* optreedt op vervolging en ten verzoeken van de hoofden der onderscheiden takken van het bestuur wie het aangaat” (arresten van 23 januari 1905, *Pas.*, 1905, I, 106; 31 maart 1953, *Pas.*, 1953, I, 598; 31 mei 1955, *Pas.*, 1955, I, 1072; 2 april 1963, *Pas.*, 1963, I, 844).

We wijzen ook op een Frans Decreet van 6 maart 1961 (J.O. 10 maart 1961, p. 2521), als volgt luidend: „Le Secrétaire-général des impôts a, en toutes matières entrant dans ses attributions, la délégation permanente de la signature du ministre intéressé pour la présentation des défenses et observations adressées au Conseil d'Etat et aux tribunaux administratifs, sur les requêtes introduites contre l'administration ainsi que des recours formés par l'administration devant le Conseil d'Etat”.

Een gelijkkluidend afschrift van de uiteenzetting van een Minister wordt bij een ter post aangetekend schrijven aan de andere twee Ministers van Justitie verzonden en ook aan de partijen (tenzij een afschrift hun reeds door de Minister, auteur van de uiteenzetting, werd overgezonden: Verdrag, art. 5-4). De griffier verzendt op dezelfde wijze de memories en memories van antwoord: de memorie van een partij aan de andere partijen en aan de Ministers, de memorie van antwoord van een partij en van een Minister aan de andere Ministers en partijen.

Een memorie van antwoord mag pas ingediend worden na uitdrukkelijke toestemming daartoe van de president of de door hem gedelegeerde rechter. Het is mogelijk dat een Minister of een partij meent te moeten antwoorden op meer dan één uiteenzetting en/of memorie omdat meer dan één Minister en/of partij er hebben neergelegd. Wanneer deze memories en uiteenzettingen op dezelfde datum zijn verzonden, mag het verzoek tot machtiging om op elk van die uiteenzettingen en memories te mogen antwoorden, terzelfdertijd gedaan worden. Zijn ze echter op verschillende data verzonden, dan moeten de verzoeken afzonderlijk worden gedaan. Men zal normaal het verstrijken van de respectieve termijnen van tien dagen afwachten om dan, in eenzelfde beslissing, over de verschillende aanvragen uitspraak te doen.

A. BEREKENING VAN DE TERMIJNEN

134 Zoals we reeds zegden, wordt de beslissing van het nationale rechtscollege waardoor uitleg van gemeenschappelijke rechtsregels wordt gevraagd, verzonden aan de partijen en aan de Ministers van Justitie van de drie landen. Tegelijk met deze verzending, of afzonderlijk doch ook aangetekend, maakt de griffier aan de partijen en aan de Ministers de beslissing bekend van de president of de door hem gedelegeerde rechter waardoor de termijn wordt vastgesteld binnen welke de uiteenzettingen, memories en memories van antwoord moeten ingediend worden.

Vermits het Reglement in artikel 5-1 bepaalt dat die beslissingen de datum vaststellen waarop de termijn verstrijkt, zal er normaal geen probleem bestaan wat de berekening van de termijn betreft. De president of de door hem gedelegeerde rechter zal er moeten op letten dat deze vervaldag niet op een zaterdag, zondag of wettelijke feestdag valt (Reglement, art. 13-3).

De president of de gedelegeerde rechter zullen de termijnen vaststellen met inachtneming van de aan partijen eigen omstandigheden en toestanden, vermits het Reglement

op de procesvoering niets bepaald heeft nopens een eventuele verlenging van de termijnen om reden van de afstand.

De uiteenzettingen, memories en memories van antwoord worden ter griffie gedeponeerd en de griffier stelt op authentieke wijze de deponering en de datum vast (Reglement van Orde, art. 26-3). Desgevraagd wordt voor alle bij de griffie gedeponeerde processtukken een ontvangstbewijs afgegeven (art. 25 van hetzelfde Reglement).

Buiten de openingsuren van de griffie, kunnen die stukken ook in de brievenbus van de griffie worden gedeponeerd. Deze bus wordt dagelijks bij het openen van de griffie gelicht door de met dienst zijnde griffier, die op alle stukken de datum van de lichte vermeldt door middel van een stempel. De deponering van een stuk of een akte in de brievenbus wordt *iuris et de iure* geacht te zijn of geschiedt daags voor de lichte van de brievenbus (Reglement van Orde, art. 22-2, en Reglement op de procesvoering, art. 13-5).

Het verzoek om gemachtigd te worden een memorie van antwoord in te dienen moet gedaan worden en dus ter griffie ingediend zijn „binnen tien dagen na de verzending” door de griffier van het afschrift van de uiteenzetting of de memorie waarop het verzoek tot beantwoording slaat.

Die termijn van tien dagen gaat in op de vierde dag na de verzending per aangetekende brief of van de terhandstelling tegen ontvangstbewijs door de griffier van de uiteenzetting of de memorie (Reglement op de procesvoering, artikelen 3-4 en 13-2). Derhalve indien de memorie van een partij aangetekend is verzonden, b.v. op 10 januari, gaat de termijn van tien dagen in op 14 januari. Hij verstrijkt dan op 24 januari om middernacht. Is 24 januari echter een zaterdag, een zondag of een wettelijke feestdag, dan wordt de vervaldag naar de eerstvolgende werkdag verschoven.

Door te beslissen dat de termijn ingaat op de vierde dag na de verzending, hebben de auteurs van het Reglement op de procesvoering enerzijds elke discussie willen vermijden aangaande de aanvang van de termijn (verzendingdatum, datum van ontvangst, — welke ontvangst? — datum waarop de brief bij de belanghebbende wordt aangeboden) en anderzijds rekening willen houden met het feit dat de bestellingsdata door de post kunnen verschillen naargelang van de afstand en dat een vertraging in de postdienst niet uitgesloten kan worden.

Wordt een uiteenzetting, memorie of memorie van antwoord buiten de termijn gedeponeerd, dan moet de griffier ze desondanks aan de partijen en de Ministers verzenden, daar deze gerechtelijke ambtsdrager geen beslissing nopens de toelaatbaarheid mag nemen.

Nochtans zou niets de griffier beletten de Ministers of de partij te verwittigen dat hij het nutteloos acht hun uiteenzetting, memorie of memorie van antwoord te verzenden: wordt hij uitdrukkelijk verzocht ze toch te verzenden, dan zal hij dat doen, na dit vooraf aan de president of aan de advocaat-generaal, hoofd van het parket, te hebben gerapporteerd (zie Reglement van Orde, art. 27-3).

B. SOORTEN VERZENDINGEN

135 De griffier verzendt de uiteenzettingen, memories en memories van antwoord evenals de beslissing van het nationale rechtscollege waarin om uitleg wordt gevraagd en de beslissing van de president of de door hem gedelegeerde rechter, hetzij bij aangetekend schrijven hetzij door terhandstelling tegen ontvangstbewijs (Reglement op de procesvoering, art. 12-1).

Een „partij” die niet in een van de Benelux-landen woont of er niet gevestigd is en die een memorie of een memorie van antwoord wenst in te dienen, moet in een van die landen domicilie kiezen en aldaar een persoon aanwijzen, die gemachtigd is en zich verbonden heeft tot het in ontvangst nemen van de stukken, welke voor haar, alsook voor de persoon die door het Hof tot de pleidooien is toegelaten, bestemd zijn (Reglement op de procesvoering, artikel 3-7).

De griffier verzendt dus het vonnis of arrest van het nationale rechtscollege of van het College van Scheidsrechters waarin om uitleg wordt gevraagd, naar het adres van de personen die niet in het Benelux-gebied wonen of gevestigd zijn maar alle andere verzendingen dienen te geschieden aan het in dit gebied gekozen domicilie.

Is dergelijke keuze niet geschied, dan kunnen de uiteenzettingen, memories en memories van antwoord niet verzonden worden en kunnen er ook geen andere mededelingen worden gedaan.

Een partij die nagelaten heeft domicilie te kiezen kan nochtans de stukken tegen ontvangstbewijs ter griffie gaan afhalen.

§ 3. Sluiting van de schriftelijke behandeling — Getuigenverhoor — Expertise

136 Na de deponering en/of de uitwisseling van de uiteenzettingen, memories en memories van antwoord en indien de mondelinge behandeling niet bevolen is, gaat de schriftelijke behandeling verder met de vaststelling door de president, in overleg met de advocaat-generaal, van de datum waarop deze zijn schriftelijke conclusie zal mededelen aan de leden van het Hof, aan de partijen en aan de Ministers die, naargelang van het geval, een memorie, een „uiteenzetting” of een memorie van antwoord hebben ingediend (Reglement van Orde, art. 11 en Reglement op de procesvoering, art. 7). In geval van mondelinge behandeling, eindigt de schriftelijke behandeling ingevolge de beslissing die de mondelinge behandeling beveelt.

137 In de procedure tot uitleg van gemeenschappelijke rechtsregels bestaat er normaaliter geen aanleiding tot onderzoeksmaatregelen: getuigenverhoor, expertise, comparitie van partijen.

De bepalingen van het Reglement op de procesvoering (art. 34 tot 41) die betrekking hebben op de instructie — getuigenbewijs, comparitie van partijen, deskundigenonderzoek — hebben enkel betrekking op de bevoegdheid van het Hof inzake de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie, van het Benelux-Merkenbureau en van het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen.

Het spreekt nochtans vanzelf dat het Hof, in de loop van de mondelinge behandeling, de pleitende advocaten of agenten van Ministers en partijen kan verzoeken een bepaald punt toe te lichten, eventueel door het neerleggen van een desbetreffende memorie. (Zie de beschikking van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, waardoor de Nederlandse regering en de Commissie verzocht worden bepaalde bijkomende inlichtingen te verstrekken: zie de tweede conclusie van Advocaat-generaal MAYRAS voor het arrest van 30 oktober 1974, zaak 190/73, zie ook de arresten van 14 februari 1978, zaak 27/76 en 3 juli 1979, gevoegde zaken 185/78 tot 204/78; zie ook de conclusie van Advocaat-generaal MAYRAS in de zaak 5/77 (arrest van 5 oktober 1977) en betreffende i.h.b. prejudiciële procedures, de vragen gesteld door het Europees Hof in de beschikking van 11 maart 1980, zaken 4/79, 109/79 en 145/79 — Raadpl. ook arresten van 17 december 1980, zaak 149/79; 18 december 1980, zaken 156/79 en 51/80 en 14 januari 1981, zaak 140/79.) Die memories worden uiteraard medegedeeld aan al wie aan de mondelinge behandeling deel neemt.

Bij uitzondering zou er een deskundigenonderzoek kunnen bevolen worden. Naar aanleiding van een verzoek om uitlegging in verband met het gemeenschappelijk douanetarief moest het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen de eigenschappen kennen van een bepaalde koopwaar en nam het zijn toevlucht tot een expertise (arrest van 23 maart 1977, zaak 86/76).

138 Zo zou het Hof — de Kamer voor de procesvoering — de voorzitter of de door hem gedelegeerde rechter, ook in de loop van de schriftelijke behandeling en tot op het ogenblik waarop de datum wordt vastgesteld waarop de advocaat-generaal zijn schriftelijke conclusie zal mededelen, de Ministers en/of de partijen die een uiteenzetting, memorie of memorie van antwoord hebben ingediend kunnen verzoeken een bepaald punt schriftelijk nader toe te lichten (Reglement op de procesvoering, art. 2-2).

Het Hof, de president of de door hem gedelegeerde rechter zouden dergelijk verzoek zelfs kunnen doen in de loop van de termijn waarover de advocaat-generaal beschikt om mondeling te concluderen of om een schriftelijke conclusie neer te leggen en zelfs na die neerlegging, maar de regels van de hoffelijkheid, die traditioneel in acht worden genomen in de betrekkingen tussen de magistraten van de zetel en die van het parket, zullen eerstgenoemden ertoe aanzetten slechts uiterst zelden van die mogelijkheid gebruik te maken. Alleszins zou de advocaat-generaal zijn conclusie moeten kunnen aanvullen of wijzigen na het indienen van stukken die hij voordien niet kende. (In zijn tweede conclusie genomen op 17 juni 1980 in de zaken 4/79, 109/79 en 145/79 — zaken die leidden tot de arresten van 15 oktober 1980 — zegde Advocaat-generaal MAYRAS: „Op in feite ongebruikelijke wijze heeft uw Hof de mondelinge behandeling heropend in de onderhavige zaken, waarin ik had geconcludeerd op 11 maart 1980, door verzoeksters in de hoofdgedingen, de Franse en de Italiaanse regering, de Raad en de Commissie uit te nodigen schriftelijk opmerkingen te maken over de bij uw beschikking van 26 maart 1980 gevoegde vragen.”)

139 Terwijl hij bij een schriftelijke behandeling zijn conclusie voorbereidt, zal het onvermijdelijk gebeuren dat de advocaat-generaal de noodzaak onderkent dat een Minister of een partij zijn uiteenzetting, memorie of memorie van antwoord nader zou toelichten. In dergelijk geval suggereert hij de Kamer voor de procesvoering of de president, aan die Minister of die partij te vragen een aanvullende memorie te deponeeren.

Op 23 januari 1979 heeft de advocaat-generaal de Kamer voor de procesvoering verzocht dat de Ministers van Justitie en de partijen in de mogelijkheid zouden worden gesteld hun zienswijze over een probleem van bevoegdheid van het Hof kenbaar te maken.

Bij beschikking van 29 januari 1979 heeft deze Kamer de gevraagde mededeling aan de Ministers en de partijen bevolen (arrest van 25 mei 1979, zaak A 78/3, in *Benelux-Gerechshof Jurisprudentie*, 1975-1979, 215 en 216).

Die bijkomende memories moeten vanzelfsprekend verzonden worden, overeenkomstig de bepalingen van art. 3-3 van het Reglement op de procesvoering. Het principe van de tegenspraak eist dat de Kamer voor de procesvoering of de president, die het indienen van een aanvullende memorie heeft gevraagd, aan de Ministers en de partijen die een uiteenzetting, memorie of memorie van antwoord hebben gedeponereerd, het recht verlenen schriftelijk op die bijkomende memorie te antwoorden binnen de hun toegekende termijn.

§ 4. De beraadslaging en het arrest

140 De magistraten komen samen en bespreken elkaars informatie, opvattingen en voorgestelde oplossingen, ten einde te komen tot een slotsom die wordt vastgelegd in de tekst van een arrest of een advies, waarmee minstens de meerderheid van de rechters moet instemmen.

Het Verdrag beperkt er zich toe te bepalen: „De beraadslagingen van het Hof zijn en blijven geheim. De beslissing van het Hof is met redenen omkleed, zij vermeldt de namen van de rechters die haar genomen hebben en wordt in openbare zitting uitgesproken...” (art. 12-6).

Het Reglement van Orde voegt er nochtans aan toe: „Elke rechter draagt bij de beraadslaging zijn gevoelen met redenen omkleed voor, waarbij de omgekeerde volgorde van die van hun rang in acht wordt genomen. De beslissing wordt bij meerderheid van stemmen genomen”.

141 „Dissenting opinions” of meningen die bij de meerderheid aansluiten maar met zekere schakeringen, preciseringen of reserves, mogen dus niet bekend gemaakt worden.

Het uitgesproken arrest wordt geacht het arrest van het Hof te zijn, zonder dat mag blijken of de beslissing eenstemmig werd genomen, dan wel met een eenvoudige of grotere meerderheid.

Het zou in strijd geweest zijn met „de regels die van oudsher in acht worden genomen door de rechterlijke colleges” van de drie landen, bedoeld in artikel 12-1 van het Verdrag, en het zou trouwens onverenigbaar zijn met de door artikel 12-6 opgelegde geheimheid van de beraadslagingen, wanneer de rechters hun persoonlijke mening zouden mogen laten kennen.

Deze stand van zaken zal wellicht door sommigen betreurd worden maar, volgens onze bescheiden mening, ten onrechte. Enerzijds kan het bekend maken van de persoonlijke mening van de rechters „voer” voor de doctrine leveren, het verschaft de „glossatoren” van arresten en de „praktische oefeningen” in de universiteiten een massa punten van onderzoek maar het vermindert daarentegen noodzakelijk het gezag van het arrest en ondermijnt zodoende de rechtszekerheid.

142 Het Verdrag noch de Reglementen gewagen van een „rechter rapporteur”.

Zijn taak zou nochtans even belangrijk als gevarieerd hebben kunnen zijn: het samenvatten, op de terechtzitting, van de gestelde vraag en van de in de memories ontwikkelde stellingen, al dan niet met het uiten van een persoonlijke mening — wat echter in strijd zou zijn met het geheim van de beraadslaging — of eenvoudigweg, het opstellen van een ontwerp van arrest waarover dan dient beraadslaagd te worden ofwel nog, het opstellen van een tekst die de aan het Hof onderworpen vraag omschrijft en die de inhoud van de memories en de ter terechtzitting voorgebrachte uiteenzettingen samenvat (dit in geval van een mondelinge behandeling).

Er is nochtans niets dat het Hof of de president zou beletten een rapporteur aan te duiden uit de rechters die in de zaak uitspraak moeten doen.

Zo het Hof, dat aldus de methode zou overgenomen hebben van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, ook in de toekomst de samenvatting van de memories en mondelinge toelichtingen (in het geval van een mondelinge behandeling) wil vermelden vóór de motieven van het arrest — methode die bij de eerste arresten van het Hof gevolgd werd en die behouden verdient te worden — dan is een rapporteur onontbeerlijk.

In de loop van de schriftelijke behandeling dient een magistraat van het Hof — de president of de door hem

gedelegeerde rechter — verscheidene beslissingen te nemen: de termijnen voor het indienen van de memories, geschreven uiteenzettingen en memories van antwoord vaststellen, toelating verlenen tot het indienen van een memorie van antwoord, het nationale rechtscollege verzoeken het dossier van de zaak over te leggen, de partijen vragen alle stukken over te leggen en alle inlichtingen te verstrekken welke zij nodig achten, ten behoeve van de vertaaldienst de delen van het dossier, de stukken en de inlichtingen aanwijzen die vertaald dienen te worden. Zolang de activiteiten van het Hof nog beperkt zijn, kan de president allicht al deze taken zelf op zich nemen. Dit zal echter niet langer kunnen als het aantal zaken aangroeit. De president zal dan noodzakelijk in elke zaak een rechter moeten aanwijzen die de procedure zal „volgen”. Deze rechter zal a.h.w. een „rapporteur” zijn.

Wanneer geen rapporteur werd aangewezen, zou een advocaat-generaal op de procedure moeten toezien en eventueel aan de president een aantal van de hierboven opgesomde beslissingen voorstellen.

143 Artikel 17-1 van het Reglement van Orde beperkt er zich toe te bepalen: „Het Hof en de kamers beraadslagen in raadkamer. Aan de beraadslaging wordt alleen door die rechters deelgenomen, die de behandeling van de zaak hebben bijgewoond”.

Opmerkelijk zijn de omzichtige redactie van dit artikel en het feit dat het enkel en alleen betrekking heeft — maar dit klaarblijkelijk tengevolge van een eenvoudige materiële vergissing — op de beraadslagingen die op een mondelinge behandeling volgen; het is inderdaad niet mogelijk „debatten” bij te wonen — de Franse tekst van artikel 17-1 spreekt van ... „qui ont assisté aux débats” — als er enkel een schriftelijke behandeling heeft plaatsgevonden, wat, alleszins in principe, toch de normale procedure is.

Mag de advocaat-generaal die in de zaak een conclusie heeft genomen, de beraadslagingen bijwonen met raadgevende stem?

Het Verdrag leidt tot een affirmatief antwoord op deze vraag, vermits het in artikel 4-2 de advocaten-generaal oplegt de eed af te leggen, o.a. „het geheim van de raadkamer (te) bewaren” „de garder le secret des délibérations”, wat uiteraard hun aanwezigheid bij de beraadslaging impliceert.

In de schoot van de algemene vergadering die de reglementen moest opstellen, heeft dit probleem aanleiding gegeven tot langdurig beraad (waaraan de drie advocaten-generaal trouwens rechtens deelnamen — zie art. 19 van het Reglement van Orde) met als resultaat, de hierboven geciteerde voorzichtige tekst van artikel 17-1.

De instellingen van de drie Benelux-Staten zijn niet dezelfde.

In het Groothertogdom Luxemburg zitten de „procureur-général d'Etat” en de advocaten-generaal van de „Cour supérieure de justice”, zowel in het Hof van Assisen en in de afdelingen van dat rechtscollege die in hoger beroep zitting houdt o.m. om er de strafvordering uit te oefenen, als in „la Cour de Cassation”, om er dezelfde taak te vervullen als de procureur-generaal en de advocaten-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden en als de procureur-generaal en de advocaten-generaal in het Belgische Hof van Cassatie.

De Luxemburgse advocaat-generaal bij het Benelux-Gerechtshof wordt, volgens de organieke bepalingen van het Verdrag, gekozen uit de magistraten van het parket van het hoogste rechtscollege.

De procureur-generaal en de advocaten-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, waaruit de Nederlandse advocaat-generaal van ons Hof wordt gekozen, hebben de taak om, volledig onafhankelijk, voor het hoogste hof te „concluderen” in burgerlijke, handels- en strafzaken.

Zij dienen echter de strafvordering niet uit te oefenen, zoals de procureurs-generaal en de advocaten-generaal bij de Gerechtshoven wél moeten doen. Zij wonen echter de beraadslagingen van de leden van de Hoge Raad niet bij. De wijze waarop zij hun conclusies mededelen verschilt van wat dienaangaande in België wettelijk is bepaald.

In dit land zijn taak en statuut van de procureur-generaal en de advocaten-generaal vrijwel identiek met die van hun Nederlandse collega's. Er is echter een verschil: zij nemen aan de beraadslagingen deel met raadgevende stem. Dit is zo sedert de oprichting van het Hof van Cassatie.

Een verzoeker die slecht ingelicht was over het statuut van de procureur-generaal en de advocaten-generaal in het Hof van Cassatie, had zowel voor de Commissie voor de Rechten van de Mens als voor het Europese Hof voor de Rechten van de Mens betoogd dat die aanwezigheid bij de beraadslagingen het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden schendt omdat zij meer speciaal een „billijk proces” verhindert en indruist tegen het principe van de „gelijkheid der wapens”.

Bedoeld Hof heeft bij arrest van 10 januari 1970, deze opwerping unaniem verworpen.

De procureur-generaal en de advocaat-generaal in het Hof van Cassatie zijn inderdaad geen „partij”. Zij hebben niet de taak een bepaalde stelling te verdedigen of een bepaald belang te dienen.

Zij „concluderen” niet als vertegenwoordigers van de Staat of van de gemeenschap en in strafzaken, zijn zij niet met de uitoefening van de strafvordering belast. In dat opzicht staan ze in dezelfde positie als de „zittende” magistraten. In strafzaken zijn de eisers of verweerders enerzijds de beklagde of de beschuldigde, de burgerlijke partijen of tussenkomende partijen (zelden) of de burgerlijk aansprakelijke partijen en anderzijds, de met bepaalde strafvorderingen belaste openbare besturen, de procureur-generaal bij een Hof van beroep, de auditeur-generaal bij het Militair Gerechtshof of een procureur des Konings of arbeidsauditeur. Nooit echter zijn de procureur-generaal of de advocaten-generaal in het Hof van Cassatie, behoudens in de uitzonderlijke gevallen, vermeld in de artikelen 441 en 442 van het Wetboek voor Strafvordering (voorziening in het belang van de wet) of in art. 1088 van het Gerechtelijk Wetboek, eiser of verweerder.

Deze hoge magistraten kunnen trouwens evenmin instructies geven aan de magistraten van het openbaar ministerie in eerste aanleg of in hoger beroep.

Zij staan volkomen onafhankelijk tegenover de regering en meer bepaald tegenover de Minister van Justitie, die er niet aan zou denken — en dat trouwens ook niet zou kunnen — hun instructies of zelfs maar wenken te geven naar aanleiding van conclusies die ze in gelijk welke materie zouden moeten nemen.

Er zou nog kunnen opgeworpen worden dat, zelfs wanneer de aanwezigheid van het openbaar ministerie de objectiviteit en de onpartijdigheid van de beraadslaging niet in het gedrang kan brengen en geen rechten en belangen van de partijen kan schenden, zij alleszins nutteloos en overbodig is, vermits de procureur-generaal of de advocaat-generaal zijn zienswijze volledig heeft kunnen kenbaar maken in de conclusie die hij ter terechtzitting heeft genomen of die hij schriftelijk heeft medegedeeld.

Hierbij wordt echter geen rekening gehouden met de werkelijkheid. Het is onmogelijk alles uiteen te zetten en te ontwikkelen, het is uitgesloten steeds volledig te zijn en alle opwerpen te voorzien die zouden kunnen spruiten uit het verkeerd begrijpen van wat werd uiteengezet. De aanwezigheid bij de beraadslaging om te kunnen vervolledigen, preciseren of verbeteren, is derhalve onontbeerlijk.

Ik heb gedurende zeven jaar adviezen gegeven in burgerlijke, handels- en belastingzaken voor het Hof van beroep te Gent en nadien gedurende meer dan zeventwintig jaar conclusie genomen voor alle Kamers van het Hof van Cassatie. Ik heb dus gelegenheid gehad om te kunnen vergelijken; ik nam geen deel aan de beraadslagingen van het Hof van Beroep maar wel aan die van het Hof van Cassatie. Mijn conclusie kon bijgevolg een nuttigere uitwerking hebben dan de adviezen die ik in het Hof van Beroep gaf en zodoende kon ik een grondigere bijdrage leveren tot een behoorlijke rechtsbedeling. (De procureur-generaal, een advocaat-generaal of een substituut-procureur-generaal bij een Hof van beroep of een arbeidshof geeft „adviezen” in burgerlijke, handels-, sociale of belastingzaken. De procureur-generaal en de advocaten-generaal in het Hof van Cassatie nemen „conclusies”.)

De Belgische wetgever heeft herhaaldelijk de overtuiging uitgedrukt dat de aanwezigheid van de procureur-generaal of van een advocaat-generaal bij de beraadslaging, aan de rechtsbedeling uitstekende diensten bewijst.

Wat hier ook van zij, de advocaten-generaal nemen thans geen deel aan de beraadslagingen in het Benelux-Gerechtshof.

Het hoofd van het parket heeft aan de algemene vergadering van het Hof, toen deze over de ontwerpen van de Reglementen beraadslaagde, te kennen gegeven dat noch hij noch de andere twee advocaten-generaal aan de beraadslaging zouden deelnemen, tenzij de rechters, unaniem of minstens met meerderheid in elke nationali-

teit, hun aanwezigheid zouden wensen niet alleen voor bepaalde zaken maar, met toepassing van een algemene regel, voor al de aan het Hof voorgelegde zaken.

AFDELING X

DE MONDELINGE BEHANDELING

§ 1. Algemeen

144 In principe is deze procedure dus exceptioneel, vermits het Verdrag bepaalt (art. 12-3): "Regel is dat de procedure voor het Hof wordt gevoerd bij geschrifte".

Het Hof beslist soeverein, ofwel ambtshalve, ofwel op verzoek van een Minister van Justitie of van een partij, of de schriftelijke behandeling door een mondelinge behandeling zal gevolgd worden of niet.

Hoewel het uiteraard de wensen van de partijen en de Ministers in acht zal nemen, zal het Hof bij het al dan niet bevelen van een mondelinge behandeling in essentie letten op de moeilijkheid van de voorgelegde vraag, de voldoende precisering die het in de stukken van de procedure zal vinden en de eventuele noodzaak om advocaten of andere vertegenwoordigers van de partijen te horen nopens een of ander bepaald aspect van de gestelde vraag.

145 Het Reglement op de procesvoering bepaalt trouwens uitdrukkelijk (art. 6-2): "De president — die de behandeling leidt — kan de advocaten en toegelaten personen verzoeken af te zien van toelichtingen betreffende onderwerpen waaromtrent het Hof zich voldoende geïnformeerd acht. Hij kan hun eveneens verzoeken bepaalde onderwerpen nader toe te lichten".

Alle magistraten van het Hof hebben vóór de terechtzitting kennis genomen van het dossier en dus meer in het bijzonder van de vraag van uitleg en van de memories; ze zijn derhalve reeds ingelicht. Volledige uiteenzettingen en pleidooien zouden dus nutteloos zijn en trouwens niet in de lijn liggen van de door het Verdrag voorgeschreven procedure. De terechtzitting heeft noodzakelijk tot doel de geschreven uiteenzettingen en memories te preciseren, meer bepaald op verzoek van 's Hof's leden.

146 Alleen de partijen en de Ministers van Justitie die aan de schriftelijke behandeling hebben deelgenomen en die een memorie, een geschreven uiteenzetting of een memorie van antwoord hebben ingediend, kunnen het Hof vragen een mondelinge behandeling te bevelen (Reglement op de procesvoering, art. 4-1 en 4-5).

Wie zijn memorie, schriftelijke uiteenzetting of memorie van antwoord te laat heeft ingediend, kan slechts deelnemen aan de mondelinge behandeling indien hij daartoe uitdrukkelijk gemachtigd is door de Kamer voor de procesvoering of het Hof zelf.

§ 2. Personen die ter terechtzitting mogen pleiten

147 Artikel 12-5 van het Verdrag bepaalt: „Als pleiter voor het Hof mogen optreden de leden der balies van de drie landen alsmede alle andere personen die voor een

bepaalde zaak door het Hof als zodanig worden toegelaten”.

Deze bepaling houdt duidelijk in dat de partijen niet zelf mogen pleiten. Het Reglement van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen zegt het uitdrukkelijk: ”Partijen kunnen slechts bij monde van hun gemachtigden, raadslieden of advocaten pleiten” (art. 58).

Zoals we hierboven hebben uiteengezet, zijn de „partijen” die memories mogen deponeren: het openbaar ministerie, in strafzaken en ook in „burgerlijke zaken” wanneer het bij wege van vordering optreedt, en bepaalde openbare besturen. Het openbaar ministerie kan niet voor zich laten „pleiten” maar het zou volkomen normaal zijn dat een openbaar bestuur — douanen en accijnzen, directe belastingen, registratie — dat zou doen, zoals het trouwens voor de Belgische rechtscolleges gebruikelijk is. In de veronderstelling dat het Belgische openbaar ministerie zou willen laten „pleiten” voor het Hof — weinig waarschijnlijke eventualiteit —, zou het Hof m.i. het woord moeten weigeren aan de advocaat die daartoe zou optreden. Het zou trouwens ook aan elk ander persoon verlot om voor het openbaar ministerie te „pleiten” moeten weigeren.

Het Hof zou het in dergelijke aangelegenheden geldende nationale recht dienen toe te passen.

148 Artikel 12-5 betekent ook dat de leden van de Balies van de drie landen weliswaar van rechtswege mogen „pleiten”, d.w.z. een mondelinge uiteenzetting mogen geven ter verduidelijking van de schriftelijke uiteenzetting van een Minister, van de memorie van een partij of in voorkomend geval zelfs van hun memorie van antwoord, doch dat alle andere personen dat alleen kunnen met verlot van het Hof.

Welke regels of principes zal het Hof in aanmerking nemen om zulk verlot te verlenen of te weigeren?

Het lijkt voor de hand te liggen, dat het Hof een ambtenaar verlot zou verlenen om te „pleiten”, d.w.z. de uiteenzetting van een Minister of desgevallend zijn memorie van antwoord te ontwikkelen of te verduidelijken. Voor het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen zetten de „gemachtigden” en raadslieden de opinies uiteen van de regeringen, de Raad van Ministers en van de Commissie.

Het Benelux-Gerechtshof zal ongetwijfeld ook, in het belang van een goede rechtsbedeling, het pleitmonopolie willen inacht nemen dat de leden van de Balie voor de rechtscolleges van de drie Lid-Staten bezitten en niet toelaten dat andere personen er pleiten, tenzij deze gemachtigd waren om op te treden voor het nationale rechtscollege dat het verzoek om uitleg heeft gedaan.

149 Alleen „de leden der balies van de drie landen” kunnen dus, volgens artikel 12-5 van het Verdrag, van rechtswege pleiten voor het Benelux-Gerechtshof. Leden van andere Balies en bepaaldelijk van de Balies van de andere zeven Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen kunnen slechts pleiten indien ze door het Hof voor een bepaalde zaak worden toegelaten.

Het principe van verbod van discriminatie van het gemeenschapsrecht

Het Verdrag van Rome staat zeker niet toe dat een inschrijving bij de balie of een „dienstverlening” van een advocaat door enige nationale wetgeving verboden zou worden, louter omdat de betrokkene de nationaliteit niet heeft van het land waar die wetgeving geldt, en hoewel hij de nationaliteit van een andere Lid-Staat van de Gemeenschappen heeft.

De richtlijn nr. 77/249/E.E.G. van de Raad van Ministers van 22 maart 1977 heeft tot doel „de daadwerkelijke uitoefening van de werkzaamheden van advocaat bij wijze van dienstverrichting te vergemakkelijken; ter vergemakkelijking van de daadwerkelijke uitoefening van het recht van vestiging zullen verdere maatregelen nodig zijn” (*Publ.E.G.*, 26 maart 1977, nr. L. 78/17).

„De Lid-Staten moeten binnen twee jaar na kennisgeving van deze richtlijn de maatregelen treffen die nodig zijn om aan deze richtlijn te voldoen” (Art. 8 van de richtlijn van 22 maart 1977).

Artikel 5 van de richtlijn luidt: „Voor het uitoefenen van de werkzaamheden betreffende de vertegenwoordiging en de verdediging van een cliënt in rechte kan een Lid-Staat een (in een andere Lid-Staat ingeschreven) advocaat de verplichting opleggen ... samen te werken met een advocaat die bij het betrokken gerecht praktijk uitoefent en die in voorkomend geval verantwoordelijk is tegenover dat gerecht of met een „avoué” of „procuratore” die bij dat gerecht praktijk uitoefent”. (Betreffende deze richtlijn lezen men de studie van stafhouder A. BRUNOIS, „*Le barreau et la libération des prestations de services et des établissements, dans les Communautés Européennes*”, in *R.Trim.Dr.Eur.*, 1977, 397 e.v.)

Deze richtlijn is gegrondvest op de artikelen 52, 54, 57 en 66 van het Verdrag van Rome waaruit moet afgeleid worden dat de staatsburgers van de tien Lid-Staten het recht hebben om, in elk van die Staten, het beroep van advocaat uit te oefenen, zoals de staatsburgers van de Staat dat mogen (zie *Arr.H.v.J.*, 21 juni 1974, zaak 2/74).

Ingevolge de Benelux-Overeenkomst van 12 december 1968 betreffende de uitoefening van de advocatuur mogen de advocaten, ingeschreven bij de balie van één van de Overeenkomstsluitende Staten zaken pleiten voor de rechtsprekende instanties van een andere Overeenkomstsluitende Staat, mits zij bepaalde voorwaarden naleven „en wel met dezelfde voorrechten en dezelfde verplichtingen als de advocaat die hen bijstaat”.

Moeten die bepalingen van het gemeenschapsrecht — die van het Verdrag van Rome en die van de bewuste richtlijn — ook worden nageleefd door Lid-Staten zoals de Benelux-landen, wanneer deze onder elkaar een verdrag sluiten, zoals een verdrag tot instelling van een gemeenschappelijk rechtscollege?

Zouden de autoriteiten en meer bepaald de hoven en rechtbanken een bepaling van Benelux-recht moeten laten wijken voor een strijdige bepaling van het gemeenschapsrecht? Ik meen dat het antwoord niet anders dan bevestigend kan luiden.

Het Benelux-Gerechtshof zou misschien te dien aanzien voor een beslissing gesteld kunnen worden. Oordelen of een „gemeenschappelijke rechtsregel” (van Benelux) al dan niet „voorrang” heeft op een andere norm en omgekeerd is „uitleg” geven in de zin van artikel 6 van het Verdrag van 31 maart 1965. Dit probleem werd behandeld in de nummers 82 en v. Het Beneluxhof moet overigens artikel 12-5 van het Verdrag van 31 maart 1965 toepassen en bijgevolg „uitleggen”.

Dit Verdrag is jonger dan het Verdrag van Rome en de Hoge Verdragsluitende Partijen, die immers Lid-Staten van de Europese Economische Gemeenschap waren, mochten van het Verdrag van Rome niet afwijken. Was het Verdrag van 31 maart 1965 tot stand gekomen vóór het Verdrag tot instelling van de Europese Economische Gemeenschap, dan zouden de Hoge Verdragsluitende Partijen door het tweede verdrag bewust afgeweken zijn van het eerste. Aangezien dezelfde Partijen het tweede Verdrag (dat van Rome) zouden gesloten, bekrachtigd en in hun positief recht ingevoerd hebben, zouden ze immers in dat positief recht een rechtsregel ingebracht hebben die in strijd was met een rechtsregel uit het Benelux-Verdrag. (Betreffende de „conflicten” tussen bepalingen van Europese verdragen of het secundair gemeenschapsrecht enerzijds en bepalingen van

andere internationale verdragen of van het internationaal recht in het algemeen anderzijds: zie boven, nr. 89 tot 99).

We onderstrepen nog even dat, vermits het gemeenschapsrecht elk der Lid-Staten verbiedt in hun wetgeving bepalingen te handhaven — of het voortduren van hun uitwerking te erkennen — die in strijd zijn met dat recht, die Lid-Staten dat verbod niet zouden kunnen omzeilen door met twee of drie, een andersluidende internationale overeenkomst te sluiten.

Daar de hoven en rechtbanken van alle Lid-Staten verplicht zijn de bepalingen van hun nationaal recht die in strijd zijn met het gemeenschapsrecht — meer bepaald met de artikelen 52, 54, 57 en 66 van het eerste Verdrag van Rome en met de bepalingen van de richtlijn van 22 maart 1977 — buiten toepassing te laten, geldt dit uiteraard ook voor de bepalingen van een verdrag, tussen enkele Lid-Staten gesloten, waardoor zij een gemeenschappelijk rechtscollege instellen, en die ook in strijd zouden zijn met het gemeenschapsrecht.

Indien het probleem van de overeenstemming van artikel 12-5 van het Benelux-Verdrag van 31 maart 1965 met de voormelde bepalingen van het gemeenschapsrecht ooit aan het Benelux-Gerechtshof zou worden voorgelegd, dan zou deze vraag van „uitleg”, „primaat of geen primaat van het gemeenschapsrecht over het Beneluxrecht, moeten onderworpen worden aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen. Maar het Beneluxhof zou hoogstwaarschijnlijk die vraag niet stellen aan het hoge Europese rechtscollege, daar het de voorrang van het gemeenschapsrecht spontaan zou erkennen.

De eventualiteit zal waarschijnlijk nooit voorkomen.

Het Hof zal immers normaliter steeds een lid van een balie van één der Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen aanvaarden. Er zal dus, normaal gesproken, geen beslissing over die kwestie genomen hoeven te worden opdat het Beneluxhof arrest zou kunnen wijzen en een opschorting van de uitspraak zal dus nutteloos zijn. Men kan zich echter wel indenken dat een lid van een balie van een land dat niet tot de Benelux behoort, zou eisen dat zijn „recht” tot „pleiten” erkend zou worden, ongeacht enige „aanvaarding” door het Hof.

Nauw verwant met dit probleem is de vraag, wie als een lid van een balie beschouwd kan worden.

Het antwoord op die vraag vinden we in de Europese richtlijn van 22 maart 1977. Haar artikel 1-2 luidt immers als volgt:

„Onder „advocaat” wordt verstaan eenieder die gerechtigd is zijn beroepswerkzaamheden uit te oefenen onder een der volgende benamingen:

- België: Avocat/Advocaat
- Denemarken: Advokat
- Duitse Bondsrepubliek: Rechtsanwalt
- Frankrijk: Avocat
- Ierland: — Barrister
— Solicitor
- Italië: Avvocato
- Luxemburg: Avocat-avoué
- Nederland: Advocaat
- Verenigd Koninkrijk: — Advocate
— Barrister
— Solicitor”.

Artikel 2 van diezelfde richtlijn preciseert:

„Voor de uitoefening van de in artikel 1, lid 1, bedoelde werkzaamheden, erkent elke Lid-Staat als advocaat iedere persoon, bedoeld in lid 2 van genoemd artikel.”

Om deze uiteenzetting in verband met artikel 12-5 van het Verdrag van 31 maart 1965 te besluiten, moge de wens uitgesproken worden, dat de drie Benelux-Staten dat artikel in

overeenstemming zouden brengen met het gemeenschapsrecht, bv. naar aanleiding van een protocol dat het Verdrag op andere punten zou aanvullen of wijzigen.

Dit artikel zou zonder meer kunnen bepalen dat de leden van de balies van de Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen rechtens als pleiter voor het Benelux-Gerechtshof mogen optreden.

Ofwel zou het, overeenkomstig het in de richtlijn van 22 maart 1977 bepaalde, kunnen preciseren dat de leden van de balies van de andere zeven Lid-Staten moeten handelen in overleg met een lid van een balie van één van de drie Lid-Staten van de Benelux.

§ 3. Openbaarheid van de terechtzittingen en van de uitspraak van het arrest

150 Het Verdrag bepaalt uitdrukkelijk dat het arrest wordt uitgesproken in openbare zitting (art. 12-6). Deze bepaling bedoelt alleen het arrest waarbij uitspraak wordt gedaan betreffende een vraag van uitleg. De beslissingen van de Kamer voor de procesvoering zijn dat niet; de openbaarheid zou in strijd zijn met hun aard zelve.

Niet alle rechters die deel uitmaakten van de zetel ter terechtzitting, bij de beraadslaging en bij de beslissing, moeten aanwezig zijn.

Het arrest wordt uitgesproken door de president of door een door hem gedelegeerd rechter, die aan de beraadslaging heeft deelgenomen. Een advocaat-generaal en een griffier zijn bij de uitspraak aanwezig (Reglement, art. 9-2). Deze bepaling is ingegeven door de aard van de samenstelling van het Beneluxhof en door de noodzaak, vertraging te vermijden.

Openbaarheid van de terechtzitting

151 Artikel 12-3 van het Verdrag bepaalt: „Het Hof kan echter gelegenheid geven tot in het openbaar te houden pleidooien...”. De openbaarheid is dus verplicht.

Artikel 12-1 van het Verdrag zegt ook: „De regels die van oudsher in acht worden genomen door de rechterlijke colleges zullen ook richtsnoer zijn bij de uitoefening door het Beneluxhof van zijn rechtsprekende taak”.

De openbaarheid van de terechtzittingen wordt „van oudsher” in acht genomen maar even traditioneel zijn de uitzonderingen die het bevelen van een terechtzitting met gesloten deuren om redenen van openbare orde of goede zeden mogelijk maken.

De vraag kan gesteld worden of het Hof ook het sluiten van de deuren zou mogen bevelen „ter bescherming van het privé-leven” overeenkomstig artikel 6 van de Europese Conventie ter bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, zoals trouwens uitdrukkelijk bepaald wordt in artikel 73 van het Reglement op de procesvoering, dat echter meer bepaald betrekking heeft op de procedure betreffende de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie of van de Benelux-Bureaus.

Het gaat hier zeker niet om een vóór de aanneming van het Verdrag van 31 maart 1965 „van oudsher” door de rechterlijke colleges van de drie landen in acht genomen regel. Maar gezegd moet worden, dat dit Verdrag niet

afwijkt en niet kan afwijken van de door artikel 6 van het Europees Verdrag aan de drie landen opgelegde regel (zie verder, nr. 271-274).

In het advies van de afdeling wetgeving van de Belgische Raad van State bij het wetsontwerp houdende goedkeuring van het Verdrag betreffende de instelling van het Benelux-Gerechtshof, zegde de Raad: „Het spreekt vanzelf dat de in artikel 12 van het Verdrag bedoelde procedureregels slechts zullen worden vastgelegd en toegepast met inachtneming van de bepalingen van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden” (*Gedr.St., Kamer*, 338 [1966-67] nr. 1, blz. 22).

Wat er ook van zij, het gaat hier om een probleem dat ongetwijfeld belang heeft voor de doctrine maar niet voor de praktijk.

Het zou al zeer uitzonderlijk zijn, dat in een procedure aangaande de uitleg die moet gegeven worden van een norm of een begrip, de sluiting der deuren bevolen zou moeten worden om redenen aan de openbare orde, aan de goede zeden of aan de bescherming van het privé-leven ontleend.

§ 4. De beraadslaging van het Hof

152 De regels, beginselen en bedenkingen die werden uiteengezet naar aanleiding van de schriftelijke behandeling, gelden uiteraard ook voor de beraadslagingen die op een mondelinge behandeling volgen (zie boven, nr. 140-143).

§ 5. Taalgebruik — Vertaling

153 Het Verdrag (art. 12-7 en 12-8), het Aanvullend Protocol van 18 april 1966 en het Reglement op de procesvoering (art. 19 en 26) bevatten hieromtrent verscheidene bepalingen.

De taal van de procesvoering, van de pleidooien en van de beslissingen van het Hof is die welke gebezigd werd voor de rechter of voor het College van Scheidsrechters die zich tot het Hof hebben gewend.

Wanneer nochtans de beslissing, houdende een vraag tot uitleg, in het Duits werd geveld, kan het Hof beslissen dat de procesvoering, de pleidooien en de uitspraken in het Nederlands of in het Frans zullen plaatsvinden.

Alle gedingstukken voor het Hof worden van het Nederlands in het Frans en van het Frans in het Nederlands vertaald. Verloopt de procesvoering in het Duits, dan worden alle gedingstukken voor het Hof in het Nederlands én in het Frans vertaald.

De advocaten en de andere tot de pleidooien voor het Hof toegelaten personen bezigen de taal van de procedure maar kunnen verlof krijgen zich van een andere officiële taal te bedienen (Nederlands of Frans).

Wanneer de beslissing om uitleg te vragen in het Duits is gesteld, kan er, met toestemming van het Hof, in het Nederlands, het Frans of het Duits gepleit worden.

De nationale wetgeving — meer bepaald de Belgische — op het gebruik der talen in gerechtszaken door de advocaten, is dus niet van toepassing voor het Hof.

Bij de pleitnota die moet ingediend worden bij de sluiting van de debatten of uiterlijk op de door het Hof vast te stellen datum, moet een vertaling — waarvoor degene die gepleit heeft moet zorgen — in de andere officiële taal gevoegd worden (een Nederlandse nota moet in het Frans, een Franse en in het Nederlands vertaald worden).

Wie in het Duits heeft gepleit, moet een Franse én een Nederlandse vertaling van zijn pleitnota deponeren.

Tijdens de mondelinge behandeling mogen de president, de rechters en de advocaat-generaal Frans of Nederlands spreken.

Zij mogen zich ook in het Nederlands of in het Frans uitdrukken wanneer de procesvoering in het Duits

verloopt of wanneer deze taal in een pleidooi wordt gebezigd.

De aan de griffie verbonden vertaaldienst zorgt tijdens de mondelinge behandeling voor een consecutieve of simultane vertaling in het Frans van al wat magistraten en pleiters in het Nederlands zeggen en in het Nederlands van al wat in het Frans wordt gezegd. Tussenkomen en pleidooien in het Duits worden in de andere twee talen vertaald.

§ 6. Conclusies van de advocaat-generaal — Taalgebruik

154 Deze conclusies worden in principe publiek en mondeling genomen tijdens de openbare terechtzitting, waarvan de datum werd vastgesteld door de president in overleg met de advocaat-generaal. Ze worden in de taal van de procesvoering voorgedragen en door de vertaaldienst van de griffie consecutief of simultaan vertaald.

Niets zou er zich tegen verzetten dat een advocaat-generaal in het Nederlands zou concluderen in een Franse zaak of in het Frans in een Nederlandse zaak: er wordt toch vertaald op de terechtzitting en ook de tekst van de conclusie wordt vertaald.

Rekening houdend met de samenstelling van het Hof en met de moeilijkheid, de magistraten die gewoonlijk te 's-Gravenhage, Luxemburg of Brussel zitting houden, vaak aan hun voornaamste bezigheden te onttrekken, bepaalt het Reglement op de procesvoering dat de conclusie ter zitting zal genomen worden „tenzij het Hof in overleg met de advocaat-generaal beslist dat de conclusie schriftelijk zal worden medegedeeld aan de leden van het Hof, aan partijen en aan de ministers van justitie, die, al naar gelang het geval een memorie, een memorie van antwoord of een schriftelijke uiteenzetting hebben ingediend”.

Deze schriftelijke uiteenzetting moet ook in principe in de taal van de procesvoering worden opgesteld maar zal, al naar het geval, in het Frans of in het Nederlands vertaald worden. We schrijven wel „in principe”, omdat de advocaat-generaal, zo hij de taal van de procesvoering (Nederlands of Frans) niet kent, zijn conclusie in de andere taal mag nemen.

Verloopt de procedure in het Duits, dan kunnen de mondelinge en schriftelijke conclusies in het Duits, het Frans of het Nederlandse voorgedragen worden; bij een Duitse conclusie hoort een consecutieve of simultane of schriftelijke vertaling in het Frans én in het Nederlands.

155 Hoewel, om de hierboven uiteengezette redenen, de conclusie mogelijk niet ter zitting wordt genomen en enkel schriftelijk wordt medegedeeld, ware het wenselijk dat dit de uitzondering zou blijven en alleen zou geschieden in zover het om de hierboven opgegeven redenen gewettigd blijkt.

Het stelsel dat door het Reglement op de procesvoering wordt opgebouwd op grond van het Verdrag houdt rekening met de „van oudsher” door de drie hoogste hoven in acht genomen regels; welnu, de magistraten van het Hof van Cassatie hechten aan de regel dat de conclusie op de terechtzitting wordt genomen.

156 Wordt de conclusie toch uitsluitend schriftelijk genomen, dient ze dan tegelijkertijd medegedeeld te worden, enerzijds, aan de partijen en aan de Ministers van Justitie en, anderzijds, aan de magistraten van het Hof die uitspraak moeten doen?

Vermits ze een mondelinge conclusie, in openbare zitting genomen, vervangt, ligt het voor de hand dat ze terzelfdertijd aan allen wordt medegedeeld.

HET BENELUX-GERECHTSHOF, UITSPRAAK DOENDE OP EEN VERZOEK OM UITLEG VAN HET COLLEGE VAN SCHEIDSRECHTERS

157 Een groot aantal problemen en vragen, behandeld in de voorgaande hoofdstukken, betreffen ook de betrekkingen tussen het College van Scheidsrechters en het Benelux-Gerechtshof en de procedure die volgt op een verzoek om uitleg, gedaan door dit College. We verwijzen dus naar wat voorafgaat.

Er werden overigens reeds enkele gegevens verstrekt in de nummers 25 tot 28, over de aard en de taken van het College van Scheidsrechters.

Het Reglement op de procesvoering (art. 15-1) bepaalt dat een afschrift van de beslissing van het College van Scheidsrechters om aan het Hof een verzoek om uitleg voor te leggen door de griffier van het Benelux-Gerechtshof verzonden wordt, niet aan de Ministers van Justitie, maar aan de Ministers van Buitenlandse Zaken en, bij voorkomend geval, aan het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie.

Het Reglement kon de mededeling aan de Ministers van Justitie van de drie landen — zoals in artikel 6-5 van het Verdrag bepaald is — niet opleggen, vermits deze te enenmale buiten het voor het College van Scheidsrechters dienende geschil staan, geschil dat aanleiding was tot het verzoek om uitleg.

Nochtans moet de mededeling aan de „partijen” voor het College voorgeschreven worden, vermits zij het recht hebben een memorie te deponeren die hun opinie omtrent de aan het Hof voorgelegde vraag om uitleg bevat.

Daar deze „partijen” de Staten zijn, is het normaal dat de mededeling aan de Ministers van Buitenlandse Zaken geschiedt.

158 Het laatste lid van artikel 15-1 van het Reglement bepaalt dat het afschrift ook moet worden verzonden aan de Minister van Buitenlandse Zaken van het derde land, dat geen partij is in het geschil. Deze bepaling werd, op uitdrukkelijk verzoek van het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie, door de algemene vergadering van het Beneluxhof toegevoegd.

Het Hof heeft er nochtans de nadruk op willen leggen (zie art. 15-1 *in fine* en art. 15-2 *in fine*), dat deze mededeling enkel en alleen gedaan wordt om het die derde Staat mogelijk te maken zich eventueel in het voor het College van Scheidsrechters dienende geding te voegen en dat die Staat pas toestemming zal krijgen om een memorie voor het Hof in te dienen nadat hij effectief is gevoegd of tussengekomen voor dat College, zoals bepaald in artikel 47 van het Verdrag van 3 februari 1958 tot instelling van de Benelux Economische Unie.

159 Vermits volgens artikel 52 van het Verdrag van 3 februari 1958, het Comité van Ministers het College van Scheidsrechters kan verzoeken, „advies uit te brengen nopens rechtsvragen met betrekking tot de bepalingen van dit Verdrag en van de overeenkomsten welke betrekking hebben op de doelstelling van dit Verdrag”, bepaalt artikel 15-1

van het Reglement op de procesvoering dat, wanneer het College waartoe men zich gewend heeft op zijn beurt het Benelux-Gerechtshof raadpleegt, een afschrift van die laatste beslissing zal gezonden worden aan het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie, meer bepaald aan de Minister die dit Comité voorziet.

GEZAG EN UITWERKING VAN DE ARRESTEN VAN HET HOF

160 De twistvraag in de doctrine nopens dit probleem, in communautair recht, is voldoende bekend. Gedurende de eerste tien jaar na de inwerkingtreding van de Verdragen van Rome, waren de grote meerderheid van de doctrine en vrijwel alle practici van mening dat de krachtens artikel 177 E.E.G.-verdrag door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen gewezen arresten, die betrekking hebben op de uitlegging van het Verdrag, van statuten en van handelingen, verricht door de instellingen van de Gemeenschap, of op de geldigheid van die handelingen, alleen die nationale rechters binden die uitspraak dienen te doen in het geding dat leidt tot het prejudicieel arrest van het Hof van Justitie en ook de partijen in dat geding. Er is geen bindende kracht *erga omnes* voor de andere rechtscolleges, de derden en dezelfde partijen in een ander geschil betrokken maar niettemin, is het volgens deze mening om reden van de noodzaak van de rechtszekerheid, moreel gezag van de arresten uitspraak doende inzake interpretatie en geldigheid, wenselijk dat alle rechtscolleges zich eraan onderwerpen.

Die mening gold ook voor de artikelen 41 E.G.K.S. en 150 E.G.A.

De jurisprudentie, zeker die van de hoogste Hoven, vervult in het positief recht van de Lid-Staten — meer bepaald van de oorspronkelijke leden — van de Europese Gemeenschappen een uiterst belangrijke rol, zonder dat het noodzakelijk werd geacht haar een dwingend gezag toe te kennen. Gezag, soepelheid en mogelijkheid van evolutie gaan aldus gepaard met bevordering van de rechtsbedeling.

Er werd dus algemeen aangenomen, dat het gezag van bedoelde arresten van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen gelijkaardig was aan dat van de vonnissen en arresten van de nationale rechtscolleges.

161 De laatste jaren echter hebben sommige auteurs, en zeker niet de geringste, de tegenovergestelde stelling verdedigd: in hun ogen hebben de arresten van het Hof van Justitie een absoluut gezag, *erga omnes*, zodat elk nationaal rechtscollege, bij elke beslissing die het dient te vellen, gebonden is door wat door het hoge Europese Hof voordien beslist werd, zowel wat de „geldigheid” als wat de „uitlegging” betreft en dus zelfs in een andere zaak (ik spreek bewust niet van het gezag „van het gewijsde”; zie *infra*).

Het is niet mogelijk hier de talloze auteurs op te sommen die deze kwestie hebben behandeld. Nochtans dient de merkwaardige conclusie van Advocaat-generaal WARNER geciteerd te worden, genomen voor het arrest van 13 oktober 1977, zaak 112/76 van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen. Deze eminente magistraat is van oordeel dat „alle rechtscolleges in de gehele Gemeenschap, met uitzondering van het Hof zelf, zijn gebonden aan de *ratio decidendi* van een arrest van het Hof”. Ook citeerde hij afdeling 3(1), (Part I General Provisions) van de „European Communities Act”, die dit probleem, wat het Verenigd Koninkrijk betreft, opgelost heeft vermits deze afdeling gezag *erga omnes* toekent aan de arresten van het Europees Hof in de volgende bewoordingen: „any question as to the meaning or effect of any of the Treaties, or as to the

validity, meaning or effect of any Community instrument, shall be treated as a question of law and, if not referred to the European Court, be for determination as such in accordance with the principle laid down by any relevant decision of the European Court”.

Bij deze stelling kan ik mij niet neerleggen en heb ik mij nooit kunnen neerleggen; ik zal dit verder nader toelichten.

Hier komen echter al dadelijk twee bedenkingen, omdat ze m.i. niet alleen een wetenschappelijk belang hebben maar ook een in wezen praktisch belang.

162 Er wordt vaak vergeten — vooral door wie geen praktijkervaring in de rechtsbedeling heeft — dat uitleggingsarresten van de hoogste nationale Hoven, hoewel ze geen bindend gezag hebben voor de andere hoven en rechtbanken die in andere zaken zitting houden (ik heb het hier natuurlijk niet over de nationale rechtscolleges die de regel van het „*stare decisis*” moeten naleven), gewoonlijk en veelal door hen gevolgd worden en aldus de nationale „jurisprudentie”, gaan vormen die, in feite, een gelijkaardig gezag heeft als de beslissingen die, in andere rechtsstelsels, waardoor de auteurs die ik bedoelde bewust of onbewust geïnspireerd zijn, in rechte, gezag hebben *erga omnes*. Er wordt bovendien vaak over het hoofd gezien dat de nationale hoven en rechtbanken, de hoogste Hoven inbegrepen, zich even gemakkelijk en even vanzelfsprekend neerleggen, en dit zowel in België als in Frankrijk, Nederland, of Luxemburg . . . , bij de arresten van uitlegging (of bij de arresten die over de „geldigheid” uitspraak doen), gewezen door het Hof van Justitie met toepassing van artikel 177 E.E.G., ook in andere zaken.

163 Welk belang heeft men er dan bij om te allen prijze aan ons positief recht een principe op te willen dringen dat de meeste leden van de Europese Gemeenschappen verwerpen: arresten die *erga omnes* gelden, werkelijke „arrêts de règlement”, die door artikel 5 van het Burgerlijk Wetboek (of artikel 6 van het Belgisch Gerechtelijk Wetboek) verboden zijn en waarvan we aldus gelukkig verlost waren?

164 In zijn merkwaardige conclusie, genomen voor het arrest van 13 oktober 1977, zaak 112/76, meent Advocaat-generaal WARNER een argument ten gunste van de stelling van de werking *erga omnes* — stelling die ook de zijne is — te vinden door de bepalingen in te roepen van het statuut van het Hof, die het voor alle Lid-Staten mogelijk maken bij dat Hof „tussen te komen”, door het indienen van een memorie en door een deelneming aan de mondelinge behandeling, wanneer een nationaal rechtscollege een vraag nopens een uitlegging of nopens geldigheid heeft voorgelegd. Hij schrijft: „Deze bepalingen zouden dan neerkomen op het gebruik van een plethamer om een noot te breken. Het komt mij voor dat op dit punt de bevestiging van *stare decisis* aan de orde komt”.

Dit beeld zal ongetwijfeld inslaan bij juristen die gevormd zijn in de school van de „Common Law” en van de „Equity” maar niet bij de andere. Voor deze laatste immers is de jurisprudentie, zeker die van de hoogste Hoven en derhalve ook van het Europese Hof, een zeer belangrijk en machtig fenomeen dat de rechtsbedeling door alle andere rechtscollege beïnvloedt. Ze heeft niet die dwingende en starre uitwerking die volgt uit het „*stare decisis*” maar niettemin wettigt zij ten volle de tussenkomst van alle Lid-Staten bij het Hof.

Het gezag *erga omnes*, dat dwingend is, legt daarenboven een vaak noodzakelijke evolutie lam, wat trouwens de reden is waarom het House of Lords in 1966 beslist heeft dat het in de toekomst niet meer gebonden zou zijn door zijn eigen „precedenten” (zie: *L'assouplissement de la règle du précédent judiciaire, la Chambre des Lords*, in *R.Dr.Int.Comp.*, 1966, 887 en *Weekly law Reports*, 1966, I, 1234).

Een dergelijk gezag zou het Hof van Justitie beletten om zijn „jurisprudentie”, soepel te wijzigen wanneer het van oordeel zou zijn zich voorheen vergist te hebben — geen enkel rechtscollege, hoe hoog ook, is onfeilbaar — of wanneer het meent beter geïnformeerd te zijn dan ten tijde van zijn eerste uitspraak. Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen is trouwens herhaaldelijk teruggekomen op een vroegere interpretatie, wat niet te verwonderen is bij een complex en nieuw recht als het gemeenschapsrecht.

165 We gaan nu over tot het onderzoek van het gezag der arresten van het Benelux-Gerechtshof.

Dezelfde controverse zou hier kunnen opduiken, maar zonder reden.

Het Verdrag van 31 maart 1965 en de memorie van toelichting hebben de knoop doorgehakt: de arresten van uitlegging hebben geen gezag *erga omnes*.

Artikel 7-2 bepaalt: „De nationale rechters die daarna in de zaak uitspraak doen, zijn gebonden aan de uitleg welke voortvloeit uit de door het Beneluxhof gedane uitspraak”. Het Verdrag duidt dus de rechtscolleges aan die gebonden zijn en de zaken waarin zij dit zijn. Het gezag reikt dus niet verder. Sprekend over het College van Scheidsrechters preciseerd artikel 11-4: „Het is gebonden door de uitleg welke voortvloeit uit de door het Beneluxhof gegeven beslissing”.

De memorie van toelichting luidt ongeveer hetzelfde: „De gevolgen der beslissing zullen beperkt blijven tot het bepaalde in het tweede lid: de nationale rechters die daarna in de zaak uitspraak doen zijn gebonden aan de door het Beneluxhof gegeven interpretatie” (vierde lid van de commentaar op artikel 7).

De memorie is nog duidelijker in de commentaar op artikel 6 van het Verdrag (elfde lid, *in fine*): „Dat opschorting kan worden nagelaten wanneer het twistpunt al eerder is beslecht in een ander geding, vindt zijn grond in de verwachting dat het Beneluxhof in de toekomst geen afwijkende uitspraak zal doen. Dit wil echter geenszins zeggen dat aan de uitspraken van het Hof, in navolging van de in de Angelsaksische landen geldende praktijk, het karakter van „bindend precedent” is toegedacht”.

166 Ten slotte merken we op dat, volgens artikel 6-4 van het Verdrag, de nationale rechtscolleges de vraag aan het Beneluxhof achterwege kunnen laten, indien ze zich kunnen verenigen met een reeds eerder door het Beneluxhof in een arrest betreffende een andere zaak of bij een advies op dezelfde vraag gegeven antwoord.

Niemand zal toch beweren dat een advies gezag *erga omnes* zou hebben.

167 De bepalingen van het Verdrag en de intentie van de opstellers zijn duidelijk en laten geen enkele twijfel bestaan.

Nochtans zouden de betreffende het Europees communautair recht ontwikkelde stellingen ondanks alles, wellicht toch aanhangers vinden m.b.t. de arresten van ons Benelux-Gerechtshof.

Zou ik, hoewel die stellingen door eminente juristen worden verdedigd, in dit verband de oude economische regel „slecht geld verjaagt goed geld” durven aanhalen?

Ik moet derhalve wel een paar woorden wijden aan het staven van mijn stelling — die trouwens door vele anderen wordt bijgetreden — nl. dat de met toepassing van artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A. (en ook met toepassing van artikel 41 E.G.K.S., wat de geldigheid betreft) door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen gewezen arresten, geen gezag *erga omnes* hebben.

We moeten de nadruk leggen op een zestal punten.

Eerste punt

168 Het begrip „gezag van het gewijsde” komt bij ons probleem niet te pas (zie dienaangaande de rede, uitgesproken door Eerste Advocaat-generaal MAHAUX ter gelegenheid van de plechtige openingszitting van het Hof van Cassatie op 1 september 1971, *R.W.*, 1971-72, 105 e.v. en *J.T.*, 1971, 581 e.v.). Het volstaat de begrippen „gezag” of „uitwerking” te gebruiken, gezag of uitwerking hetzij t.a.v. bepaalde rechters en bepaalde partijen, hetzij *erga omnes*. „Gezag” of „uitwerking” kan m.a.w. relatief zijn of *erga omnes* gelden.

Tweede punt

169 Vaak, maar ten onrechte, wordt gezegd dat het Hof van Justitie, met toepassing van de hierboven vermelde artikelen, een „authentieke” of „gezags-”interpretatie zou geven. Daarbij wordt gedacht aan de aldus genoemde interpretatie die de Wetgevende Macht, zeer uitzonderlijk, aan haar eigen wetten kan geven met toepassing van artikel 28 van de Belgische Grondwet dat bepaalt: „Alleen de wetgevende macht kan een authentieke uitlegging van de wetten geven” (gelijkaardige bepaling door de grondwetsherziening van 1980 in de grondwet ingelast wat de decreten van de gemeenschaps- en de gewestraden betreft).

In Frankrijk heeft men het „*référé législatif*” gekend — dat trouwens opgeheven werd door artikel 4 van het Burgerlijk Wetboek —; de rechter kon zich tot de wetgever wenden met de vraag zelf de zin en de draagwijdte van een bepaalde wettekst te preciseren, waarna hij het hem voorgelegde geschil kon beslechten. De Belgische Wet van 4 augustus 1832, opgeheven door de Wet van 7 juli 1865, had ook een *référé législatif* ingevoerd in verband met bepaalde procedures voor het Hof van cassatie.

De vermelde grondwetsbepaling en het *référé législatif* vormen de weergave van een zeer oud principe: „*eius est interpretari legem cuius est condere*”; hij die een regel, een norm uitgevaardigd heeft, moet zelf zijn bedoeling en dus de betekenis en draagwijdte van die regel of norm verduidelijken, zeker als de rechter niet in staat is dat zelf te doen. De interpretatie komt dus toe aan de auteur zelf van de regel of norm.

Een dergelijke interpretatie wordt noodzakelijk in de geïnterpreteerde regel geïntegreerd en heeft dezelfde uitwerking, dezelfde autoriteit als die regel.

Wanneer echter een andere macht of een andere autoriteit dan de Wetgevende Macht een wet „authentiek” zou willen interpreteren, dan kan er uiteraard geen sprake meer zijn van de toepassing van het adagium „*eius est interpretari legem cuius est condere*”. De aldus gegeven interpretatie kan nooit deel gaan uitmaken van de geïnterpreteerde regel of norm en dus ook niet dezelfde uitwerking hebben als die regel of norm, te weten, *erga omnes*.

Het Hof van Justitie legt niet „zijn” eigen norm uit, maar die van een „wetgever” die niet dezelfde autoriteit is als het Hof. ’s Hof’s interpretaties kunnen dus ook nooit het hier

bedoelde „gezag” of de hier bedoelde „autoriteit” hebben; ze kunnen niet geïncorporeerd worden in de geïnterpreteerde norm en derhalve ook geen terugwerkende kracht hebben. (In de „Common Law” landen is de uitwerking van de beslissingen van Hoven en rechtbanken verschillend van die in de andere landen, wat zijn reden heeft in de historische ontwikkeling van de rechtsprekende functie.)

Derde punt

170 Bepaalde auteurs hebben de mening uitgesproken, dat het arrest van het Europese Hof een „wet” is, d. w. z. een algemene en onpersoonlijke regel, uitgevaardigd door een daartoe bevoegde overheid.

Als een arrest van het Hof van Justitie in elke Lid-Staat als een „wet” beschouwd moet worden, dan gaat het niet meer om een probleem van Europees recht maar om een nationaal juridisch probleem dat enkel en alleen door de nationale rechtscolleges opgelost zou kunnen worden.

Het Belgische Hof van Cassatie heeft op 7 juni 1967 uitdrukkelijk beslist, dat de met toepassing van artikel 177 E.E.G. door het Hof van Justitie gewezen arresten geen „wetten” in de zin van het Belgisch recht zijn (*Pas.* 1967, I, 1193, *J.T.*, 1967, 459 en *R.Trim.Dr.Eur.*, 1967, 924 e.v., met de conclusie van de advocaat-generaal).

Als men het arrest met een „wet” van communautair recht wil gelijkstellen, moet er eerst uitgemaakt worden met welke „wet” er gelijkgesteld wordt: een bepaling van verdragen? Een bepaling van een verordening?

Als we even terugdenken aan de hierboven besproken „authentieke” of „gezags”-interpretatie, dan zou een arrest van het Hof de waarde hebben van een verdragsbepaling, van de bepaling van een verordening, van een richtlijn of zelfs van een aanbeveling, naar gelang het Hof uitleg zou geven nopens een bepaling van een verdrag, van een verordening, van een richtlijn of van een aanbeveling!

In dat geval zou dus een vraag over de „geldigheid” van de verordening, de richtlijn, de aanbeveling, waarin het arrest dan opgenomen zou worden, ontvankelijk zijn! Ieder oordeel voor zichzelf of dit alles nog redelijk is.

Vierde punt

171 Wie aanvaardt dat de interpretatieve arresten gezag *erga omnes* hebben, moet *ipso facto* aanvaarden dat de prejudiciële arresten, die oordelen over de geldigheid van de door de instellingen van de Gemeenschappen verrichte handelingen, met hetzelfde gezag bekleed zijn. (Bepaalde auteurs menen dat ook deze arresten gezag *erga omnes* hebben. Enkele van hen worden geciteerd in de *Droit communautaires*, *Nov.*, nr. 1001, blz. 360-361.)

Hoewel hij voorstander is van de stelling dat de arresten van het Hof, gewezen met toepassing van de artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.K.S., gezag *erga omnes* hebben, moet Advocaat-generaal WARNER in zijn hierboven aangehaalde conclusie toegeven dat door dergelijke werking toe te kennen aan de arresten die over de geldigheid uitspraak doen, „men immers het effect (zou) ontnemen aan de beperkingen in artikel 173 aangaande de termijn binnen welke en de personen door wie beroep krachtens dit artikel kan worden ingesteld”.

Vijfde punt

172 Advocaat-generaal WARNER, die betoogt dat de arresten van het Europees Hof werking *erga omnes* hebben, roept tot staving van zijn opinie in dat, indien die opinie niet gevolgd zou worden „... men ... zou moeten aannemen dat lagere rechterlijke instanties in de Lid-Staten de arresten van het Hof slechts als van richtingaanwijzend gezag mogen beschouwen en dus eventueel mogen negeren, terwijl de hoogste rechtscolleges — „waarvan de beslissingen volgens het nationale recht niet vatbaar zijn voor hogere voorziening” — dit niet mogen. Wanneer anderzijds deze gevolgtrekking wordt geaccepteerd, betekent dat dat alle rechters in de Lid-Staten in dit opzicht in dezelfde positie verkeren”.

De artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A. hebben echter bewust een onderscheid gemaakt tussen de hoogste en de andere nationale rechtscolleges. De uitspraken van de eerste scheppen de jurisprudentie terwijl de uitspraken van de andere rechtscolleges uiteraard een minder gewichtige rol hierbij spelen. Dat is ook de reden waarom eerstgenoemde rechtscolleges geen gemeenschapsnorm mogen „uitleggen” en ook niet mogen oordelen over de „geldigheid” van een door een instelling van de Gemeenschap verrichte handeling alvorens een beroep te hebben gedaan op het Europese Hof. Daarenboven kunnen de vonnissen en arresten van de andere rechtscolleges nog voorgelegd worden aan het hoogste nationale rechtcollege (hetzij door een voorziening o.m. door partijen zelf hetzij in het belang van de „wet” — dus ook van het gemeenschapsrecht — door een voorziening door de Procureur-generaal in dat Hof) en in dat geval zal dat rechtcollege verplicht zijn zich eventueel tot het Europese Hof te wenden. (In België in elk geval zijn de bepalingen van de Europese verdragen en de bepalingen van de verordeningen en richtlijnen uitgevaardigd door de gemeenschapsinstellingen, „wetten” waarvan schending een cassatieberoep wettigt. Zie desbetreffend het arrest van het Hof van Cassatie van 8 juni 1967 (*Arr.Cass.*, 1967, 1227, *Pas.*, 1967, I, 1193).)

Hier voegen we nog aan toe, dat de opperste hoven geenszins „geketend” zijn door voorheen door het Europese Hof in andere zaken gevelde arresten. Zij zijn immers niet aan het beginsel „*stare decisis*” onderworpen. De techniek is geheel anders. De hoogste hoven moeten een uitlegging of een uitspraak over de geldigheid vragen, indien er dienaangaande een probleem bestaat. Zij moeten zich geenszins neerleggen bij een vroegere beslissing van het Europese Hof. Zij zijn eenvoudig vrijgesteld van de verplichting zich tot dat Hof te wenden, indien ze zich neerleggen bij de vroegere jurisprudentie van het Hof en indien ze geen wijziging van die jurisprudentie beogen.

173 Soms meent men dat gezag *erga omnes* te moeten rechtvaardigen door het invoeren van noties die „in” zijn in Europese milieus maar die, m.i., niets bewijzen of rechtvaardigen: zo b.v. „het nuttig effect” of de „specificiteit” van de bepalingen van artikel 177 E.E.G. (zie VANDERSANDEN en BARAY, *Contentieux communautaire*, Brussel, 311 e.v., speciaal 313 en 315).

174 Het Hof heeft totnogtoe geen volledige uitspraak over de kwestie gedaan, tenzij wellicht in het arrest van 13 mei 1981, zaak 66/80, en het arrest van 13 mei 1981, zaak 66/80 (zie *infra*). Uit verscheidene arresten kan worden afgeleid wat volgt (zie o.m. *Arr.*

H.v.J., 27 maart 1963, zaken 28 tot 30/62; 2 december 1964, zaak 24/64; 9 december 1965, zaak 44/65):

a) als het Hof reeds uitspraak heeft gedaan in een andere zaak nopens de geldigheid van een handeling of de uitleg van een bepaling van communautair recht, moeten de door het laatste lid van de artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A. bedoelde nationale rechterlijke instanties zelf de vraag, indien ze voor hen rijst, niet opnieuw aan het Hof voorleggen ... maar ze mogen dat wel doen.

b) i) deze „vrijstelling” gaat vanzelfsprekend slechts op voor het geval het nationale rechtscollege de vroegere jurisprudentie van het Hof van Justitie aanvaardt en van plan is daarop te steunen voor het nemen van zijn beslissing, in zoverre dit natuurlijk nodig is. In dat geval, aldus het Hof, heeft een verzoek om een prejudiciële uitspraak geen reden van bestaan. Deze oplossing wordt ingegeven door het gezond verstand zelf.

ii) Is de nationale rechterlijke instantie echter van oordeel dat ze zich niet bij die vroegere jurisprudentie kan neerleggen, dan mag ze haar opinie aan het Europese Hof laten kennen en het Hof verzoeken de vraag opnieuw te onderzoeken en zodoende eventueel terug te komen op zijn vroegere stelling.

iii) De „vrijstelling” van raadpleging, gaat voor het nationale rechtscollege slechts op in zover het zich bij 's Hofs jurisprudentie neerlegt. Doet het dit niet, dan moet het de vraag opnieuw aan het Hof van Justitie voorleggen: een eenvoudige gezond rationele deductie.

Deze gevolgtrekking leidt tot de vaststelling dat de arresten van het Hof een „uitwerking”, een „gezag” hebben ten opzichte van alle nationale rechterlijke instanties, bedoeld in het laatste lid van de artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A. Deze uitwerking, dit gezag houden echter enkel in dat het die rechtscolleges „vrijstaat”, het Hof nog te raadplegen.

Wanneer het Hof verzocht wordt opnieuw uitspraak te doen over een kwestie die het reeds in een andere zaak heeft opgelost, zal het niet beslissen dat die vraag onontvankelijk is, wat het wél zou moeten doen indien zijn arresten een absoluut gezag, *erga omnes*, hadden.

Het verklaart integendeel de vraag toelaatbaar en gaat na of er wellicht nieuwe gronden of elementen aan het licht komen die het ertoe kunnen bewegen zijn vroegere jurisprudentie te wijzigen.

Daardoor erkent het dat het zelf niet gebonden is door zijn eigen arresten. Dit is trouwens een heilzaam standpunt.

In zijn bovenvermelde briljante conclusie vergelijkt Advocaat-generaal WARNER het „regime” van het House of Lords met dat van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen: „Een beslissing van *the House of Lords* is in het leerstuk van *stare decisis* bindend voor — en moet gevolgd worden door — alle andere rechtscolleges in het gehele Verenigd Koninkrijk (voor zover de geïnterpreteerde rechtsregel van toepassing is op het gehele Verenigd Koninkrijk), maar alleen *The House of Lords* kan in een volgende zaak de beslissing herzien en ervan afwijken”.

Maar enerzijds maakt het House of Lords deel uit van een rechterlijke organisatie waarin het „*stare decisis*” gemeen recht is, terwijl het Europese Hof boven een aantal nationale rechterlijke organisaties staat die geen van alle — behoudens twee — het „*stare decisis*” kennen dat immers uit historische omstandigheden, eigen aan Engeland ontstaan is.

Anderzijds willen de artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A. een dialoog tot stand brengen tussen nationale

rechterlijke instanties en het Europese Hof, eigen aan de communautaire rechtsorde, en die ertoe kan leiden dat initiatieven van die rechterlijke instanties een wijziging bewerkstelligen in de vroegere „jurisprudentie van het Europese Hof”, hetgeen moeilijk verenigbaar lijkt met de starheid van het „*stare decisis*”.

175 Het op 3 februari 1977 door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen gewezen arrest — zaak 52/76 — antwoordt op de volgende vraag, gesteld door een Italiaans rechtscollege: „Welk gevolg heeft de uitlegging van het Gemeenschapsrecht door het Hof van Justitie voor de rechter over de hoofdzaak: is deze in dezelfde mate gebonden aan hetgeen het Hof „verklaart voor recht”, als aan een uitspraak „het recht betreffende” van de *Corte di Cassazione*?”

In zijn antwoord beklemtoont het Hof vooreerst „dat het niet bevoegd is om, in het raam van artikel 177, dat nationale recht te interpreteren en de werking daarvan te beoordelen; dat het derhalve in dat raam, niet zou kunnen overgaan tot een vergelijking, van welke aard ook, tussen de uitwerking van beslissingen van de nationale rechtscolleges en die van zijn eigen beslissingen”.

Ten slotte beperkt het Hof er zich toe voor recht te zeggen: „Een prejudicieel arrest beoogt de oplossing van een rechtsvraag en bindt de nationale rechter wat betreft de interpretatie van de ter zake dienende communautaire bepalingen en handelingen.”

176 Volledigheidshalve dient hier het arrest van hetzelfde Hof van 10 juli 1980 — zaak 826/79 — vermeld te worden, dat de nadruk erop legt dat de interpretatie met toepassing van artikel 177 E.E.G. gegeven geldt voor de geïnterpreteerde bepaling vanaf haar inwerkingtreding (behalve in de uitzonderlijke gevallen zoals bepaald werd in het arrest van 8 april 1976 — zaak 43/75) en dat de nationale rechter derhalve deze interpretatie moet toepassen op juridische betrekkingen of toestanden die bestonden vóór het arrest dat de bepaling geïnterpreteerd heeft.

Het Hof geeft weliswaar aldus een uitwerking aan zijn interpretatieve arresten die gelijkaardig is aan die welke het gevolg is van een interpretatieve wet die noodzakelijk *erga omnes* geldt ... maar men mag niet uit het oog verliezen, enerzijds, dat een interpretatief arrest van het Hof niet zou kunnen gelijkgesteld worden met een interpretatieve wet (zie *supra*), en anderzijds, dat, alhoewel de arresten o.m. van het Hof van Cassatie van België, van de Hoge Raad der Nederlanden en van de „*Cour de cassation*” van Luxemburg ook aan de bepalingen die ze interpreteren een betekenis en een draagwijdte geven die diegene zijn welke zij, principieel, sinds hun inwerkingtreding hebben, zij nochtans geen bindende kracht, *erga omnes*, hebben.

176bis Op de duidelijke onderstaande vraag gesteld aan het Hof van Justitie: „Heeft de ongeldigheidsverklaring van een gemeenschapsverordening ingevolge artikel 177 van het Verdrag werking *erga omnes*, of is ze alleen bindend voor de rechter *a quo*? ...”, overwoog dat Hof in zijn arrest van 13 mei 1981 — zaak 66/80 — „Wanneer het Hof in het kader van artikel 177 een handeling van een der instellingen ongeldig moet verklaren, gelden naast de eis van een uniforme toepassing van het gemeenschapsrecht bijzonder dwingende eisen van rechtszekerheid. De aard zelf van een dergelijke verklaring brengt namelijk mee dat een nationale rechter de ongeldig verklaarde handeling niet zou kunnen toepassen zonder opnieuw ernstige onzekerheid te scheppen omtrent het toepasselijke gemeenschapsrecht. „Hieruit volgt dat een arrest van het Hof, waarbij krachtens 177 E.E.G.-Verdrag de ongeldigheid wordt vastgesteld van een handeling van een instelling, inzonderheid van een verordening van de Raad of de

Commissie, ofschoon het rechtstreeks alleen tot de verwijzende rechter is gericht, voor iedere andere rechter voldoende grond vormt om die handeling als ongeldig te beschouwen met het oog op een door hem te geven beslissing. Deze vaststelling doet echter geen afbreuk aan de bevoegdheid die artikel 177 E.E.G.-Verdrag aan de nationale rechterlijke instanties toekent: het staat aan hen te beoordelen of er belang bestaat bij het opnieuw opwerpen van een vraag die het Hof reeds heeft beslist, ingeval het Hof voordien de ongeldigheid van een handeling van een gemeenschapsinstelling heeft vastgesteld. Een dergelijk belang zou er met name kunnen zijn wanneer er nog twijfels zouden bestaan omtrent de redenen, de omvang en eventueel de gevolgen van de eerder vastgestelde ongeldigheid. In het tegengestelde geval zijn de nationale rechterlijke instanties volkomen gerechtigd, voor de hun voorgelegde zaken de consequenties te trekken uit een door het Hof in een geschil tussen andere partijen gewezen arrest tot ongeldigverklaring''.

Het Hof beklemtoont aldus terecht de noodzakelijkheid van de rechtszekerheid die echter ook vereist is in al de nationale rechtsstelsels en o.m. in het Nederlandse, Luxemburgse en Belgische. Doorgaans worden de uitspraken i.h.b. van de opperste nationale rechtscolleges over de „interpretatie'', de „geldigheid'' of de „wettigheid'' van een juridische norm of van een beschikking, door de andere gerechten, gevolgd wanneer zij zich over dezelfde vraag of probleem dienen uit te spreken om hun vonnissen en arresten in andere zaken of geschillen te kunnen wijzen. Deze uitspraken hebben nochtans geen werking *erga omnes* in die zin dat de andere rechtscolleges juridisch verplicht zouden zijn ze in aanmerking te nemen en met het gevolg dat hun vonnissen en arresten „onwettelijk'' zouden zijn ingeval zij dit niet zouden doen.

Het Hof van Justitie beslist geenszins, dat de op grond van artikel 177 E.E.G. gewezen arresten een werking *erga omnes* hebben, alhoewel de vraag uitdrukkelijk aan dat college was gesteld, maar beperkt zich ertoe te overwegen dat, „ofschoon het rechtstreeks alleen tot de verwijzende rechter is gericht, voor iedere andere rechter voldoende grond vormt om die handeling als ongeldig te beschouwen met het oog op een door hem te geven beslissing''.

Het bepaalt zich erbij vast te stellen, dat bedoelde arresten gelden als jurisprudentie, waarop het wenselijk is dat de rechtscolleges, in andere zaken, steunen om hun beslissing te nemen, zoals dat ten andere gebeurt in de rechtsstelsels van de meeste Lid-Staten en i.h.b. in Nederland, Luxemburg en België.

Het Hof preciseert overigens verder, dat het aan die andere rechtscolleges „staat ... te beoordelen of er belang bestaat bij het opnieuw opwerpen van een vraag die het Hof reeds heeft beslist''.

Een nationaal rechtscollege, als bedoeld door lid 2 van artikel 177 E.E.G., dat anders zou beslissen dan het Hof reeds gedaan heeft, zelfs indien het dat Hof niet eerst opnieuw geraadpleegd zou hebben, zou zich gewis op weinig aanbevelenswaardige wijze gedragen hebben, maar zou, om die enkele redenen niet in strijd komen met nationale of gemeenschapsrechtsregels.

Anders is het zoals hierboven werd aangestipt, wat de nationale rechtscolleges betreft die in het laatste lid van dit artikel 177 zijn bedoeld.

177 Een laatste element van onze uiteenzetting: Laten we veronderstellen dat de arresten van het Hof, uitgesproken met toepassing van de artikelen 41 E.G.K.S., 177 E.E.G. en 150 E.G.A., iedereen zouden binden, dus *erga omnes* zouden gelden; welke uitwerking zou dit „gezag'' dan hebben op de „wettigheid'' van beslissingen van de nationale rechtscolleges die zouden afwijken van de jurisprudentie van het Europese Hof?

We volgen een redenering die als een bewijs *ex absurdo* zou kunnen beschouwd worden.

Nemen wij aan, dat een Gerechtshof in Nederland, of een Hof van Beroep in België of in Luxemburg een arrest

inzake mededinging heeft gewezen, dat b. v. gesteund zou zijn op een interpretatie van artikel 85 E. E. G., en in strijd zou zijn met de zin en de draagwijdte die het Hof van Justitie, in een vroeger arrest, in een andere zaak gewezen, daaraan zou hebben gegeven.

Vermits dit laatste arrest — bij hypothese — uitwerking of gezag *erga omnes* zou hebben, — wat wij, als gezegd, betwisten —, zou het Hof van beroep een „onwettige” beslissing hebben genomen.

Die „onwettigheid” dient aanleiding te geven tot een cassatieberoep gevolgd door de vernietiging van de in hoger beroep geveldde beslissing. Wat zou nu de grondslag kunnen zijn van het cassatieberoep en de vernietiging? Een schending van de uit de artikelen 177 en 150 af te leiden regel, dat de aldaar bedoelde arresten een absoluut „gezag” zouden hebben, of van de regel, uit diezelfde bepalingen af te leiden, dat de arresten een „wet” van communautair recht zouden uitmaken, of nog, een schending van een regel die zou spruiten uit de bepalingen van een burgerlijk wetboek, uit die van een gerechtelijk wetboek of uit een algemeen rechtsbeginsel, en die aan deze arresten een absoluut „gezag van gewijsde” zou toekennen, of ten slotte, een schending van een communautair rechtsbeginsel dat aan de arresten absoluut gezag en absolute uitwerking zou verlenen?

Wanneer een dergelijk cassatieberoep, gesteund op de schending van een van die regels, wordt ingeleid, dan heeft het nationale hoogste Hof — Hoge Raad, Hof van Cassatie van België of van Luxemburg — het recht — de jurisprudentie van het Hof van Justitie kent dit toe (zie hierboven) — om, alvorens over het beroep te beslissen, aan het Europese Hof te vragen artikel 85 op nieuw te interpreteren met betrekking tot de bepaling die het voorwerp heeft uitgemaakt van het arrest van het Hof van beroep en te beslissen of het al dan niet bij zijn vroegere jurisprudentie blijft. Het hoogste Hof zou zeker aldus handelen, indien de „nieuwe” interpretatie van het Hof van beroep een nader onderzoek lijkt te verantwoorden.

Wij blijven op het gebied van de veronderstellingen: het Hof van Justitie komt terug op zijn eerste interpretatie en sluit zich aan bij de interpretatie van het Hof van Beroep.

Kan het hoogste Hof dan de beslissing van de rechter in hoger beroep nog vernietigen?

Op het ogenblik dat het uitspraak moet doen, bestaat er geen schending van een van de bovenvermelde regels meer door de rechter in hoger beroep. Die schending bestond echter wél voordien, nl. op het ogenblik dat het arrest in hoger beroep werd uitgesproken.

Er zou niet vernietigd kunnen worden — althans in België niet — zonder dat er verwezen wordt naar een ander Hof van Beroep.

Indien er zou vernietigd worden met verwijzing, dan zou de rechter naar wie de zaak verwezen werd niet anders kunnen dan dezelfde beslissing nemen als het eerste Hof van beroep — beslissing die vernietigd werd — dit op straffe zelf vernietigd te worden!

Heeft het arrest van het Hof van Justitie de waarde van een „interpretatieve wet”, dan is in elk geval geen cassatie mogelijk. (Hierboven werd reeds uiteengezet waarom het niet mogelijk is de arresten, gewezen met toepassing van de artikelen 177 E. E. G. en 150 E. G. A., te beschouwen als interpretatieve wetten en/of als wetten van authentieke interpretatie.)

Inderdaad, als het eerste arrest van het Hof van Justitie — arrest dat door het Hof van beroep niet werd gevolgd — de waarde heeft van een interpretatieve wet, dan heeft het tweede, waardoor het eerste gewijzigd wordt, die ook. Wegens het bestaan van dat tweede „wet-arrest”, zou het arrest van het Hof van beroep, met terugwerkende kracht, wettelijk worden!

Het valt dus wel op tot welke volstrekt onaanvaardbare gevolgen de stelling van het gezag *erga omnes* zou leiden. Dit lijkt mij een afdoende reden om ze te verwerpen.

178 Als er geen „absoluut gezag” aan de arresten van het Hof wordt toegekend, tast dit dan de coördinerings- en interpretatietaak van het Hof van Justitie in verband met het communautair recht aan? Hoegenaamd niet.

Wanneer een Hof van beroep zijn beslissing gesteund zou hebben op een communautaire norm, die het anders geïnterpreteerd zou hebben dan het Hof van Justitie dat voordien in een andere zaak gedaan had, dan zal het Hof van Cassatie vanzelfsprekend die beslissing vernietigen, ofwel na geoordeeld te hebben dat het niet nodig was het Hof van Justitie opnieuw te raadplegen, ofwel na van dit Hof als antwoord gekregen te hebben dat de vroegere jurisprudentie gehandhaafd bleef. Die cassatie — voor zover natuurlijk, alleszins in burgerlijke zaken, de ingeroepen middelen correct worden voorgedragen — zal niet steunen op schending van een van de hierboven besproken regels, die trouwens slechts als demonstratiemateriaal worden aangevoerd. Ze zal daarentegen eenvoudig op schending van een communautaire rechtsregel steunen (in het bovenvermelde voorbeeld; art. 85 E.E.G.) die, in elk geval in het Belgisch recht, een „wet” uitmaakt in de zin van de cassatieprocedure (*Arr. Cass.*, 8 juni 1967, *Pas.*, 1967, I, 1193 en de conclusie van de Advocaat-generaal, *J.T.*, 1967, 459 e.v.), een rechtsregel die het Hof van Beroep anders had geïnterpreteerd dan het Hof van Justitie voordien had gedaan: interpretatie van het Europees Hof die het Hof van Cassatie goedkeurt of heeft moeten goedkeuren op grond van de bijzondere bepalingen van het laatste lid van artikel 177 E.E.G.

Om zijn beslissing tot cassatie te rechtvaardigen hoeft het Hof van Cassatie er niet aan te herinneren dat het Hof van Justitie vroeger die en die interpretatie heeft gegeven, evenmin als het zijn eigen jurisprudentie zou moeten inroepen om de beslissing van een feitenrechter aanleg te vernietigen die een bepaalde norm anders zou uitgelegd hebben dan het Hof van Cassatie voordien zelf had gedaan. Er wordt eenvoudig vernietigd wegens schending van de norm.

GEEN RECHTSMIDDELEN TEGEN DE INTERPRETATIEVE ARRESTEN VAN HET BENELUX-GERECHTSHOF

179 Artikel 12-6 van het Verdrag bepaalt: „Tegen de beslissing staat generlei voorziening open”. De memorie van toelichting voegt eraan toe: „Tegen de beslissingen van het Hof staat generlei voorziening open: noch beroep, noch verzet, noch rekwes-civiel. Een andere regeling zou verdragingsmaneuvers in de hand kunnen werken. Deze uitsluiting is des te meer gerechtvaardigd aangezien de voorgeschreven wijze van behandeling der procedure voor het Hof erop gericht is zo veel mogelijk verrassingen te voorkomen”.

Men kan zich moeilijk voorstellen hoe tegen de arresten van het Hof ooit hoger beroep zou kunnen ingesteld worden. Hoger beroep bij enig nationaal rechtscollege zou uiteraard in tegenstrijd zijn met de aard en met de taak van het Benelux-Gerechtshof.

Geen enkele internationale of regionale rechterlijke instantie is voor dergelijk beroep bevoegd en aan het Benelux-Gerechtshof zou geen nieuwe bevoegdheid toegekend kunnen worden dan enkel door de drie Benelux-Staten.

Trouwens, aan wie zou dergelijk recht van hoger beroep toegekend moeten worden? Er zijn immers geen „partijen” voor het Benelux-Gerechtshof (zie hierboven).

Vermits er geen partijen zijn, is een recht van verzet ook niet denkbaar.

Het is trouwens geen vereiste dat er enig rechtssubject voor het Hof aanwezig zou zijn of aan de procesvoering deel zou hebben, opdat het Hof een arrest zou kunnen wijzen. De „partijen” voor de nationale rechter of voor het College van Scheidsrechters beschikken enkel over een mogelijkheid om hun mening te kennen te geven maar niet om een vordering in te stellen of een verweer te voeren.

Wat het rekwes-civiel betreft, is er geen enkele rechtvaardiging of geen enkele reden te zien, waarom het toelaatbaar zou zijn.

Derdenverzet is ook uitgesloten. Dit rechtsmiddel staat normaliter immers slechts open voor wie niet in de zaak stond, noch vertegenwoordigd was, noch was tussengekomen of gevoegd.

Wie derdenverzet wil aantekenen, moet kunnen aantonen dat de beslissing zijn belangen geschaad heeft.

Het zij herhaald dat wie „tussenkome” door het indienen van een memorie in de procesvoering voor het Benelux-Gerechtshof, geen „partij” voor dit Hof is. Behalve de partijen „voor de nationale rechter” en de Ministers van Justitie (de Ministers van Buitenlandse Zaken in de adviesprocedure of in de procedure die op een door het College van Scheidsrechters gestelde vraag volgt), mag er niemand „tussenkome”.

Het Hof beperkt er zich trouwens toe een rechtsregel uit te leggen: zijn beslissing kan derhalve geen rechten krenken.

Ten slotte: hoe kan een zaak op initiatief van een partij voor het Hof worden gebracht als de beslissing die het Hof moet wijzen, enkel kan genomen worden op verzoek van een nationaal rechtscollege, van een College van Scheidsrechters of op verzoek van een regering (adviesprocedure)?

De herziening is uiteraard onmogelijk, vermits haar bestaansreden normaal wordt ingegeven door het aan het licht komen van nieuwe feiten of van feiten die onbekend waren ten tijde van de beslissing. Indien er dergelijke feiten aan het licht mochten komen, dan moet men die doen gelden voor het nationale rechtscollege of voor het College van Scheidsrechters, althans indien dit volgens het nationale procesrecht of

volgens de voor het College van Scheidsrechters geldende procedure mogelijk is. Wettigen „nieuwe feiten” een nieuwe interpretatie van een gemeenschappelijke rechtsregel, dan zal eventueel een nieuwe vraag om uitleg aan het Benelux-Gerechtshof gesteld kunnen worden.

Een feitelijke wijziging impliceert vanzelfsprekend geen wijziging in de betekenis en de draagwijdte van een gemeenschappelijke rechtsregel maar interpretatieproblemen rijzen naar aanleiding van feiten, waarop de normen op een of andere wijze al dan niet toepasselijk kunnen zijn.

Nieuwe feiten kunnen dus *a n d e r e* of nieuwe interpretatieproblemen doen ontstaan die een nieuwe vraag om uitleg wettigen of zelfs noodzakelijk maken.

DE INTERPRETATIE VAN DE DOOR HET HOF GEWEZEN ARRESTEN INZAKE UITLEG VAN GEMEENSCHAPPELIJKE RECHTSREGELS

180 De nationale rechtsstelsels evenals de op de internationale of regionale rechts-colleges betrekking hebbende regels maken het mogelijk dat een rechtscollege dat een beslissing heeft gevelde, deze nadien kan interpreteren als ze duister of dubbelzinnig is of nog, dat het zijn verschrijvingen of misrekeningen kan verbeteren.

Degenen die zich bezighouden met het communautair recht hebben zich afgevraagd of de arresten van het Hof van Justitie, en meer bepaald de met toepassing van de artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A. gevelde, „handelingen van de instellingen” zijn in de zin van die artikelen, en of ze bijgevolg het voorwerp kunnen uitmaken van een met toepassing van diezelfde artikelen door een nationale rechterlijke instantie gestelde vraag tot uitlegging.

Deze vraag wordt gewoonlijk negatief beantwoord om redenen die mij gegrond lijken. Die redenen zijn de volgende (In zijn conclusie vóór het arrest van 13 juli 1978, zaak 8/78, acht Advocaat-generaal WARNER deze vraag „verrassend”. Cfr. echter, in verband met de niet ontvankelijk verklaarde vraag, het arrest van de eerste kamer van het Europese Hof d.d. 16 maart 1978, in de zaak 135/77. Raadpl. ook de overwegingen van het arrest van 14 juni 1980, zaak 130/79):

a) een nationale rechterlijke instantie moet geen interpretatie vragen van een arrest dat het Hof in een andere zaak gewezen heeft, vermits het niet door dat arrest gebonden is (zie boven, nr. 160-178).

Indien voor zulk rechtscollege een probleem van interpretatie van communautair recht rijst, dan zal het eenvoudigweg aan het Hof van Justitie vragen om desbetreffend een interpretatief en prejudicieel arrest te wijzen, met toepassing van de artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A.

b) De arresten van het Europese Hof kunnen niet beschouwd worden als „handelingen van de instellingen” in de zin van de genoemde artikelen 177 E.E.G. en 150 E.G.A., handelingen die vatbaar zijn voor interpretatie met toepassing van die artikelen, vermits er een speciale procedure bestaat om die arresten te interpreteren, die van artikel 40 van het Statuut van het Hof en van artikel 102 van het Reglement voor de procesvoering.

181 Wat het Benelux-Gerechtshof betreft, is de vraag gemakkelijk te beantwoorden. Dit Hof is slechts bevoegd om gemeenschappelijke rechtsregels uit te leggen. Een arrest van dit Hof is natuurlijk geen „gemeenschappelijke rechtsregel”.

Geen enkele bepaling in enig verdrag of reglement bevat ook maar het geringste waardoor het Hof uitdrukkelijk de mogelijkheid krijgt om op verzoek een gewezen arrest nader te verduidelijken als het duister of dubbelzinnig zou zijn of om het te verbeteren als daarin een verschrijving of een misrekening zou voorkomen.

Het stilzwijgen van de teksten betekent echter geenszins, dat het Hof niet zou kunnen verduidelijken of verbeteren. Alle rechtsregels zijn immers niet uitsluitend in teksten en

meer bepaald in de verdragen, protocollen, overeenkomsten en reglementen vervat. Ook de rechtsbeginselen — ongeschreven regels —, ingegeven door de aard zelf van de rechtsbedeling en ook, laten we dat niet vergeten, door het gezond verstand, zijn rechtsregels.

Het Benelux-Gerechtshof moet een duister of dubbelzinnig arrest kunnen verduidelijken en een materiële vergissing kunnen rechtzetten.

Maar op wiens verzoek? Uitsluitend op verzoek van het nationale rechtscollege of van het College van Scheidsrechters dat oorspronkelijk gevraagd had het te verduidelijken of te verbeteren prejudicieel arrest te wijzen (uitsluitend ook op verzoek van de regering die om een advies had verzocht).

Het zou ondenkbaar zijn dat een „partij” in het voor het nationale rechtscollege of voor het College van Scheidsrechters aanhangige geschil zich tot het Hof zou kunnen wenden in verband met een arrest, dat enkel kon uitgesproken worden ingevolge een verzoek van dat rechtscollege of dat College van Scheidsrechters, zonder dat enige partij bij machte is die vraag te wijzigen, aan te vullen of te preciseren. Indien er dus grond is tot interpretatie of rectificatie, dan zal die enkel gevraagd kunnen worden door het college dat zich oorspronkelijk tot het Hof had gewend.

TITEL III

**DE DOOR HET BENELUX-GERECHTSHOF GEGEVEN ADVIEZEN
VERDRAG VAN 31 MAART 1965, ARTIKEL 10**

182 In de nummers 29 tot 31 werden de adviezen die het Benelux-Gerechtshof met toepassing van artikel 10 van het Verdrag van 31 maart 1965 dient te geven reeds enigermate behandeld.

De procesvoering betreffende deze adviezen is in principe dezelfde als die welke betrekking heeft op de „jurisdictionele” bevoegdheid van het Hof, d.w.z. de bevoegdheid tot uitleg van een gemeenschappelijke rechtsregel op verzoek van een nationaal rechtscollege of van het College van Scheidsrechters. Artikel 18 van het Reglement op de procesvoering bepaalt trouwens: „De bepalingen van de artikelen 4 tot en met 13 van Hoofdstuk 1 van deze Titel (d.w.z. titel 1, die de uitleg van de gemeenschappelijke rechtsregels betreft) zijn, behalve voor zover het de memories van antwoord betreft, van overeenkomstige toepassing op de in dit Hoofdstuk bedoelde rechtspleging en adviezen”, „dit hoofdstuk” zijnde hoofdstuk III van het Reglement, „Van de adviserende taak van het Hof”.

Ook hier wordt een onderscheid gemaakt tussen de schriftelijke en de mondelinge behandeling. De eerste is verplicht, de tweede heeft alleen plaats indien het Hof dit oplegt.

183 Algemeen gesproken kunnen we de volgende bijzonderheden in de procedure vermelden:

1. Een afschrift van de door een regering gestelde vraag tot advies wordt aan de Ministers van Buitenlandse Zaken van de andere twee regeringen gezonden, onder mededeling dat zij binnen de door de president vastgestelde en eventueel door hem te verlengen termijn, een memorie ter griffie kunnen indienen.

2. Binnen een maand na indiening van het verzoek laat de griffier rechtstreeks in het officiële publikatieblad van elk der drie landen (d.i. voor België: het *Belgisch Staatsblad*; voor Nederland: de *Staatscourant*; voor Luxemburg: het *Mémorial B*) een bericht opnemen waarin een beknopte samenvatting van de inhoud van bedoeld verzoek wordt gegeven.

Het is niet zonder belang eraan te herinneren dat artikel 66 van het statuut van het Internationaal Hof van Justitie een gelijkaardige adviserende procedure mogelijk maakt (San Francisco, 26 juni 1946). Dit artikel bepaalt: „1. Le greffier notifie immédiatement la requête demandant l'avis consultatif à tous les Etats admis à ester en justice devant la cour. 2. En outre, à tout Etat admis à ester devant la cour et à toute organisation internationale jugés, par la cour ou par le président si elle ne siège pas, susceptibles de fournir des renseignements sur la question, le greffier fait connaître, par communication spéciale et directe, que la cour est disposée à recevoir des exposés oraux au cours d'une audience publique tenue à cet effet. 3. Si un de ces Etats, n'ayant pas été l'objet de la communication spéciale visée au § 2 du présent article, exprime le désir de soumettre un exposé écrit ou d'être entendu, la cour statue. 4. Les Etats ou organisations qui ont présenté des exposés écrits ou oraux sont admis à discuter les exposés faits par d'autres Etats et organisations dans les formes, mesures et délais fixés, dans chaque cas d'espèce, par la cour ou, si elle ne siège pas, par le président. A cet effet, le greffier communique, en temps voulu, les exposés écrits aux Etats ou organisations qui en ont eux-mêmes présenté”.

3. Deze publikatie heeft speciaal tot doel, alle rechtssubjecten die betrokken zouden zijn bij een rechtsgeding waarin dezelfde kwestie aan de orde is, ervan te verwittigen dat zij het recht hebben voor het Hof tussen te komen door, binnen één maand na de publikatie, in het officiële publikatieblad van het land waar het rechtscollege, de

scheidsrechter of het College van Scheidsrechters, waarbij de kwestie aanhangig is, zitting heeft, ter griffie een memorie met hun beschouwingen in te dienen.

4. Deze memories (zowel de *sub* 1. als de *sub* 3. bedoelde) worden door de griffier niet medegedeeld, zoals dat wél het geval is bij de z.g. „jurisdictionele” procedure. Alle „partijen” die een memorie hebben ingediend evenals de regeringen, kunnen echter ter griffie kennis nemen van de ingediende memories. Ze kunnen er ook een afschrift van vragen.

5. Er mogen geen memories van antwoord worden ingediend.

6. Hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van een regering of van een „partij” die een memorie heeft ingediend, beslist het Hof of de schriftelijke behandeling door een mondelinge behandeling zal worden gevolgd of niet.

Alleen de regeringen en de „partijen” die een memorie hebben ingediend, kunnen „tussenkomen” in de mondelinge behandeling, bij monde van een advocaat of van een ander door het Hof toegelaten persoon.

7. Het Hof, of de Kamer voor de procesvoering (zie boven, nr. 110-112) kan beslissen dat het advies pas gegeven zal worden nadat een nationaal rechtscollege of een scheidsrechter bij wie een zelfde interpretatiekwestie aan de orde is als die welke het voorwerp uitmaakt van het regeringsverzoek, uitspraak zal gedaan hebben.

Die beslissing kan vóór of na de mondelinge behandeling genomen worden. Het advies wordt, evenals een interpretatief arrest, in openbare zitting uitgesproken (zie Reglement op de procesvoering, art. 18 en, speciaal art. 9).

184 Zowel een *advies* als een in een andere zaak vroeger uitgesproken arrest van het Benelux-Gerechtshof, ontslaat de nationale rechtscolleges die, in principe, het Hof zouden moeten raadplegen nopens een interpretatieprobleem dat voor hen rijst, van de verplichting die vraag aan het Hof voor te leggen, als ze zich met de door het Hof gegeven oplossing verenigen (Verdrag, artikel 6-4 *in fine*).

TITEL IV

DE AMBTENARENRECHTSPRAAK

HOOFDSTUK I

AMBTENAREN EN ANDERE PERSONEN DIE EEN GESCHIL VOOR HET BENELUX-GERECHTSHOF KUNNEN BRENGEN — AARD VAN HET GESCHIL

AFDELING I

AMBTENAREN EN ANDERE PERSONEN DIE EEN GESCHIL VOOR HET HOF KUNNEN BRENGEN

185 Die ambtenaren en andere personen worden door twee protocollen aangeduid:

1. het op 29 april 1969 te 's-Gravenhage ondertekende Aanvullend Protocol bij het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof, inzake de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie;
2. het op 11 mei 1974 te Brussel ondertekende Protocol betreffende de rechtsbescherming van de personen in dienst van het Benelux-Merkenbureau en het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen.

186 Wie zijn die ambtenaren en personen?

Volgens het eerste protocol: de secretaris-generaal, de adjunct-secretarissen-generaal, gewezen secretarissen-generaal en adjunct-secretarissen-generaal, alle andere personen die in dienst zijn of in dienst geweest zijn van de Benelux Economische Unie, de weduwen en wezen van al deze ambtenaren of gewezen ambtenaren.

Volgens het tweede protocol: de directeur en de adjunct-directeur van elk van de twee Benelux-Bureaus, de gewezen directeurs en adjunct-directeurs, alle andere personen die in dienst zijn of in dienst geweest zijn van die Bureaus, de weduwen en wezen van deze „ambtenaren” of gewezen „ambtenaren”.

AFDELING II

AARD VAN DE GESCHILLEN DIE VOOR HET BENELUX-GERECHTSHOF GEBRACHT KUNNEN WORDEN

187 Deze geschillen verschillen naar gelang van de hoedanigheid van de in nr. 186 bedoelde personen.

„Personeel” en gewezen personeel van de Benelux Economisch Unie en hun weduwen of wezen

a. De secretaris-generaal, de adjunct-secretarissen-generaal, de gewezen secretarissen-generaal en adjunct-secretarissen-generaal kunnen een beroep instellen tegen algemene of individuele beschikkingen van het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie, die betrekking hebben: 1. op hun bezoldiging, pensioenen of andere sociale voorzieningen, 2. op hun op non-activiteitstelling op grond van ziekten of gebreken, 3. op pensionering op grond van lichamelijke ongeschiktheid, 4. op het recht op pensioen of op andere sociale voorzieningen van hun weduwen of wezen.

Het Comité van Ministers kan bij beschikking bepalen dat de personen, die een leidende functie uitoefenen of uitgeoefend hebben bij instellingen van de Unie kunnen geplaatst worden onder het „regime” der beroepen die gelden voor de secretaris-generaal en diens adjuncten (artikel 4 van het Protocol) (regime dat hierboven werd uiteengezet).

b. Andere personen die in dienst van de Unie zijn of geweest zijn, kunnen een beroep instellen tegen de besluiten van algemene strekking, dan wel betrekking hebbend op afzonderlijke gevallen, van een orgaan van de Unie inzake: 1. hun bezoldiging, pensioenen of andere sociale voorzieningen, 2. het pensioen of andere sociale voorzieningen van hun weduwen of wezen, 3. de hun opgelegde disciplinaire maatregelen, zwaarder dan een schriftelijke berisping, 4. maatregelen van schorsing, op non-activiteitstelling, definitieve beëindiging van de ambtsvervulling en 5. in het algemeen, elk besluit, dat hun rechtspositie raakt (vanzelfsprekend met betrekking tot de Benelux Economische Unie).

c. De weduwe en de wezen van de onder a. en b. bedoelde personen kunnen een beroep instellen tegen de besluiten, van algemene strekking dan wel betrekking hebbend op afzonderlijke gevallen, van een orgaan van de Unie, betreffende hun pensioenen of andere sociale voorzieningen.

„Personeel” van het Benelux-Merkenbureau en van het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen

a. De directeur en de gewezen directeurs van een dezer Bureaus kunnen het beroep instellen dat ook openstaat voor de secretaris-generaal en de adjunct-secretarissen-generaal van de Unie. Hier gaat het dan natuurlijk niet om een beroep tegen de algemene of individuele beschikkingen van het Comité van Ministers maar om die van de Raad van Bestuur van die Bureaus.

De Raad van Bestuur kan de adjunct-directeur en de gewezen adjunct-directeurs onderwerpen aan het „regime” van de beroepen die voor de directeur openstaan.

b. De andere „personen” dan de onder a. bedoelde, die in dienst van een Bureau zijn of geweest zijn, kunnen een beroep instellen tegen de algemene of individuele beschikkingen van de Raad van Bestuur of van de directeur van een Bureau inzake: 1. hun bezoldiging, pensioenen of andere sociale voorzieningen, 2. het pensioen of andere sociale voorzieningen van hun weduwen of wezen, 3. de hun opgelegde disciplinaire maatregelen, zwaarder dan een schriftelijke berisping, 4. maatregelen van schorsing,

op non-activiteitstelling, definitieve beëindiging van de ambtsvervulling en, in het algemeen, inzake elk besluit dat hun rechtspositie raakt.

c. De weduwen en de wezen van de onder a. en b. bedoelde personen kunnen een beroep instellen tegen de besluiten, van algemene strekking dan wel betrekking hebbend op afzonderlijke gevallen van de Raad van Bestuur of van de Directeur van een Bureau, betreffende hun pensioenen of andere sociale voorzieningen.

188 De geschillen die de ambtenaren — zowel van de Unie als van de Benelux-Bureaus — aan het Hof kunnen voorleggen, verschillen dus naar gelang die ambtenaren enerzijds zijn, de secretaris-generaal, de adjunct-secretarissen-generaal, de gewezen secretaris-generaal of adjunct-secretarissen-generaal van de Unie, hetzij directeur of gewezen directeurs van de Benelux-Bureaus zijn en anderzijds, alle andere personen die in dienst van de Economische Unie of van die Bureaus zijn of geweest zijn.

Eerstgenoemden (effectieve of gewezen secretarissen-generaal, adjunct-secretarissen-generaal, directeurs) kunnen het Hof geen geschillen voorleggen met betrekking tot disciplinaire maatregelen, maatregelen van schorsing, definitieve beëindiging van de ambtsvervulling en tot „elk besluit dat hun rechtspositie raakt”, wat de anderen wél kunnen.

Nochtans neemt het Hof ook kennis van het beroep, ingesteld door de directeur — en ongetwijfeld ook door de gewezen directeurs — tegen de besluiten van de Raad van Bestuur met betrekking tot schorsingen, op non-activiteitstelling en definitieve beëindiging van de ambtsvervulling. In die gevallen kan het Hof aan de verzoeker ten laste van het Bureau slechts „een naar billijkheid te bepalen vergoeding toekennen voor geleden nadeel” (Protocol van 11 mei 1974, art. 4, zie *infra*).

Het onderscheid in rechtsbescherming tussen de twee categorieën ambtenaren — zowel van de Unie als van de Bureaus — is vanzelfsprekend belangrijk. Van belang zijn derhalve ook de bepalingen van de artikelen 4 en 5 van het eerste en het tweede Protocol, waardoor het Comité van Ministers en de Raad van Bestuur, naar gelang van het geval, bij beschikking kunnen bepalen dat „de personen, die een leidende functie uitoefenen of uitgeoefend hebben bij instellingen van de Unie” of dat de adjunct-directeuren en de gewezen adjunct-directeuren van de Bureaus „voor de toepassing van het bepaalde in artikel 3 (van het eerste Protocol) en van artikel 3 (van het tweede Protocol) worden geacht te behoren tot de onder a. van artikel 3 (van het eerste Protocol) (of onder § 1, a van artikel 3 van het tweede Protocol) bedoelde personen”, wat wil zeggen dat zij aan hetzelfde stelsel van rechtsbescherming onderworpen worden als de secretaris-generaal en de adjunct-secretarissen-generaal.

189 Waarom dat verschillend stelsel van rechtsbescherming voor de onderscheiden categorieën ambtenaren?

De auteurs van het Protocol betreffende de ambtenaren van de Unie hebben een jurisdictionele voorziening van de secretarissen-generaal en de adjunct-secretarissen-generaal willen uitsluiten wat betreft de disciplinaire maatregelen, de maatregelen van schorsing, de op non-activiteitstelling om andere redenen dan ziekte of gebreken en alle definitieve beëindigingen van de ambtsvervulling en dit „met het oog op de bijzondere

aard van de door hen vervulde functie'' (Memorie van toelichting betreffende het eerste Protocol, hoofdstuk I, nr. 4). Wat betekent dat? De memorie van toelichting van het tweede Protocol (commentaar op artikel 4) verduidelijkt het: dit bijzondere stelsel, dat bepaalde voorzieningen uitsluit, wordt door de auteurs van de Protocollen gerechtvaardigd door de overweging dat de functie van secretaris-generaal en van adjunct-secretaris-generaal, „van politieke aard'' is.

Men kan aannemen dat deze hoge ambtenaren *ad nutum* moeten kunnen ontslagen worden, situatie die ook in het privaatrecht bestaat. Maar is het dan werkelijk nodig een beroep te doen op dat vage en onnauwkeurige begrip „politieke aard'', dat misbruikt wordt en waarmee men alle kanten op kan?

AFDELING III

GEVOLGEN VAN DE TOEPASSING VAN ARTIKEL 4 VAN HET EERSTE PROTOCOL EN VAN ARTIKEL 5 VAN HET TWEDE

190 Een beslissing van het Comité van Ministers waarbij een persoon „die een leidende functie uitoefent...'' (eerste Protocol, artikel 4) onder het rechtsbeschermingsstelsel van de secretarissen-generaal wordt gebracht — omdat hij „voor de toepassing van het bepaalde in art. 3 (wordt) geacht te behoren tot de onder a. van dat artikel bedoelde personen'' — kan voor die ambtenaar nadelig zijn vermits het hem van dan af niet meer mogelijk zal zijn bepaalde geschillen aan het Hof voor te leggen.

Een beslissing van de Raad van Bestuur waardoor de adjunct-directeur of de gewezen adjunct-directeur van de Benelux-Bureaus, voor de toepassing van artikel 3 van het tweede Protocol „worden geacht te behoren tot de onder § 1.a. van dat artikel bedoelde personen'' kan hetzelfde effect hebben.

Verschillende problemen staan ons voor de geest.

We zullen er enkele van vermelden en trachten elementen te verschaffen ter oplossing van die problemen die zich voordoen wanneer een dergelijke beslissing genomen wordt — naar gelang van het geval — door het Comité van Ministers of de Raad van Bestuur van een Bureau, na de beslissing, de handeling, het nalaten of de tekortkoming die het voorwerp uitmaakt van het beroep. Er bestaat helemaal geen probleem indien die beslissing, de handeling of dat nalaten van na de beslissing, bedoeld in de artikelen 4 en 5, dateert, tenzij evenwel de beschikking, die een wijziging zou aanbrengen in het rechtsbeschermingsstelsel, genomen zou worden juist om een beroep van de betreffende ambtenaar te verhinderen: in dat geval zou er immers sprake zijn van machtsafwendung.

a. Problemen aangaande de toelaatbaarheid der beroepen

191 Zoals hierna zal worden uiteengezet (in de hoofdstukken II en IV) moeten alle ambtenaren, behalve de effectieve en gewezen secretarissen-generaal, adjunct-secretarissen-generaal en directeurs van de Bureaus, een „intern beroep'' instellen, alvorens het geschil voor het Hof te kunnen brengen. De assimilatie door een beschikking van het Comité van Ministers of van de Raad van Bestuur van andere ambtenaren met het

jurisdictioneel stelsel van de secretarissen-generaal e.a., doet de volgende problemen rijzen.

1. Op het ogenblik dat de in de artikelen 4 of 5 (van het ene of het andere Protocol) bedoelde beschikking werd genomen, was er nog geen enkel beroep (meer bepaald, intern beroep) ingesteld.

De door de beschikking bedoelde ambtenaar kan wellicht geen intern beroep meer instellen. Dergelijk beroep lijkt onverenigbaar met zijn nieuw statuut en overigens, vermits nieuwe bevoegdheidsregels onmiddellijk van toepassing zijn — het gevolg van de beschikking is dat de bevoegdheid wordt gewijzigd — lijkt het intern beroep uitgesloten.

2. Op het ogenblik van de beschikking was er reeds een intern beroep ingesteld.

Wanneer de *sub* 1. uiteengezette twee redenen samen in aanmerking genomen worden, blijken die wel te leiden tot het verval van het intern beroep en bijgevolg tot het onttrekken van het geschil aan de Raadgevende Commissie en het in artikel 7 van het eerste Protocol bedoelde gezagsorgaan.

b. Problemen aangaande de omvang van het recht van beroep

192 Heeft de in artikel 4 van het eerste of artikel 5 van het tweede Protocol bedoelde beschikking tot gevolg dat aan een ambtenaar op wie ze betrekking heeft, het recht op beroep, dat hij voordien had, ontnomen wordt, b.v. wat een disciplinaire beslissing betreft?

Deze vraag moet m.i. klaarblijkelijk negatief beantwoord worden: het gaat hier inderdaad om een beslissing die voorafgaat aan het verkrijgen van een nieuwe kwaliteit die onder een ander rechtsbeschermingsstelsel valt. Om de *sub* a. 1 en 2 hierboven vermelde redenen, zal het beroep rechtstreeks bij het Benelux-Gerechthof moeten ingesteld worden, dus zonder intern beroep.

Indien deze oplossing niet zou aanvaard worden, lijkt het alleszins dat een beschikking, die met toepassing van artikel 4 of artikel 5 genomen zou worden *om de ambtenaar zijn recht van beroep te ontnemen*, vernietigbaar zou zijn wegens machtsafwendings.

c. Problemen aangaande de termijnen

193 Indien er op het ogenblik van de beschikking (artikel 4 of artikel 5) geen beroep ingesteld was, bestaat er geen probleem: de ambtenaar zal de termijn van rechtstreeks beroep bij het Hof, bepaald in artikel 28-1 van het Reglement op de procesvoering in acht moeten nemen.

Indien op dat ogenblik een intern beroep ingesteld was, dient de ambtenaar *niettemin* dezelfde termijn (art. 28-1) na te leven om een rechtstreeks beroep bij het Hof in te leiden.

Het Hof zou ongetwijfeld de termijn met een redelijke duur verlengen indien de ambtenaar, wegens de datum van de beschikking, in de onmogelijkheid zou geweest zijn om zijn beroep in die termijn in te stellen.

Wanneer een intern beroep voordien was ingeleid en de termijnen van beroep, bepaald in artikel 28-1 van het Reglement, verstreken zijn op het ogenblik van de beschikking, dan zal het Hof ongetwijfeld een nieuwe termijn toestaan, die ingaat vanaf de beschikking, getroffen met toepassing van artikel 4 (vanaf het ogenblik waarop de ambtenaar er kennis van gekregen heeft) en die lang genoeg zal zijn om het beroep te kunnen instellen, zonder evenwel twee maanden (bepaald in artikel 28-1) te kunnen overschrijden.

d. Aard van de beschikking, getroffen met toepassing van artikel 4 van het eerste Protocol en 5 van het tweede

194 Mogen het Comité van Ministers en de Raad van Bestuur van de Benelux-Bureaus op basis van de artikelen 4 en 5 van de twee Protocollen een algemene beschikking treffen of mogen ze slechts beschikken ten aanzien van één of meer nominatim vermelde ambtenaren?

Vermits die twee bepalingen (art. 4 en 5) de daarin bedoelde macht verlenen, rekening houdend met de aard van de functies, die vergelijkbaar zouden zijn met die van de secretarissen-generaal, adjunct-secretarissen-generaal en directeurs van de Bureaus en niet wegens de hoedanigheden of toestand van een bepaald ambtenaar, moet hieruit m.i. afgeleid worden dat de beschikking algemeen en onpersoonlijk moet zijn, dus verordenend, en niet persoonlijk en individueel.

In de Gemeenschappelijke memorie van toelichting bij het op 29 april 1969 ondertekende Protocol (B — Hoofdstuk I — 4) staat te lezen: „Het is mogelijk, dat in de toekomst personen in dienst van de Unie een met de Secretaris-generaal en de Adjunct-secretarissen-generaal enigermate vergelijkbare positie hebben, b.v. doordat zij hoofd zijn van een gemeenschappelijke dienst, die afhankelijk is van het Comité van Ministers of van een Ministeriële Werkgroep. Artikel 4 van het Protocol verleent het Comité van Ministers de bevoegdheid deze personen voor de omvang van de bij het Protocol voorziene rechtsbescherming gelijk te stellen met de Secretaris-generaal en de Adjunct-secretarissen-generaal. Voorts wordt ook aan de weduwen en wezen van de personen, die in dienst waren van de Unie, recht van beroep toegekend. Dit is beperkt tot besluiten betreffende hun pensioenen of andere sociale voorzieningen”.

Indien de functie waarop een op grond van die artikelen getroffen beschikking slaat opgeheven zou zijn, spreekt het vanzelf dat zij enkel en alleen voor de gewezen bekleders van die functie zou getroffen zijn. Maar wat kan het belang van dergelijke beschikking wel zijn?

BEROEP BIJ HET HOF WAAR AL DAN NIET EEN „INTERN” BEROEP MOET AAN VOORAFGAAN

195 Volgens artikel 7 van het eerste Protocol, dat door artikel 2 van het tweede Protocol van toepassing werd verklaard op de ambtenaren van de Bureaus, kunnen de ambtenaren en de andere personen buiten de secretarissen-generaal (effectieve of adjuncten, huidige of gewezen) en de directeuren en gewezen directeuren van de Bureaus, een beroep bij het Benelux-Gerechtshof slechts instellen „indien de aangevallen beslissing is genomen na een voorafgaand intern beroep bij het gezag dat de beslissing heeft genomen of geacht wordt te hebben genomen. Het intern beroep moet worden ingesteld binnen een maand na de dag waarop de belanghebbende kennis heeft genomen van de door hem bestreden beslissing”.

Volgens artikel 17 van het eerste Protocol, dat ook op de ambtenaren van de bureaus van toepassing is, wordt het beroep bij het Hof „ingesteld door indiening van een daartoe strekkend verzoekschrift bij de griffie van het Hof binnen twee maanden, nadat het aangevallen besluit aan de verzoeker is bekend geworden, of een afwijzende beschikking, overeenkomstig de bepalingen van Hoofdstuk III, geacht wordt te zijn genomen”. (In dat Hoofdstuk III gaat het over het „Uitblijven van de beslissing”) (Zie verder, nr. 198).

196 De vereisten voor de toelaatbaarheid van het beroep en de distincties die door het Protocol worden vastgelegd zijn ingewikkeld. De rechtzoekende zal er niet gemakkelijk zijn weg in vinden.

Het Hof zou ongetwijfeld, geval per geval, de nodige interpretatie kunnen geven — bij gebrek aan bepalingen van het Reglement op de procesvoering die „klarheid” brengen — en zodoende zou deze klarheid door de jurisprudentie worden geschapen. Maar na hoeveel jaren?

Heel wat ambtenaren zouden zich intussen reeds vergist kunnen hebben, gelet op de ingewikkelde bepalingen, voornamelijk van de artikelen 7, 11, 17 van het eerste Protocol (bepalingen die van toepassing zijn op het personeel van de Benelux-Bureaus).

De ontvankelijkheidsvereisten van de beroepen zouden ongetwijfeld door een nieuw protocol nader gepreciseerd kunnen worden. Maar vooraleer dergelijk aanvullend protocol in werking treedt, moet er wellicht minstens vijf jaar gewacht worden.

Het Hof heeft dan ook wijselijk geoordeeld dat het de ontvankelijkheidsvereisten van de beroepen vermag vast te stellen binnen de door artikel 26 van het eerste Protocol toegekende bevoegdheid.

In de loop van de besprekingen in de algemene vergadering van het Beneluxhof, is opgeworpen dat de ontvankelijkheidsvereisten van de beroepen zouden vallen buiten het raam van een Reglement op de procesvoering, waarop artikel 26 van het Protocol doelt.

Deze opwerping werd terecht terzijde geschoven. De regels betreffende het aanhangig maken bij de rechtscolleges maken wezenlijk deel uit van de nationale wetboeken van procesrecht.

Een Reglement op de procesvoering van het Hof moet voornamelijk op rechtszekerheid gericht zijn en moet de

rechtzoekenden tonen welke regels zij dienen na te leven om een geschil voor het Hof te kunnen brengen, dit teneinde onnodige, laattijdige of ontoelaatbare beroepen te vermijden.

197 Artikel 28 van het Reglement op de procesvoering omschrijft derhalve de ontvankelijkheidsvereisten van de beroepen en stelt vast wanneer een intern beroep al dan niet vereist is.

Laat ons dit artikel 28 kort bespreken.

I. De in art. 3-a) van het eerste Protocol en in art. 3-1a) van het tweede Protocol bedoelde personen kunnen rechtstreeks een beroep voor het Hof instellen

Deze beroepen betreffen hetzij een algemene of individuele beslissing hetzij „het uitblijven van de beslissing” betreffende een vraag die deze personen tot de bevoegde instelling zouden gericht hebben.

Het beroep tegen dergelijke beslissingen wordt ingesteld binnen twee maanden na de datum waarop de verzoekers kennis hebben gekregen van de door hen aangevallen beslissing.

Het beroep dat op het „uitblijven van de beslissing” betrekking heeft, wordt ingesteld binnen twee maanden nadat de termijn van drie maanden, eventueel met twee maanden verlengd, zoals bepaald in de artikelen 11 en 12 van het Protocol, verstreken is.

II. De personen, bedoeld in artikel 3-b) en c) en artikel 5 van het eerste Protocol en de personen, bedoeld in art. 3 § 1, b en c van het tweede

Zij kunnen een beroep bij het Beneluxhof pas instellen nadat het Gezag een beslissing heeft genomen op het voorafgaande interne beroep of geacht wordt dergelijke beslissing te hebben genomen.

a) Beroep van deze personen tegen een algemene of individuele beslissing

Het Gezag moet het advies van de Raadgevende Commissie nopens het interne beroep inwinnen.

Wordt dit nagelaten, dan kan de verzoeker zich rechtstreeks tot die Commissie wenden (zie Reglement op de procesvoering van de Raadgevende Commissie).

1. Wanneer het Gezag, na het uitgebrachte advies, over het interne beroep beslist, kan de verzoeker zijn bezwaar voor het Hof brengen. Hij moet dit doen binnen twee maanden nadat de beslissing van het Gezag over het interne beroep ter kennis van de verzoeker is gebracht.

2. Wanneer het Gezag, nadat de Raadgevende Commissie advies heeft uitgebracht, geen beslissing neemt, wordt het geacht afwijzend te hebben beschikt, indien drie maanden zijn verlopen — eventueel met twee maanden vermeerderd — (zie art. 11 en 12) na de kennisgeving van het advies.

Het beroep bij het Beneluxhof is toelaatbaar wanneer het wordt ingesteld binnen twee maanden nadat de drie maanden — eventueel met twee maanden verlengd — zijn verlopen waarvan in het vorig lid sprake is.

b) Beroep van deze personen wegens „uitblijven van de beslissing”

Indien het Gezag de Raadgevende Commissie niet raadpleegt, dan kan de verzoeker zich zelf tot de Commissie wenden (zie Reglement van de Commissie).

1. Wanneer het Gezag, na het uitgebrachte advies, over het interne beroep beslist, kan de verzoeker zijn bezwaar voor het Hof brengen. Hij moet dit doen binnen twee maanden nadat de beslissing van het Gezag over het interne beroep ter kennis van de verzoeker is gebracht.

2. Wanneer het Gezag, nadat het kennis heeft gekregen van het advies van de Commissie, geen beslissing neemt, wordt het geacht afwijzend te hebben beschikt indien drie maanden zijn verlopen — eventueel met twee maanden vermeerderd — (zie art. 11 en 12) na de kennisgeving van het advies.

Het beroep bij het Beneluxhof is toelaatbaar wanneer het wordt ingesteld binnen twee maanden nadat de drie maanden zijn verlopen waarvan in vorig lid sprake is.

De vraag kan worden gesteld of het Protocol een intern beroep oplegt, wanneer een ambtenaar „beroep” wenst in te stellen tegen het uitblijven van de beslissing.

Ter staving van een negatief antwoord konden de volgende twee overwegingen worden ingeroepen:

1. Hoofdstuk II (art. 7) van het Protocol spreekt over het intern beroep. Het beroep wegens uitblijven van een beslissing wordt geregeld in het volgende hoofdstuk — hoofdstuk III — zonder enige verwijzing naar hoofdstuk II (waarin art. 7 is opgenomen).
2. Het zou moeilijk te verklaren zijn dat het Protocol de ambtenaren, die zich beklagen over het uitblijven van een beslissing van een instelling, zou hebben willen opleggen bij diezelfde instelling een bezwaar in te dienen omdat haar beslissing uitblijft! Is dit niet een slag in het water en daarenboven een nodeloze verlenging van de procedure?

Ter staving van een positief antwoord konden ook volgende overwegingen gelden: artikel 7 van het Protocol legt niet alleen een intern beroep op „bij het Gezag dat de beslissing heeft genomen” maar ook „bij het Gezag dat geacht wordt de beslissing te hebben genomen”.

Deze laatste woorden uit artikel 7 zouden dan slaan op het uitblijven van de beslissing.

Tegen deze interpretatie kan echter gesteld worden dat zij in strijd zou zijn met de slotbepaling van datzelfde artikel 7, die immers zegt dat de termijn van één maand die voor het instellen van het beroep wordt opgelegd, ingaat „na de dag waarop de belanghebbende kennis heeft genomen van de door hem bestreden beslissing”.

Volgens de artikelen 11 en 12 van hetzelfde Protocol kan een beroep — intern of bij het Hof — worden ingesteld na verloop van de termijn van drie maanden die is ingegaan op de datum van de onbeantwoord gebleven vraag.

Door de redactie van artikel 28-3 van zijn Reglement op de procesvoering heeft het Hof het positieve antwoord verkozen.

HOOFDSTUK III

HET „UITBLIJVEN VAN DE BESLISSING” — HET BEROEP WEGENS NALATEN (RECOURS EN CARENCE)

198 De nationale rechtsstelsels evenals het Europese recht, kennen een „beroep wegens nalaten”.

De artikelen 11 en 12 van het op 29 april 1969 ondertekende Protocol omschrijven wat er begrepen moet worden onder „uitblijven van de beslissing, d. w. z., onder „nalaten” (*la carence*).

Er is sprake van uitblijven of nalaten indien:

1. er drie maanden verlopen zijn:

a) hetzij vanaf het ogenblik waarop een door de artikelen 3 en 5 van het eerste Protocol en artikel 3 § 1 van het tweede Protocol bedoeld persoon schriftelijk aan een Gezag gevraagd heeft een beslissing te nemen;

b) hetzij sedert het ogenblik waarop het advies van de Raadgevende Commissie door deze ter kennis is gebracht van het Gezag waarvan de beslissing wordt aangevallen;

2. en het gezag geen beslissing heeft genomen.

Dit stilzwijgen staat gelijk met een afwijzing. „De instelling wordt geacht afwijzend te hebben beschikt”.

Het Gezag kan de vorengenoemde termijn, bij een met redenen omkleed aan die betrokkene bekendgemaakt besluit, met ten hoogste twee maanden verlengen (cfr. art. 12 van het eerste Protocol).

HOOFDSTUK IV

HET INTERN BEROEP ARTIKELN 7 TOT 10 VAN HET EERSTE PROTOCOL — BEPALINGEN DIE OOK VAN TOEPASSING ZIJN OP DE IN HET TWEEDE PROTOCOL BEDOELDE PERSONEN

AFDELING I

ALGEMEEN

199 In hoofdstuk II werd er uiteengezet dat bepaalde ambtenaren en andere personen een beroep bij het Benelux-Gerechtshof pas kunnen instellen nadat zij een „voorafgaand intern beroep” hebben ingesteld bij het Gezag dat de beslissing genomen heeft of dat geacht wordt ze te hebben genomen (hier wordt bedoeld op het „uitblijven van de beslissing”).

Slechts nadat het „Gezag” over het intern beroep beslist heeft, kan er een beroep bij het Hof worden ingesteld; dit laatste beroep slaat dus in werkelijkheid op de beslissing die genomen werd door het Gezag dat over het intern beroep moest oordelen en omvat noodzakelijkerwijze ook beroep tegen de beslissing of het „nalaten” waartegen het intern beroep oorspronkelijk gericht was.

Wanneer het Gezag waarbij een intern beroep aanhangig is nalaat te beslissen binnen drie maanden nadat de Raadgevende Commissie advies heeft uitgebracht, termijn die eventueel bij een met redenen omkleed besluit met twee maanden verlengd kan worden, kan de verzoeker zich tot het Hof wenden ondanks het stilzwijgen van het bewuste Gezag, dat geacht wordt een afwijzende beslissing te zijn (Reglement op de procesvoering, art. 28-5).

Het intern beroep moet ingesteld worden binnen één maand nadat de belanghebbende kennis heeft gekregen van de door hem aangevallen beslissing. Deze beslissing kan een impliciete afwijzende beschikking zijn wegens het uitblijven van een beslissing van het Gezag (hoofdstuk III, *supra*).

Over het intern beroep wordt pas geoordeeld na het advies van de Raadgevende Commissie waarvan de samenstelling werd gegeven in nr. 19.

Het advies van deze Commissie wordt aanstonds ter kennis gebracht van het Gezag waarvan de beslissing is aangevallen en aan degene die het interne beroep instelde. Dit Gezag beslist, met opgave van redenen, op het intern beroep.

200 Er moest noodzakelijk rekening worden gehouden met de situatie die zou ontstaan wanneer het Gezag zou nalaten het intern beroep tot advies aan de Commissie voor te leggen, wat de procedure volledig lam zou leggen, vermits dit nalaten niet zou beschouwd kunnen worden als een „uitblijven” van de beslissing die het instellen van een beroep zou kunnen wettigen.

Het huishoudelijk en procedure-reglement van de Raadgevende Commissie bepaalt dan ook in artikel 6: „Indien het betrokken gezag nalaat de Commissie advies te vragen binnen de in § 1 van artikel 5 voorziene termijn (een maand vanaf de ontvangst van het intern beroep), kan de Commissie advies uitbrengen over de hangende zaak, mits de eiser op intern beroep per aangetekend schrijven een verzoekschrift richt tot de voorzitter ten zetel van de Commissie en er een afschrift van zijn intern beroep aan toevoegt. Dit verzoekschrift moet worden ingediend binnen een maand na het verstrijken van vorenbedoelde termijn”. (Reglement dat voorzien wordt door artikel 10 van het eerste Protocol, opgesteld door de Commissie op 20 april 1976 en goedgekeurd door het Comité van Ministers op 24 mei 1976, *Benelux PB.*, nr. 1976-3, 415 e.v., *Stbl.*, 30 november 1976; de Raadgevende Commissie is bevoegd t.a.v. de beroepen van de personen, in dienst van de Benelux Economische Unie, maar niet t.a.v. de beroepen van de personen in dienst van de Benelux-Bureaus. Voor hen is een andere Commissie bevoegd.)

201 Vermits artikel 5 § 1 van het Reglement bepaalt dat het Gezag gehouden is de zaak tot advies over te zenden aan de Commissie „indien het ... van oordeel is dat het intern beroep van de verzoeker niet of niet volledig moet worden toegewezen” volgt daaruit noodzakelijk en logischerwijze dat het Gezag, indien het het beroep volkomen gegrond acht, een beslissing in die zin zal treffen zonder de Commissie te raadplegen.

Aangezien overigens uit artikel 5 en uit artikel 6 afgeleid kan worden dat het beroep rechtstreeks bij de Commissie aanhangig gemaakt kan worden binnen een termijn van twee maanden, die ingaat op de dag waarop het intern beroep bij het Gezag toekomt, volgt daaruit dat het Gezag in principe verplicht is het beroep binnen diezelfde termijn in te willigen, indien het volkomen gegrond wordt bevonden.

Niets zou natuurlijk het Gezag verhinderen een beslissing te nemen waardoor het intern beroep volledig aanvaard wordt, zelfs nadat het Gezag zelf of de verzoeker zich reeds tot de Commissie zou gewend hebben. In dat geval echter zou het aanhangig maken van de zaak bij de Commissie volkomen zonder voorwerp worden.

202 Artikel 27 van het „Statuut van het personeel van het Secretariaat-generaal van de Benelux Economische Unie”, tot stand gekomen bij beschikking van 31 maart 1962 en later van 10 juni 1970 van de „Ministeriële Werkgroep administratieve zaken” van de Benelux Economische Unie, bepaalt dat een „Kamer van Beroepen” tot taak heeft advies uit te brengen over beroep dat wordt ingesteld door beambten of gewezen beambten, die menen in hun rechten te zijn aangetast met betrekking tot: a) de vaststelling van hun bezoldiging of andere sociale voorzieningen; b) het recht op pensioen of de berekening van het pensioen; c) een voorgestelde disciplinaire maatregel, zwaarder dan een schriftelijke berisping; d) het op non-activiteit te stellen; e) een schorsing; f) de definitieve beëindiging van de ambtsvervulling. (Dit statuut werd gewijzigd door de Beschikkingen van 9 juni 1971, 30 juni 1972, 28 december 1972, 28 mei 1973, 31 december 1973, 31 mei 1974, 24 juli 1974 en 26 januari 1976.)

Deze Kamer der Beroepen moest bestaan uit drie hogere ambtenaren, één van elk van de drie nationaliteiten, aangeduid door het Comité van Ministers.

„Op straffe van verval moet de beambte, binnen de vijftien dagen vanaf de beslissing, in een tot de secretaris-generaal gerichte aangetekende brief, zijn voornemen bekend maken zich tot de Kamer te wenden” (art. 29 van het Statuut).

Zijn die bepalingen van het „statuut van het personeel” nog van kracht? Hebben ze hun

bestaansreden niet verloren sedert de inwerkingtreding van het op 29 april 1969 ondertekende Protocol? Deze laatste vraag dient bevestigend beantwoord te worden.

Eenzijds is het weliswaar wenselijk dat er een gracieuze procedure of een hiërarchische voorziening zou bestaan om tevens het voorwerp van het geschil juist te kunnen omlijnen en om in de mate van het mogelijke gerechtelijke procedures in verband met het openbaar ambt te vermijden doch anderzijds is het ondenkbaar dat een ambtenaar twee hiërarchische beroepen zou moeten instellen — dat van het artikel 27 van het Statuut en het intern beroep, in het Protocol omschreven — vooraleer zich tot het Benelux-Gerechthof te kunnen wenden (Cfr. desbetreffend de conclusie van Advocaat-generaal ROEMER vóór het arrest van het Hof van Justitie van 8 juli 1965, zaken 27 en 30/64, *J.H.J.*, 1965, 735 e.v.).

Het intern beroep vervangt klaarblijkelijk de hiërarchische of gracieuze voorziening van artikel 27 van het Statuut.

De memorie van toelichting van het Protocol van 29 april 1969 (A. Algemeen, nr. 2) overweegt, na dat artikel 27 vermeld te hebben: „Dat deze regeling niet voldoet aan de eisen van een genoegzame rechtsbescherming is duidelijk. Aan die eisen wordt slechts voldaan, indien beroep op een onafhankelijke rechter wordt geopend”. Verder (B. Toelichting op de artikelen, Hoofdstuk II, Intern beroep, nr. 6) lezen we: „Het is noodzakelijk het aantal door de betrokken Kamer van het Benelux-Gerechthof te behandelen zaken tot een minimum te beperken. Mede op deze overweging is in artikel 7 van het Protocol bepaald, dat een bij die Kamer in te stellen beroep slechts ontvankelijk is, indien het is voorafgegaan door een intern beroep bij het gezag, dat de aangevallen beslissing nam...”.

Hoewel deze memorie niet volkomen duidelijk is, noch uitweidt over het probleem dat ons hier bezighoudt kan er m.i. toch uit afgeleid worden dat de auteurs van het Protocol de bedoeling hebben gehad, die hiërarchische of gracieuze procedure van artikel 27 van het Statuut te vervangen door het intern beroep, tot stand gebracht door de artikelen 7 tot 9 van het Protocol.

AFDELING II

HET INTERN BEROEP VAN DE PERSONEN IN DIENST VAN HET BENELUX-MERKENBUREAU EN VAN HET BENELUX-BUREAU VOOR TEKENINGEN OF MODELLEN

203 Met toepassing van de bepalingen van het Protocol dat deze personen betreft (het te Brussel op 11 mei 1974 ondertekende Protocol), is een beroep voor het Hof, door andere personen dan de directeur en de gewezen directeur — eventueel de adjunct-directeur (zie artikel 5 van dat Protocol) — onontvankelijk tenzij de aangevallen beslissing genomen werd na een voorafgaand beroep bij het Gezag bij die Bureaus dat de beslissing heeft genomen of geacht wordt ze te hebben genomen.

De Raadgevende Commissie die vóór de beslissing van het Gezag van die Bureaus een advies moet geven, is noodzakelijkerwijs een andere dan de Commissie die advies moet geven nopens het beroep van de personen in dienst van de Unie. Met toepassing van artikel 3, § 2, van het Protocol van 11 mei 1974, moet die Commissie samengesteld zijn uit ambtenaren, aangewezen door de Raad van Bestuur van de Bureaus en uit leden die overeenkomstig door de Raad van Bestuur gestelde regels, worden gekozen uit en door de personen in dienst van de Bureaus, behalve de directeur en eventueel, de adjunct-directeurs.

De Raadgevende Commissie wordt voorgezeten door een tot de Rechterlijke Macht van en der drie landen behorende rechter, daartoe benoemd door de Raad van Bestuur.

Deze Commissie werd op 6 en 8 december 1978 samengesteld.

AFDELING III

VOORWERP VAN HET INTERN BEROEP — TAAK VAN DE RAADGEVENDE COMMISSIES — BEVOEGDHEID — PROCESVOERING

204 Het „intern” beroep is een voorafgaand beroep waarvan de ontvankelijkheid van het beroep voor het Hof afhangt (artikel 7 van het Protocol van 29 april 1969).

Vanzelfsprekend behoeft het niet noodzakelijk gevolgd te worden door een beroep voor het Hof, daar het aanleiding kan geven tot een beslissing van het „Gezag” waardoor het beroep voor het Hof overbodig wordt, omdat het de verzoeker voldoet ofwel omdat het de verzoeker ertoe zou aanzetten een einde te maken aan de procedure, maar niettemin vormt het slechts een element van de procedure van beroep voor het Hof.

Artikel 7 van het Protocol bepaalt: „Het beroep voor de Kamer ... is slechts ontvankelijk indien de aangevallen beslissing is genomen na een voorafgaand intern beroep bij het gezag dat de beslissing heeft genomen of geacht wordt te hebben genomen. Het intern beroep moet worden ingesteld binnen een maand na de dag waarop de belanghebbende kennis heeft genomen van de door hem bestreden beslissing”.

Vooraleer dus de betwisting aan het Hof voor te leggen, moet de verzoeker (een van de in artikel 3, b), en c) en in artikel 5 van het Protocol van 29 april 1969 of in artikel 3, § 1, b) en c) van het Protocol van 11 mei 1974 bedoelde personen) desbetreffend een beslissing van het Gezag bewerkstelligen, nadat dit Gezag het advies van de bevoegde Raadgevende Commissie gekregen heeft. Het intern beroep heeft dus geen ander doel en de Raadgevende Commissie heeft tot enige taak over het beroep een advies te geven, dat een ontvankelijkheidsvereiste voor een beroep voor het Hof is. Het intern beroep werd trouwens opgelegd om „het aantal door de betrokken Kamer van het Benelux-Gerechthof te behandelen zaken tot een minimum te beperken” (Memorie van toelichting bij het Protocol van 1969, Hoofdstuk II, nr. 6).

Het intern beroep kan dus, evenals het beroep voor het Hof, slechts gericht worden tegen de in artikel 3 van het Protocol van 29 april 1969 bedoelde besluiten en de Raadgevende Commissie mag slechts een advies geven over de beroepsgronden zoals die in artikel 13 van het Protocol bepaald zijn.

In dat advies zal de Commissie bijgevolg, zoals het Hof eventueel later zelf zal moeten doen, zeggen of het beroep haar gegrond voorkomt met inachtneming van de artikelen 13, 28, 29, 30 en 31 van het eerste Protocol en o.m., hoe „de machtsbetrekkingen tussen partijen” zouden dienen vastgesteld te worden en of er bijgevolg grond toe bestaat „een partij (te) veroordelen tot de uit die rechtsbetrekking voortvloeiende betaling (*sic*) van een geldsom” en of er, indien de billijkheid zulks eist, ... vergoeding voor geleden nadeel” dient toegekend te worden (artikel 28) en tenslotte, in hoeverre de gevolgen van een besluit, dat volgens haar vernietigd zou moeten worden, in stand moeten blijven (artikel 31 van het Protocol).

Indien het beroep betrekking heeft op „een besluit, dat oplegging van een disciplinaire maatregel of schorsing inhoudt”, zal de Commissie daarenboven de feiten beoordelen en in haar advies niet alleen zeggen of het besluit vernietigd maar eventueel ook, of de opgelegde maatregel of schorsing gewijzigd moet worden, hoe en waarom, en of

verzoeker nadeel heeft geleden waarvoor een vergoeding toegekend moet worden, omdat de billijkheid zulks eist.

205 Andere taken of een andere macht heeft de Commissie niet; de Protocollen hebben er haar trouwens reeds uitgebreide toegekend. Zij moet de plaats van het Gezag niet innemen, tenzij het om een disciplinaire maatregel of schorsing gaat. Zij heeft aan de secretaris-generaal van de Unie of aan andere gezagslichamen geen advies te geven nopens wijzigingen in de rechtsregels die de rechten en plichten van de ambtenaren vastleggen, zij kan evenmin „dadingen” voorstellen die trouwens onwettig zouden zijn, maar wel mag ze, als raadgevend lichaam, dat tot taak heeft in de mate van het mogelijke het aantal beroepen voor het Benelux-Gerechtshof te beperken (zie M.v.T., Hfst. II, nr. 6), een „verzoening” van partijen nastreven door één van hen ertoe aan te zetten zo mogelijk het aangevallen „besluit” spontaan te wijzigen dat het voorwerp van het beroep uitmaakt, omdat het haar geheel of ten dele onwettig voorkomt en door de andere partij ertoe te bewegen eisen te laten varen die haar niet gegrond lijken. (We drukken hierop omdat in de eerste aan de Commissie voorgelegde beroepen gevraagd werd „wetgevende” of „verordenende” adviezen te geven en omdat de Commissie soms op dergelijke vragen is ingegaan.)

De Commissie is in werkelijkheid een quasi rechterlijke instantie in eerste aanleg.

Het „Gezag” waarbij het intern beroep is ingesteld beslist erover na advies van de Raadgevende Commissie, dat het al dan niet zal volgen.

Tegen welke beslissing kan nadien beroep worden ingesteld voor het Hof?

206 De beslissing waartegen het intern beroep gericht was of de beslissing die ingevolge dat intern beroep werd genomen?

Tegen allebei.

De tekst van artikel 7 van het Protocol van 29 april 1969 is daaromtrent enigszins dubbelzinnig.

Dat artikel bepaalt nl. enerzijds dat het beroep voor het Hof slechts ontvankelijk is „indien de aangevallen beslissing is genomen na een voorafgaand intern beroep bij het gezag dat de beslissing heeft genomen of geacht wordt te hebben genomen” en anderzijds: „Het intern beroep moet worden ingesteld binnen een maand na de dag waarop de belanghebbende kennis heeft genomen van de door hem bestreden beslissing”. Dit betekent dat de bestreden beslissing ofwel die is welke na het intern beroep werd genomen, ofwel die welke het voorwerp heeft uitgemaakt van het intern beroep, en die dus dat intern beroep is voorafgegaan.

Deze ogenschijnlijke dubbelzinnigheid verdwijnt echter als men tegelijkertijd rekening houdt met de aard en de bestaansreden van het intern beroep en met de zin en de draagwijdte, zowel van de artikelen 7, 9 en 17 van het Protocol als van artikel 28, lid 2, 4 en 5, van het Reglement op de procesvoering van het Hof.

Het beroep voor het Hof (artikel 17 van het Protocol en artikel 28, vierde en vijfde lid van het Reglement op de procesvoering) moet ingesteld worden, niet binnen een maand na de dag waarop de belanghebbende kennis heeft genomen van de door hem bestreden beslissing en die dus het voorwerp moet uitmaken van een intern beroep, maar wél binnen twee maanden nadat de aangevallen beslissing van het Gezag over het interne beroep

ter kennis van de verzoeker is gebracht. Die beslissing vormt dus het aanvangspunt voor de termijn van beroep voor het Hof. Terloops zij hier opgemerkt dat hier, in tegenstelling tot wat in bepaalde nationale rechtsstelsels het geval is, geen probleem bestaat van stuiting of opschorting van de verjaring van de beroepstermijn voor het rechtscollege wegens het bestaan van een intern beroep.

Het beroep brengt zowel de beslissing waartegen het interne beroep gericht werd als de beslissing die desbetreffend genomen is voor het Hof. Deze laatste beslissing kan immers aanleiding geven tot grieven en middelen die niet bij het interne beroep ter sprake kwamen.

Artikel 18, tweede lid van het Protocol van 1969 bepaalt dat de memorie van antwoord „vergezeld (gaat) van alle bij de Unie (of eventueel het bevoegde Benelux-Bureau — zie Protocol van 11 mei 1974) berustende stukken ... „Met name dienen de stukken en het advies van de Raadgevende Commissie, alsmede de beslissing op het intern beroep bij deze memorie te worden gevoegd” (Franse tekst: „Sont notamment à joindre au mémoire, les documents et l’avis de la Commission consultative, ainsi que la décision prise sur le recours interne”).

AFDELING IV

INHOUD VAN DE AKTE VAN „INTERN” BEROEP

207 Dienaangaande vinden we hoegenaamd niets in de Protocollen, noch in het huishoudelijk en procedurereglement van de Raadgevende Commissie. Een met artikel 27 van het Reglement op de procesvoering voor het Benelux-Gerechtshof gelijkaardige bepaling is er niet te vinden.

Het spreekt nochtans vanzelf dat, aangezien de Commissie een advies moet geven en het „gezag” uitspraak moet doen over het interne beroep, beide instanties een verzoek moeten ontvangen waaruit zij kunnen opmaken welke beslissing aangevallen wordt en welke grieven de verzoeker doet gelden.

Het is voorzeker niet nodig dat de ambtenaar zijn rekwest in juridische termen opstelt, met name met de in de Protocollen en de Reglementen op de procesvoering gebruikte bewoordingen; het volstaat dat uit het verzoekschrift kan worden uitgemaakt wat het voorwerp van het beroep is, wat de gewraakte „onwettigheid” is, eventueel welke de gekritiseerde feiten zijn of hoe ze worden beoordeeld en welke gevolgtrekking hieruit door verzoeker wordt afgeleid.

Indien het verzoekschrift niet voldoende duidelijk en nauwkeurig lijkt, mag de verzoeker het dan, spontaan of op verzoek van het „Gezag” of de Raadgevende Commissie vervolledigen?

Dat zal hij zeker kunnen, zolang de beroepstermijn niet verstreken is. Is die echter wél verstreken, en zo we — met het oog op de geest van de Protocollen die de procesvoering eenvoudig en soepel wenst — aanvaarden dat het verzoekschrift nog mag „vervolledigd” worden, dan zal dit in elk geval maar mogen om het nader te preciseren, zónder het voorwerp van de vraag te wijzigen en zonder wijzigingen aan te brengen in de aangehaalde onwettigheden of in de aangehaalde feiten. Indien het recht op aanvulling van het verzoekschrift niet aldus beperkt werd, dan zouden de bepalingen van de Protocollen nopens de beroepstermijnen uiteraard miskend worden. (Artikel 29 van het Reglement op de procesvoering van het Hof bepaalt: „Indien het verzoekschrift niet beantwoordt aan de in artikel 27 vermelde voorwaarden, nodigt de griffier de verzoeker uit de verzuimen in zijn verzoekschrift binnen een maand te herstellen”.)

AFDELING V

HET VERMIJDEN VAN EEN INTERN BEROEP?

208 Kunnen de in artikel 3, b en c, en 5 van het Protocol van 29 april 1969 en in artikel 3, § 1, b en c van het Protocol van 11 mei 1974 bedoelde personen in bepaalde gevallen niet vrijgesteld worden van de verplichting, een intern beroep in te stellen vooraleer zich tot het Hof te kunnen wenden?

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen heeft op 16 maart 1978 — zaak 7/77 — beslist, dat wanneer een verzoeker een beslissing van de jury van een vergelijkend examen aanvalt, een voorafgaande administratieve procedure „geen zin heeft daar het tot aanstelling bevoegde gezag niet over middelen beschikt deze besluiten te herzien; dat mitsdien de economie zowel van de administratieve als van de gerechtelijke procedure zich verzet tegen een interpretatie van artikel 91, tweede lid (van het statuut van de ambtenaren der Europese gemeenschappen) waarbij deze bepaling letterlijk wordt opgevat met geen ander gevolg dan dat de procedure zonder enig nut wordt verlengd” (zie ook *Arr. H.v.J. E.G.*, 3 juli 1980, zaken 6/79 en 97/79).

Ik geloof niet dat die jurisprudentie toegepast kan worden op de door onze twee Protocollen bedoelde beroepen.

Volgens artikel 7 van het Protocol van 29 april 1969 moet het interne beroep worden ingesteld bij het Gezag dat de (algemene of individuele) aangevallen beslissing heeft genomen maar niet bij het Gezag dat voor benoemingen bevoegd is.

Eerstgenoemd Gezag kan dus die beslissing te niet doen.

Gaat het echter om een beslissing van een examenjury — inzover daartegen een beroep mogelijk zou wezen (zie verder, nr. 219 tot 224) — dan kan een beroep uiteraard enkel ingesteld worden bij hetzelfde Gezag en niet bij de examenjury zelf, die immers geen „Gegazag” in de zin van het Protocol is. Dat Gezag kan voorzeker de beslissing van de examenjury niet te niet doen maar het mag ongetwijfeld beslissen dat het geen rekening zal houden met het oordeel van de examenjury, dat het, desgevallend, een eigen beslissing vernietigt die het genomen heeft ingevolge de examenuitslagen en alleszins kan het uitspraak doen over de gegrondheid van het ingestelde interne beroep. Er mag trouwens niet uit het oog verloren worden dat het Protocol, door het organiseren van een intern beroep, gevolgd door een advies van een door een magistraat voorgezeten Raadgevende Commissie dat op zijn beurt gevolgd wordt door een beslissing van een bestuursgezag, a. h. w. een procedure in eerste aanleg heeft willen tot stand brengen waar men niet omheen kan zonder een uitdrukkelijke bepaling. Dergelijke bepaling bestaat niet.

AFDELING VI

„HET GEZAG” BEDOELD IN DE ARTIKELEN 7 EN 9 VAN HET EERSTE PROTOCOL (ONDERTEKEND OP 29 APRIL 1969) EN IN DE BEPALINGEN VAN HET TWEDE PROTOCOL I.H.B. ART. 3 (ONDERTEKEND OP 11 MEI 1974) BETREFFENDE DE BENELUX-BUREAUS

Vertegenwoordiging van „het gezag” vóór de Raadgevende Commissies en vóór het Hof

209 Dat Gezag, waarbij het intern beroep ingesteld dient te worden en dat ook een beslissing moet nemen na het advies van de bevoegde Raadgevende Commissie is het orgaan, de autoriteit of de ambtenaar die de door het artikel 3 van het eerste Protocol bedoelde aangevallen besluiten van algemene strekking, dan wel betrekking hebbend op afzonderlijke gevallen, heeft genomen.

Al deze organen, autoriteiten of ambtenaren worden nochtans steeds door de secretaris-generaal van de Benelux Economische Unie of door de Directeur van het betrokken Benelux-Bureau, vóór de Raadgevende Commissie, en vóór het Hof vertegenwoordigd (art. 14 van het eerste Protocol en art. 3 (i.h.b. § 2 e)) van het tweede Protocol).

HOOFDSTUK V

BEROEPSGRONDEN

210 Hoofdstuk IV van het Protocol, getiteld „Beroepsgronden”, dat enkel uit artikel 13 bestaat, wijst in werkelijkheid aan welke middelen tot staving van het beroep ingeroepen mogen worden.

Artikel 13, dat zowel op het intern beroep als op het beroep voor het Hof slaat, maakt een onderscheid tussen enerzijds, het beroep dat gericht is tegen een besluit waarbij een disciplinaire straf of een preventieve schorsing met of zonder inhouding van salaris is opgelegd en anderzijds, het beroep dat gericht is tegen alle andere besluiten die voor een beroep vatbaar zijn.

AFDELING I

BEROEPEN, GERICHT TEGEN EEN BESLUIT WAARBIJ EEN DISCIPLINAIRE STRAF OF EEN SCHORSING WERD OPGELEGD

211 Artikel 29 van het Protocol bepaalt dat het Hof, indien het het beroep gegrond bevindt, het aangevallen besluit nietig kan verklaren en, „wanneer daartoe termen zijn, in plaats van het nietigverklarde besluit de straf of schorsing opleggen welke de Kamer billijk voorkomt. Het kan, indien de billijkheid zulks eist, aan de verzoeker ten laste van de Unie vergoeding toekennen voor geleden nadeel”.

De memorie van toelichting licht de draagwijdte van deze bepaling als volgt toe:

„Het Hof, dat een besluit kan vernietigen en vervangen door een eigen besluit (artikel 29 van het Protocol), doet in feite uitspraak als rechter van beroep. Het moet rekening kunnen houden met alle juridische en feitelijke aspecten van de zaak, zelf in alle vrijheid zich een oordeel kunnen vormen over de ernst der aan verzoeker verweten tekortkomingen en zo nodig de voor dat geval passend geachte disciplinaire maatregelen kunnen bepalen” (*M.v.T.*, Hoofdstuk IV, Beroepsgronden, nr. 8).

Het gaat hier dus om een beroep met volheid van rechtsmacht.

Er dient gezegd te worden dat het wel vrij ongebruikelijk is aan een rechtscollege dergelijke ruime machten toe te kennen in disciplinaire aangelegenheden.

Het Protocol verlangt van het Benelux-Gerechtshof dat het als disciplinair rechtscollege zou fungeren, ja zelfs, dat het zich in de plaats van het gezag zou stellen. Er worden aldus machten toegekend die uiterst ongebruikelijk zijn voor een dergelijk hoog rechtscollege.

De vraag kan overigens gesteld worden of het gezond en wenselijk is, dat een rechter de plaats inneemt van het gezag dat voor de goede gang van een openbare dienst instaat.

Enkele vergelijkingen

1. Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen heeft beslist, dat de vraag van de ernst der door de tuchtraad ten laste van de ambtenaar vastgestelde verzuimen alsmede de keuze van de straf welke, gelet op deze tekortkomingen, passend voorkomt, ter beoordeling van het tot aanstelling bevoegde gezag staan en dat het Hof zijn waardeoordeel niet in de plaats daarvan vermag te stellen, tenzij de opgelegde sanctie naar redelijkheid onverenigbaar zou zijn met de ernst van het vastgestelde verzuim (arrest van 4 februari 1970 — zaak 13/69; cfr. ook, het arrest van 8 juli 1965, zaken 19 en 65/63).

2. Ook de Belgische Raad van State heeft beslist, dat het bevoegde gezag soeverein oordeelt of de daden die het vooraf als onrechtmatig heeft beoordeeld vanuit professioneel standpunt, dusdanig ernstig zijn dat zij de eer, de waardigheid en de goede werking van het ambt in gevaar brengen en derhalve het toepassen van een tuchtstraf wettigen. Voorts overweegt de Raad van State, dat a) wanneer het vaststaat dat die daden juridisch beschouwd kunnen worden als een professionele tekortkoming, het de Raad van State dan niet toekomt zich in de plaats te stellen van de tuchtoverheid en te oordelen of een tuchtstraf al dan niet opgelegd dient te worden. Integendeel, redenen van de tuchtstraf die niet aanneembaar zijn (motifs inadmissibles) o.m. omdat zij vreemd zijn aan de disciplinaire opdracht, kunnen een tuchtstraf niet wettelijk rechtvaardigen (arrest nr. 20687 van 14 november 1980). b) De tuchtoverheid beslist even soeverein welke in het statuut voorkomende tuchtstraf ze zal toepassen, als ze over de opportuniteit van de tuchtstraf oordeelt (*Droit administratif*, T. VI, in *Nov.*, *Le Conseil d'Etat*, nr. 1542, 539; MAST, *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, 1977, nr. 153, 144).

3. In Nederland heeft de Centrale Raad van beroep het recht te oordelen of het al dan niet gepast lijkt een uitgesproken tuchtstraf te behouden (Ambtenarenwet 1929, Nederlandse Staatswetten, Editie Schuurman en Jordens, nr. 43-1, negende druk).

4. Het Franse Conseil d'Etat is van oordeel dat de zwaarte van de sanctie, gelet op de tekortkomingen, niet kan aangevochten worden langs contentieuze weg (zie i.h.b., *Arr.* van 1 oktober 1976, *Recueil des décisions*, 2 juli — 29 oktober 1976, 386 en *Rec. Dalloz — Sirey*, 1977, 552 met noot van Bernard PACTEAU, hoogleraar aan de rechtsfaculteit van Clermont-Ferrand).

De Conseil d'Etat heeft echter wel beslist dat een ontslag dat buiten verhouding staat tot de aangevoerde tekortkoming, onwettig is (*Arr.*, 26 juli 1978, Vinolay, req. n° 93.715, Editions techniques; *Droit administratif*, oktober 1978, blz. 5). Een maand voordien, op 9 juni 1978, was de Conseil d'Etat, in het arrest-Lebon, reeds van oordeel geweest dat naar aanleiding van het afwegen van de toe te passen tuchtstraf er controle uitgeoefend diende te worden op eventuele kennelijke vergissingen. (Zie de noot van AUBY in *Revue du droit public et de la science politique*, nr. 71 van 1979, 227 e.v.; zie ook, *Conseil d'Etat*, 1978-1979, *Etudes et documents*, 229 e.v.; zie ook verder, nr. 239).

Hoe dan ook, het Benelux-Gerechtshof moet de machten uitoefenen die het Protocol toekent, hoe uitzonderlijk en ongebruikelijk ze ook mogen zijn.

Door te bepalen dat: „Behalve indien het beroep gericht is tegen een besluit, waarbij een disciplinaire straf is opgelegd of een preventieve schorsing ... kan het slechts worden gegrond op schending van het geschreven recht of van substantiële vormen, op overschrijding of afwending van macht, dan wel op schending van enig algemeen rechtsbeginsel”, onderstreept artikel 13 van het Protocol dat het Hof, in disciplinaire aangelegenheden, in feite en in rechte oordeelt en dat 's Hof's taak er niet toe beperkt is, — wat voor de andere beroepen wél het geval is —, te oordelen of er een schending „van het geschreven recht ... of van enig algemeen rechtsbeginsel” aanwezig is (voor deze begrippen; zie *infra*).

Volgens artikel 29 mag het Hof zich in de aldaar bepaalde mate op de billijkheid beroepen. Hierop komen we verder terug.

AFDELING II

BEROEPEN TEGEN ANDERE BESLISSINGEN

212 Artikel 13 bepaalt dus dat deze beroepen slechts kunnen „worden gegrond op schending van het geschreven recht of van substantiële vormen, op overschrijding of afwending van macht, dan wel op schending van enig algemeen rechtsbeginsel”.

Deze opsomming van de middelen die ingeroepen en in acht genomen mogen worden ter staving van het beroep, is ongebruikelijk, jazelfs onverwacht.

Waarom inderdaad een onderscheid maken tussen de schending van het „geschreven recht” enerzijds en die van de substantiële vormen anderzijds. Waarom dat onderscheid tussen „schending van het geschreven recht” en machtsoverschrijding?

De „algemene rechtsbeginselen” zijn ook niet de enige ongeschreven rechtsregels waarmede rekening moet worden gehouden.

213 Eerst en vooral dienen we te beklemtonen dat de auteurs van het Protocol een zeer ruim gebied aan de beroepen die aan het Hof onderworpen mogen worden hebben willen toekennen. „Het lijkt noodzakelijk de beroepsgronden zo ruim mogelijk te houden en deze niet te beperken tot het enge begrip „overschrijding van macht”. Daarom worden in het Protocol o.a. als beroepsgronden genoemd ... Hieruit vloeit voort dat het Hof, zonder zijn toevlucht te behoeven nemen tot een casuïstische (in de Franse tekst: „prétorienne”) vrije rechtsvinding, b.v. uitspraak kan doen over de door het geschreven recht en de algemene rechtsbeginselen gewaarborgde belangen van het personeel en de formele en materiële rechtmatigheid der aangevallen beslissingen in algemene zin kan toetsen” (*M.v.T.*, Hfst. IV, Beroepsgronden, nr. 8, *in fine*).

214 De „substantiële vormen” kunnen voorgeschreven of bepaald worden, zowel door geschreven als door ongeschreven regels. Machtsoverschrijding kan bestaan in het schenden van geschreven, zowel als van ongeschreven regels. Waarom dan toch dat onderscheid tussen de schending van geschreven regels en die van vormen of nog, machtsoverschrijding?

215 Het begrip „machtsoverschrijding” kan een ruime of een enge betekenis hebben of nog, in bepaalde gevallen, een zeer specifieke betekenis. Specifieke en enge betekenis: de in de artikelen 610 en 1088 van het Belgisch Gerechtelijk Wetboek bedoelde machtsoverschrijding, die door de Procureur-generaal in het Hof van Cassatie bij dat Hof kan worden aangeklaagd.

Deze bepaling van het Gerechtelijk Wetboek neemt die van artikel 80 van de Wet van 27 *Ventôse* jaar VIII over. Betekenis en draagwijdte daarvan werden op 1 september 1964, ter gelegenheid van de plechtige openingszitting van het Hof van Cassatie, belicht door Procureur-generaal HAYOIT DE TERMICOURT (HAYOIT DE TERMICOURT, *Pourvoi dans l'intérêt de la loi*, 21 e.v.) Hoewel de wetgever noch in artikel 80 van de Wet van 27 *Ventôse*, jaar VIII, noch in de artikelen 610 en 1088 van het Gerechtelijk Wetboek een bepaling van het begrip „machtsoverschrijding” heeft gegeven, kan er nochtans aangenomen worden dat hij hiermede handelingen van inmenging in de uitoefening van de wetgevende of de uitvoerende macht bedoeld heeft of, meer algemeen, het „usurperen” (door die handelingen) van een gezag waarmede de „Wet” de steller van die

handelingen niet bekleed heeft, en ook, de handelingen die op grove wijze de „wet” schenden (Cfr. a.w., 27 tot 29).

In de ruime zin, betekent „machtoverschrijding” elke schending van een rechtsregel: een beslissing die een bevoegdheidsregel heeft miskend of een substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven vorm — die vorm kan de motivering zijn —, een beslissing die aan de overheid die ze genomen heeft een macht toekent die deze in werkelijkheid niet heeft en die geen enkele rechtsprekende of bestuurlijke overheid heeft, beslissing die op welke wijze ook een normatieve bepaling heeft geschonden („interne onwettelijkheid” meer bepaald).

In het Italiaanse recht is in de machtoverschrijding (*eccesso di potere*) zelfs de machtsafwending begrepen (A. TESAURO, *Istituzioni di diritto pubblico*, Deel II, 567) terwijl het Duitse recht in het algemeen een onderscheid maakt tussen *Ermessensüberschreitung* en *Ermessensfehlerbrauch*.

Procureur-generaal HAYOIT DE TERMICOURT legde er de nadruk op dat machtsoverschrijding nu eens het geheel van middelen aanduidt die wettelijk een beroep tot nietigverklaring kunnen rechtvaardigen (onbevoegdheid, schending van substantiële vormen, machtsafwending en schending van de wet) en dan weer het zich aanmatigen door een autoriteit van de macht van een andere autoriteit of het feit zich een macht aan te matigen die de wet aan geen enkele autoriteit toekent” (*Le Conseil d'Etat et le pouvoir judiciaire*, Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Cassatie van 15 september 1939, 17 en 18).

De Nederlandse wetgeving maakt een voorzienig mogelijk:

- a) bij de Hoge Raad, wegens verzuim van vormen of schending van het recht (Wet van 30 juni 1963);
- b) bij de Raad van State of bij het College van beroep van het bedrijfsleven wanneer: 1) de beslissing in tegenstrijd is met een algemeen verbindend voorschrift; 2) de beslissing een machtsafwending uitmaakt (zie verder); 3) het administratief orgaan of het lichaam bij afweging van de betrokken belangen niet in redelijkheid tot de beschikking heeft kunnen komen; 4) de bestuurlijke overheid „heeft besloten of gehandeld in strijd met enig in het algemeen rechtsbewustzijn levend beginsel van behoorlijk bestuur. (Zie de Wet van 16 september 1954 administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie en de Wetten van 20 juni 1963 en 1 mei 1975, Wet administratieve rechtspraak — Overheidsbeschikkingswet.)

In het Groothertogdom Luxemburg beantwoordt het begrip „*excès de pouvoir*” in het gerechtelijk, het publiek en het administratief recht aan de in Frankrijk en België algemeen aanvaarde betekenis.

216 Welke betekenis heeft het Protocol van 29 april 1969 aan het begrip „machtsoverschrijding” willen geven?

Het omvat zeker niet de „machtsafwending”, vermits artikel 13 van het Protocol een onderscheid maakt tussen „machtsoverschrijding” en „machtsafwending”.

Het heeft geen betrekking op de schending van geschreven rechtsregels noch op de niet-naleving van substantiële vormen: het artikel vermeldt immers die schending en dit verzuim naast de machtsoverschrijding. Het heeft al evenmin betrekking op de schending van de algemene rechtsbeginselen, vermits ook die expliciet wordt vernoemd.

Wat blijft er dan over? De onbevoegdheid, het zich aanmatigen van machten die geen enkele overheid bezit, de schending van een regel die kan afgeleid worden uit geschre-

ven principes of uit enig rechtsbeginsel dat niet algemeen is. (Zie hierover: *De opdracht van de hoven en rechtbanken — Enkele overwegingen*, Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Cassatie, op 1 september 1975, 28-32.)

217 Iedereen zal het er wel over eens zijn dat er ook machtoverschrijding bestaat wanneer de beslissing op onjuiste feiten steunt: „Lorsqu'une décision administrative est fondée sur certains faits, elle n'est légale que si ces faits sont exacts, c'est-à-dire si leur matérialité est démontrée. Lorsque cette matérialité fait défaut, la décision manque de cause juridique et de base légale; elle doit être annulée pour excès de pouvoir” (R. ALIBERT, *Le contrôle juridictionnel de l'Administration*, Parijs 1926, blz. 289).

218 Wat nu het begrip „machtsafwending” aangaat.

Dit begrip is zowel in Luxemburg, in Nederland als in België bekend (zie HAYOIT DE TERMICOURT, *a.w.*, 19 e.v.). Het werd gepreciseerd in de memorie van toelichting bij de Wet van 20 juli 1930, ter aanvulling van de Wet van 1866, betreffende de Raad van State van Luxemburg. In België staat er een beroep tot nietigverklaring open voor de Raad van State „wegens overtreding van hetzij substantiële, hetzij op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen, overschrijding of afwending van macht”.

Wat het toezicht op de „wettelijkheid” betreft, uitgeoefend door alle hoven en rechtbanken.

De hoven en rechtbanken zullen, met beroep op artikel 107 van de Grondwet, dat als volgt luidt: „De hoven en rechtbanken passen de algemene, provinciale en plaatselijke besluiten en verordeningen alleen toe in zover zij met de wetten overeenstemmen”, weigeren om b.v. de al dan niet verordenende administratieve akten toe te passen indien deze strijdig zijn met de Grondwet, de wetten, de algemene rechtsbeginselen en ook wanneer ze een machtsafwending inhouden.

Machtsafwending is aanwezig wanneer een autoriteit een handeling verricht die, *in abstracto* beschouwd, binnen de perken van haar bevoegdheid ligt en waarbij de wettelijke vormen werden nageleefd maar waarbij die macht gebruikt wordt tot andere doeleinden dan die waartoe een rechtsregel ze aan die autoriteit had toegekend.

De handeling werd schijnbaar gesteld met naleving van de letter van de wet (van de rechtsregel) maar ze schendt er de geest van.

De Nederlandse wetten beperken zich er niet toe machtsafwending te vermelden maar ze bepalen ook het begrip: „... het administratief orgaan (dat) van zijne bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt, dan tot de doeleinden, waarvoor de bevoegdheid is gegeven” (Ambtenarenwet van 1929) of nog; „... het lichaam of het administratief orgaan bij het geven van de beschikking van zijn bevoegdheid kennelijk tot een ander doel gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waartoe die bevoegdheid gegeven is” (Wet administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie van 16 september 1954, Wet Beroep administratieve beschikkingen d.d. 20 juni 1963, zie ook: Wet van 1 mei 1975).

Uiteraard is het begrip ook in andere landen en meer bepaald in de andere Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen bekend. Advocaat-generaal Lagrange hield in zijn conclusie vóór het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen van 11 februari 1955, zaak 3/54, een merkwaardige uiteenzetting over het Duitse, Belgische, Franse, Italiaanse, Luxemburgse en Nederlandse recht. Ook in het Engelse recht

vormt de machtsafwending een omstandigheid die een beslissing nietig maakt, hoewel het begrip nergens is uitgedrukt in termen die als een vertaling ervan zouden kunnen beschouwd worden (zie desbetreffend: a) G. TIXIER, *Le contrôle judiciaire de l'administration anglaise*, 92 e.v.; b) Conclusie van Advocaat-generaal WARNER vóór het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen d.d. 29 september 1976, zaak 105/75).

Het komt ons gepast voor hier de aandacht te vestigen op een interessant geval van machtsafwending inzake ambtenarenrechtspraak. Bij zijn arrest van 29 september 1976 — zaak 105/75 — heeft het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen een benoeming van een ambtenaar vernietigd, benoeming die gevolgd was op een examen dat uitsluitend met het oog op die benoeming was ingericht, wat, door dat feit zelf, een machtsafwending inhoudt.

HOOFDSTUK VI

BESLISSINGEN („BESLUITEN”) DIE HET VOORWERP VAN EEN BEROEP KUNNEN UITMAKEN — BEGRIP — MACHTEN VAN HET HOF — MACHTEN VAN EEN RECHTER IN HOGER BEROEP — VOLHEID VAN RECHTSMACHT — VERNIETIGING — ANDERE MACHTEN

AFDELING I

„BESLUITEN” DIE HET VOORWERP VAN EEN BEROEP KUNNEN UITMAKEN — BEGRIP

219 Bepaalde problemen die in verband met deze materie rijzen kunnen betrekkelijk gemakkelijk opgelost worden; met andere, waarvan het belang nochtans nauwelijks te overschatten valt, is dat niet het geval.

Een beroep op het nationaal recht van de drie Benelux-Staten maakt het vrij gemakkelijk te bepalen welke individuele of algemene besluiten al dan niet het voorwerp van een beroep kunnen uitmaken: nl. die welke al dan niet nadeel toebrengen welke „definitief” of voorbereidend zijn, welke al dan niet juridische gevolgen hebben.

Het is zeer nuttig dienaangaande in het bijzonder de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen te raadplegen (zie o.m. het arrest van 11 november 1981, zaak 60/81 en de conclusie van Advocaat-generaal Sir Gordon SLYNN). Betreffende beslissingen van dienstorganisatie die voor een „beroep” niet vatbaar zouden zijn, zie arrest van 12 juli 1979, zaak 124/78. Betreffende het noodzakelijk onderscheid tussen een „beroep” van een ambtenaar op grond van artikel 90 van het statuut van de ambtenaar en art. 173 E.E.G., raadpleeg o.m. de arresten van 26 februari 1981, zaak 64/80; 16 juli 1981, zaken 153 en 154/79; 12 november 1981, zaak 543/79.

Het is nochtans evident dat ons Hof veelal een eigen rechtspraak zal moeten ontwikkelen daar het positief recht dat het moet toepassen in dit opzicht kan verschillen van het positief recht dat andere nationale en internationale rechtscolleges moeten toepassen en de jurisprudentie van al die colleges niet noodzakelijk gelijklopend is.

220 Artikel 3 van het Protocol staat een beroep toe tegen algemene besluiten en tegen individuele besluiten. („Besluiten van algemene strekking dan wel betrekking hebbende op afzonderlijke gevallen”.)

De memorie van toelichting zegt hierover dat beroep kan worden ingesteld „... zowel tegen besluiten die algemene normen bevatten als tegen die, welke die normen op individuele gevallen toepassen. De bijzondere structuur van de Unie verzet zich tegen het maken van onderscheid tussen deze beide categorieën van besluiten, omdat een besluit, dat formeel van algemene strekking is, in feite door de geringe omvang van het personeel van de Unie slechts één persoon of slechts enkele personen kan betreffen; als zulk een besluit niet vatbaar zou zijn voor beroep, zou daardoor te zeer afbreuk worden gedaan aan de beoogde rechtsbescherming”. (Betreffende de principes die dienaangaande gelden voor de ambtenaar van de Europese Gemeenschappen, zie o.m. de drie laatste arresten van 1981 van het Europese Hof, reeds geciteerd in nr. 219.)

221 Wanneer een wet een nieuwe beroepsmogelijkheid schept, waardoor besluiten van een overheid kunnen vernietigd worden, bepaalt ze doorgaans dat besluiten die genomen werden vóór haar inwerkingtreding (of vóór haar bekendmaking) het voorwerp niet kunnen uitmaken van dergelijk beroep. Zo bepaalt artikel 58 van de Wet van 23 december 1946 houdende instelling van de Belgische Raad van State (thans artikel 116 van de Gecoördineerde Wetten op de Raad van State): „De beroepen, verzoekschriften of aanvragen bedoeld bij de artikelen 11, 14 en 16 worden niet in aanmerking genomen indien de betwisting dagtekent van vóór de datum van de bekendmaking van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State”. De jurisprudentie van de Raad van State heeft deze bepaling doorgaans zo geïnterpreteerd dat beroepen, verzoekschriften of vragen onontvankelijk zijn, wanneer ze op een handeling, d. w. z. een besluit slaan, van vóór de bekendmaking van genoemde wet (zie *Droit administratif*, T. VI, *Le Conseil d'Etat* in *Nov.* nr. 1163 tot 1166).

In het Protocol vinden we geen enkele bepaling van die aard; bijgevolg kunnen besluiten, genomen vóór de inwerkingtreding van het Protocol, het voorwerp uitmaken van een beroep.

Dit kan echter niet veel kwaad daar de beroepen slechts ontvankelijk zijn zo ze werden ingesteld binnen een bepaalde tijd (binnen een maand of binnen twee maanden; zie artikel 7 en 17 van het Protocol) na de dag waarop de belanghebbende kennis heeft genomen van de door hem bestreden beslissing.

222 De redactie van het Protocol en de door de memorie van toelichting verstrekte uitleg kunnen enerzijds gekritiseerd worden omdat het begrip „besluit” wellicht een al te enge draagwijdte zou kunnen hebben (hoewel worden bedoeld, zowel de besluiten van algemene strekking als die welke op afzonderlijke gevallen betrekking hebben) en kunnen anderzijds aanleiding geven tot vrij ernstige twijfels nopens die draagwijdte.

De bepalingen van de paragrafen a en c van artikel 3 van het Protocol sommen limitatief de besluiten op van algemene strekking dan wel die, die betrekking hebben op afzonderlijke gevallen waartegen een beroep kan worden ingesteld. Het spreekt derhalve vanzelf dat de secretarissen-generaal, de adjunct-secretarissen-generaal en de gewezen bekleeders van deze ambten, evenals trouwens hun „weduwe en wezen” (art. 3-c) niets anders aan het oordeel van het Hof kunnen onderwerpen, tenzij natuurlijk de beslissingen die met toepassing van artikel 11 van het Protocol geacht worden negatieve, afwijzende beschikkingen te zijn. (De tekst spreekt alleen van „weduwen” en niet van „weduwnaars”. Desgevallend zal het Hof deze tekst, die enkel het *quod plerumque fit* uitdrukkelijk heeft geregeld, bij analogie dienen uit te breiden.)

De bepalingen van paragraaf b, die het beroep betreffen van alle andere personen die in dienst van de Unie zijn (of van het Benelux-Merkenbureau en van het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen), zijn daarentegen veel ruimer opgevat. Nadat zij een hele reeks „besluiten” van algemene strekking, dan wel betrekking hebbend op afzonderlijke gevallen, nauwkeurig hebben opgesomd, maken zij daarenboven een beroep mogelijk tegen „in het algemeen, elk besluit („toute décision”) dat hun rechtspositie raakt”.

Het valt nochtans op dat ook hier het begrip „besluit” wordt ingeroepen. (Alle volgende bepalingen van het Protocol spreken ook steeds van „beslissing” of „besluit” (in de

Frans tekst: steeds „*décision*”: zie art. 7, 13, 17, 28, 29, 30, 31.) (In de Nederlandse tekst doorgaans „besluiten”).

Het reglement dat het statuut van de ambtenaren van de Europese Gemeenschappen instelt luidt anders:

- a. „Iedere in dit statuut bedoelde persoon kan bij het ... gezag een verzoek indienen tegen een besluit (in het Frans: *un acte*) waardoor hij zich bezwaard acht, hetzij omdat dit gezag een besluit heeft genomen, dan wel omdat het geen, bij het statuut verplichte maatregel heeft genomen” (art. 90-2);
- b. „Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen is bevoegd om uitspraak te doen in elk geschil tussen de Gemeenschappen en een van de in dit statuut bedoelde personen, dat betrekking heeft op de wettigheid van een besluit (in het Frans: *un acte*) waardoor deze persoon zich bezwaard acht ... Bij geschillen van geldelijke aard heeft het Hof van Justitie volledige rechtsmacht” (art. 91-1).

De in artikel 3b van het Protocol bedoelde personen kunnen, — uiteraard na het intern beroep (zie hoofdstuk 2) — en ondanks de in dat artikel gebruikte term „besluit”, aan het oordeel van het Benelux-Gerechtshof onderwerpen: elke handeling die hen grieft, zoals het opstellen van het dossier van de ambtenaar door het Gezag, en nl. het inlassen in dat dossier van nota's of appreciaties nopens het verloop van een vergelijkend onderzoek of examen met het oog op de bevordering of ter beoordeling van de bekwaamheid voor bepaalde ambten (zie echter de *in fine* van deze afdeling gemaakte opmerkingen) of nog, het vermelden van de rangschikking van een ambtenaar ingevolge de uitslag van dergelijk examen of van enige appreciatie nopens zijn prestaties, in bepaalde gevallen nopens aankondigingen van vacatures (uiteraard onder voorbehoud van de discretionaire bevoegdheid die het bestuur te dien aanzien behoudt; zie *Arr. H.v.J. E.G.*: 16 maart 1978, zaak 7/77; 13 februari 1979, zaak 24/78; 5 april 1979, zaak 117/78; 28 juni 1979, zaak 255/78; 18 december 1980, zaak 797/79; 26 februari 1981, zaak 38/40; 26 februari 1981, zaak 34/80; 18 februari 1982, zaak 67/81; 13 mei 1981, zaak 16/81).

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen heeft op 11 mei 1978, zaak 25/77, beslist dat de aankondiging van een vacature een grievende akte kan zijn die aanleiding kan geven tot een ontvankelijk beroep.

Bij arrest van 19 juni 1975, zaak 79/74, heeft datzelfde Hof geoordeeld dat in de mate waarin de toegangsvoorwaarden tot een ambt de kandidaatstelling uitsluiten van ambtenaren „die voor overplaatsing of bevordering in aanmerking komen, de aankondiging van vacature een voor hen bezwarend besluit vormt”.

Zelfs in dergelijke gevallen gaat het immers om „besluiten” die de rechtspositie van die ambtenaren raken (voor zover die „besluiten” uitgaan van een „orgaan” of „dienst” van de Unie, van de Raad van bestuur of van de directeur van een der Benelux-Bureaus).

223 Maar quid indien de Benelux Economische Unie onrechtmatig schade zou berokkend hebben door een handeling (die geen „besluit” zou zijn) of, vooral, door een nalaten en dit in andere omstandigheden of in verband met heel andere feiten dan die waarvan sprake is in de artikelen 28 en 29 van het Protocol?

Zou er dan nog kunnen beslist worden dat het gaat om een „besluit, dat hun rechtspositie raakt” (artikel 3b, *in fine*, van het Protocol)?

Zelfs indien deze vraag bevestigend beantwoord zou kunnen worden op grond van de zorg van de opstellers

van het Protocol om, zoals blijkt uit hun memorie van toelichting, de Benelux-ambtenaren een zeer ruime juridische en meer bepaald jurisdictionele bescherming te waarborgen, dan nog zou er alleszins een struikelblok blijven bestaan.

Inderdaad, uit de combinatie van de artikelen 28, 29 en 30 van het Protocol — en in het bijzonder uit artikel 30 — volgt dat indien de ambtenaar een beroep zou ingesteld hebben dat een schadevergoeding beoogt wegens de onrechtmatige handelingen waarover we het hier hebben, het Hof enkel de macht zou hebben te vernietigen. En wat zou het dan moeten vernietigen?

Moet er derhalve uit het geheel van het Protocol niet afgeleid worden dat het Hof geen rechtsmacht heeft inzake onrechtmatige handelingen, nalatingen of tekortkomingen?

Kan eraan gedacht worden de moeilijkheid op te lossen door het invoeren van de bepalingen van artikel 11 van het Protocol? De ambtenaar die het slachtoffer is van een onrechtmatige „handeling” zou aan de Economische Unie kunnen vragen hem een vergoeding toe te kennen. Het „besluit” waardoor het bevoegd Gezag — zelfs door stilzwijgen — zou weigeren hem schadeloos te stellen, zou het voorwerp kunnen uitmaken van een intern beroep bij het Benelux-Gerechtshof. Dit zou eventueel het „besluit” kunnen vernietigen na vastgesteld te hebben dat de vergoeding onrechtmatig geweigerd was.

224 Wat moet er ook gedacht worden van de beslissing van een jury aangaande vergelijkende examens of examens, die in het communautaire recht wel het voorwerp kunnen uitmaken van een beroep bij het Europese Hof van Justitie? (Zie i. h. b. arrest van 16 maart 1978, zaak 7/77 en 13 februari 1979, zaak 24/78.)

Zou dat een „besluit” zijn zoals bedoeld in de artikelen 3 en 7 van ons Protocol?

Gelet op de geest en de bedoeling van het Protocol en meer bepaald op de ruime tekst, kan er wat de in artikel 3, lid b en artikel 5 van het Protocol bedoelde personen betreft, wellicht bevestigend op de vraag worden geantwoord.

Alleszins de beslissingen genomen door een „orgaan van de Unie” op grond van de uitslagen van deze examens, zijn besluiten, in de zin van artikel 3 van het Protocol.

AFDELING II

MACHTEN VAN HET HOF

De rechtsmacht van het Hof wordt omschreven in de artikelen 28 tot 31 van het Protocol, waarin drie soorten van beroep worden onderscheiden.

225 A. RECHTSMACHT INGEVOLGE DE BEROEPEN BETREFFENDE BEZOLDIGING, PENSIOENEN EN ANDERE SOCIALE VOORZIENINGEN (ARTIKEL 28)

Indien het beroep gegrond is:

1. vernietigt het Hof het aangevallen besluit,
2. stelt het, „wanneer daartoe termen zijn”, zelf de rechtsbetrekkingen tussen partijen vast,

3. kan het „daarbij” een partij veroordelen tot de uit die rechtsbetrekking voortvloeiende betaling van een geldsom, (*sic*)

4. kan het, „indien de billijkheid zulks eist”, vergoeding voor geleden nadeel toekennen.

Laat ons nu enkele, soms vrij onverwachte verklaringen citeren uit de memorie van toelichting.

De memorie stelt vast dat het „noodzakelijk (leek) het Hof in bepaalde gevallen met ruimere bevoegdheden te bekleden” en, „dat niet ermede kan worden volstaan aan het Hof slechts de bevoegdheid tot vernietiging toe te kennen”. Meer dan een bevoegdheid tot vernietiging. Tot daar toe. Maar welke andere bevoegdheid dan wel en waartoe?

De memorie van toelichting antwoordt, „dat niet ermede kan worden volstaan aan het Hof slechts de bevoegdheid tot vernietiging toe te kennen, zulks wegens de beknopte opzet van het voor dit personeel (van de Benelux Economische Unie) geldende statuut. Betrokkenen kunnen namelijk in een ongewone situatie komen te verkeren, zonder dat daarom sprake hoeft te zijn van een rechtshalve aantasting van een bepaling van het statuut of van overschrijding van macht”. Dus, zo gaat dezelfde memorie verder, „doet (het Hof) niet alleen uitspraak over de vernietiging van het besluit doch kan (het) ook zelf ten gronde recht doen. Indien (het) het beroep gegrond acht kan (het) derhalve het aangevallen besluit vernietigen en, wanneer daartoe termen aanwezig zijn, zelf de rechtsbetrekkingen tussen partijen vaststellen door (zijn) eigen uitspraak in de plaats van het vernietigde besluit te stellen”.

Deze verklaring mag niet afgezonderd worden van daarop volgende verklaringen, die luiden: „De juiste vaststelling van deze betrekkingen kan dan tot gevolg hebben, dat verzoeker bepaalde rechten van civielrechtelijke aard verkrijgt of doen blijken dat het voorheen door de tegenpartij te zijnen opzichte ingenomen standpunt hem schade heeft berokkend”.

Tenslotte, om te verhinderen dat een ambtenaar na vernietiging van een besluit een beroep zou moeten doen op andere rechtscolleges (zoals bv. in België het geval is, vermits artikelen 92 en 93 van de Grondwet beletten dat de Raad van State, na de nietigheid van een administratieve beslissing te hebben uitgesproken, uitspraak doet over subjectieve rechten) om een veroordeling tot betaling van bezoldiging, pensioen of andere verschuldigde bedragen te verkrijgen, hebben de opstellers van het Protocol het Hof de macht verleend tot „het veroordelen van de verliezende partij tot betaling van het verschuldigde en, indien de billijkheid dit eist, tot vergoeding van geleden nadeel”. (Membere van toelichting, nr. 17, *in fine* en artikel 28 van het Protocol).

Het is heus niet eenvoudig om de gedachtengang en de juridische opvattingen van de auteurs van het Protocol te begrijpen.

Aannemend dat het statuut van het personeel van de Unie beknopt opgezet is, toch zou die omstandigheid normaliter een beroep op andere formele rechtsbronnen wettigen (zie hoofdstuk VII, *infra*) veeleer dan een uitbreiding van de rechtsmacht van het rechtscollege.

Welke zin en draagwijdte heeft de bewering dat de ambtenaren „in een ongewone situatie (kunnen) komen te verkeren, zonder dat daarom sprake behoeft te zijn van een rechtshalve aantasting van een bepaling van het statuut of van overschrijding van macht”?

Ongewoon in welk verband?

Wordt aan de rechters gevraagd om zelf, in plaats van het gezag, het bedrag te bepalen van de bezoldigingen, vergoedingen, sociale voorzieningen, die de ambtenaren zouden moeten toekomen? (Het recht op pensioen en op sociale voorzieningen spruit normaal uit een rechtsregel!)

Dit blijkt nochtans én de mening én de wil van de opstellers van het Protocol te zijn, te meer daar de memorie van toelichting, zoals we hierboven hebben uiteengezet, beklemtoont dat de juiste door het Hof gedane vaststelling van de rechtsbetrekkingen tussen partijen tot gevolg kan hebben „dat verzoeker bepaalde rechten van civielrechtelijke aard verkrijgt...”

Het Hof kan daarbij een vergoeding voor geleden nadeel toekennen „indien de billijkheid zulks eist”.

Indien het Hof een besluit vernietigt dat, een of andere rechtsregel schendend, geen bezoldiging, pensioen, vergoeding of voorziening heeft toegekend die de ambtenaar krachtens die rechtsregel toekwam, is het normaal dat het de macht heeft een vergoeding toe te kennen voor het aldus geleden nadeel. Maar waarom moet er in dat geval een beroep gedaan worden op de billijkheid? Het is immers ondenkbaar dat enig rechtscollege, in dergelijk geval, een vergoeding zou weigeren omdat de billijkheid de toekenning ervan niet zou eisen. Een beroep op de billijkheid kan hier de deur openen voor willekeur.

De auteurs van het Protocol hebben het toekennen van een vergoeding „indien de billijkheid zulks eist” uitsluitend willen toelaten wanneer het Hof krachtens zijn hierboven vermelde hoogst uitzonderlijke macht, zelf de rechtsbetrekkingen tussen partijen heeft vastgesteld en verzoeker zodoende subjectieve rechten, „verkrijgt”.

Slechts dan zal het Hof beslissen een vergoeding toe te kennen „indien de billijkheid zulks eist”. Maar wanneer zal de billijkheid zulks eisen? Welke betekenis wordt er in artikel 28 van het Protocol aan dit vaag, ruim en onnauwkeurig begrip gegeven? Welke zending wil men het Hof laten vervullen? We krijgen desbetreffend geen enkel antwoord, zoals trouwens meestal het geval is wanneer een beroep wordt gedaan op dit begrip, dat weliswaar indrukwekkend is maar niettemin onnauwkeurig en gevaarlijk in zijn toepassing (zie hoofdstuk VII).

Wil men willekeur en fantasie uitsluiten, dan bestaat er slechts één antwoord op deze vragen. Het Hof zal rekening houden met de eigen en persoonlijke situatie van de betrokken ambtenaar om te beslissen of hem al dan niet een vergoeding toegekend moet worden: gezins- en andere lasten, zijn verdienste, zijn bekwaamheid, zijn ambtsprestaties. In het volgende hoofdstuk komen we terug op de betekenis van het begrip billijkheid en op de rol die het kan spelen in de ambtenarenrechtspraak.

Het Hof zal met uiterste omzichtigheid en zeer terughoudend te werk moeten gaan wanneer het verzocht wordt „zelf de rechtsbetrekkingen tussen partijen vast (te) stellen” (artikel 28 van het Protocol) met het gevolg „dat verzoeker bepaalde rechten van civielrechtelijke aard verkrijgt” (Memorie van toelichting, nr. 17, tweede lid).

Het is inderdaad ongebruikelijk dat een rechtscollege de plaats van de overheid die over de „wetgevende” of verordenende bevoegdheid beschikt, of van een bestuur inneemt om bezoldigingen en vergoedingen te bepalen die aan een ambtenaar toegekend moeten worden.

Het Hof zal dit derhalve alleen doen wanneer de beslissing of het uitblijven daarvan bij het bestuur willekeurig is, d.w.z., niet vatbaar is voor een rechtvaardiging.

Het Hof zal gewis de bepalingen van artikel 28 van het Protocol moeten naleven — „zelf de rechtsbetrekkingen tussen partijen vaststellen” — en zodoende bepaalde beslissingen moeten nemen die voor een rechtscollege hoogst ongebruikelijk zijn.

Welke beslissing betreft het hier? Uit de in de memorie van toelichting verstrekte uitleg kan er wel afgeleid worden dat het speciaal zal gaan om het vaststellen van het bedrag van de bezoldiging, van pensioenen en andere sociale voorzieningen, en zelfs om het bepalen van de periode waarvoor ze verschuldigd zijn of zullen zijn.

Onmiddellijk komen er echter belangrijke opwerpingen voor de geest. Enerzijds kan het Hof, in individuele gevallen, toch niet, tenzij in zeer uitzonderlijke gevallen, afwijken van de regels van het statuut aangaande de bezoldiging, het pensioen en „andere sociale voorzieningen”. Anderzijds moet het Hof, in zoverre als dit

verenigbaar is met de buitengewone en onverwachte door artikel 28 van het Protocol verleende opdrachten en machten, de bevoegdheid en de specifieke opdracht van de administratieve en van de politieke overheden in acht nemen. Individuele beslissingen, door dat Hof genomen, mogen de werking van de openbare diensten niet verlammen, schaden of scheeftrekken. (Vaststellende dat krachtens artikel 91 van het statuut van de ambtenaren het Europees Hof van Justitie, bij geschillen van geldelijke aard volledig rechtsmacht bezit beslist dat Hof dat het de Commissie mag uitnodigen verzoekers recht en met alle gewenste nauwkeurigheid vast te stellen. (Arrest van 31 mei 1979, zaak 156/78; zie ook arresten van het zelfde Hof van 19 maart 1964, zaak 18/63; 7 juli 1964, zaak 18/63 en 15 december 1966, zaak 62/65; zie ook de conclusie van Advocaat-generaal BERGER voor het arrest van het Benelux-Gerechtshof van 20 juni 1980, zaken B 79/1, 2, 3, 4 en 5).

We stippen echter nog een zonderlinge bepaling aan in artikel 28 van het Protocol: het Hof kan „een partij” veroordelen „tot de uit die rechtsbetrekking voortvloeiende betaling van een geldsom”. Betekent dit, dat wanneer een persoon in dienst van de Unie of van één der Benelux-Bureaus een beroep instelt, de Unie of één van die Bureaus de betaling van een geldsom ten laste van de verzoeker kan bekomen? De tekst lijkt dat inderdaad mogelijk te maken.

Bevel — dwangsom?

226 Vaak rijst de vraag of nationale, of zelfs internationale rechtscolleges, die bevoegdheid hebben inzake ambtenarengeschillen, aan het bestuur bevelen kunnen geven en dwangsommen kunnen opleggen.

Heeft het Benelux-Gerechtshof dergelijke macht?

Een bevestigend antwoord schijnt mij onvermijdelijk, gezien de zeer ruime macht die het Hof door artikel 28 verleend wordt, maar dan alleen indien het beroep betrekking heeft op een der beslissingen waarop dat artikel slaat. Voor alle andere gevallen zijn de machten van het Hof duidelijk afgebakend door de bepalingen van het Protocol.

Wanneer het Hof de macht heeft bevelen te geven, zal dat met grote omzichtigheid moeten gebeuren.

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen heeft meermaals het klassieke en gezonde principe kunnen beklemtonen, dat een rechter principieel geen bevelen vermag te geven aan politieke en bestuurlijke autoriteiten — aan de gemeenschapsautoriteiten (i. h. b. het arrest van 16 juni 1971, zaken 63 tot 75/70). Het heeft van dit principe toepassing gemaakt door te beslissen „dat het Hof geen inbreuk mag maken op de prerogatieven van het tot aanstelling bevoegde gezag door tot dit gezag bevelen te richten, waardoor het in zijn keuze zou worden gebonden”.

Zoals advocaat-generaal VELU geheel terecht in zijn conclusie vóór het arrest van het Hof van Cassatie van 26 juni 1980 heeft betoogd, dient een onderscheid gemaakt te worden tussen de „injunctions” waarbij aan de Uitvoerende Macht of aan de administratie bevolen zou worden handelingen te verrichten — of zich ervan te onthouden — die uitsluitend behoren tot hun bevoegdheden en het recht en de plicht van de hoven en rechtbanken de „uitvoerende” overheden in natura te veroordelen om de schade te vergoeden die zij onrechtmatig zouden veroorzaken en daartoe de maatregelen te bevelen die aan de aantasting (l'atteinte) aan de rechten van het slachtoffer een einde zouden maken (*Pas.*, 1980, I, 1341).

In dezelfde conclusie citeert Advocaat-generaal VELU een jurisprudentie waaruit blijkt dat „aux Pays-Bas le juge judiciaire s'est reconnu un très large pouvoir d'injonction à l'égard de l'autorité administrative dans tous les cas où celle-ci, ayant manqué à une obligation légale ou au simple devoir de prudence ou n'ayant pas agi avec la prudence voulue, a porté atteinte à des droits civils ou à des intérêts légitimes”.

227 Wat de dwangsom aangaat.

We weten dat de drie Benelux-landen op 26 november 1973 een overeenkomst hebben ondertekend „houdende eenvormige wet betreffende de dwangsom”.

Artikel 1 van de eenvormige wet bepaalt: „1. De rechter kan op vordering van één der partijen de wederpartij veroordelen tot betaling van een geldsom, dwangsom genaamd, voor het geval dat aan de hoofdveroordeling niet wordt voldaan, onverminderd het recht op schadevergoeding indien daartoe gronden zijn. Een dwangsom kan echter niet worden opgelegd in geval van een veroordeling tot betaling van een geldsom”. (Wat het begrip „betaling van een geldsom” betreft, raadpleeg arrest van het Benelux-Gerechtshof van 9 juli 1981, zaak A 81/1, met conclusie van Advocaat-generaal BERGER).

De memorie van toelichting op de tekst van de overeenkomst zegt: „Het spreekt vanzelf dat de bepalingen van de eenvormige wet eveneens van toepassing zijn op de Staat en andere publiekrechtelijke rechtspersonen, of zij schuldeiser dan wel schuldenaar zijn”. (Raadpleeg de conclusie van de advocaat-generaal vóór het arrest van het Benelux-Gerechtshof van 11 mei 1982, *R.W.*, 1982-83, 289 e.v.).

B. MACHTEN INGEVOLGE BEROEPEN DIE BETREKKING HEBBEN OP EEN DISCIPLINAIRE MAATREGEL OF EEN SCHORSING (ARTIKEL 29)

228 Aard en omvang van deze machten werden hierboven in nr. 211 besproken. We verwijzen daarnaar, nochtans met de bedenking dat de zin „Het (Hof) kan, indien de billijkheid zulks eist, aan de verzoeker ... vergoeding toekennen voor geleden nadeel”, dezelfde betekenis en dezelfde draagwijdte heeft als die welke wij hebben vooropgesteld betreffende de overeenkomstige zin van artikel 28 (zie hierboven, nr. 225).

C. MACHTEN INGEVOLGE BEROEPEN DIE BETREKKING HEBBEN OP ANDERE DAN DE IN DE ARTIKELN 28 EN 29 BEDOELDE BESLUITEN (ZIE ARTIKEL 30)

229 In die gevallen heeft het Hof enkel de macht tot vernietiging; macht die hier afdoende wordt geacht (Memorie van toelichting, nr. 19). Men mag betreuren dat het Benelux-Gerechtshof niet over de mogelijkheid zou beschikken de vernietiging die geldt *erga omnes* te vervangen door de toekenning b.v. van een schadeloosstelling.

Het Hof van Justitie van de E.G. vervangt somtijds de vernietiging door de toekenning van een schadevergoeding (zie arrest van 5 juni 1980, zaak 24/79 en de conclusie van Advocaat-generaal MAYRAS in de zaken 156/79 en 51/80).

D. ANDERE MACHTEN VAN HET HOF?

Deze vraag werd, tenminste impliciet maar zonder zich daarover verder te verantwoorden, bevestigend beantwoord door het Benelux-Gerechtshof, in zijn arrest van 14 augustus 1980, zaken B 79/6, 7, 8 en 9.

Immers, naast de beslissingen die op grond, enerzijds, van de artikelen 28, 29, 30 en 31 en, anderzijds, van artikel 39 van het Protocol onder de rechtsmacht van het Benelux-

Gerechtshof ressorteren, die door de in artikel 2, tweede lid, van dat Protocol bedoelde Kamer wordt uitgeoefend, beslist dat Hof dat het ook de macht heeft te verklaren voor recht, naar aanleiding van een in artikel 3 van dat Protocol nader aangegeven beroep, zonder een andere beslissing te hoeven uitspreken, welke de strekking en de draagwijdte is van een bepaling van het Statuut van de beampten van het Secretariaat-Generaal van de Benelux Economische Unie, waarop een door een gezagsorgaan van genoemde Unie met betrekking tot verzoeker genomen beslissing berust.

E. DE WERKING *EX TUNC* VAN DE Vernietigende Arresten

230 Artikel 31 van het Protocol bepaalt: „In de gevallen waarin de Kamer (van het Hof) een besluit vernietigt of nietig verklaart, kan zij bepalen of en in hoeverre gevolgen van dat besluit in stand blijven”.

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen besliste in zijn arrest van 6 maart 1979, zaak 92/78 dat, „om reden van rechtszekerheid en met name ter eerbiediging van de rechten verkregen door inschrijvers wier biedingen op grond van de door de Commissie vastgestelde minimumprijs zijn aanvaard, de vernietiging slechts verzoeker zal betreffen”.

Raadpl. ook *Recours pour excès de pouvoir. Effet des annulations contentieuses*, LONG, WEIL en BRAIBANT, *Les grands arrêts de la jurisprudence administrative*, Parijs, *Rec. Sirey*, 1974, 186 e.v.

Inzake „geldigheid” als bedoeld door art. 177 E.E.G., zie ook arresten van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen van 15 oktober 1980, zaken 109 en 145/70 en de kritische noot gepubliceerd in *Rec. Dalloz*, 1 april 1981, 165. Zie ook het arrest van 13 juni 1979 in de zaak-Marckx van het Europees Hof voor de rechten van de mens.

HOOFDSTUK VII

RECHTSREGELS MET BETREKKING TOT DE RECHTEN EN PLICHTEN VAN DE AMBTENAREN EN BEAMBTEN VAN DE BENELUX — PERSONEN IN DIENST VAN DE BENELUX ECONOMISCHE UNIE EN IN DIENST VAN HET BENELUX-MERKENBUREAU OF HET BENELUX-BUREAU VOOR TEKENINGEN OF MODELLEN

AFDELING I

FORMELE BRONNEN VAN DIE RECHTSREGELS

231 Uit de commentaar die we bij artikel 13 van het Protocol hebben gegeven (zie boven, nr. 212-218) en uit de bespreking die de memorie van toelichting wijdt aan de „Arresten van het Hof”, d.w.z. aan de artikelen 28 tot 30 van het Protocol (zie hierboven hoofdstuk VI), blijkt dat de opstellers van het Protocol toegeven — en het zou ondenkbaar geweest zijn dat ze dat niet zouden gedaan hebben — dat niet alleen geschreven regels, en meer bepaald die uit de verschillende teksten betreffende het statuut der ambtenaren, toegepast en nageleefd dienen te worden maar ook ongeschreven regels. We komen niet terug op de verwarring of onnauwkeurigheid die we in hoofdstuk V belicht hebben.

De memorie van toelichting meent bij de bespreking van de artikelen 28 tot 30 van het Protocol (zie hierboven, hoofdstuk VI) de uitbreiding van de machten van het Hof te kunnen rechtvaardigen door een beroep te doen op „de beknopte opzet van het voor dit personeel (van de Benelux Economische Unie) geldende statuut” (Memorie van toelichting, nr. 16).

Het „statuut” — d.w.z. de geschreven regels waaruit het bestaat — bevat niet alle van toepassing zijnde regels en kan die ook niet bevatten. Maar daarin vormt het Beneluxrecht geen uitzondering.

Immers, enerzijds zijn er ook ambtenaren in andere internationale instellingen — de Organisatie van de Verenigde Naties, de Internationale Arbeidsorganisatie, de Europese Gemeenschappen, enz. enz. — en ook hun juridische toestand wordt niet geheel en uitsluitend geregeld door dat geheel van geschreven regels dat algemeen als hun „statuut” wordt bestempeld.

Anderzijds hoewel de juridische toestand van nationale ambtenaren gewoonlijk wel geregeld wordt door een dergelijk geheel dat op zijn beurt deel uitmaakt van een ander normatief geheel — dat niet bestaat voor de internationale ambtenaren — van grondwettelijke, administratieve, civielrechtelijke en sociaalrechtelijke bepalingen, die als normen van gemeen recht worden beschouwd — bestaat dergelijk geschreven „statuut” niet steeds en is hun toestand „schriftelijk” heel wat „beknopter van opzet” geregeld dan die van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie.

232 Het spreekt derhalve vanzelf dat de juridische toestand van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie, van het Benelux-Merkenbureau en van het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen niet uitsluitend vastgesteld wordt door geschreven bepalingen die hun schriftelijk statuut uitmaken maar evenzeer door heel wat andere, en o.m. niet geschreven regels.

Niet alleen het ambtenarenrecht maar heel het positief recht bestaat zowel uit geschreven als uit ongeschreven rechtsregels. Deze laatste staan ofwel los van de eerstgenoemde — algemene en andere rechtsbeginselen, gewoonten —, of zij worden eruit afgeleid of zij zijn er eenvoudig in begrepen, hoewel ze niet uitdrukkelijk geformuleerd zijn.

Zo heeft het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen op 21 januari 1965 — zaak 108/63 — gesteld: „dat uit het feit, dat een regel niet tot het geschreven recht behoort nog niet mag worden afgeleid dat zij niet bestaat”.

De geschreven bronnen van de regels die betrekking hebben op de juridische toestand van de Benelux-ambtenaren zijn de Benelux-Verdragen en -protocollen, evenals andere verdragen en protocollen — maar dan in mindere mate — beschikkingen van het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie, van het Benelux-Merkenbureau en van het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen en bepalingen van het nationaal recht.

De ongeschreven bronnen zijn: allerlei rechtsregels, algemene en andere beginselen van het recht. Ook de billijkheid wordt wel als dusdanig beschouwd. Desbetreffend zal er verder nadere toelichting gegeven moeten worden en in elk geval dient er zeer omzichtig en terughoudend omgesprongen te worden met het begrip billijkheid, dat weliswaar prestigieus, doch vooral, vaag, onnauwkeurig, onvatbaar, ja zelfs misleidend en gevaarlijk is.

Aangaande de bronnen van de rechtsregels die op de ambtenaren toepasselijk zijn, raadplege men de algemene werken en artikelen over het internationaal openbaar ambt, de jurisprudentie van de internationale rechtscolleges, bevoegd inzake het openbaar ambt, o.m. de volgende doctrinale werken:

1. AKEHURST, M.B., *The Law governing Employment in International Organizations*, Cambridge, University Press, 1967, 294
2. BASDEVANT, S., *Les fonctionnaires internationaux*, Paris, Sirey, 1931, 335
3. BEDJAOUI, M., *Fonction publique internationale et influences nationales*, Paris, Pedone, 1958, 674
4. BLOCH, R. et LEFÈVRE, J., *La fonction publique internationale et européenne*, Paris, L.G.D.J., 1963, 219
5. DUBOIS, L., *Fonction publique européenne*, *R.Trim.Dr.Eur.*, 1965, 666; 1966, 511 en 1967, 648
6. GAUDEMET, P.M., *Le statut des fonctionnaires internationaux en droit interne*, *R.Ad.*, 1959, 5
7. GIRAUD, E., *Le secrétariat des institutions internationales*, *R.C.A.D.I.* 1951, II, 373
8. LANGROD, G., *La fonction publique internationale*, Leiden, Sythoff, 1963, 387
9. LASSALLE, C., *Aspects de la fonction publique européenne*, *R.G.Dr.Int.Publ.*, 1965, 682.
10. SIOTIS, J., *Essai sur le secrétariat international*, Genève, Droz, 1963, 272
11. RUZIÉ, *Les fonctionnaires internationaux*, Armand Colin 1970.
12. TOUSCOZ, J., *Le jurisclesseur de droit international, L'organisation judiciaire internationale, Les tribunaux administratifs internationaux, Généralités, organisation, procédure*, *aflevering 230*, nr. 81 e.v., blz. 17 e.v.

§ 1. De geschreven regels

A. REGELS VOOR AMBTENAREN EN BEAMBTEN VAN DE BENELUX ECONOMISCHE UNIE

233 De verdragen, protocollen, overeenkomsten, tussen de drie Staten gesloten, bevatten uiteraard rechtsregels die ons hier aanbelangen.

De instellingen van Benelux — meer bepaald het Comité van Ministers en de „Ministeriële Werkgroepen” — hebben heel wat rechtsregels uitgevaardigd betreffende de rechten en plichten van de ambtenaren en beambten.

Zij vallen onder de toepassing van een reglementair statuut. Nochtans zou niets beletten dat beambten, in uitzonderlijke gevallen, contractueel in dienst genomen worden maar dan zouden de bepalingen van de twee Protocolen, die bevoegdheid verlenen aan het Benelux-Gerechtshof, op hen wellicht principieel niet van toepassing kunnen zijn.

Artikel 35-3 van het Verdrag van 3 februari 1958 tot instelling van de Benelux Economische Unie bepaalt: „Het personeelsstatuut, de personeelsformatie, de schalen van salarissen, pensioenen en toelagen, alsmede de andere arbeidsvoorwaarden worden vastgesteld door het Comité van Ministers op voorstel van de Secretaris-Generaal en na het advies van de Raad van de Economische Unie in beperkte samenstelling”.

Lid 2 van hetzelfde artikel luidt: „De Secretaris-Generaal benoemt en ontslaat de leden van het personeel van het secretariaat-generaal overeenkomstig het statuut, voorzien in lid 3 van dit artikel”.

Wat betreft de Secretaris-Generaal en de Adjunct-Secretarissen-Generaal bepaalt artikel 34-3 van hetzelfde Verdrag: „Het Comité van Ministers benoemt en ontslaat de Secretaris-Generaal en de Adjunct-Secretarissen-Generaal. Het bepaalt, na advies van de Raad van de Economische Unie in beperkte samenstelling, de schalen van hun salaris, pensioen en toelagen, alsmede de andere arbeidsvoorwaarden.” Deze bepaling wordt aangevuld door de artikelen 36 en 37.

Artikel 36: „1. De Secretaris-Generaal verzorgt het Secretariaat van het Comité van Ministers, de Raad van de Economische Unie, de Commissies en van eventuele ondergeschikte organen; hij heeft tot taak op administratief gebied de werkzaamheden van deze instellingen te coördineren, in voorkomende gevallen de noodzakelijke verbindingen tot stand te brengen en alle voorstellen te doen welke nuttig zijn voor de uitvoering van dit verdrag, met inachtneming van de bevoegdheid van de andere instellingen van de Unie. De diensten van de griffie van het college van scheidsrechters worden verzorgd door de Secretaris-Generaal.

2. Het Comité van Ministers kan aan de Secretaris-Generaal andere taken opdragen”.

Artikel 37-1: „De Secretaris-Generaal stelt de jaarlijkse ontwerp-begroting van de instellingen van de Unie op en legt haar met begeleidend advies van de Raad van de Economische Unie aan het Comité van Ministers voor”.

We vestigen verder nog de aandacht op artikel 40, dat bepaalt: „Het Comité van Ministers kan de voor de werking van de Unie wenselijke gemeenschappelijke diensten instellen; het bepaalt de bevoegdheden, de organisatie en de werkwijze van deze diensten”.

De gemeenschappelijke memorie van toelichting betreffende deze artikelen is summier. Ze beperkt zich tot volgende beschouwingen: „Het vijfde hoofdstuk heeft betrekking op het secretariaat-generaal. De organisatie en bevoegdheden van dit secretariaat komen in grote lijnen overeen met die van het thans bestaande secretariaat-generaal van de raden, waarvan de oorsprong en het statuut worden gevonden in de douaneovereenkomst van 5 september 1944, verduidelijkt en uitgelegd door het Protocol van 14 maart 1947”.

234 Het Comité van Ministers of de bevoegde ministeriële werkgroep (zie titel II — hoofdstuk 1 — afdeling 3 — onderafdeling 3) heeft het statuut van de ambtenaren en de beambten van het secretariaat-generaal uitgewerkt, dat heel wat bepalingen bevat, zowel omtrent het eigenlijke statuut (benoeming, stage, werktijd, verlof, non-activiteit, tucht, ambtsneerlegging, personeelscomité) als betreffende salarissen, toeslagen, pensioenen, forfaitaire vergoeding naar aanleiding van de ambtsneerlegging, enz. (zie boven, nr. 73 tot 77).

Bijlage VI van het tweede Protocol, gesloten ter uitvoering van artikel 1, tweede lid van het Verdrag van 31 maart 1965, Protocol dat te Brussel ondertekend werd op 11 mei 1974, goedgekeurd door de Wet van 4 september 1978 (*Stbl.*, 29 september 1978, 11141), bevat de tekst: 1) van het statuut van de beambten van het secretariaat-generaal, 2) van het bezoldigingsreglement, van het reglement der pensioenen en der forfaitaire vergoedingen bij ambtsneerlegging; 3) van de beschikking tot wijziging van het statuut van de beambten van het secretariaat-generaal. Deze beschikking betreft meer bepaald de schadevergoeding voor arbeidsongevallen, voor ongevallen op de weg naar het werk en voor beroepsziekten (deze beschikking bepaalt dat de vergoeding zal geschieden „volgens de regels welke gelden voor de beambten van de Belgische Staat”), 4) van de beschikking van 30 juni 1972 tot wijziging van het statuut van de beambten van het secretariaat-generaal, 5) van de beschikkingen van 28 mei 1973 en 31 december 1973 tot wijziging van het bezoldigingsreglement.

We stippen aan dat sommige van deze reglementen en beschikkingen, ingevolge een wenk van de Raad van State, reeds gepubliceerd werden als bijlage bij het ontwerp van de wet houdende goedkeuring van het Aanvullend Protocol inzake de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie, ondertekend op 29 april 1969 (*Gedr.St.*, *Kamer*, 626 [1969-70] nr. 1, 29 en bijlage 2).

Er zijn ook reglementen en beschikkingen uitgevaardigd met betrekking tot de geldelijke toestand van de secretaris-generaal en van de adjunct-secretarissen-generaal van de Benelux Economische Unie tot hun pensioen, het weduwen- en wezenpensioen. Het gaat hier meer bepaald om a) het bezoldigingsreglement voor de secretaris-generaal en de adjunct-secretarissen-generaal, b) de beschikking van 19 juli 1976 betreffende het pensioenstelsel van de secretarissen-generaal en de adjunct-secretarissen-generaal die na 31 augustus 1976 in dienst zijn getreden, c) het reglement op de pensioenen van de secretaris-generaal en de adjunct-secretarissen-generaal (dit reglement bevat ook bepalingen nopens de weduwen en wezen), d) de beschikkingen van 30 juni 1972 en 19 juli 1976 die het reglement op de bezoldiging gewijzigd hebben.

235 In verband met de geschreven regels dienen er nog vermeld te worden:

- 1° het Protocol inzake de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie, ondertekend te 's-Gravenhage op 29 april 1969,
- 2° het reglement op de procesvoering van het Benelux-Gerechtshof,
- 3° het reglement van orde van het Benelux-Gerechtshof.

De opsomming van de geschreven bepalingen is echter nog niet ten einde. Zoals we reeds beklemtoond hebben in het gedeelte van dit werk waar gehandeld wordt over de bevoegdheid van het Benelux-Gerechtshof betreffende de uitleg van de „gemeenschappelijke rechtsregels”, is dit Hof verplicht in verband met de ambtenarenrechtspraak, geschreven regels, o.m. van het internationaal verdragsrecht na te leven en toe te passen. We zullen hierop terugkomen.

B. REGELS VOOR AMBTENAREN EN BEAMBTEN VAN HET BENELUX-MERKENBUREAU EN VAN HET BENELUX-BUREAU VOOR TEKENINGEN OF MODELLEN

236 Hun statuut is vanzelfsprekend bepaald door andere verordenende bepalingen of verdragen of protocollen dan de hierboven reeds vermelde.

De artikelen 3 en 4 van de Benelux-Verdragen inzake de warenmerken (ondertekend te Brussel op 19 maart 1962) en inzake tekeningen of modellen (ondertekend te Brussel op 25 oktober 1966) bepalen dat:

- a) het Bureau onder leiding staat van een raad van bestuur, samengesteld uit door de Hoge Verdragsluitende Partijen aangewezen leden,
- b) de raad van bestuur in alle aangelegenheden beslist betreffende de algemene werkwijze van het Bureau,

- c) de raad het huishoudelijke en het financiële reglement van het Bureau vaststelt, alsmede de toepassingsreglementen,
- d) de raad de directeur benoemt en zijn taak bepaalt.

Het op 11 mei 1974 te Brussel ondertekende Protocol betreffende de rechtsbescherming van de personen in dienst van het Benelux-Merkenbureau en het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen, bevestigt dat deze personen onder de toepassing vallen van een reglementair statuut, dat dient uitgewerkt te worden door de organen van de Bureaus, zijnde de raad van bestuur, ofwel de directeur.

Dit Protocol verklaart inderdaad de bepalingen van het Protocol, ondertekend te 's-Gravenhage op 29 april 1969 — inzake de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie — van toepassing op het personeel van de Bureaus en zodoende maakt het duidelijk dat de raad van bestuur en/of de directeur van die Bureaus de macht hebben een reglementair statuut voor hun personeel te beslissen, vermits het Protocol, wat betreft de juridische toestand van dat personeel — rechten en plichten, pensioenstelsel enz. — de machten van de raad van bestuur en van de directeur assimileert aan die van het Comité van Ministers en van de andere bevoegde organen van de Economische Unie.

C. ANDERE GESCHREVEN BRONNEN

Andere bronnen zijn het internationale en het communautaire recht en het nationaal recht.

1. *Het internationaal recht*

237 Reeds herhaaldelijk hebben we beklemtoond (zie boven 1) nr. 89-99, 2) nr. 144-156): dat het Beneluxrecht niet mag worden losgemaakt van het internationale noch van het communautair recht en dat het Benelux-Gerechtshof wellicht genoodzaakt zou kunnen zijn, juist in verband met de ambtenarenrechtspraak, de bepalingen van internationale en Europese verdragen toe te passen (en gebeurlijk ook het ongeschreven internationale recht; en zelfs, te beslissen of een Benelux-rechtsregel al dan niet in overeenstemming is met die bepalingen.

In dat verband herinneren we aan de arresten van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en aan de conclusies van de advocaten-generaal. (Arresten van 12 december 1972, zaken 21 en 24/72 en de conclusie van Advocaat-generaal MAYRAS van 4 december 1972, zaak 41/74; 24 oktober 1973, zaak 9/73; 28 oktober 1975, zaak 36/75; conclusie van Advocaat-generaal WARNER voor het arrest van 27 oktober 1976, zaak 130/75. Verder leze men Fausto CAPELLI, *Réglementation communautaire et réglementation de G.A.T.T. — Réflexions sur les rapports entre le droit communautaire et le droit international*, in *Revue du Marché Commun*, januari 1977, 27.)

Ook andere rechtscolleges en regionale commissies die bevoegdheden hebben inzake ambtenarenrechtspraak moeten noodzakelijk regels toepassen van internationale verdragen die nochtans de ambtenaren of de organisatie waartoe deze behoren, niet rechtstreeks aanbelangen.

Zo heeft de *Commission de recours* van de Raad van Europa op 10 april 1973 beslist dat een onderscheid tussen

de bezoldiging van vrouwen en mannen onrechtmatig was, steunend op artikel 19 van het Verdrag van Rome tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, op artikel 14 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en artikel 4 van het Europees Sociaal Handvest (Beslissing van 10 april 1973 — Artzet / Secretaris-generaal, geciteerd in voetnoot 1 op p. 129 van de studie van Jacques ROBERT, *Les tribunaux administratifs dans les organisations européennes*, in de *Annuaire Européen*, Deel XX, Martinus Nijhoff, 1972).

2. *Het nationale recht*

238 1. Zoals nationale rechtscolleges vaak buitenlands recht moeten toepassen, bv. wat betreft de staat en bekwaamheid van personen, moeten ook internationale rechtscolleges en commissies en nl. het Benelux-Gerechtshof bepalingen van nationaal recht uitleggen en toepassen, en mogelijk zelfs nationaal recht dat geen uitstaans heeft met het recht van de Staten die het rechtscollege of de internationale of regionale commissies hebben opgericht (zie ook, nopens de toepassing van buitenlands publiek recht, in *Annuaire de l'Institut de droit international*, Deel 56, zittijd van Wiesbaden, 1975, 219 e.v.).

We geven enkele voorbeelden.

Wanneer problemen nopens het persoonlijk statuut aan de administratieve rechtbank van de Internationale Arbeidsorganisatie onderworpen worden, past deze het nationaal recht toe (zie B. KNOPP, *Annuaire français de droit international*, 1973, 443).

Op 20 maart 1959 — zaak 18/57 — heeft het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen beslist, dat een inleidend verzoek naar de vorm geldig was hoewel het ondertekend was door een Duits advocaat die een tuchtmaatregel had opgelopen, omdat „volgens paragraaf 107 van het Advocaten-reglement van het Land Hessen ... een „Vertretungsverbot“ de rechtskracht van de door de betrokken advocaat verrichte handelingen niet aantast“.

Op 13 oktober 1977 — zaak 14/77 — legt hetzelfde Hof én het communautair én het Belgisch recht uit om na te gaan of een bepaald ambtenaar al dan niet rechtmatig kindertoelagen cumuleert.

2. Verscheidene bepalingen van het „statuut“ van de ambtenaren en beambten van de Benelux Economische Unie, die hierboven werden geciteerd, verwijzen naar bepalingen van wetten of besluiten betreffende het Belgisch openbaar ambt en beslissen zelfs dat ze de rechtstoestand van deze ambtenaren en beambten bepalen (zie arrest van het Benelux-Gerechtshof van 20 juni 1980, zaken B 79/1, 2, 3, 4 en 5, en de conclusie van de advocaat-generaal, in *R.W.*, 1980-81, 1573 e.v.).

§ 2. Ongeschreven regels

A. „ALLERLEI REGELS“ — VERDELING VAN MACHTEN EN BEVOEGDHEDEN — RECHTER — WETGEVENDE EN UITVOERENDE MACHT

239 Hierboven hebben we reeds gezegd dat de ongeschreven regels zijn: allerlei regels, algemene en andere principes en de billijkheid. Daarbij zouden nog gewoonte-rechtelijke regels dienen gevoegd te worden.

„Allerlei regels“. Wat betekent dat? Hoe breed en ruim het begrip „algemene beginselen“ of zelfs „rechtsbeginselen“ ook moge zijn, het dekt normaal niet, of niet volledig, de ongeschreven maar hoogst belangrijke regel of regels die o.m. betrekking hebben op de verdeling van de bevoegdheden en machten tussen wetgever, Uitvoerende Macht of bestuur enerzijds en de rechter anderzijds.

Die regels zijn van enorm belang en worden dagelijks toegepast door alle rechtscolleges. Nochtans worden ze niet als „algemene beginselen van het recht” aangemerkt, althans gewoonlijk niet. Zijn het ongeschreven regels? Ja, in die zin dat er geen teksten bestaan die het toetsingsrecht van de rechter nauwkeurig omlijnen of die bepalen welke terreinen of beslissingen buiten dat toetsingsrecht liggen, met alle mogelijke nuances en varianten. Het spreekt echter vanzelf dat deze regels worden afgeleid uit de aard en de omvang van machten en verantwoordelijkheden van de instellingen, zoals die zijn vastgelegd in allerlei belangrijke geschreven regels als daar zijn: grondwetten, wetten, internationale verdragen enz. ... Hetzelfde verschijnsel bemerken we trouwens in verband met de „(algemene) rechtsbeginselen”, waarop we later terugkomen.

Elk werk van enige betekenis over publiek- of administratief recht heeft aandacht besteed aan de scheiding van de machten en bevoegdheden van de Wetgevende en de Uitvoerende Macht enerzijds en die van de rechter anderzijds.

Deze Machten mogen, behoudens uitzonderingen, geen „recht spreken”, terwijl de rechter geen wetten mag maken noch administrerend mag optreden.

De Uitvoerende Macht heeft haar eigen verantwoordelijkheden en opdrachten. Zij mag zeer uitgebreide machten hebben en, op haar eigen gebied, beschikken over een brede discretionaire macht; maar die macht mag nooit willekeurig zijn. Zij kan die macht slechts uitoefenen binnen de door de Grondwet en de wetten bepaalde perken en gevallen en onder inachtneming van heel wat geschreven en ongeschreven regels waarop wij zo dadelijk terugkomen.

De rechter dient na te gaan of de Uitvoerende Macht niet buiten die perken is getreden en of zij die regels heeft nageleefd.

De grenzen van machten en bevoegdheden van de Uitvoerende Macht en van het bestuur zijn, evenals die van de rechter, afgebakend in een groot aantal regels. Het zijn die regels die we hierboven, bij gebrek aan beter, omschreven hebben als „allerlei regels” in verband met de scheiding van machten en bevoegdheden.

Heel wat werken in Frankrijk en in de Beneluxlanden spreken erover. Onlangs werden er desbetreffend belangwekkende rapporten van de Raad van State en van andere hoge administratieve rechtscolleges van de Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen gepubliceerd. (*Pouvoir discrétionnaire et opportunité des décisions administratives; étendue et limites du contrôle juridictionnel*, in *Conseil d'Etat*, 1976, Etudes et documents, Imprimerie Nationale, Parijs, nr. 28, 273 e.v.).

Daarenboven dient hier de aandacht gevestigd op het gewichtige, nauwgezette en geleerde onderzoek dat aan deze delicate en ingewikkelde problemen gewijd werd in de parlementaire voorbereiding van de Nederlandse Wet van 20 juni 1963 op het beroep tegen administratieve beschikkingen (*Memorie van antwoord* aan de tweede kamer, *Memorie van Toelichting*, in *Nederlandse Staatswetten*, Editie Schuurman en Jordens, nr. 154). Zelf hebben we onze persoonlijke mening over deze aangelegenheid uitgedrukt in: a) *De Jurisprudentie van het Hof van Justitie, Kritische bespreking van de uitleggingsmethoden*, Gerechtelijke en academische bijeenkomst, 27-28 september 1976, Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, Luxemburg, 1976, p. III-35 tot 56; b) *Ontwerpen voor hervormingen en jurisdictionele functie*, R.W., 1977-78, 273-322 en 337-382.

Deze regels die de grenzen van de machten en bevoegdheden enerzijds van de Uitvoerende Macht en het bestuur en anderzijds van de rechter afbakenen zijn uiteraard ook toepasselijk op de ambtenarenrechtspraak en het Benelux-Gerechtshof zal ze dan ook

moeten toepassen, dit onder voorbehoud van de uitzonderlijke bevoegdheden en machten die het Hof werden toegekend door het Protocol van 29 april 1969 en die hierboven reeds in hoofdstuk VI werden behandeld.

We citeren meteen enkele beslissingen van internationale, regionale of nationale rechtscolleges die deze regels toegepast hebben.

De Beroepscommissie van de O.E.S.O. besliste op 24 juli 1963 dat zij inzake de rangorde niet tussenkwam, tenzij in geval van kennelijke vergissing van het bestuur. (Beslissing nr. 35, geciteerd door Jacques ROBERT in *L'Annuaire Européen, European Yearbook*, vol. XX, Martinus Nijhoff, 1972, 136.)

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen heeft o.m. overwogen en beslist:

1. „De beoordeling van de bekwaamheden der kandidaten voor de vervulling van bepaalde taken behoort tot de discretionaire bevoegdheid van het bestuursgezag; de middelen en wegen welke mogelijk tot deze waardering hebben geleid, zijn aan controle door de rechter onderworpen” (arresten van 12 december 1956, zaak 10/55; 28 maart 1974, zaak 23/74; zie ook arrest van 10 juni 1980, zaak 155/78).

2. „... uit de algemene beginselen van het ambtenarenrecht volgt dat, hoewel elke instelling over een ruime beoordelingsvrijheid beschikt met betrekking tot de organisatie van haar diensten en de evaluatie van de ambtenaren, niettemin het belang van de verschillende diensten of ambtenaren alsmede het belang van de werkzaamheden en verantwoordelijkheden die daaraan zijn opgedragen het belangrijkste criterium moet vormen bij de beslissing of een bepaalde dienst moet worden geleid door — dan wel of een bepaald ambt moet worden toevertrouwd aan — een ambtenaar met rang van afdelingshoofd en niet aan een ambtenaar met de rang van hoofdadministrateur...” (arrest van 28 oktober 1980, zaak 2/80; zie ook arrest van 13 december 1979, zaak 14/79).

„In 's Hof's jurisprudentie is aan de instellingen van de gemeenschappen een ruim discretionaire marge ingeruimd, als het erom gaat een dienst te organiseren in overeenstemming met de taken die eraan worden toevertrouwd en het te haar beschikking staande personeel met inachtneming van die taken te werk te stellen. Dat de Commissie, bij het nemen van het omstreden besluit de aan die bevoegdheid gestelde grenzen zou hebben overschreden, is niet gebleken” (arrest van 21 mei 1981, zaak 60/80).

Zo de instellingen van de gemeenschappen niet enkel rekening dienen te houden met de belangen van de diensten maar ook met de belangen van de ambtenaren en ook de gelijkheid van deze ambtenaren moeten eerbiedigen, zij zijn nochtans gerechtigd de diensten te organiseren en te rationaliseren (arresten van 29 oktober 1981, zaak 125/80 en van 17 december 1981, zaak 178/80).

3. „Het behoort uitsluitend tot de bevoegdheid van het tot aanstelling bevoegde gezag om te beoordelen of het gewenst of noodzakelijk is een vergelijkend onderzoek (tot indienstneming) te organiseren” (arrest van 14 december 1965, zaken 11 en 21/65).

3. „De auteurs van het Statuut hebben aan de administratie een zekere vrijheid willen laten om de feiten en omstandigheden die in elk geval tot staving van een verzoek om gelijkstelling worden aangevoerd, naar billijkheid te beoordelen” (arrest van 7 juni 1972, zaak 46/71).

4. „De op de lijst van geschikte kandidaten geplaatste personen hebben, ook al zijn zij als eersten geklasseerd, er niet onvoorwaardelijk recht op in de vacature te worden benoemd” (arrest van 24 juni 1969, zaak 26/68).

5. „Met haar keuze van het onderwerp voor het eerste onderdeel van het vergelijkend onderzoek is de jury ... gebleven binnen de grenzen die door de aangegeven criteria zijn gesteld en heeft zij haar discretionaire bevoegdheid niet op kennelijk onjuiste wijze gehanteerd” (arrest van 1 oktober 1981, zaak 268/80).

6. Betreffende het ontslag van een ambtenaar-stagiair: vrije beoordeling door de administratie maar vernietiging van de beslissing door het Hof indien zij gesteund werd op een onnauwkeurig en onjuist 'stage-verslag' (arrest van 8 oktober 1981, zaak 175/80). In zijn conclusie overwoog advocaat-generaal Sir Gordon SLYNN: „uiteeraard staat de vraag of een ambtenaar op proef al dan niet moet worden ontslagen, hoofdzakelijk ter beoordeling van het tot aanstelling bevoegd gezag. Naar mijn mening is het Hof echter bevoegd in te grijpen wanneer de voorschriften van de verdediging zijn geschonden, wanneer het tot aanstelling bevoegd gezag heeft gehandeld in strijd met het recht of tot een conclusie is gekomen waartoe het gezien de omstandigheden in

redelijkheid niet had kunnen komen'' (Raadpl. ook arresten van 5 juni 1980, zaak 24/79 en 18 december 1980, zaken 156/79 en 51/60).

7. „Het Hof heeft erkend dat het tot aanstelling bevoegd gezag een ruime beoordelingsvrijheid toekomt bij het vergelijken van de verdiensten der kandidaten en dat er slechts in geval van kennelijke dwaling sprake kan zijn van toetsing van zijn oordeel dat een kandidaat voldoet aan de in de kennisgeving van de vacature gestelde voorwaarden'' (arrest van 17 december 1981, zaak 151/80; zie nochtans het arrest van 2 april 1981, zaak 785/79 dat een deskundige aanstelt).

8. „Het Hof mag geen inbreuk maken op de prerogatieven van het tot aanstelling bevoegde gezag door het geven van bevelen, door welke dat gezag in zijn keuze zou worden gebonden'' (arrest van 15 december 1966, zaak 62/65).

9. Op 12 mei 1977 besliste het hoog Europees gerecht in verband met administratieve rapporten over de activiteiten van ambtenaren, dat het Hof enkel toezicht mocht uitoefenen op de wettelijke bevoegdheid van de autoriteit die het rapport had opgesteld, op formele en procedurale onregelmatigheden en op klaarblijkelijke vergissingen of misbruiken in de uitoefening van de waardering (zaak 31/76, zie ook de conclusie van advocaat-generaal MAYRAS en de arresten van 13 december 1979, zaak 14/79; 5 juni 1980, zaak 24/79; 3 juli 1980, zaken 6 en 97/79; 10 juni 1980, zaak 155/78; 25 oktober 1980, zaak 2/80; 18 december 1980, zaken 156/79 en 51/80).

De administratieve rechtbank van de V.N. besliste in dezelfde zin, door haar beslissing nr. 232 (*Annuaire français de droit international*, XX, 1974, 410).

Er bestaat een overvloedige jurisprudentie dienaangaande van de Franse administratieve rechtscolleges en Conseil d'Etat, van de Belgische Raad van State en van andere bevoegde Nederlandse en Luxemburgse rechtscolleges. Het zou niet mogelijk zijn hier te pogen deze jurisprudentie samen te vatten.

In verband met de beroepsbekwaamheid van een ambtenaar beperkt het Franse Conseil d'Etat zich ertoe te onderzoeken „s'il n'y a pas erreur manifeste d'appréciation, détournement de pouvoir, faits manifestement inexacts, erreur manifeste ou erreur de droit''. Arresten van 16 maart en 26 oktober 1979 met de conclusie van de commissaire du gouvernement in *Actualité juridique, Droit administratif*, 20 décembre 1979, *Jurisprudence*, 44 e.v.; zie ook: LAVEISSIÈRE, J., *Les mal notés et le juge*, in *Actualité juridique, Droit administratif*, 1981, 119 e.v.).

B. DE „ALGEMENE (OF ANDERE) BEGINSLEN VAN HET RECHT''

240 Er kan in dit werk geen poging aangewend worden om te preciseren wat deze „beginselen'' eigenlijk zijn. Ook is het niet onze bedoeling om, ook maar beknopt, de definities die voorgesteld of de meningen die geuit werden nopens deze „beginselen'' door eminente rechtsgeleerden in verschillende landen of door belangwekkende rechtspraak, te gaan weergeven.

Ik moge mij ertoe beperken enkele bedenkingen te herhalen die ik elders reeds heb uiteengezet en ze enigszins aan te vullen (raadpl. *De jurisprudentie van het Hof van Justitie, a.w.*, Luxemburg 27-28 september 1976, blz. III-58 tot 63).

Ongeschreven regels zijn de beginselen die het moreel en institutioneel geraamte vormen waarop de maatschappelijke organisatie berust. Dergelijke regels dienen nageleefd te worden door de verordenende en door de bestuurlijke overheid, door de rechter en soms zelfs door de Wetgevende Macht, wanneer zij een grondwettelijke waarde hebben. Vaak zijn ze een uitvloeisel van onze beschaving en komen ze voor in wetteksten of verordenende teksten.

GÉNY heeft geschreven: „Ces principes généraux du droit, représentant un idéal de raison et de justice conforme au fond permanent de la nature humaine, on les pré suppose à la base de la loi. On considère qu'ils ont dû être constamment présents à la pensée du législateur” (*Méthode d'interprétation et sources en droit privé positif*, T. 1, 33 e.v.). Het is inderdaad zo, dat de wetgever vaak geschreven rechtsregels uitwerkt, bewust of onbewust rekening houdend met het bestaan van die principes en in de veronderstelling dat ze zullen toegepast worden bij de interpretatie van de wetten.

Die rechtsbeginselen kunnen ook ontstaan ingevolge de eenvormige wijze waarop de wet bepaalde problemen of analoge problemen oplost.

Algemene en andere rechtsbeginselen zijn daarenboven ook de weergave van het gezond verstand, van de logica, zodat het niet altijd nodig is ze expliciet tot uitdrukking te brengen in geschreven teksten. (Dit is o.a. het geval met de principes „*nemo plus juris transmittere potest quam ipse habet*” of „*res inter alios acta nemini nec nocet nec prodest*”. Dit laatste „principe” komt in bepaalde geschreven rechtsregels voor, zoals in de Burgerlijke Wetboeken.)

We wensen hier ook te onderstrepen dat vaak „principes” geheten worden, regels die gewoon uit de aard der zaken en meer bepaald uit de instellingen, afgeleid kunnen worden. De verplichting om rechterlijke beslissingen te motiveren — beginsel dat in heel wat teksten voorkomt — spruit „de la nature même de la juridiction contentieuse” (Conclusie van Procureur-generaal HAYOIT DE TERMICOURT voor *Arr. Cass.*, 9 oktober 1959, *Pas.*, 1960, I, 170). Hetzelfde geldt voor het „algemeen rechtsbeginsel” nopens de rechten van de verdediging. Dit principe spruit noodzakelijk en logisch uit de aard van de jurisdictionele functie; die kan niet worden uitgeoefend zoals het hoort als de rechter niet volledig wordt ingelicht door de partijen. Er kan gelijkaardig geredeneerd worden, enerzijds wat betreft de regel of het beginsel van de continuïteit van de openbare diensten, noodzakelijk spruitend uit de eigen aard van die diensten en van hun taak, en anderzijds voor het principe „*patere legem quam ipse fecisti*” (D. LOSCHAK, *Le rôle politique du juge administratif français*, Parijs, 1972, 86: „Le juge ... fait parfois appel à des principes qui ne peuvent trouver dans aucun texte de fondement, même lointain. Il les déduit alors de la nature des choses, soit que la logique interne des institutions les commande, soit qu'ils apparaissent comme inhérents aux nécessités de la vie en société. On peut faire entrer dans cette catégorie le principe de la continuité du service public”).

Wanneer er een ongeschreven regel wordt ingeroepen die geen gewoonte is, dan wordt deze meestal of zeer vaak „algemeen” beginsel geheten. In heel wat gevallen kunnen we stellen dat een „algemeen” principe een door de beschaving opgelegde idee is door de wet, de gewoonte of de rechtspraak eens of meermaals toegepast en waarvan derhalve nog andere toepassingen kunnen gemaakt worden. In die betekenis is het principe uiteraard „algemeen”. Onlangs nog werd er geschreven: „la différence entre la règle de droit et le principe général doit s'apprécier sur le plan de la généralité qui est, on l'a vu, un des éléments de la règle juridique; mais il ne suffit pas de dire que le principe à une portée plus générale que la règle. La règle de droit est édictée en vue d'une situation juridique déterminée, tandis que le principe du droit est général en ce qu'il comporte une série indéfinie d'applications législatives; on peut dire aussi que plusieurs séries distinctes de solutions exprimées dans des règles juridiques sont subordonnées au principe

général du droit''. (W.J. GANSHOF VAN DER MEERSCH, *Propos sur le texte de la loi et les principes généraux du droit*. Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Cassatie op 1 september 1970.)

Nochtans bestaan er m.i. bepaalde, ja zelfs vele ongeschreven rechtsregels die ongetwijfeld „beginselen'', „principes'' zijn maar die niet als „algemeen'' beschouwd kunnen worden.

Waarom immers zou als „algemeen'' bestempeld moeten worden, het beginsel van de persoonlijke toepassing van de straf, of de gelijkheid tussen de inschrijvers bij een openbare aanbesteding, of de relativiteit t.a.v. personen en vorderingen van de stuiting van de verjaring door een dagvaarding voor het gerecht of de „continuïteit van de openbare diensten'' of nog, de noodzaak van een inmorastelling? (zie Cass. 19 november 1970, *Arr.Cass.*, 1971, 256; Cass. 22 juni 1972, *Arr.Cass.*, 1972, 1005: het principe *a persona ad personam non fit interruptio* wordt afgeleid uit de artikelen 2246 tot 2250 van het Belgisch Burgerlijk Wetboek; Cass. 9 april 1976, *Arr.Cass.*, 1976, 921).

Rechtsleer en jurisprudentie maken vaak een onderscheid tussen de „algemene principes'' enerzijds en de „algemene principes'' van het grondwettelijk recht, van het strafrecht, van het fiscaal recht, van het sociaal recht enz. anderzijds. Kunnen we dan echter werkelijk nog spreken van „algemene'' beginselen?

Het woord „principe'' (of „beginsel'') wordt courant gebruikt maar het is zeer de vraag of dit in alle gevallen wel terecht gebeurt. Moet een regel als een „principe'' bestemd worden omdat hij logisch en noodzakelijk, ja zelfs imperatief uit één of meer wetteksten spruit of zelfs uit een algemeen of ander beginsel?

Zo bepaalt artikel 9 van de Belgische Grondwet — we verontschuldigen er ons om eens te meer beroep te doen op het Belgisch recht — dat enkel een wet van de Wetgevende Macht een *daad* of een tekortkoming strafbaar kan stellen en de straf daarop bepalen („geen straf kan worden ingevoerd of toegepast dan krachtens de wet'', „nullum crimen sine lege''). Uit deze bepaling wordt de regel afgeleid dat de rechter geen interpretatie door analogie mag geven aan de „incriminerende'' wetten, want anders zou hij het zijn die zou beslissen welke daad of verzuim strafbaar zou zijn. Moet die noodzakelijk uit artikel 9 afgeleide regel werkelijk als een „principe'' aangemerkt worden?

Gewis heeft de nationale jurisprudentie in verscheidene landen gelijklopend geoordeeld nopens het probleem van de „wettelijkheid'' („légalité'') van het intrekken van administratieve handelingen die subjectieve rechten toekennen. Hebben de rechtbanken werkelijk aldus een „beginsel'' toegepast in de betekenis die wij nu aan het bestuderen zijn? Hebben ze de oplossing niet eenvoudigweg afgeleid uit de draagwijdte die al dan niet geschreven regels hebben? Het geschreven recht staat een overheid toe ambtenaren te benoemen. De openbare diensten zijn niet alleen onderworpen aan de regel van de continuïteit maar ook aan die van de „verandering'', ingegeven door de behoeften zelf van de openbare diensten en door de mogelijkheid van het collectief beleid. De geschreven regels bepalen ook dat de benoemde ambtenaar rechten en plichten heeft.

Kunnen die rechten van de ambtenaar verhinderen dat de overheid discretionair zou terugkomen op een voorheen genomen beslissing? Het gaat er dus om, de rechten, de macht en de bevoegdheid van de overheid in harmonie te brengen met de rechten van de ambtenaar.

Soms wordt van „principe'' of „algemeen principe'' gesproken in verband met teksten die uitdrukkelijk in het Verdrag zijn opgenomen, dit wegens hun belangrijkheid en hun fundamentele aard. In dat geval wordt de uitdrukking „principe'' of „algemeen principe'' uiteraard in een heel andere betekenis gebruikt.

Nog twee bedenkingen.

Vaak wordt er geschreven dat het de rechter is die de algemene beginselen schept (zie hierover: a) A. MESTRE, *Le Conseil d'Etat, protecteur des prérogatives de l'administration*, Parijs, Librairie de droit et de jurisprudence, 1974, 251 tot 256; b) S. BELAID, *Essai sur le pouvoir créateur et normatif du juge*, Parijs, *ibid.* 1974, 184, 282 en 308; c) A.S. MESCHERIAKOFF, *La notion de principes généraux dans la jurisprudence récente — L'actualité juridique*, in *Droit administratif*, december 1976, doctrine 596 e.v., i.h.b. 601 en 602). Dit is volgens mijn bescheiden mening een vergissing.

De rechter „schept” geenszins die beginselen. Hij put ze uit onze beschaving, leidt ze af uit één of meer geschreven regels, uit de eigen aard van de instellingen, uit het gezond verstand en brengt ze dan tot uitdrukking in de motivering van zijn vonnis of arrest maar hij is er noch de vader noch de uitvinder van.

Al de Staten hebben een nationaal positief recht, bestaande o.m. uit een geheel van geschreven regels. Zij genieten een beschaving en een moraal, hebben eigen instellingen en kunnen rekenen op het gezond verstand van hun rechters en op de jurisprudentie van dezen.

Elk van die positieve rechtsstelsels bevat derhalve noodzakelijkerwijze „algemene rechtsbeginselen” of „rechtsbeginselen”.

241 De internationale en regionale organisaties hebben een geheel van geschreven regels, of kunnen dat hebben, geheel dat bewust of onbewust op de nationale rechtsstelsels en meer bepaald op hun „principes” steunt; bepaalde principes zijn afgeleid uit internationale teksten, uit het gezond verstand of uit het eigen karakter van de internationale instellingen en o.m. van het openbaar ambt.

Advocaat-generaal WARNER zegde in de conclusie die hij nam voor het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen van 7 juli 1976 in de zaak 9/76: „Ik ben geneigd dit (te weten de arresten van het Hof en met name het arrest van 14 mei 1974, Nold t/ Commissie, zaak 4/73) te verfijnen en te zeggen dat een in de constitutie van enige Lid-Staat erkend en gewaarborgd fundamenteel recht, ook in het Gemeenschapsrecht moet worden erkend en beschermd. De reden hiervoor is gelegen in het feit dat, zoals vaak door het Hof is overwogen, het Gemeenschapsrecht zijn bestaan te danken heeft aan een gedeeltelijke overdracht van soevereiniteit door elk der Lid-Staten aan de Gemeenschap. Geen Lid-Staat kan volgens mij worden geacht met deze overdracht tevens bevoegdheid aan de Gemeenschap te hebben verleend om wettelijke regelingen te maken die in strijd zijn met in zijn eigen grondwet gewaarborgde rechten. Anders zou de Lid-Staat de bevoegdheid worden toegekend om bij de ratificatie van het Verdrag zijn eigen constitutie te veronachtzamen, hetgeen mij onmogelijk lijkt.”

Algemene en andere beginselen zijn dus in de verschillende Benelux-Verdragen en -Protocollen vervat of kunnen eruit afgeleid worden, zoals andere beginselen onvermijdelijk dezelfde zijn als die van de positieve rechtsstelsels van de drie Staten. Zij spruiten ook uit het gezond verstand, uit de instellingen en meer bepaald uit de eigen aard en de behoeften, — eigen aan het openbaar ambt behoudens afwijking door de verdragen en protocollen — en die gemeen zijn in de Lid-Staten en o.m. in de Europese Gemeenschappen.

Hierna citeren we enkele „algemene” en andere beginselen, eigen aan het openbaar ambt, die o.i. deel uitmaken van de rechtsregels die het Benelux-Gerechtshof zal

toepassen wanneer het een beslissing moet wijzen in het raam van zijn bevoegdheid inzake ambtenarenrechtspraak.

C. „BEGINSELEN”, INGEGEVEN DOOR HET GEZOND VERSTAND OF DE NATUUR DER DINGEN

242 De volgende „beginselen” zijn ingeroepen en toegepast:

1. administratieve handelingen waartegen geen regelmatig tijdig beroep is ingesteld geworden, zijn onaan-tastbaar (vonnis nr. 249 van de administratieve rechtspraak van het I.A.O.);
2. advocaten moeten hun mandaat enkel bewijzen wanneer het betwist wordt (*Arr. H.v.J. E.G.*, 16 februari 1965, zaak 14/64);
3. een disciplinaire overheid mag uitspraak doen in afwezigheid van de betrokkene, indien deze afwezigheid aan hemzelf te wijten is (*Arr. H.v.J. E.G.*, 7 mei 1969, zaak 12/68);
4. de terugvordering van het onverschuldigde betaalde (*Arr. H.v.J. E.G.*, 11 juli 1979, zaak 252/78 met conclusie van advocaat-generaal MAYRAS);
5. het is niet geoorloofd in eenzelfde zaak rechter én partij te zijn. Vanzelfsprekend betreft het hier een echte rechter en niet de hiërarchische overheid die de tekortkomingen van haar ambtenaren disciplinair beoordeelt en bestraft (*Cass.*, 13 oktober 1975, *Arr.Cass.*, 1976, 191 met noot J.V.).

Maar is het nu werkelijk nodig en gepast om dit alles „beginselen” te heten?

Het gaat hier toch enkel om gezond verstand, om beslissingen door het intellect ingegeven. De magistraten van de rechtscolleges denken na en gebruiken hun verstand of zouden dat alleszins behoren te doen en het is trouwens in elk geval wegens deze menselijke hoedanigheden en eigenschappen dat ze benoemd worden, of zouden moeten worden. Magistraten zijn geen machines die zonder nadenken of redeneren slaafs teksten en andere regels toepassen.

D. UIT DE DOELSTELLINGEN EN DE EIGEN AARD VAN DE OPENBARE DIENSTEN VOORT-VLOEIENDE „ALGEMENE BEGINSLEN”

243 Hier denken we meteen aan de zo vaak ingeroepen en door de hoven en recht-banken toegepaste „beginselen” van de „continuïteit van de openbare diensten” en van de „wet” der „verandering”; principes waaruit talrijke gevolgen spruiten, b.v. dat de ambtenaren zich niet kunnen beroepen op een verworven recht om zich tegen een wijziging van hun statuut te verzetten (zie D. LOSCHAK, *Le rôle politique du juge administratif français*, Librairie générale de droit et de jurisprudence 1972, 86; *De opdracht van hoven en rechtbanken — Enkele overwegingen*, in *R.W.*, 1975-76, 215-216).

We vermelden daarenboven nog volgende regels of principes:

1. elke ambtenaar heeft een fundamentele plicht tot loyaliteit en medewerking t.o.v. de overheid waarvan hij afhangt (*Arr. H.v.J. E.G.*, 14 december 1966, zaak 3/66 en 7 juli 1977, zaak 43/74);
2. de plicht van persoonlijke belangeloosheid. De rechten met betrekking tot werkzaamheden door personeelsleden uitgevoerd in de uitoefening van hun ambt, of het nu gaat om eigendomstitels, auteursrechten of octrooien, komen aan het bestuur toe (zie vonnis nr. 66 van de Administratieve Rechtbank van de I.A.O., 26

oktober 1962; voor de toepassing van dit principe, zie ook: bepaling 1019 van de Personeelsverordening van de U.N.E.S.C.O. en art. 4-6 van het personeelsstatuut van de O.E.S.O.);

3. de band tussen de ambtenaar en de overheid is in het algemeen van reglementaire en niet van contractuele aard (advocaat-generaal MAYRAS vestigde hierop andermaal de aandacht in zijn conclusie vóór het arrest van 11 juli 1974 van het Hof van Justitie van de Economische Gemeenschappen in de zaken 177/73, 5/74 en 10/74);

4. de ambtenaar heeft in de regel geen recht op een welbepaalde functie (dit principe werd door vele nationale en internationale rechtscolleges toegepast: we vermelden *Arr. H.v.J. E.G.*, 24 juni 1969, zaak 26/68).

5. in verband met de rechtmatigheid van het lidmaatschap van een vereniging en meer bepaald van een syndicale organisatie hebben de ambtenaren een verplichting van terughouding en hebben ze i.h.b. de plicht het gezag, het prestige en de efficiëntie van het bestuur waarvan zij afhangen, niet in het gedrang te brengen (betreffende de vakbonden zie o.m. Fr. VANDERZANDEN, *Fonction publique européenne et syndicalisme, Revue du Marche Commun*, 1975, 296 e.v.).

6. dat volgens een in het arbeidsrecht der Lid-Staten erkend beginsel geen salaris en bezoldiging over stakingsdagen verschuldigd is aan degenen die aan de staking hebben deelgenomen (*Arr. H.v.J. E.G.*, 18 maart 1975, zaken 44, 46 en 49/76; zie ook, *Conseil d'Etat de France*, 24 maart 1976; *Editions techniques*, 1976, nr. 156 en arrest van 13 februari 1974, in *Revue de droit public et de la science politique*, 1976, 583. In dezelfde zin: de beslissing van de beroepscommissie van de O.E.S.O., 27 juli 1965, in *Journal du droit international*, 1967, nr. 1, blz. 1006);

In dit verband stippen we nog aan dat een ambtenarenstaking de „regel” of het „beginsel” van de continuïteit of van de „permanentie van het openbaar ambt” schendt. Nochtans wordt ze algemeen „gedoogd” door de politieke overheid in de meeste van onze Staten en is ze, in sommige daarvan, zelfs „gereglementeerd”. (Hierover bestaat een zeer uitgebreide rechtsleer en rechtspraak in Frankrijk. Wat betreft Nederland: zie VAN KAPPEN, RIETKERK, SAELENS en DE GROOT, *Stakingsrecht voor ambtenaren*, Deventer, Kluwer, 1970; zie ook, de verklaring van 3 mei 1966 van de Commissie van de Europese Gemeenschappen betreffende de staking van de ambtenaren van de gemeenschappen, *Publ. E.G.*, 13 mei 1966, 1370.)

7. de verplichting tot tact, terughouding en discretie (zie J. RIVERO, in „*L'actualité juridique droit administratif*”, 20 december 1970, 580 e.v.; cfr. het vonnis nr. 53 van 6 oktober 1961 van de Administratieve Rechtbank van de I.A.O., R.G.D.I.P. 1962, 638 met noot C.H. VIGNES en de tekst van de persconferentie, op 17 april 1969 gehouden door U THANT, secretaris-generaal van de V.N., in maandelijkse kroniek van de U.N.O., VI, nr. 5, mei 1969, 79).

Inbreuk op de plicht tot terughouding — toezicht van het Conseil d'Etat de France. In zijn arrest van 31 januari 1975 met betrekking tot magistraten is het Conseil d'Etat van oordeel dat een bepaald gedrag niet kan worden beschouwd als een inbreuk op de verplichting tot reserve en dat „par suite la mesure attaquée reposait sur des motifs qui ne pouvaient être retenus pour justifier un abaissement de la notation (d'un magistrat) et était dès lors entachée d'une erreur de droit”. Commentaar op het arrest door FRANCIS BOYON, *L'actualité juridique — Droit administratif*, maart 1975, doctrine 124 e.v.).

8. Het past hier een „principe” te vermelden dat vooral in Nederland ingeroepen en toegepast wordt maar dat tegenwoordig ook in andere Staten bekend geraakt. De rechtscolleges van die Staten of van internationale of regionale instellingen passen trouwens bepaalde regels toe die in dat Nederlandse „beginsel” vervat zijn, maar zonder het als dusdanig te onderkennen.

In Nederland worden als onrechtmatig en vernietigbaar beschouwd, de administratieve handelingen die strijdig zijn met „enig in het algemeen rechtsbewustzijn levend beginsel van behoorlijk bestuur”. (In verband met dit Nederlandse „beginsel” zie: a) WIARDA, *Algemene beginselen van behoorlijk bestuur in het Nederlandse recht*, T.Best., 1970, 368, Jubileumnummer; b) J. IN 'T VELD, *Beginselen van behoorlijk bestuur*, Zwolle, 1976, Tjeenk Willink; c) BLOM, *Algemene beginselen van behoorlijk bestuur*, Inleiding gehouden op 13 november 1965 ter gelegenheid van een

algemene vergadering van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak; d) zie ook M.D.H. KOK, *Due process in Netherlands Adm. procedure* (door de auteur vertaald als „Beginselen van behoorlijk bestuur”), *S.E.W.*, 1978, 242 e.v.)

Volgens president WIARDA (hierboven geciteerd) zou dit „algemeen beginsel” meerdere ongeschreven regels omvatten die op hun beurt ondergebracht zouden kunnen worden als zijnde de begrippen „fair-play”, „zorgvuldigheid”, „zuiverheid van oogmerk”, „evenwichtigheid” en „rechtszekerheid”.

Indien het dusdanig ruim wordt opgevat, dan is het algemeen beginsel van „behoorlijke bestuur” niet meer dan een herhaling van de principes van rechtszekerheid, van het respect van gewettigd vertrouwen, van de verplichting tot motivering. Bepaalde inbreuken van het besproken algemeen beginsel zouden tevens machtsafwijding inhouden.

Beslissingen van internationale rechtscollages roepen het beginsel ook in of passen het toe.

De administratieve rechtbank van de Verenigde Naties kende op 8 oktober 1975 een vergoeding aan een ambtenaar toe, na te hebben vastgesteld dat er procedurefouten waren gemaakt en dat administratieve tekortkomingen waren gebleken in de wijze waarop de zaak behandeld was en ze besloot dat de ambtenaar, in de periode die zijn ontslag was voorafgegaan, geen behandeling had genoten die in overeenstemming was met de vigerende administratieve regels of met de „principes fondamentaux d'une bonne administration” (vonnis nr. 204, Mila).

Ook het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen was op 7 juli 1977 van oordeel dat „de beginselen van de gerechtigheid en van het behoorlijk bestuur aan de administratie opleggen alle dienstige maatregelen te nemen om de gegrondheid te onderzoeken van ernstige beschuldigingen inzake beroepseer van een ambtenaar in de uitoefening van diens functie”, uitgebracht door zijn hiërarchische meerdere (arrest van 7 juli 1977, zaak 43/74; raadpl. ook 12 juli 1979, zaak 124/78 en 28 mei 1980, zaken 33 en 75/79).

De Belgische Raad van State steunt sommige van zijn beslissingen inzake ambtenaren eveneens op het beginsel van „behoorlijk bestuur”. (*Le Conseil d'Etat*, in *Nov.*, nr. 1176, 374; zie ook *Arr. R.v.St.*, 22 december 1971, in *R.W.*, 1972-73, 310; 17 april 1974, in *R.W.*, 1974-75, 308; 4 februari 1975, in *R.W.*, 1975-76, 494; 30 september 1980, in *R.W.*, 1981-82, 36; zie L.P. SÜETENS, *Algemene rechtsbeginselen van behoorlijk bestuur in het Belgisch administratief recht*, *T.Best.*, 1970, 379 e.v. en *Algemene beginselen van behoorlijk bestuur in de rechtspraak van de Raad van State*, *T.Best.*, 1981, 81 e.v.).

E. ALLERLEI „BEGINSELEN”

1. De wezenlijke regels of beginselen van het procesrecht

244 De administratieve rechtbank van de I.A.O. heeft vaak het principe ingeroepen dat de ambtenaar recht heeft op een regelmatige procedure, en meer bepaald recht op een onpartijdig intern onderzoek (*Annuaire français de droit international*, 1972, 370 e.v.).

Op 11 juli 1968 oordeelde het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen dat „de tuchtraad gehouden is de grondbeginselen van het procesrecht te eerbiedigen” (arrest van 11 juli 1968, zaak 35/67).

Artikel 12 van het Verdrag van 31 maart 1965 betreffende de instelling van het Benelux-Gerechtshof bepaalt: „De regels die van oudsher in acht worden genomen door de rechterlijke colleges zullen ook richtsnoer zijn bij de uitoefening door het Beneluxhof van zijn rechtsprekende taak”. Artikel 38 van het Aanvullend Protocol bij dat Verdrag, dat de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie aanbelangt (ondertekend te 's-Gravenhage op 29 april 1969) zegt: „de bepalingen van de artikelen ... 12 ... van het Verdrag betreffende het Verdrag ... (van 31 maart 1965) ... zijn van toepassing op de rechtspleging bedoeld in dit Protocol, voorzover daarin niet anders is bepaald”.

2. Het evenredigheidsbeginsel

245 Het gezond verstand dringt de toepassing van dit beginsel in tuchtzaken op; een redelijke verhouding moet in acht genomen worden. De administratieve rechtbank van de I.A.O. heeft meermaals in die zin beslist (vonnissen nr. 203, 207, 210, *Annuaire français de droit international*, 1973, 447; zie ook *Arr. R.v.St.*, nr. 17.101 van 26 juni 1975). Ook het Benelux-Gerechtshof, gezien de bijzondere bevoegdheid die het heeft inzake discipline, zal dit principe vaak dienen toe te passen.

Advocaat-generaal CAPOTORTI heeft dit beginsel als volgt gedefinieerd: „het proportionaliteitsbeginsel houdt in dat de justitiabelen geen zwaardere lasten worden opgelegd dan met het oog op het te dienen algemeen belang nodig is” (conclusie voor het arrest van 5 juli 1977, zaken 114, 116, 119 en 120/76; cfr. ook: a) P. MULLER, *Le principe de proportionnalité*, *Zeitschrift für Schweizerisches Recht — Revue de droit suisse*, 1978, 198 e.v.; b) Ch. TOMUSCHAT, *Cah. Dr. Eur.*, 1977, nr. 1, 92 e.v.; c) M. GUIBAL, *De la proportionnalité*, *L'actualité juridique*, 20 oktober 1978, *Droit administratif*, 77). Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen heeft zich in dezelfde zin uitgelaten in talrijke arresten (zie o.m. arresten van 11 mei 1977, zaken 99 en 100/76; de arresten van 5 juli 1977, zaken 119 en 120/76 en zaak 114/76 en van 18 maart 1980, zaken 26 en 86/79, van 26 juni 1980, zaak 136/79; zie ook de inhoudstafels van de *J.H.J.*, Tw. *Algemene rechtsbeginselen van het communautair recht*).

Het aldus toegepaste principe is nauw verwant met dat van de „gelijkheid der burgers voor de openbare lasten”, ook met het principe „behoorlijk bestuur” (zie *supra*).

Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens baseert zich ook op het evenredigheidsprincipe en daarenboven trouwens op andere beschouwingen om uit te maken of de door het Verdrag voor de Bescherming van de Rechten van de Mens opgelegde gelijkheid al dan niet nageleefd is (arresten van 23 juli 1968, *J.H.J.*, reeks A, nr. 6, 33 tot 35, § 9 en 10; 27 oktober 1975 (*ibid.*, reeks A, nr. 19, 19-20, § 44-47) en 19 januari 1975, zaak van het Zweedse syndicaat van locomotiefbestuurders).

3. Het beginsel dat gerechtvaardigd vertrouwen bescherming verdient

246 Dit beginsel is vaak ingeroepen en toegepast door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, voornamelijk in economische aangelegenheden (zie o.m. arresten van 8 juni 1977, zaak 97/76; 15 december 1977, zaak 126/76; 1 februari 1978, zaak 78/77; 13 juni 1976, zaak 146/77; *J.H.J.*, Tw. *Algemene rechtsbeginselen van communautair recht*’).

In het arrest van 5 juni 1973, zaak 81/72 overweegt het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen „dat, gelet op de bijzondere arbeidsverhoudingen waarin artikel 65 van het Statuut (van de ambtenaren) toepassing vindt, en de elementen van overleg welke de tenuitvoerlegging van dit artikel heeft meegebracht, het beginsel van de bescherming van het gerechtvaardigd vertrouwen dat de betrokkenen mogen stellen in de nakoming van zodanige verbintenissen door het gezag, inhoudt dat het besluit van 21 maart 1972 de Raad bij zijn toekomstig optreden bond; dat immers dit beginsel wellicht in de eerste plaats geldt bij individuele besluiten, doch in voorkomend geval evenzeer

heel wel kan werken bij de uitoefening van meer algemene bevoegdheden''.

In de conclusie die hij in verband met de zaken 12, 18/77 en 21/77 nam, zette Advocaat-generaal MAYRAS uiteen: „Voor een „schending van het gerechtvaardigd vertrouwen'', gezien als hogere rechtsregel ter bescherming van particulieren, is nodig met name dat de betrokkenen een verkregen recht of een legitieme verwachting kunnen aanvoeren, dat de aldus gemaakte inbreuk onmiddellijk en onvoorzienbaar was en dat geen openbaar belang van dwingende aard zich ertegen verzet dat met dit recht of met deze verwachting rekening wordt gehouden'' (Tweede conclusie bij het arrest van 2 maart 1978).

Het hier besproken principe is ook in de nationale doctrines bekend en wordt door de nationale rechtscolleges toegepast. (Het Belgische Hof van Cassatie heeft het somtijds toegepast; cfr. de conclusie van Procureur-generaal GANSHOF VAN DER MEERSCH, voor Cass., 7 maart 1963, *Arr. Cass.*, 1963, 744, i.h.b. 748.)

Zo was het Bundesverfassungsgericht van oordeel, dat uit de Grondwet van de Bondsrepubliek impliciet blijkt dat een wet slechts retroactief kan zijn, wanneer die terugwerkende kracht het rechtmatig vertrouwen niet zou aantasten. In zover ze dergelijk effect wel zou hebben, zou ze ongeldig moeten worden verklaard (Bundesverfassungsgericht, deel 30, 367-385 en 386; zie ook conclusie van Advocaat-generaal WARNER, voor het arrest van 7 juli 1976, zaak 7/76).

Hetzelfde hoge rechtscollege heeft echter gepreciseerd dat er geen sprake kon zijn van bescherming van het gerechtvaardigd vertrouwen wanneer de rechtstoestand op het tijdstip waarop de nieuwe regel geacht wordt terug te werken, een dergelijke regel kon laten voorzien (arrest van 19 december 1961 — B. Verf. G.E., deel 13, blz. 261, 272, 273; zie de hierboven aangehaalde conclusie van Advocaat-generaal WARNER).

De Engelse jurisprudentie beslist dat een autoriteit gebonden is door de verzekering die ze aan een particulier persoon gegeven heeft m. b. t. de houding die ze zou aannemen in een aangelegenheid die deze persoon betrof. Toepassing van de „Estoppel'' (Robertson *c/* Minister of Pensions (1949) K.B. 277 — L (A.C.) — 1971.3. A.E.R. 743, geciteerd door Advocaat-generaal WARNER in zijn conclusie in de zaak 81/72, arrest van 5 juni 1973). Maar volgens dezelfde rechtspraak kan het volgen van een bepaald „beleid'' geen bron van rechten en verplichtingen vormen (R. *c/* Port of London (1919), K.B. en Schmidt *c/* Secretary of State for Home Affairs (1969) 2 ch. 149, in dezelfde hierboven geciteerde conclusie).

In Nederland blijkt het beginsel van „de bescherming van het gerechtvaardigd vertrouwen'' begrepen te zijn in dat van „behoorlijk bestuur''.

De Centrale Raad van beroep besliste op 31 oktober 1935 dat een besluit waardoor de wedde van een ambtenaar met terugwerkende kracht verminderd wordt, strijdig is met de algemene principes (A.R.B. 1936, 168, geciteerd door WIARDA, *a.w.*, 374). In België zou er zonder meer geoordeeld worden dat een dergelijke, niet uitdrukkelijk door de wet geoorloofde beslissing, een subjectief recht van de ambtenaren miskent en derhalve onrechtmatig is.

Op 25 april 1964 besliste dezelfde Centrale Raad dat het beginsel van „behoorlijk bestuur'' vereist dat door de overheid gewekte verwachtingen in de mate van het mogelijke bewaarheid worden (geciteerd door WIARDA, *a.w.*, 375; zie ook A. BLOM, *a.w.*).

In beginsel nochtans kan een door een overheid gedane belofte de uitoefening van haar verordenende bevoegdheid niet verhinderen (Hoge Raad der Nederlanden, arrest van 4 januari 1963, *N.J.*, 1964, nr. 204, 478, met conclusie van Procureur-generaal LANGEMEYER en noot. Gelijkaardige rechtspraak in Engeland; cfr. de hierboven aangehaalde conclusies van Advocaat-generaal WARNER; zie ook G. DRUESNE, *Non rétroactivité. Confiance légitime, Revue du Marché Commun*, nr. 225, maart 1979, 136 e.v.).

4. *Patere legem quam ipse fecisti*

247 Het gaat hier om een door het gezond verstand ingegeven beginsel dat de rechtszekerheid bekrachtigt, de willekeur verwerpt en het gewettigd vertrouwen beschermt. Een overheid die wetten of verordeningen mag uitvaardigen, mag ongetwijfeld de eigen wet of de eigen verordening wijzigen maar ze mag er niet van afwijken noch ze buiten toepassing laten wanneer het erom gaat een bepaald geval te beslechten.

Dit beginsel kan een gewichtige bescherming voor de ambtenaren vormen.

Het wordt in talrijke landen toegepast, hoewel het niet steeds in de vorm van deze Latijnse zin bekend staat.

In België past de Raad van State het wél onder die gedaante toe (*Le Conseil d'Etat, Nov.*, nr. 1431).

De hoven en rechtbanken zouden t.a.v. een individuele beslissing, die niet met een normatieve bepaling overeenkomt, onwettig verklaren, door eenvoudig, — zelfs zonder het begrip „*patere legem...*” te vermelden — te steunen op het veel algemenere beginsel dat de rechter verbiedt een beslissing — o.m. een norm — toe te passen wanneer zij een hogere bepaling schendt of wanneer zij buiten de toegekende macht of bevoegdheid gaat. Artikel 107 van de Grondwet maakt slechts een toepassing uit van dit algemeen beginsel. Dit is trouwens ook het geval voor de regel „*patere legem quam ipse fecisti.*” (*Ontwerpen voor hervormingen en jurisdictionele functie, R.W. 1977-78, 273 e.v., i.h.b. 369-370.*) Het Belgische Hof van Cassatie heeft, volgens mijn bescheiden mening ten onrechte, op 9 november 1965 (*Pas.*, 1966, I, 330) beslist, dit in antwoord op een middel waarin schending werd aangevoerd van het „billijkheidsadagium” *Patere legem quam ipse fecisti*: „La violation d'une maxime de droit ne peut donner ouverture à cassation que si elle constitue la violation d'une disposition légale ou réglementaire qui la consacre”.)

Dezelfde redenering geldt ook voor Nederland en Luxemburg.

In Groot-Brittannië kan de Wetgevende Macht, krachtens het fundamenteel grondwettelijk beginsel van de supremacy of Parliament”, in individuele gevallen afwijken van wat haar wetten *in abstracto* gebieden. („... Parliament may ... provide for individual cases, interfere with contracts and authorise the seizure of property ... entirely without legal restriction”, Sir W. Ivor JENNINGS, *The Law and the Constitution*, 4th edition, 142; R. DAVID, *Introduction à l'étude du droit privé de l'Angleterre*, 103, schrijft: „Le Parlement peut déclarer des mariages nuls, il peut prononcer des divorces, déclarer majeurs des mineurs, déclarer anglais de naissance des individus naturalisés, déclarer illégitimes des enfants légitimes...”.)

5. De aansprakelijkheid van de overheid tegenover haar ambtenaren

248 Het is een feit dat de verplichting schade die men door zijn schuld veroorzaakt heeft, te vergoeden, uit een door onze beschaving opgelegd beginsel voortspuit, beginsel dat in vrijwel alle nationale rechtsstelsels in teksten verwoord is. Dat beginsel wordt erkend als rechtsregel in internationaal publiekrechtelijke verhoudingen en geldt aldus ook als rechtsregel in de verhouding tussen internationale ambtenaren en de overheid waarvan zij afhangen.

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en andere internationale rechtscolleges met bevoegdheid inzake ambtenarenrechtspraak hebben meermaals beslissingen gewezen, gebaseerd op dit beginsel van „civielrechtelijke aansprakelijkheid”. (Zie de arresten van 7 juli 1964, zaken 93/63 en 87/63; 13 juli 1972, zaak 79/71; 5 april 1973, zaak 11/72; 12 juli 1973, zaken 10 en 47/72; 11 juli 1974, zaak 53/72 en de conclusie van Advocaat-generaal REISCHL, 14 juli 1977, zaak 61/76; administratieve rechtbank van de U.N.O., vonnissen nr. 213 van 14 oktober 1976, 215 van 15 oktober 1976 en 199 van 24 april 1975, *Journal de droit international*, 1977, 921 en 922.)

Het Europese Hof heeft meermaals gepreciseerd dat een betwisting tussen een ambtenaar en de instelling waartoe deze behoort of behoord heeft en dat betrekking heeft op schadevergoeding, in het raam van artikel 179 van het Verdrag en van de artikelen 90 en 91 van het Statuut valt en aldus buiten het toepassingsgebied van de artikelen 178 en 215 van het E.E.G.-Verdrag ligt (zie o.m. arresten van 22 oktober 1975, zaak 9/75 en 17 februari 1977, zaak 48/76; 26 februari 1981, zaak 64/80; 16 juli 1981, zaken 153/79 en 154/79; 17 september 1981, zaken 28 en 165/80).

Zoals bekend, verplicht artikel 215, lid 2, de Gemeenschap de schade te vergoeden waarover het handelt. Artikel 178 verleent te dien aanzien bevoegdheid aan het Hof van Justitie.

Artikel 179 geeft het Hof van Justitie de bevoegdheid uitspraak te doen in elk geschil tussen de Gemeenschap en haar personeelsleden, binnen de grenzen en onder de voorwaarden vastgesteld in het statuut of voortvloeiende uit de voor hen toepasselijke regeling.

Artikel 90 van het statuut, gewijzigd door de verordening van 30 juni 1972 — nr. 1473/72 — bepaalt dat ieder in dit statuut bedoelde persoon bij het gezag een klacht kan indienen'' tegen een besluit (in het Frans; „acte'') waardoor hij zich bezwaard acht, hetzij omdat dit gezag een besluit (in het Frans: „décision'') heeft genomen, dan wel omdat het geen, bij het statuut verplichte maatregel heeft genomen''. Artikel 91 van hetzelfde statuut bepaalt dat het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen bevoegd is uitspraak te doen „in elk geschil'' tussen de Gemeenschappen en een van de in het statuut bedoelde personen, dat betrekking heeft, op de wettigheid van een besluit (in het Frans: „acte'') waardoor deze persoon zich bezwaard acht...''.

Zo men, dus, in die artikelen 90 en 91 bepalingen vindt betreffende de aansprakelijkheid van de Gemeenschappen jegens hun personeelsleden ter zake van schadeberokkende daden of nalatigheden, moeten die bepalingen nochtans aangevuld worden met de algemene principes betreffende de extra-contractuele aansprakelijkheid.

Artikel 3 van het Protocol van 29 april 1969 (rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie) zou kunnen geïnterpreteerd worden als de bevoegdheid van het Benelux-Gerechtshof uitsluitende betreffende dergelijke aansprakelijkheidsgeschillen, dit wegens de beperkende vermelding van de „besluiten, van algemene strekking dan wel betrekking hebbend op afzonderlijke gevallen'' waarvan het Hof kennis kan nemen ingevolge een beroep door de secretaris-generaal, de adjunct-secretarissen-generaal of gewezen bekleeders van deze ambten. Om dezelfde reden zou dergelijke bevoegdheid eveneens uitgesloten zijn wat de „weduwen en de wezen'' betreft (artikel 3-c). Het Hof kan nochtans bepaalde vergoedingen ten laste van de Unie leggen, dit met toepassing van artikel 28 van hetzelfde Protocol.

Wat de andere door hetzelfde artikel bedoelde personen betreft (zie artikel 3-b) schijnt een dergelijke bevoegdheid wél aan het Hof toevertrouwd te zijn, vermits een beroep kan worden ingesteld inzake „elk besluit, dat hun rechtspositie raakt''. Het Hof kan overigens een „vergoeding'' toekennen wanneer het een disciplinaire maatregel nietig verklaart of wijzigt (art. 29) ... „indien de billijkheid zulks eist''.

Over dit probleem hebben we nadere gegevens verstrekt in de nummers 219 tot 224 hierboven.

6. De motivering en het inachtnemen van de rechten van de verdediging

a. De motivering

249 Motivering bant willekeur uit, stelt de betrokkene in staat de draagwijdte en de zin van een handeling of een beslissing te begrijpen en maakt het rechterlijk toezicht mogelijk of gemakkelijker.

Motivering en inachtneming van de rechten van de verdediging zijn nauw met elkaar verbonden (*De motivering van de vonnissen en arresten en de bewijskracht van de akten*, rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Cassatie op 1 september 1978, *R.W.*, 1978-79, 257 e.v.).

Vonnissen en arresten moeten met redenen omkleed worden, zowel door de rechtscolleges van de drie Benelux-Statens als door het Benelux-Gerechtshof. Het gaat hier om een regel die onverbrekelijk verbonden is met de opdracht, een geschil te beslechten. „Algemeen rechtsbeginsel”, wordt vaak gezegd. In werkelijkheid gaat het hier eenvoudig om een uit de aard zelf van de rechtsprekende functie afgeleide regel (Cass., 9 oktober 1959 met conclusie van Procureur-generaal HAYOIT DE TERMICOURT, *Arr. Cass.*, 1960, 115).

Artikel 12 van het Verdrag van 31 maart 1957, waarnaar artikel 38 van het Protocol inzake de rechtsbescherming verwijst, legt de verplichting tot motiveren van de beslissingen uitdrukkelijk aan het Benelux-Gerechtshof op.

De vraag die ons hier echter bezighoudt is, of ook de administratieve handelingen van Benelux, en meer bepaald de algemene en individuele besluiten waartegen de ambtenaren en beambten beroep kunnen instellen, al dan niet gemotiveerd dienen te zijn.

De positieve rechtsstelsels in de drie Benelux-Statens beantwoorden deze vraag niet op dezelfde wijze.

Het recht van de Europese Gemeenschappen bevat dienaangaande bepalingen die we in het Benelux-recht niet terugvinden.

De artikelen 15 E.G.K.S., 190 E.E.G. en 162 E.G.A. bepalen dat de verordeningen, richtlijnen en beschikkingen van de Raad van Ministers en van de Commissie gemotiveerd moeten zijn.

Artikel 25 van het statuut van de ambtenaren van de Europese Gemeenschappen legt de motivering op van elk besluit dat een ambtenaar kan bezwaren (zie Ch. HEN, *La motivation des actes des institutions communautaires*, in *Cah. Dr. Eur.*, 1977, nr. 1, 49-92; zie ook B. PACTEAU, *Le juge de l'excès de pouvoirs et les motifs de l'acte administratif*, Travaux de recherches de la Faculté de droit de Clermont, 1977, Voorwoord door J.M. AUBRY).

Daar dergelijke algemenere bepalingen in het Beneluxrecht ontbreken, behoort het Benelux-Gerechtshof — i.h.b. betreffende de besluiten van algemene strekking — de regels of principes toe te passen die als gemeenschappelijk kunnen beschouwd worden wat de motivering betreft, het feit indachtig dat, wanneer artikel 3 van het Protocol de ambtenaren veroorlooft een beroep in te stellen tegen besluiten van algemene strekking, dit artikel hun ongetwijfeld ook de mogelijkheid heeft willen bieden, de „wettigheid” van die besluiten na te gaan en aan het Hof, een toezicht uit te oefenen.

Aangaande de akten en besluiten, betrekking hebbend op afzonderlijke gevallen en meer bepaald die in tuchtzaken en die waardoor de ambtenaar „zich bezwaard acht”, blijken én het algemene beginsel nopens het recht van de verdediging, én het principe van het „behoorlijk bestuur” (zie hierboven) én het bestaan van het juridictioneel beroep, een motivering op te leggen die helder en ondubbelzinnig de redenen van de akte of het besluit dient te geven. Nochtans bestaan er andere beginselen die de omvang van de motivering juist beperken: zo zal b.v. het onontbeerlijk respect voor het medisch beroepsgeheim deze omvang in bepaalde afzonderlijke gevallen beperken (zie Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, arrest van 27 oktober 1977, zaak 121/76).

Het gezond verstand en het bewustzijn van hun taak, leidt de rechtscolleges tot beslissingen als deze: „dat de instellingen zich van de bijzondere procedure bedoeld in artikel 29, lid 2, van het statuut (personeel in dienst nemen zonder vergelijkend examen) dus slechts kunnen bedienen na zo zorgvuldig mogelijk te hebben onderzocht of aan de voorwaarden voor toepassing van deze bepaling is voldaan; dat voorts het besluit zich van de genoemde procedure te bedienen zodanig met redenen moet zijn omkleed dat het Hof zonodig de wettigheid ervan kan controleren” (Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, arrest van 26 mei 1971 — zaken 45 en 49/70). Hetzelfde Hof zegt dat de examenjury, om het gevaar van willekeur uit te sluiten, de beslissingen moet motiveren, al ware het slechts bondig, wanneer die jury oordeelt over de overeenstemming van diploma's en beroepservaring met de gestelde eisen (arrest van 31 maart 1965, zaak 23/64).

In zijn arrest van 27 oktober 1977 — zaak 121/76 — stelt het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen: „(er bestaat een) algemeen beginsel ... volgens hetwelk een bestuursorgaan bij het nemen van een maatregel waardoor individuele belangen ernstig kunnen worden gekwetst, gehouden is betrokkene in staat te stellen zijn standpunt kenbaar te maken”. (Betreffende i.h.b. de motivering, in zaak ambtenaren-rechtspraak, van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, raadpl. o.m. de arresten van 6 mei 1969, zaak 21/68; 26 mei 1971, zaken 45 en 49/70; 14 juni 1972, zaak 44/71; 13 juli 1972, zaak 90/71; 25 november 1976, zaak 122/75; 14 juli 1977, zaak 61/76; 12 oktober 1978, zaak 86/77; 17 december 1981, zaak 791/79. Betreffende de motivering in het algemeen: raadpl. Ch. HEN, *La motivation des actes, des institutions communautaires*, in *Cah. Dr. Eur.*, 1977, nr. 1.)

b. De inachtneming van de rechten van de verdediging en het principe „Audi alteram partem”

250 Het in acht nemen van de rechten van de verdediging, begrip dat onverbreekelijk met de rechtsprekende opdracht verbonden is en dat onontbeerlijk is opdat het bestuur correct voorgelicht zou zijn, is niet alleen een verplichting voor alle rechtscolleges maar ook in de verhouding van administratie tot geadmistreerden en in de verhouding tussen ambtenaren en hun bestuur.

Niet alleen de nationale rechtscolleges en het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen passen dit beginsel in de „ambtenarenrechtspraak” geregeld toe maar ook andere internationale gerechten. (Cfr. het zeer grondig rechtsvergelijkend onderzoek van WARNER in zijn conclusie in de zaak 17/74 — arrest van 23 oktober 1974. Ook een dergelijk onderzoek van WARNER in zijn conclusie in de zaken 33 en 75/79 in verband met de verplaatsing van een ambtenaar (ook arrest van het Europees Hof van Justitie van 28 mei 1960). Zie vonnis nr. 128 van 22 mei 1969 van de administratieve rechtbank van de U.N.O. en de vonnissen nr. 131 en 155 van 17 maart 1969 en 6 oktober 1970 van de administratieve rechtbank van de I.A.O., *Journal de droit international*, 1972, 102 en 109.)

Geschreven bepalingen in het nationale recht, in het communautaire- en in het Benelux-recht passen het toe op bepaalde gevallen en brengen zodoende het algemeen beginsel tot uitdrukking.

Zo bepaalt artikel 45 van het statuut van de beambten van het secretariaat-generaal van Benelux: „een straf wordt niet opgelegd dan nadat de beambte in de gelegenheid is gesteld zich schriftelijk te verantwoorden”.

7. Zorgplicht (Fürsorgepflicht) — Verplichting voor het Bestuur zijn ambtenaren te helpen en bij te staan — goede trouw in de betrekkingen tussen de ambtenaren en het Bestuur.

250bis „Wat de schending van de „Fürsorgepflicht” betreft, moet worden opgemerkt dat hoewel dit begrip niet voorkomt in het Ambtenarenstatuut, het een weergave vormt van het door het Statuut geschapen evenwicht tussen de wederzijdse rechten en verplichtingen in de betrekkingen tussen het administratief gezag en de ambtenaren. Dat evenwicht houdt onder meer in, dat het betrokken gezag bij zijn beslissing over de situatie van een ambtenaar, in casu zijn tewerkstelling in een bepaald ambt, alle elementen in aanmerking neemt die zijn besluit kunnen beïnvloeden, en dat het daarbij niet enkel rekening houdt met het belang van de dienst maar ook met dat van de betrokken ambtenaar.” (*Arr. H.v.J. E.G.*, 28 mei 1980, zaken 33 en 75/79 en de conclusie van Advocaat-generaal MAYRAS).

Er is verplichting voor het bestuur zijn ambtenaren te helpen en bij te staan, evenals verplichting van bezorgdheid (*Arr. H.v.J. E.G.*, 14 juni 1979, zaak 18/78; 12 juli 1979, zaak 124/78; 29 oktober 1981, zaak 125/80; zie ook art. 24, eerste lid van het statuut van de ambtenaren van de Europese Gemeenschappen). Tenslotte rest nog de verplichting van goede trouw (*Arr. H.v.J. E.G.*, 21 mei 1981, zaak 156/80).

8. Gelijkheid en verbod van discriminatie

251 Het gaat hier om een vaststaand principe, dat door alle rechtscolleges wordt toegepast, of het door een grondwettelijke of andere tekst bekrachtigd is of niet. Vaak geeft die toepassing echter aanleiding tot moeilijkheden. Er kan immers misbruik gemaakt worden van het invoeren van de gelijkheid: en dat misbruik kan het doel van het beginsel voorbijschieten, kan tot administratieve, economische of sociale desorganisatie voeren en tot de negatie van de behoeften en de aard zelve van het leven in een maatschappij.

Desondanks gaat het om een gezond, nuttig en noodzakelijk beginsel dat geregeld toepassing vindt in betwistingen in verband met het openbaar ambt, zowel voor de nationale als voor de internationale rechtscolleges en in de meest uiteenlopende materies:

1. indienstneming (zie *Le Conseil d'Etat*, in *Nov.*, nr. 1416);
2. vergelijkende examens (zie *Arr. H.v.J. E.G.*, 27 oktober 1976, zaak 130/75 en 13 februari 1979, zaak 24/78);
3. voordelen, verscheidene prestaties en bezoldigingen (zie *Arr. H.v.J. E.G.*, 16 juni 1974, zaken 63 tot 75/70; 7 juni 1972, zaak 20/71);
4. gelijkheid in bezoldiging tussen mannen en vrouwen (zie *Arr. H.v.J. E.G.*, 7 juni 1972, zaak 20/71; 20 februari 1975, zaak 21/74; Administratieve rechtbank van de I.A.O., vonnis nr. 264 van 27 oktober 1975, *Journal de Droit International*, 1977, 917).

AFDELING II

DE BILLIJKHEID

252 Is de billijkheid een formele bron van het recht? Mogen de rechtscolleges erop steunen om een vonnis of arrest te vellen?

Vindt de rechter in de billijkheid normen die hem toestaan te beslissen of geeft zij hem enkel het recht, althans in bepaalde gevallen, een beslissing te steunen op wat hij, in geweten en naar eigen oordeel, meent de vereiste oplossing te zijn of zelfs, de oplossing te zijn die ontstaat uit het algemeen rechtsbewustzijn van de natie in wier naam hij recht spreekt?

Dit zijn eeuwige vragen, even oud trouwens als de term én het begrip billijkheid.

Alle algemene werken over het recht en de meeste die i.h.b. het burgerlijk recht behandelen, wijden er bedenkingen aan. Onnodig te zeggen dat zij het onderwerp niet uitputten, dat zij er niet in slagen het begrip billijkheid afdoend te bepalen, noch het begrip te scheiden van andere begrippen als gerechtigheid, „moraal” of zelfs „natuurrecht”, noch, en vooral een einde te maken aan verwarring, onnauwkeurigheid en dwaling.

Studies en werken, i.h.b. aan de billijkheid gewijd, zijn eerder zeldzaam. We kunnen nochtans citeren: DON COSTAN TOBENAS, *La idea de Equidad* ... Instituto editorial Reus — Centro de enseñanza publicaciones, Madrid 1950

F. DUMON, *Billijkheid en recht*, in *R.W.*, 1957-58, 1477-1516

F. DUMON, *Billijkheid en recht*, Mededelingen aan de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten, 1980.

J. RENAULD, *L'équité en droit belge*, Belgische rapporten voor het VIIIe internationaal congres voor rechtsvergelijking, augustus-september 1970, Interuniversitair Centrum voor Rechtsvergelijking;

— *Equity in the World's Legal Systems*, A comparative study dedicated to René Cassin, Edit. Ralph A. Newman, 1973;

Dit belet niet dat de billijkheid een magisch prestige behoudt en dat zij wordt ingeroepen bij parlementaire besprekingen, in de pleidooien en zelfs bij sommige beraadslagingen van rechters.

Willen we toch een poging wagen om het van andere begrippen te onderscheiden, dan zouden we o.i. kunnen stellen dat billijkheid, in zijn materiële betekenis — d.w.z. inhoudelijk — samengesteld is uit gevoelens van goedheid, menslievendheid, deernis met zwakken of ongelukkigen, allemaal elementen die een rol zouden kunnen spelen of dat effectief doen zowel bij de toepassing als bij het ontstaan van regels van het positief recht.

De billijkheid kan ook gekenmerkt worden — Aristoteles deed dit reeds — door haar werking van versoepeling en vermenselijking van regels die te streng overkomen.

Vaak ook wordt in de billijkheid een geheel van regels gezien, de mens door gevoelens of ervaring ingegeven, die verschillen van die van het positief recht, en welke, doorgaans, beter of hoger dan deze geacht worden en welke men dan ook geneigd is in de plaats daarvan te stellen.

Dit is én gevaarlijk én willekeurig!

De regels van het positief recht van de meeste Staten en meer bepaald de wetten gewagens soms van billijkheid maar geven dit begrip niet steeds dezelfde draagwijdte. (Zie o.m. de artikelen 1135 en 1854 van het Belgisch Burgerlijk Wetboek en art. 11 van de Gecoördineerde Wetten betreffende de Raad van State. In deze laatste bepaling werden wellicht de begrippen billijkheid en gerechtigheid met elkaar verward, zie *Gedr.St., Senaat* [B.Z. 1939] nr. 58, 5.)

Nationale wetten leggen somtijds aan de rechter op „naar billijkheid uitspraak te doen”, wat er zeer vaak op neerkomt dat hij in de door de wetgever bedoelde gevallen uitspraak zal doen, rekening houdend met omstandigheden, eigen aan de zaak of aan de toestand of het gedrag van partijen (o.m. ook hun verdiensten, lasten).

a. Art. 4 van het Zwitserse *Zivilgesetzbuch* en de artikelen 31, 54, 269 van het *Schweizerisches Obligationenrecht*.

Artikel 1386bis van het Belgisch Burgerlijk Wetboek, de artikelen 257 en 262 van het Belgische Wetboek van koophandel, artikel 9 van de (Belgische) wet van 10 juni 1937 ... enz. (zie F. DUMON, *Recht en Billijkheid*, *R.W.*, 1957-58, 1487-1495).

Verscheidene bepalingen in het ontwerp van het zesde boek van het nieuw Nederlands Burgerlijk Wetboek (zie G.J. WIARDA, *Drie typen van rechtsvinding*, Tjeenk Willink, Zwolle 1972, 28 e.v.).

b. Na in zijn arrest van 1 februari 1978, zaak 78/77, overwogen te hebben, „... dat derhalve dient te worden geantwoord dat, gelet op de onduidelijkheden die met verordening nr. 348/76 zijn verbonden, de billijkheid verlangt dat voor de omrekening van de heffing bij uitvoer in de nationale valuta, de koers wordt toegepast die destijds voor de justitiabele het minst belastend was” beslist het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen wijselijk: „dat het, gezien het voorafgaande niet mogelijk lijkt, in het kader van de bestaande regeling, recht te doen wedervaren aan eventueel in bijzondere gevallen bestaande billijkheidseisen, daar slechts door de gemeenschapswetgever aan dergelijke eisen kan worden tegemoetgekomen door middel van passende hardheidsclausules, zoals deze voorkomen in het Duitse belastingsrecht en dat van andere Lid-Staten” (zie ook het arrest van 28 juni 1977, zaak 118/76).

Steenende wellicht op het reglement van procesvoering besliste het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen op 11 juli 1980, zaak 137/79 dat, alhoewel de eis niet gegrond was, de kosten van het geding om billijkheidsreden ten laste van de Commissie dienden gelaten te worden daar deze instelling een verkeerde interpretatie gegeven had aan de ambtenaren betreffende een bepaling van hun statuut.

De rechter toestaan nog verder te gaan op de weg van wat hijzelf als billijkheid zou beschouwen, aldus de perken van de humanisering te overschrijden die in het positief recht toegelaten zijn en derhalve de regels van het positief recht eenvoudig naast zich te leggen om ze te vervangen door de regels die „zijn” billijkheid hem ingeeft, zou uiteraard de deur openen voor het ongewisse en voor willekeur.

253 Het te 's-Gravenhage op 29 april 1969 ondertekende Protocol bepaalt niet — wat van wijsheid getuigt — dat de schending van de billijkheid een grond tot beroep vormt: „... het beroep”, aldus artikel 13, „kan ... slechts worden gegrond op schending van het geschreven recht of van substantiële vormen, op overschrijding of afwending van macht, dan wel op schending van enig algemeen rechtsbeginsel”.

Dit artikel preciseert weliswaar dat alleen wanneer het beroep niet gericht is „tegen een besluit, waarbij een disciplinaire straf is opgelegd of een preventieve schorsing...”, het beroep slechts gegrond kan worden op „schending van het geschreven recht of van substantiële vormen, ... of ... op schending van enig algemeen rechtsbeginsel”.

Waarop zou een beroep daarbuiten dan nog gegrond kunnen worden wanneer het wél om een disciplinaire straf of een preventieve schorsing gaat? Op de billijkheid, dat vaag, onvatbaar, subjectief en veranderlijk begrip?

Zeker niet en de memorie van toelichting verklaart dit nader. De opstellers van het Protocol hebben de bedoeling gehad het Hof toe te staan de feiten opnieuw te onderzoeken en ze zelf te beoordelen. „De beroepsgronden verschillen” — aldus de memorie van toelichting — „al naar gelang de aard der aangevochten beslissingen ... (wat betreft de besluiten waarbij een disciplinaire straf of een schorsing is opgelegd) het Hof ... doet in feite uitspraak als rechter van beroep. Het moet rekening kunnen houden met alle juridische en feitelijke aspecten van de zaak, zelf in alle vrijheid zich een oordeel kunnen vormen over de ernst der aan verzoeker verweten tekortkomingen en zo nodig de voor dat geval passend geachte disciplinaire maatregelen kunnen bepalen”.

254 Artikel 29 bepaalt nog, weliswaar, dat wanneer het beroep betrekking heeft op een besluit dat oplegging van een disciplinaire maatregel of schorsing inhoudt, het Hof, „indien de billijkheid zulks eist, aan de verzoeker ten laste van de Unie vergoeding (kan) toekennen voor geleden nadeel”.

Deze bepaling betekent m.i. dat, wanneer het Hof de door het bestuur opgelegde straf of schorsing wijzigt of ze niet gerechtvaardigd of onverantwoord acht, het een vergoeding kan toekennen waarvan het soeverein het bedrag begroot, daarbij rekening houdend met de omstandigheden, met het gedrag van de ambtenaar, met de gevolgen die de straf of de schorsing heeft gehad, eventueel met de persoonlijke of gezinstoestand van de

betrokkene. Het gaat dus niet om een vergoeding die nauwkeurig met de geleden schade moet overeenstemmen.

In artikel 28 van het Protocol wordt ook gezegd dat het Hof, „indien de billijkheid zulks eist, tot het toekennen van vergoeding voor geleden nadeel” kan veroordelen.

De draagwijdte van deze bepaling is dezelfde als de zojuist behandelde.

255 We mogen dit deel van het bondig overzicht nopens de billijkheid niet afsluiten zonder een blik te werpen op wat de jurisprudentie, de rechtsleer en bepaalde ontwerpen van wet in Nederland ons leren.

Bij het interpreteren van artikel 1374 van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek (vergelijkbaar met artikel 1134 van het Frans en Belgisch Burgerlijk Wetboek) bepaling die luidt dat overeenkomsten te goeder trouw ten uitvoer gebracht moeten worden, zijn jurisprudentie en rechtsleer van oordeel dat deze bepaling niet alleen de goede trouw eist maar tevens het in acht nemen van wat *billijkheid en redelijkheid* eisen. („De bepaling dat de overeenkomst te goeder trouw moet worden ten uitvoer gelegd, betekent dat de schuldeiser bij het uitoefenen van zijn recht en de schuldenaar bij het voldoen aan zijn verplichting moet handelen met inachtneming van de eisen van de redelijkheid en billijkheid”, C. ASSER, *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands burgerlijk recht, Verbintenissenrecht*, vierde druk, bewerkt door L.E.H. RUTTEN, Deel II, 230.) De rechter moet bepalen wat de beginselen van de billijkheid en de redelijkheid eisen „rekening houdende met de aard van de overeenkomst en met hetgeen de omstandigheden aan de partijen opleggen. (Hoge Raad der Nederlanden, 9 februari 1923, *N.J.* 1923, 676 en 21 juni 1957, *ibid.*, 1959, 91; de Hoge Raad heeft meermaals beslist dat: „regelmatig tot standgekomen wijzigingen aan de statuten van een vennootschap de leden slechts binden wanneer zij voldoen aan redelijkheid en billijkheid.” Hetzelfde geldt voor door de organen van een vennootschap genomen beslissingen, die beschouwd worden als de uitvoering van een overeenkomst.)

Sedert de eerste wereldoorlog groeit in Nederland bestendig het belang dat jurisprudentie en rechtsleer hechten aan de bepalingen van artikel 1374 van het Burgerlijk Wetboek.

Men schrijft: „Eigenaardig is, dat van deze ontwikkeling in Frankrijk niets te bespeuren valt, hoewel onze bepaling letterlijk aan de Code is ontleend. Het derde lid van art. 1134 van het Burgerlijk Wetboek wordt in de Franse handboeken slechts terloops besproken” (ASSER’s handleiding bewerkt door RUTTEN, *a.w.*, 229).

„Het voorschrift dat overeenkomsten te goeder trouw ten uitvoer moeten worden gebracht, wil zeggen, dat de schuldeiser bij het uitoefenen van zijn rechten en de schuldenaar bij het voldoen aan zijn verplichtingen de goede trouw behoort in acht te nemen. De partijen behoren bij het afwickelen van overeenkomst te handelen zoals in het maatschappelijk verkeer betaamt, zoals fatsoenlijke en redelijke mensen plegen te doen, zonder chicanes, zonder de wederpartij onnodig hinder, ongerief, moeite en kosten te veroorzaken. Bij het behartigen van zijn eigen belang mag de contractant het belang van zijn wederpartij niet uit het oog verliezen” (ASSER/RUTTEN, *a.w.*, 230).

„Herhaaldelijk wordt het niet te goeder trouw uitoefenen van contractuele rechten als misbruik van recht aangeduid” (ASSER/RUTTEN, *a.w.*, 231).

Tevens wordt er de nadruk op gelegd, dat zowel de bepaling van artikel 1401 van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek (vergelijkbaar met artikel 1382 van het Franse en het Belgische Burgerlijk Wetboek), als het artikel

1374 van hetzelfde wetboek betreffende de goede trouw, kunnen beschouwd worden als een uitvloeisel van de algemene norm, dat men in het maatschappelijk verkeer behoort te handelen zoals een redelijk mens tegenover zijn medemens betaamt. (Vgl. ook VAN DER GRINTEN, *Moraal en billijkheid als bron van verbintenis*, *Donum lustrale*, 439 e.v. en ABAS, *Beperkende werking van de goede trouw*, Amsterdam 1972, 46 e.v. en 98 e.v. Wat betreft artikel 1374³ heeft de Hoge Raad dit beginsel herhaaldelijk aldus geformuleerd, dat de uitvoering der overeenkomst moet plaatshebben naar de eis van redelijkheid en billijkheid. Vergelijk o.a. de arresten van 9 februari 1923, *Weekblad van het Recht* (hierna afgekort als *W.*), 11039, *N.J.* 1923, 676; 29 november 1923, *W.*, 1147; *N.J.* 1924, 129; 11 januari 1924, *W.*, 11165, *N.J.* 1924, 293; 1 februari 1924, *W.* 11185, *N.J.* 1924, *W.* 11856, *N.J.* 1928, 1626; 20 april 1951, *N.J.* 1952, nr. 65. Soms ook werd de goede trouw gesteld naast de redelijkheid en de billijkheid; vergelijk het arrest van 2 december 1926, *W.* 11613, *N.J.* 1927, 102, ASSER/RUTTEN, *a.w.*, 230 en 231.)

Heel wat arresten van de Hoge Raad hebben volkomen terecht onderstreept dat, hoewel „goede trouw, redelijkheid en billijkheid” elementen zijn waarmede de rechter rekening dient te houden om de aard en de draagwijdte van de rechten en plichten der partijen te beoordelen, die elementen nochtans de overeenkomst niet mogen wijzigen door o.m. toe te laten niet te letten op wat er bedongen werd (cfr. Hoge Raad 10 november 1927, *N.J.* 1928, 251; 2 januari 1931, *N.J.* 1931, 274; 2 april 1936, *ibid.*, 1936, 417; zie nochtans ASSER/RUTTEN, *a.w.*, 242 tot 248).

Om met voldoende duidelijkheid te onderscheiden wat de Nederlandse jurisprudentie juist bedoelt met de eisen van „de redelijkheid en de billijkheid” en ook, van de goede trouw (want vaak worden die drie begrippen gelijktijdig bedoeld), zou de jurisprudentie van de Hoge Raad geanalyseerd moeten worden. We halen, als summier aanduiding, twee arresten aan:

a. dat van 8 maart 1946: bij een koopovereenkomst, waarbij in gedeelten moet worden betaald telkens zekere tijd na levering daarvan, brengen de goede trouw en de billijkheid mee, dat de koper geen verdere leveringen vermag te eisen, zolang hij niet voldoet aan het verlangen van de verkoper tot betaling van de opeisbare bedragen verschuldigd ter zake van de eerdere leveringen (*N.J.*, 1946, nr. 186).

b. dat van 20 april 1951: aard en strekking van een beding waarbij partijen het recht is gegeven de overeenkomst te beëindigen in geval de wederpartij tegen enige bepaling daarvan handelt, brengen mede dat partijen in het gestelde geval vrij zijn daarvan gebruik te maken, tenzij de beëindiging misbruik van recht zou opleveren of in strijd zou zijn met de goede trouw (*N.J.*, 1952, nr. 65).

In deze gevallen komen de eisen van billijkheid en goede trouw op hetzelfde neer!

De vraag rijst of diezelfde beslissingen ook niet in rechte gewettigd hadden kunnen worden zonder een beroep te doen op die begrippen goede trouw en billijkheid.

De zojuist nopens de „billijkheid” gegeven commentaar betreft de overeenkomsten en meer bepaald de interpretatie van de overeenkomsten.

Men doceert echter dat de jurisprudentie steeds vaker in andere rechtsbetrekkingen gebruik gaat maken van dat begrip „goede trouw” zoals het in artikel 1374 van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek voorkomt (M.J. WIARDA, *Aard en betekenis van de rechtsbeginselen, inzonderheid de beginselen van goede trouw en billijkheid in ons positieve recht*, Zwolle 1947; *Drie typen van rechtsvinding*, W.E.J. Tjeenk Willink, Zwolle 1972, 27, 2e druk in 1980; zie ook C. ASSER, *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht, Verbintenissenrecht, Algemene leer der Overeenkomsten*, vierde druk bewerkt door RUTTEN, Zwolle 1975, 250).

256 De inleidende titel van het ontwerp van nieuw Nederlands Burgerlijk Wetboek, dat reeds ettelijke jaren werd opgesteld, bevat verscheidene zeer belangwekkende bepalingen betreffende de billijkheid. Artikel 4 van dat ontwerp bepaalt: „Bij gebrek aan een toepasselijke wet wordt het recht door de gewoonte en bij gebrek aan een toepasselijke gewoonte door de billijkheid bepaald”.

De opsteller van die tekst geeft nochtans blijk van omzichtigheid, zowel in de tekst van het ontwerp zelf als in de memorie van toelichting. Artikel 7 preciseert immers: „Bij vaststelling van hetgeen de billijkheid vordert moet rekening worden gehouden met algemene erkende rechtsbeginselen, met de in het Nederlandse volk levende rechtsovertuigingen en met de maatschappelijke en persoonlijke belangen, die bij het gegeven geval zijn betrokken”.

In de memorie van toelichting wordt uiteengezet dat de billijkheid een uiterst subjectief begrip is en dat, om deze redenen, het gezag van de wet slechts in uitzonderlijke gevallen mag wijken voor hetgeen de billijkheid vordert. „Wil de billijkheid ... de toepassing van een voorschrift van regelend recht kunnen beletten, dan moet omtrent datgene wat de billijkheid vordert, geen twijfel bestaan; de toepassing van de wet of van de gewoonte moet in hoge mate onbillijk zijn zodat van iedere normale burger kan worden gevergd dat hij deze toepassing als onredelijk erkent en dienovereenkomstig handelen zal. De gewoonte kan het wettelijk voorschrift geheel opheffen, de billijkheid slechts haar toepassing in bijzondere gevallen ... De rechter mag niet steunen op een louter subjectieve en persoonlijke opvatting over de billijkheid wanneer hij ofwel een wet niet zal toepassen ofwel een nieuwe rechtsregel zal tot stand brengen.”

Uit deze precisering valt af te leiden dat, hoewel de auteur van het ontwerp van de inleidende titel van het Burgerlijk Wetboek een zeer groot belang aan de billijkheid hecht, in die mate zelfs dat ze een formele bron van het positief recht wordt die dus rechtsregels oplegt aan de overheid en aan de andere rechtssubjecten, hij de billijkheid nochtans gelijkstelt met algemene principes zoals die uit de beschaving voortvloeien. Hij beklemtoont eveneens — en dit is inderdaad het kenmerk van de billijkheid dat steeds als dusdanig erkend is — dat die billijkheidsregels zich aan concrete gevallen dienen aan te passen.

We wensen hier te onderstrepen dat de stelling, dat de billijkheid de toepassing van een wet die klaarblijkelijk met die billijkheid in strijd is moet kunnen beletten, wanneer „iedere normale burger ... deze toepassing als onredelijk erkent”, van een illusie uitgaat. Vaak immers menen heel wat burgers, of zelfs een meerderheid van hen, dat een wet onbillijk is en derhalve moet wijken, omdat ze gewoonweg de grondslag, het nut of de noodzaak van die wet niet begrijpen.

Het ontwerp van het nieuwe zesde boek van het Nederlands Burgerlijk Wetboek, dat de verbintenissen behandelt, doet ook ruimschoots een beroep op wat de auteurs ervan als de billijkheid beschouwen. Artikel 6-1-1-2 van dit ontwerp bepaalt nl. „dat partijen bij een verbintenis jegens elkaar verplicht zijn zich als schuldenaar en schuldeiser overeenkomstig de eisen van redelijkheid en billijkheid te gedragen”. (De tekst van dit boek heeft in mei 1980 het Nederlands Staatsblad bereikt. De Minister van Justitie verklaarde, dat hij hoopte dat het in 1984 in werking zou treden, zie *N.J.*, 3 januari 1981; zie verder nr. 256*bis infra*.)

Met toepassing van deze algemene regel, bepaalt artikel 6-1-6-19: „De bevoegdheid van een schuldenaar om de nakoming van zijn verbintenis op te schorten totdat ook de wederpartij haar verplichting nakomt wordt afhankelijk gesteld van het bestaan van een zodanige samenhang tussen de verbintenissen 'dat de wederpartij in strijd met redelijkheid en billijkheid zou handelen door nakoming te vorderen zonder nakoming van haar eigen verbintenis aan te bieden'.”

Artikel 6-3-6 doet aan artikel 1386*bis* van het Belgisch Burgerlijk Wetboek denken: „Voor het geval een onrechtmatige daad aan de dader niet kan worden toegerekend wegens zijn jeugdige leeftijd of wegens zijn geestelijke of lichamelijke tekortkomingen, is de billijkheid bepalend voor de vraag of en in hoever hij niettemin tot schadevergoeding is verplicht”.

Tenslotte vermelden we nog artikel 6-5-3-11 dat aan de rechter de macht geeft een overeenkomst te wijzigen of ze geheel of ten dele te ontbinden op grond van onvoorziene omstandigheden, omstandigheden die van die aard moeten zijn „dat de wederpartij naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid ongewijzigde instandhouding van de overeenkomst niet mag verwachten”.

President WIARDA schrijft hierover: „Interessant is de vergelijking die in de toelichting op het tweede lid van artikel 6.1.1.2. wordt gemaakt met het reeds genoemde artikel 6.5.3.11., waarin aan de rechter bij het intreden van onvoorziene omstandigheden de bevoegdheid wordt gegeven de overeenkomsten te wijzigen of geheel of

gedeeltelijk te ontbinden; de onvoorziene omstandigheden welke deze bevoegdheid voor de rechter doen ontstaan, moeten, zoals wij reeds zagen, van die aard zijn „dat de wederpartij naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid ongewijzigde instandhouding van de overeenkomst niet mag verwachten.” De schuldenaar zal zich dus onder bepaalde omstandigheden zowel op artikel 6.1.1.2e lid als op artikel 6.4.3.11., kunnen beroepen; zijn positie is daarbij echter in zover verschillend dat in het eerste geval de rechter, die tot de conclusie komt dat aan de voorwaarden van het voorschrift is voldaan, de eis zal moeten toewijzen, terwijl in het tweede geval, ook indien de voorwaarden vervuld zijn, de schuldenaar afhankelijk blijft van de wijze waarop de rechter een hem discretionair verleende bevoegdheid zal willen hanteren; maar wat stelplicht en bewijslast betreft, zal hij het in dat eerste geval weer moeilijker hebben dan in het tweede: in het eerste geval moet immers vaststaan dat de schuldeiser onbetamelijk zou handelen door hem aan zijn verplichtingen te houden, terwijl in het tweede geval voldoende is dat de schuldeiser naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid ongewijzigde instandhouding van de overeenkomst niet mocht verwachten. Onder omstandigheden zal de schuldenaar die in de ongelukkige situaties komen te verkeren, waarin de hierboven genoemde bepalingen voorzien, misschien ook nog twee andere keuzemogelijkheden, ontleend aan de inleidende titel van het ontwerp, hebben. Is het zo dat de rechtsverhouding tussen hem en zijn schuldenaar beheerst wordt door bepalingen van regelend recht, dan kan hij zich immers beroepen op artikel 3, volgens hetwelk een regelende wet niet wordt toegepast, wanneer haar toepassing in het gegeven geval op grond van bijzondere omstandigheden in hoge mate onbillijk zou zijn. En denkbaar is tenslotte dat de ongelukkige schuldenaar de harde schuldeiser ook nog kan verwijten dat hij in de zin van artikel 8 van de Inleidende titel misbruik maakt van zijn bevoegdheden; wil het beroep op deze bepaling slagen, dan zal hij aannemelijk moeten maken dat de schuldeiser rekening houdend met de daarbij betrokken belangen naar redelijkheid niet tot de uitoefening van de bevoegdheid had kunnen komen”; G.J. WIARDA, *Drie typen van rechtsvinding, a.w.*, 34 en 35).

256bis De Wet van 9 mei 1980 — uitgegeven op 21 augustus 1980 — houdende vaststelling van Boek 6 van het nieuw Burgerlijk wetboek (Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 1980, 432) en waarvan de inwerkingtreding nader bij de wet geregeld wordt neemt natuurlijk bepalingen over van het ontwerp dat in nr. 256 geciteerd is.

Artikel 6.1.1.2. (van de wet) bepaalt:

1. Schuldeiser en schuldenaar zijn verplicht zich jegens elkaar te gedragen overeenkomstig de eisen van redelijkheid en billijkheid. 2. Een tussen hen krachtens wet, gewoonte of rechtshandeling geldende regel is niet van toepassing voor zover dit in de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou zijn (Artikel „6.1.1.2.” betekent: Boek 6, titel 1, afdeling 1, artikel 2).

Artikel 6.1.6A.1 (van de wet):

1. Een schuldenaar die een opeisbare vordering heeft op zijn schuldeiser, is bevoegd de nakoming van zijn verbintenis op te schorten tot voldoening van zijn vordering plaatsvindt, indien tussen vordering en verbintenis voldoende samenhang bestaat om deze opschorting te rechtvaardigen. 2. Een zodanige samenhang kan onder meer worden aangenomen ingeval de verbintenissen over en weer voortvloeien uit dezelfde rechtsverhouding of uit zaken die partijen regelmatig met elkaar hebben gedaan (vgl. met art. 6.1.6.19 van het ontwerp).

Artikel 6.3.1.2a:

Een gedraging van een kind dat de leeftijd van veertien jaar nog niet heeft bereikt, kan aan hem niet als onrechtmatige daad worden toegerekend.

Artikel 6.3.1.2b:

1. De omstandigheid dat een gedraging van een persoon van veertien jaar of ouder verricht is onder invloed van een geestelijke of lichamelijke tekortkoming, is geen beletsel haar als een onrechtmatige daad aan de dader toe te rekenen...

Artikel 6.3.2.1.:

1. Voor schade, aan een derde toegebracht door een gedraging van een kind dat nog niet de leeftijd van veertien jaar heeft bereikt en aan wie deze gedraging derhalve krachtens artikel 6.3.1.2a niet kan worden toegerekend, is, degene die de ouderlijke macht of voogdij over het kind uitoefent, aansprakelijk ... (vgl. met artikel 6.3.6. van het ontwerp.

Artikel 6.5.3.11:

1. De rechter kan op vordering van een der partijen een overeenkomst wijzigen of geheel of gedeeltelijk ontbinden op grond van onvoorziene omstandigheden welke van die aard zijn dat de wederpartij naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid ongewijzigde instandhouding van de overeenkomst niet mag verwachten. Aan de wijziging of ontbinding kan terugwerkende kracht worden verleend...

Zie ook art. 6.1.6.17. (De schuldeiser is verplicht voor iedere voldoening een kwitantie af te geven, tenzij uit de overeenkomst, gewoonte of billijkheid anders voortvloeit); art. 6.1.7.6. (De schuldeiser heeft binnen de grenzen der redelijkheid recht op vergoeding van de kosten gevallen op een aanbod of een inbewaringstelling als bedoeld in de artikelen 9-13 of op andere wijze als gevolg van het verzuim gemaakt); art. 6.1.9.18 (1. op verlangen van de schuldenaar kan de rechter, indien de billijkheid dit klaarblijkelijk eist, de bedongen boete matigen, met dien verstande dat hij de schuldeiser ter zake van de tekortkoming niet minder kan toekennen dan de schadevergoeding op grond van de wet. 2. Op verlangen van de schuldeiser kan de rechter indien de billijkheid dit klaarblijkelijk eist, naast een bedongen boete die bestemd is in de plaats te treden van de schadevergoeding op grond van de wet, aanvullende schadevergoeding toekennen. 3. ...) artikel 6.1.9.6. (billijkheid) 6.1.9.11. (billijkheid) 6.4.1.1. en 6.4.1.2. (redelijkheid) 6.4.2.6. (redelijkheid) 6.4.2.9. (redelijkheid en billijkheid) 6.5.3.1. (redelijkheid en billijkheid).

256ter Al deze nieuwe teksten zijn vanzelfsprekend van belang. Nochtans kan de vraag gesteld worden of ze er wel toe bijdragen het begrip billijkheid nader te verduidelijken: terzelfdertijd beroepen ze zich op wat redelijk is, op wat billijk is en daarenboven, zo komt het mij voor, op wat de „moraliteit” van de overeenkomsten eist.

Gelijkaardige interpretaties inzake verbintenissen zouden even goed mogelijk zijn zonder er de billijkheid bij te pas te brengen.

Zullen de bijdragen van de Nederlandse jurisprudentie en doctrine en van de belangwekkende ontwerpen en wetteksten waaraan wij zoëven herinnerd hebben, het Benelux-Gerechtshof helpen bij het duidelijk stellen en het verfijnen van de zin en de draagwijdte van de artikelen 28, 29 en 30 van het Protocol en, derhalve, bij de taak die deze bepalingen aan het Hof toevertrouwen in verband met de ambtenarenrechtspraak? We hopen het.

HOOFDSTUK VIII

DE PROCESVOERING VOOR DE RAADGEVENDE COMMISSIE — DE PROCESVOERING VOOR HET HOF — ARRESTEN — TENUITVOERLEGGING

INLEIDING

257 Het Reglement op de procesvoering dat door de algemene vergadering van het Hof van 1 maart 1975 vastgesteld en bij besluit van het Comité van Ministers van 19 juli 1976 goedgekeurd werd (zie bijlage VII) bevat ten deze vrij gedetailleerde bepalingen, waarnaar we verwijzen. Er dient ook rekening gehouden te worden met de bepalingen van het Reglement van Orde, vastgesteld ter algemene vergadering van het Hof op 25 oktober 1974 (zie bijlage VI).

In de hierna volgende afdelingen kunnen we volstaan met enkele aanwijzingen of enkele bijkomende ophelderingen nopens bepaalde problemen.

Ook het Huishoudelijk en Procedurereglement van de Raadgevende Commissie, vastgesteld op haar algemene vergadering van 20 april 1976 en goedgekeurd door het Comité van Ministers op 24 mei 1976 (zie bijlage VIII) bevat precieze en gedetailleerde bepalingen. In de nummers 203 tot 206 hierboven waarnaar we verwijzen, werden er reeds aanvullende ophelderingen gegeven nopens de procedure voor en de opdracht van de Raadgevende Commissie.

AFDELING I

HET BEROEP — ONTVANKELIJKHEID — VEREISTEN — GRONDEN (MIDDELEN)

258 Artikel 27-1 van het Reglement op de procesvoering van het Benelux-Gerechtshof bepaalt dat het in artikel 17 van het Protocol bedoelde verzoekschrift bevat:

- a. naam en woonplaats van de verzoeker;
- b. het onderwerp van het geschil en een beknopte uiteenzetting van de aangevoerde gronden;
- c. de vorderingen van de verzoeker;
- d. zo nodig, aanbod van bewijs;
- e. indien de verzoeker niet in een der Beneluxlanden woonachtig is, keuze van domicilie ter plaatse waar het Hof zijn permanente zetel heeft.

Het verzoekschrift wordt ondertekend door de verzoeker dan wel door een lid van de balie van een der drie landen.

Artikel 17 van het Protocol, waarnaar verwezen wordt, bepaalt alleen dat het beroep wordt ingesteld door indiening van een daartoe strekkend verzoekschrift bij de griffie van het Hof binnen een bepaalde termijn.

Artikel 19 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen bevat daarentegen nauwkeurige en volledige aanwijzingen nopens de inhoud van het verzoekschrift (zie ook, artikel 22 van het E.G.K.S.-statuut en artikel 19 van het E.G.A.-statuut). Artikel 38, § 1, van het Reglement voor de procesvoering van dat Hof neemt dan ook de door artikel 19 van het Statuut gegeven aanduidingen over.

Artikel 27 van het Reglement op de procesvoering van het Benelux-Gerechtshof geeft de bepalingen van de Europese teksten zo goed als letterlijk weer.

259 Artikel 29 van het Reglement op de procesvoering van ons Hof werd ingegeven door artikel 38, § 7, van het Reglement van het Europese Hof van Justitie. Het luidt: „Indien het verzoekschrift niet beantwoordt aan de in artikel 27 vermelde voorwaarden (het Europees reglement zegt: „de voorwaarden, vermeld in de paragrafen 2 tot 6 van dit artikel”), nodigt de griffier de verzoeker uit de verzuimen in zijn verzoekschrift binnen een maand te herstellen (het Europees reglement laat de griffier een redelijke termijn stellen)”.

Het reglement van het Benelux-Gerechtshof heeft het slot van § 7 van artikel 38, dat als volgt luidt: „Wordt aan deze aanwijzingen binnen bedoelde termijn geen gevolg gegeven, dan beslist het Hof, de advocaat-generaal gehoord, op het niet in acht nemen van genoemde voorwaarden, tot de formele niet-ontvankelijkheid van het verzoekschrift leidt”, niet overgenomen.

Wat zijn dan, in de „Benelux”-procesvoering, de gevolgen van zulk verzuim en wat is de taak en de verantwoordelijkheid van de griffier bij de uitvoering van wat artikel 29 van het Reglement op de procesvoering (Benelux) hem opdraagt?

Uit het feit dat het Beneluxreglement, in tegenstelling tot het Europees reglement, niet zegt dat het Hof beslist of het niet in acht nemen van de door artikel 27 genoemde voorwaarden al dan niet de ontvankelijkheid van het verzoekschrift teweeg zal brengen, kan uiteraard niet afgeleid worden dat het verzuim ofwel steeds, ofwel nooit dat gevolg zal hebben.

Zulks zal immers afhangen van de aard van het verzuim of de onjuistheid. Om na te gaan of het verzoekschrift al dan niet ontvankelijk is, zal het Hof rekening houden met de rechten van de verdediging — heeft het verzuim of de onnauwkeurigheid de wederpartij al dan niet schade berokkent? — en zal het de vraag stellen of het al dan niet in staat is zijn opdracht uit te voeren. (In het arrest van 5 april 1979, zaken 220 en 221/78, besliste het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen dat de in artikel 38 van het Reglement voor procesvoering voorkomende mogelijkheid tot regulariseren van het verzoekschrift „zich niet uitstrekt tot de termijnen”.)

Indien de griffier de verzoeker niet heeft uitgenodigd om zijn verzoekschrift aan te vullen of te verbeteren, is dit dan ontvankelijk, ongeacht de aard van het verzuim of de onnauwkeurigheid?

Het antwoord luidt ontkennend. Artikel 29 kan de verplichte vermeldingen, door artikel 27 aan de verzoeker opgelegd, niet wijzigen. Eerstgenoemd artikel stelt uit voorkomendheid een hulpmiddel ter beschikking doch dit geeft degene die er eventueel gebruik van zou kunnen maken, geenszins het recht te eisen dat dit middel volkomen, nuttig en efficiënt zou zijn.

Het verzoekschrift moet dus het onderwerp van het geschil bevatten, een beknopte uiteenzetting van de aangevoerde gronden en de vorderingen.

a. Het onderwerp van het geschil

260 Het gaat hier om het besluit van algemene strekking dan wel betrekking hebbende op een afzonderlijk geval dat door het beroep bestreden is en, bij voorkomend geval, om de beslissing die geacht wordt afwijzend te zijn wegens het stilzwijgen van het bestuur (artikelen 11 en 12 van het Protocol). Het kan eventueel ook gaan om het herstel van of een vergoeding voor geleden schade maar in dat geval versmelten „onderwerp” en „vordering” in elkaar.

b. De vorderingen

261 1. Indien het beroep gericht is tegen een besluit dat een disciplinaire maatregel of een schorsing inhoudt, dan vordert de verzoeker: a. ofwel de vernietiging, ofwel de vervanging door een andere maatregel of schorsing; b. eventueel, de veroordeling van de Unie tot vergoeding van de beweerd geleden schade.

2. Betreft het beroep een besluit over bezoldiging, pensioenen of andere sociale voorzieningen, dan zal de verzoeker vorderen: a. eenvoudig de vernietiging van het besluit; b. wanneer daartoe termen zijn, „zelf de rechtbetrekkingen tussen partijen vaststellen”, hoe die rechtbetrekkingen dienen vastgesteld te worden en de veroordeling van de Unie tot betaling van een som voortvloeiende uit „die rechtbetrekking”; c. het toekennen van „vergoeding” voor geleden nadeel.

3. Indien het beroep betrekking heeft op een ander dan *sub* 1. en 2. vermeld besluit, zal de vernietiging van het aangevallen besluit worden gevorderd.

In deze drie gevallen zal de verzoeker het Hof vragen uitspraak te doen over de kosten en eventueel over de kosten van vertegenwoordiging of bijstand van de verzoeker, zoals bepaald in artikel 32 van het Protocol. Hij kan ook vragen dat het Hof bepaalt of en in hoeverre gevolgen van het vernietigde of nietig verklaarde besluit in stand blijven (zie artikel 31 van het Protocol).

c. De aangevoerde gronden (middelen)

262 In Hoofdstuk V (zie ook Hoofdstuk VI) hebben we uiteengezet welke gronden er kunnen aangevoerd worden tot staving van het verzoekschrift. We hebben er in dat verband op gewezen welk onderscheid er dient gemaakt te worden naar gelang van de aard van het aangevallen besluit.

Die gronden zullen naar gelang van het geval zijn, de schending van een rechtsregel (zie voor dit begrip, Hoofdstuk V, afdeling 2, en artikel 13 van het Protocol), feitelijke omstandigheden die volgens de verzoeker, ofwel de vernietiging ofwel de wijziging wettigen van het aangevallen besluit dat een disciplinaire maatregel of schorsing inhoudt, of nog, die het bestaan van een geleden nadeel aantonen en het toekennen van een vergoeding wettigen.

Het inroepen van die rechtsregels of feitelijke omstandigheden volstaat nochtans niet; er moet daarenboven worden gepreciseerd waarin, d. w. z. hoe en waarom, ze geschonden werden, of, naargelang van het geval, ze de vordering rechtvaardigen.

263 Mag de verzoeker in de loop van de procesvoering middelen (gronden) aanvoeren die in het verzoekschrift niet opgegeven werden? Mag hij middelen (gronden) aanvoeren die niet werden opgeworpen in het voorafgaand intern beroep? Mag het Hof ambtshalve een middel (grond) opwerpen dat niet door de verzoeker aangevoerd werd?

Laat ons eerst de rechten van de verzoeker in verband met zijn middelen (gronden) onderzoeken.

Het probleem onderzoekende én van de wijziging van het „onderwerp van het geschil” én van het aanvoeren van nieuwe middelen, overwoog het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen in zijn arrest van 18 oktober 1979, zaak 125/78:

„Naar luid van artikel 42, paragraaf 2, eerste alinea, van het Reglement voor de procesvoering „mogen nieuwe middelen in de loop van het geding niet worden voorgedragen, tenzij zij steunen op gegevens, hetzij rechtens of feitelijk, waarvan eerst in de loop der schriftelijke behandeling is gebleken”. Ingevolge deze bepaling is het een verzoeker dus toegestaan, nieuwe middelen aan te voeren ter staving van de conclusies van het inleidend verzoekschrift. De bepaling beoogt echter niet, de verzoeker in staat te stellen nieuwe conclusies in te dienen, en zeker niet een beroep wegens nalaten te wijzigen in een beroep tot nietigverklaring. In het onderhavige geval zijn de conclusies van het oorspronkelijk verzoekschrift gebaseerd op artikel 175 van het Verdrag, terwijl die van het aanvullende verzoek uitgaan van het bestaan van een besluit dat krachtens artikel 173 kan worden bestreden. Voor de ontvankelijkheid van haar beroep tot nietigverklaring van het besluit dat in de brief van de Commissie van 22 maart 1978 zou zijn vervat, kan verzoekster zich derhalve niet op genoemde bepaling beroepen”.

Zich aansluitende bij de opvatting van advocaat-generaal CAPOTORTI zei advocaat-generaal MAYRAS in zijn conclusie in de zaak 24/79 dat „een te restrictieve uitlegging van artikel 42 § 2, van het reglement voor de procesvoering niet juist lijkt: het gaat er maar om dat verdediging van de partij tegen wie het nieuw middel is voorgedragen geen onverwacht nadeel ondervindt van het optreden tijdens het proces van de tegenpartij”.

264 Als men aan het intern beroep, waarvan sprake in de artikelen 7 tot 10 van het Protocol, de uitwerking en het nut wil verlenen die dergelijk beroep moet hebben, dan moet de verzoeker vanzelfsprekend tegen het besluit dat hij aanvalt dezelfde gronden aanvoeren, bij het beroep voor het Hof, als bij het intern beroep. Men mag niet toelaten dat de verzoeker bij zijn intern beroep de eerste de beste grond zou inroepen om nadien, voor het Hof, andere gronden aan te voeren. De voorafgaande procedure van het intern beroep zou aldus elk nut, ja zelfs haar bestaansreden verliezen.

Even vanzelfsprekend is het echter dat, indien de beslissing, genomen door het „gezag” ingevolge het intern beroep, aanleiding zou geven tot andere grieven dan die welke bij het intern beroep werden opgeworpen, deze nieuwe grieven het voorwerp kunnen uitmaken van gronden (dus nieuwe) bij het tot het Hof gerichte beroep.

Het begrip „nieuw middel” dient ook verder gepreciseerd te worden aan de hand van de nationale jurisprudentie en onder meer van die van het Hof van Cassatie van België en tevens van de doctrine. Deze jurisprudentie en deze doctrine kunnen er toe bijdragen uit te maken wanneer een middel gericht tegen de beslissing van het „gezag” na advies van de Raadgevende Commissie al dan niet „nieuw” is (zie *Quo vadimus?*, rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Cassatie, op 1 september 1980, nr. 26, R.W., 1980-81, 1028 en 1029).

Zou de verzoeker in zijn tot het Hof gericht verzoekschrift nieuwe grieven mogen opwerpen, die de openbare orde aanbelangen?

Men zou geneigd zijn op deze vraag bevestigend te antwoorden, omdat in de procedure van de nationale rechtsstelsels dergelijke grieven veelal niet als nieuw worden beschouwd en derhalve ingeroepen mogen worden voor het rechtscollege waarbij de zaak aanhangig is.

Nochtans moet er rekening worden gehouden met een gewichtig tegenargument, voortvloeiend uit de bestaansreden van het voorafgaand intern beroep. Indien men de verzoeker gaat toestaan in zijn beroep voor het Hof een middel van openbare orde in te roepen dat hij voordien bij het intern beroep niet heeft vermeld, dan verliest het „intern” beroep elk nut: het voorafgaand advies van de Raadgevende Commissie zal eventueel het probleem niet behandeld hebben en het „gezag” zal daardoor geen gelegenheid hebben gekregen om er uitspraak over te doen tenzij men van oordeel is dat de Raadgevende Commissie het recht en de plicht had zelf een dergelijk middel van ambtswege te onderzoeken.

In het Belgisch positief recht bestaat er een gelijkaardig probleem. Bezwaren inzake directe belastingen moeten eerst worden ingediend bij de directeur der directe belastingen van de provincie. Tegen de beslissing van die directeur kan er een beroep ingesteld worden bij het Hof van beroep. Hoewel deze materie zonder enige twijfel van openbare orde is, mag de verzoeker aan dit rechtscollege geen „betwistingen” onderwerpen die niet vooraf aan de directeur onderworpen werden (zie nochtans art. 278, tweede lid, W.I.B., zoals het gewijzigd werd door art. 3 van de wet van 16 maart 1976; zie J. VAN HOUTTE, *Beginselen van het Belgisch belastingrecht*, 1979, nr. 781).

Zodoende wordt er vermeden dat het Hof van Beroep uitspraak zou moeten doen over vragen die de directeur niet zou onderzocht hebben, zelfs als hij dat ambtshalve had mogen doen. Voorziening in cassatie tegen het arrest van het Hof van Beroep staat voor de belastingplichtige open maar alleen die middelen zijn ontvankelijk die aldus wettelijk binnen de perken blijven van het geschil zoals dat aan het Hof van Beroep werd voorgelegd of die betrekking hebben op een ander door dat Hof behandeld geschilpunt.

Ik geloof echter dat, indien men het Hof toestaat ambtshalve gronden aan te voeren, het ook voor de verzoeker mogelijk zou moeten zijn (zie *infra*) middelen die de openbare orde raken in te roepen, hoewel die niet ter sprake zijn gekomen bij het intern beroep. (De Nederlandse tekst van artikel 27 van het reglement gewaagt van „gronden”, de Franse tekst van „moyens” (middelen).)

265 Mag de verzoeker in de loop van de procesgang voor het Hof, dus na het indienen van het verzoek en vóór de sluiting van de mondelinge debatten, een middel aanvoeren dat betrekking heeft op de openbare orde en dat hij niet in het verzoekschrift vermeld heeft? („gronden” of „middelen”, zie *supra*).

Daar noch volgens het Protocol, noch volgens het Reglement op de procesvoering de verzoeker een memorie in repliek kan indienen, kan de vraag van de ontvankelijkheid van een nieuw middel van openbare orde slechts rijzen buiten de termijn, vastgesteld door de indiening van een schriftelijke memorie — meer bepaald zijn verzoekschrift.

Er kan niet betwist worden dat de ontvankelijkheid in bepaalde nationale procedures aangenomen wordt. (We denken hier aan de procedure voor de Franse Raad van State: „... le moyen d'ordre public peut être invoqué à tout moment, même hors délai, et ne se heurte pas au principe d'immutabilité de l'instance”; AUBY/DRAGO, *Traité du contentieux administratif*, T. II, eerste druk, 536, Nr. 1053.)

Nochtans is het evident dat door die mogelijkheid, de schriftelijke behandeling een wezenlijk deel van haar nut verliest, vermits de verzoeker zijn tegenstrever totaal kan verrassen door de nieuwe grond pas tijdens de pleidooien aan te halen.

Uiteraard zou het Hof, in dergelijk geval, de wederpartij, zo deze zulks wenst, een redelijke termijn toestaan om te antwoorden.

Maar volstaat deze mogelijkheid om het te laat inroepen van een middel te wettigen, hoewel er bepaald is dat de gronden in het verzoekschrift moeten staan? M.i. niet, tenzij het Hof zelf de macht zou hebben ambtshalve middelen op te werpen die de openbare orde raken.

Dan zou het gepast zijn dat ook de verzoeker gerechtigd zou zijn nieuwe middelen die de openbare orde betreffen in te roepen, dit tot aan de sluiting van de mondelinge debatten.

Zou het Hof bevoegdheid hebben om van ambtswege „het onderwerp van het geschil” te wijzigen?

Principieel natuurlijk niet.

Nochtans dient rekening gehouden te worden met de zeer ruime en uitzonderlijke machten die door artikel 28 van het Protocol worden toegekend en die het voorwerp van ons commentaar hebben uitgemaakt (zie boven, nr. 225 tot 230).

Het Benelux-Gerechtshof heeft in zijn arrest van 14 augustus 1980, zaken B 79/6, 7, 8 en 9, beslist dat het niet bevoegd is om de rechtsbetrekkingen tussen partijen te bepalen met betrekking tot een punt dat buiten het bestek valt van het beroep dat het Hof is voorgelegd.

Overigens dient de vraag gesteld te worden of, wanneer de eiser de vernietiging heeft gevraagd b.v. van een bevordering van een ambtenaar, het Hof bevoegdheid zou hebben om een veroordeling tot het betalen van een schadevergoeding in de plaats te stellen van dit „onderwerp van het geschil” zoals door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen gedaan werd in zijn arrest van 5 juni 1980, zaak 24/79 (zie ook conclusie van advocaat-generaal MAYRAS in de zaken 156/79 en 51/80).

Misschien zou een dergelijke beslissing verantwoord kunnen zijn op grond van artikel 31 van het Protocol dat bepaalt: „In de gevallen waarin de Kamer een besluit vernietigt of nietig verklaart kan zij bepalen of en in hoeverre gevolgen van dat besluit in stand blijven” (zie boven, nr. 230).

d. Mag het Hof ambtshalve middelen aanvoeren die de openbare orde raken?

266 We moeten vooraf twee opmerkingen maken.

Eenzijds mogen we niet met elkaar verwarren het ambtshalve opgeworpen middel dat kan leiden tot het inwilligen van het beroep — vernietiging van het aangevallen besluit, wijziging van de disciplinaire maatregel, toekenning van een vergoeding — en het ambtshalve opgeworpen middel dat de niet-ontvankelijkheid van het beroep betreft.

Het Benelux-Gerechtshof heeft uiteraard de macht en zelfs de plicht om ambtshalve vast te stellen, dat een beroep niet binnen de gestelde termijn werd ingesteld, dat de substantiële voorwaarden, waaraan het verzoekschrift moet voldoen, niet vervuld zijn, dat het verzoekschrift niet ingediend is door een persoon die dat mocht doen, dat het beroep aan het Hof een beslissing waarover het niet vermag te oordelen voorlegt, dat het beroep voor de verzoeker zonder belang is, dat het in strijd is met het gezag van het rechtelijk gewijsde, waaromtrent in de aan het Hof onderworpen geschillen geen vrijheid aan de partijen mag gelaten worden (zie de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen in de conclusie van advocaat-generaal MAYRAS in de zaak 108/79, arrest van 5 juni 1980, *J.H.J.* 1980, 1785).

Anderzijds, hoewel bepaalde nationale rechtscolleges steeds ambtshalve middelen die de openbare orde raken mogen opwerpen die tot het inwilligen van het beroep kunnen leiden, mogen andere het integendeel niet, althans in bepaalde procedures.

Zo werpt b.v. het Belgische Hof van Cassatie nooit dergelijke middelen op niet enkel in civiele, handels-,

sociale, disciplinaire (nl. in verband met de verschillende beroepsorden) of dienstplichtzaken, maar het doet dat ook niet in geschillen die betrekking hebben op de directe of indirecte staatsbelastingen, hoewel het daar noodzakelijk een materie betreft die de openbare orde raakt.

Het Hof doet zulks niet, omdat volgens de wet, een voorziening slechts ontvankelijk is, zelfs in een materie die van openbare orde is, indien de eiser in zijn verzoekschrift tot cassatie de „onwettigheid” heeft aangewezen waarover hij zich bij het Hof beklagt: gewoonlijk dient hij zelfs de wettelijke bepaling en/of eventueel het rechtsbeginsel te vermelden dat hij oordeelt geschonden te zijn. Daarentegen hoeft een voorziening in strafzaken of inzake directe provinciale of gemeentebelastingen, de geschonden wettelijke bepaling of rechtsbeginsel niet te vermelden; het aanklagen van een „onwettigheid” volstaat.

Uit dit onderscheid heeft de jurisprudentie van het Hof van Cassatie afgeleid dat, zo het Hof in de laatstgenoemde procedures verplicht is ambtshalve de middelen van openbare orde op te werpen, het dat precies niet mag doen in de eerstgenoemde (burgerlijke, handels-, sociale zaken, directe belastingen van de Staat, enz.).

Zoals we hierboven reeds zagen, moet volgens artikel 27 van het Reglement op de procesvoering van het Benelux-Gerechtshof, het verzoekschrift „het onderwerp van het geschil en een beknopte uiteenzetting van de aangevoerde gronden” („moyens”, middelen volgens de Franse tekst) bevatten.

Indien de jurisprudentie van het Belgische Hof van Cassatie zou gevolgd worden, zou men dus moeten besluiten dat het Benelux-Gerechtshof ambtshalve geen middelen zou kunnen opwerpen.

We mogen echter niet vergeten dat de jurisprudentie in andere landen niet zo streng is en verder onderstrepen we, dat hoewel het statuut en het reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen ook aan de verzoeker opleggen „het onderwerp van het geschil en een summier uiteenzetting der aangevoerde middelen” te geven, dit hoog Europees rechtscollege zich nochtans het recht toekent wel ambtshalve middelen in te roepen. (Dienaangaande raadplege men het uitstekend en verantwoord werk van VANDERSANDEN en BARAY. *Contentieux communautaire*, Brussel, Bruylant 1977, 45, 210, 256-257.)

Ook dient er m.i. beklemtoond te worden dat, enerzijds, alléén het Reglement op de procesvoering — reglement dat door het Hof werd opgesteld — de verzoeker oplegt in zijn verzoekschrift één of meer „gronden” te geven, terwijl het Protocol inzake de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie (evenals trouwens het Protocol betreffende de rechtsbescherming van de personen in dienst van het Benelux-Merkenbureau en het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen) niets dergelijks inhouden en anderzijds, dat de opstellers van het Protocol — zoals we reeds herhaaldelijk hebben aangetoond — de bedoeling hebben gehad zeer ruime machten aan het Benelux-Gerechtshof toe te kennen (de memorie van toelichting van het Protocol van 29 april 1969 zegt dat de procesgang „inquisitoir” is „d.w.z. geleid door de rechter en niet onderhevig aan belemmering door gebrek aan medewerking van partijen”, (Hoofdstuk VI, nr. 11) en ten slotte, dat het verzoekschrift niet moet opgesteld zijn door een advocaat en dus zeker niet door een gespecialiseerd advocaat, wat wel het geval is voor de aan het Belgisch Hof van Cassatie voorgelegde voorzieningen, althans in de meeste materies waarin dat Hof van oordeel is geen middelen ambtshalve te mogen opwerpen.

Uit deze vaststellingen en bedenkingen meen ik te mogen afleiden dat het Benelux-Gerechtshof zich het recht moet toekennen middelen ambtshalve in te roepen en te beoordelen, waarbij het Hof echter binnen het raam dient te blijven dat de verzoeker aan zijn verzoek heeft willen geven, waarbij het Hof aan het begrip openbare orde de beperkte draagwijdte dient te geven die voortvloeit uit de aard van het Beneluxrecht evenals uit de ten deze in het positieve recht van de drie Beneluxlanden aanvaarde opvattingen en waarbij het Hof tenslotte, alvorens te oordelen over de ambtshalve ingeroepen middelen, aan de partijen, en meer bepaald aan de verweerder, de gelegen-

heid zal bieden zich te dien aanzien te verdedigen.

Wanneer het Hof aldus tijdens de mondelinge behandeling de partijen verwittigt en wanneer het eventueel het debat heropent indien het probleem tijdens de beraadslaging aan de orde is gekomen, dan handelt het Hof correct in het belang van de rechten van de verdediging. Indien de partijen — en meer bepaald de verweerder — niet ter terechtzitting verschenen zijn, meen ik nochtans niet dat het Hof ze nog zou moeten verwittigen alvorens uitspraak te doen.

267 Hoewel slechts bij uitzondering de verzoeker nieuwe middelen mag aanvoeren en het Hof ambtshalve middelen mag opwerpen, mogen ze allebei eventueel nieuwe argumenten gebruiken. (Ook het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen maakt dit onderscheid: zie nl. het arrest van 9 december 1965 in de zaken 29, 31, 36, 39 tot 47, en 51/63.)

Het is algemeen bekend dat de rechtsleer, jurisprudentie en praktijk onderscheid maken tussen „middelen” (gronden, grieven) en „argumenten”, doch men legt er de nadruk op dat het zeer moeilijk is een duidelijke en precieze scheidingslijn tussen die twee begrippen te trekken.

Hoewel het onderscheid nauwelijks te rechtvaardigen is en aanleiding kan geven tot willekeur, zoals ik elders gepoogd heb aan te tonen (*De motivering van de vonnissen en arresten en de bewijskracht van de akten*, Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Cassatie op 1 september 1978, voetnoot nr. 3, in *R. W.*, 1978-79, 260), wanneer het in verband wordt gebracht met de motiveringsplicht van de rechter (die wel de middelen maar niet de argumenten moet beantwoorden) toch is dat onderscheid misschien heel wat „beter hanteerbaar” en nuttiger wanneer het erom gaat, ontvankelijke argumenten te scheiden van niet-ontvankelijke, nieuwe of ambtshalve ingeroepen middelen.

e. Memories van repliek en van dupliek?

268 In bepaalde procedures voor nationale of internationale rechtscolleges is het indienen van dergelijke memories toegestaan. Zo bepaalt artikel 41, § 1, van het reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen dat „het verzoekschrift en het verweerschrift kunnen worden aangevuld met een conclusie van repliek van de verzoeker en van een conclusie van dupliek van de verweerder partij”.

Noch in het Protocol inzake de rechtsbescherming, noch in het Reglement op de procesvoering van ons Hof vinden we iets over het bestaan van replieken of duplieken in de procedure inzake „de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie”.

Zou men nochtans, ondanks het stilzwijgen van het reglement nopens dergelijke memories in de procedure inzake „rechtsbescherming”, een onderscheid kunnen maken, zoals dat in verscheidene nationale procedures bestaat, naar gelang de verweerder de onontvankelijkheid van het verzoek dan wel de onontvankelijkheid van een bepaald middel opgeworpen heeft, waarbij dan enkel in het eerste geval een memorie van repliek ingediend mag worden?

Wij menen van niet, want het openen van zulke mogelijkheid voor de verzoeker, zou indruisen tegen de tekst en tegen de geest van de procesvoering zoals die in het Protocol en in het Reglement op de procesvoering opgevat werd.

De rechten van de partijen komen trouwens niet in gevaar, vermits deze tijdens de mondelinge behandeling hun standpunt vrij en volledig kunnen uiteenzetten.

AFDELING II

VERSCHIJNING VAN DE PARTIJEN — VERTEGENWOORDIGING EN BIJSTAND

269 De artikelen 15 en 16 van het Protocol bepalen dat degene die de Unie vertegenwoordigt, evenals de verzoeker, enerzijds in persoon kan verschijnen ofwel een lid van de balie van een der drie landen of een andere persoon, die voor een bepaalde zaak door het Hof als zodanig wordt toegelaten, namens hem (kan) doen verschijnen, en anderzijds zich ter zitting kan laten bijstaan door zulk een lid van een der balies of door zulk een toegelaten persoon.

De secretaris-generaal van de Unie kan een adjunct-secretaris-generaal namens hem doen verschijnen en/of zich door hem laten bijstaan ter zitting.

Artikel 42-3 van het Reglement op de procesvoering bepaalt: „wanneer een partij wenst dat een andere persoon dan een lid van de balies der drie landen tot de pleidooien wordt toegelaten, is artikel 4, zesde lid (van hetzelfde reglement) van overeenkomstige toepassing”.

Het Benelux-Gerechtshof heeft beslist in zijn arrest van 6 augustus 1981, zaken B 80/1 en B 80/2: wanneer een in artikel 3 of artikel 5 van het Protocol bedoeld beroep bij het Benelux-Gerechtshof is ingesteld en verzoeker een andere persoon dan een lid van een balie namens hem wenst te doen verschijnen op grond van artikel 16 van genoemd Protocol, weigert het Hof zijn „toelating” met betrekking tot een zodanige persoon te verlenen wanneer de aldus door verzoeker gekozen persoon zelf verzoeker is in een geding voor het Hof en bovendien zich kandidaat heeft gesteld bij de verkiezingen voor de samenstelling van de in artikel 8 van het Protocol bedoelde Raadgevende Commissie.

270 In de nummers 147-149 hebben we enerzijds onderzocht welke regels het Hof in aanmerking neemt om een ander persoon dan een advocaat „toe te laten” en anderzijds, of artikel 12-5 van het Verdrag van 31 maart 1965, dat evenals de artikelen 15 en 16 van het Protocol een onderscheid maakt tussen de balies van de drie Beneluxlanden en de andere balies, al dan niet in overeenstemming is met de bepalingen van het verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap en met het uit dat verdrag afgeleid recht.

Wij verwijzen naar die uiteenzetting en naar de besluiten die er uit werden afgeleid. Zowel wanneer het Hof uitspraak dient te doen in een geschil tussen de Unie of de Benelux-Bureaus enerzijds en de personen in hun dienst (of hun rechtsopvolgers) anderzijds, als wanneer het gemeenschappelijke rechtsregels moet uitleggen, mag er tussen de leden van de balies van de tien Lid-Staten van de Europese Gemeenschap geen enkel ander onderscheid gemaakt worden dan het onderscheid dat ingevolge de richtlijn van 22 maart 1977 van de Raad van Ministers van die Gemeenschap mogelijk is.

AFDELING III

SCHRIFTELIJKE BEHANDELING — MAATREGELLEN VAN INSTRUCTIE —
 MONDELINGE BEHANDELING — OPENBAARHEID VAN DE TERECHT-
 ZITTINGEN EN UITZONDERINGEN

271 Terwijl bij de procesvoering voor het Hof inzake uitlegging van gemeenschappelijke rechtsregels, regel is dat de procedure wordt gevoerd bij geschrifte, waarbij het Hof echter de gelegenheid kan geven tot in het openbaar te houden pleidooien (Verdrag van 31 maart 1965, art. 12-3), is de procesgang inzake de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie of van de Benelux-Bureaus steeds eerst schriftelijk en nadien mondeling (cf. het Protocol van 29 april 1969, art. 21, en Reglement op de procesvoering, art. 42 tot 49).

Na het verstrijken van de voor het indienen van de memorie van antwoord en aanvullende geschriften gestelde termijnen, beslist het Hof, de advocaat-generaal gehoord, ambtshalve of op verzoek van een partij, of maatregelen van instructie noodzakelijk zijn, te weten: comparitie van partijen, getuigenbewijs, plaatsopneming, deskundigenonderzoek of alle andere maatregelen.

Het Benelux-Gerechtshof heeft beslist in zijn arrest van 20 juni 1960, zaken B 79/1, 2, 3, 4 en 5: Wanneer door een persoon in dienst van de Benelux Economische Unie een beroep wordt ingesteld bij de in artikel 2 van het Protocol van 29 april 1969 bedoelde Kamer van het Benelux-Gerechtshof, is die Kamer, onverminderd het bepaalde in artikel 2 van genoemd Protocol, bevoegd ambtshalve dan wel op suggestie van een advocaat-generaal partijen uit te nodigen aan haar inlichtingen te verschaffen die zij noodzakelijk acht ter nadere bepaling van feitelijke of rechtsgronden van het beroep; een dergelijke uitnodiging kan geschieden zowel vóór de voor de zitting van het Hof bepaalde datum als tijdens de terechtzitting, en zelfs later.

Artikel 33-4 van het Reglement op de procesvoering bepaalt dat de beraadslaging ... betreffende beschikkingen ook schriftelijk of telefonisch kan plaatsvinden. In dat laatste geval wordt de beslissing schriftelijk bevestigd. De beslissing wordt geacht in raadkamer te zijn genomen op de in de beschikking vermelde datum. Het spreekt vanzelf dat ook de advocaat-generaal zijn conclusie dienaangaande schriftelijk kan nemen of ze telefonisch aan de drie magistraten kan mededelen.

Deze snelle procedure werd ingesteld — wat in artikel 17-4 van het Reglement van orde van het Hof reeds in algemenere zin werd bepaald — omdat de magistraten van het Hof in verschillende landen wonen (België, Nederland en Luxemburg) en zij daar hoofdzakelijk andere jurisdictionele functies vervullen.

272 Het is om diezelfde reden (zie hierboven) dat artikel 47-2 van het Reglement op de procesvoering bepaalt: „Het arrest wordt uitgesproken door de voorzitter of door een door hem gedelegeerd rechter, die aan de beraadslaging heeft deelgenomen”. De andere rechters behoeven dus niet aanwezig te zijn; echter wel een advocaat-generaal en een griffier. (*Idem* wat betreft de procedure tot uitlegging van gemeenschappelijke rechtsregels: cfr. art. 9-2 van het Reglement op de procesvoering.)

Voor nadere bijzonderheden over de beraadslaging van het Hof en de opdracht van de advocaat-generaal, verwijzen we naar wat er gezegd werd naar aanleiding van de procedure tot uitleg van de gemeenschappelijke rechtsregels.

De openbaarheid van de terechtzittingen

273 Artikel 21 van het Protocol beperkt zich ertoe te bepalen: „De zittingen zijn openbaar, tenzij de Kamer om redenen, aan de openbare orde of de goede zeden ontleend, anders beslist” doch artikel 73 van het Reglement op de procesvoering stelt:

„1. De terechtzittingen waarop uitspraken worden gedaan zijn openbaar.

2. De overige terechtzittingen zijn openbaar, tenzij de Kamer (van het Hof) anders beslist om redenen aan de openbare orde of de goede zeden ontleend, of op uitdrukkelijk verzoek van een partij met het oog op de bescherming van haar privé-leven, overeenkomstig het bepaalde in artikel 6 van het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden”.

In de nummers 150 en 151 hierboven, hebben we, speciaal betreffende de toevoeging „tenzij ... op uitdrukkelijk verzoek ... met het oog op de bescherming van haar privé-leven ...” reeds nadere bijzonderheden verstrekt.

We voegen er nog de volgende bedenkingen aan toe.

274 Artikel 6 van het Europees Verdrag kent aan de hoven en rechtbanken het recht toe de toegang tot de rechtszaal te ontzeggen „wanneer de bescherming van het privé-leven van partijen bij het proces dit eist...”

Deze bepaling is „self executing”; ze is dus meer dan een gewone aansporing tot de Staten die het Verdrag geratificeerd hebben om hun wetgeving aan te passen aan wat ze oplegt.

Zij vervolledigt of wijzigt dadelijk, zonder dat daartoe een wet van de Wetgevende macht of een verordening van de Uitvoerende Macht nodig is, het positieve recht dat de hoven en rechtbanken dienen toe te passen.

Een grondwettelijk bezwaar zou de rechtscollages nochtans kunnen beletten dergelijke bepaling toe te passen, wanneer die in strijd met de Grondwet in hun nationaal recht zou ingevoerd zijn. Over dit probleem spraken we reeds in de nummers 89-99.

In het Beneluxrecht bestaat zulk beletsel echter niet. Men moet overigens aannemen dat, toen de drie Staten het Verdrag van 31 maart 1965 en de Protocollen van 29 april 1969 en 11 mei 1974 ondertekenden en nadien ratificeerden, ze geenszins de bedoeling hadden af te wijken van wat reeds beslist werd in het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens, dat ze voordien reeds geratificeerd hadden. Overigens mogen we eraan herinneren dat de Raad van State van België, in zijn advies betreffende het wetsontwerp tot goedkeuring van het Verdrag van 31 maart 1965 stelde: „Het spreekt vanzelf dat de in artikel 12 van het Verdrag bedoelde procedureregels slechts zullen worden vastgesteld en toegepast met inachtneming van de bepalingen van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden” (*Gedr.St., Kamer* [1966-67] nr. 1, 22).

Tenslotte onderstrepen we, dat de aan het Benelux-Gerechtshof voorgelegde beroepen o.m. betrekking hebben op disciplinaire maatregelen en dat een algemeen rechtsprincipe in dergelijke procedures een uiterste discretie oplegt zowel wat het onderzoek als wat de berechting aangaat. Het lijkt ons ondenkbaar dat de opstellers van het Verdrag en van de twee Protocollen van dit algemeen rechtsbeginsel zouden hebben willen

afwijken en dat ze dus ook in dergelijke procedures de openbaarheid zouden hebben willen opleggen.

Dit algemeen rechtsprincipe wordt door een vaste jurisprudentie van het Hof van Cassatie van België toegepast en ook door de Franse Conseil d'Etat (zie *Arr.Cass.*, 21 januari 1982 en de conclusie van de procureur-generaal, *J.T.* van 15 mei 1982; het Europees Hof van Justitie voor de rechten van de mens heeft nochtans op 23 juli 1981 anders beslist, zie *J.T.*, 24 oktober 1981).

AFDELING IV

DE TUSSENKOMST (PROTOCOL VAN 29 APRIL 1969, ART. 25 EN REGLEMENT OP DE PROCESVOERING VAN HET HOF, ART. 30-2 EN 54 TOT 57)

275 Artikel 25 van het Protocol geeft een limitatieve opsomming van de personen die in het geding kunnen tussenkomen: nl. de in de artikelen 3 en 5 bedoelde personen, indien zij kunnen aantonen dat ze bij de zaak belang hebben. Mogen dus alleen tussenkomen: de secretaris-generaal, de adjunct-secretarissen-generaal, de gewezen secretarissen-generaal en gewezen adjunct-secretarissen-generaal, alle andere personen die in dienst van de Unie zijn of geweest zijn, de weduwen en wezen en de erfgenamen of rechtsoptvolgers van al de genoemde ambtenaren, de directeur en de gewezen directeurs van de Benelux-Bureaus, de andere personen die in dienst van de Bureaus zijn of geweest zijn, hun weduwen en wezen of andere erfgenamen of rechtsoptvolgers.

De memorie van toelichting verantwoordt de mogelijkheid tot tussenkomst als volgt, zonder nochtans uitleg te verstrekken nopens de beperkingen die het Protocol oplegt: „Het is denkbaar dat bepaalde personen belang hebben bij de uitkomst van het geding waarin zij geen partij zijn. In dat geval verkeert bv. een personeelslid wiens promotie wordt betwist door een uitgeschakelde kandidaat. Het is in overeenstemming met een goede rechtsbedeling zulke personen de bevoegdheid tot tussenkomst in het proces te verlenen, mits zij hun belang aantonen” (Hoofdstuk VI, nr. 14).

276 In navolging van wat in verschillende nationale rechtsstelsels bepaald is, luidt artikel 30-2 van het Reglement op de procesvoering als volgt: „Met het oog op de eventuele toepassing van artikel 25 van het Protocol inzake de rechtsbescherming (dat de tussenkomst mogelijk maakt), kan de advocaat-generaal het verzoekschrift (waarbij het beroep voor het Hof ingeleid wordt) mededelen aan personen als bedoeld in de artikelen 3 en 5 van dat Protocol”. (Artikel 7 van het Koninklijk Besluit van 15 juli 1956, ingevoegd in artikel 52 (betreffende de tussenkomst) van het Regentsbesluit van 23 augustus 1948 nopens de rechtspleging voor de afdeling administratie van de Belgische Raad van State, bepaalt: „De auditeur-generaal kan het verzoekschrift mededelen aan ieder wiens belangen bij de zaak betrokken zijn.”)

Het reglement heeft de advocaat-generaal die in de zaak conclusie moet nemen, natuurlijk niet willen verplichten, het verzoekschrift mee te delen aan de in de artikelen 3 en 5 bedoelde personen die er belang bij zouden kunnen hebben tussen te komen.

Als die mededeling niet werd gedaan, zou de betrokkene zich vanzelfsprekend niet kunnen beroepen op die omstandigheid om aan de toepassing van de bepalingen van het Reglement over de termijnen te ontsnappen (zie art. 54 van het Reglement).

277 Vermits het Protocol alleen aan de hierboven vermelde natuurlijke personen de bevoegdheid verleent om tussen te komen, zal het Benelux-Gerechtshof geen uitspraak hoeven te doen over een recht tot tussenkomst van vakverenigingen van ambtenaren van Benelux of van de Benelux-Bureaus, ongeacht het feit of ze volgens het positief recht van de drie Staten al dan niet rechtspersoonlijkheid hebben. Evenmin zal het uitspraak moeten doen over de ontvankelijkheid van een rechtstreeks beroep van die vakverenigingen tegen besluiten van algemene strekking dan wel betrekking hebbend op afzonderlijke gevallen, daar volgens de Protocollen dergelijk beroep alleen ingesteld kan worden door nauwkeurig aangeduide natuurlijke personen.

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen heeft op 8 oktober 1974, na merkwaardige conclusies van de Advocaten-generaal REISCHL en TRABUCCHI, twee uiterst belangrijke arresten gewezen over dit delicaat probleem (zaken 175/73 en 18/74). Het Hof erkende de bevoegdheid van een beroepsvereniging, die volgens het recht van de Lid-Staten geen rechtspersoonlijkheid had, om voor het Hof in rechte op te treden. Deze beslissing werd terecht gesteund op de overwegingen dat de vraag, of een beroepsvereniging van ambtenaren en personeelsleden van de communautaire instellingen al dan niet een rechtspersoon is, dient beantwoord te worden in het licht van de communautaire rechtsorde en dat een beroepsvereniging van personeelsleden, zelfs zonder rechtspersoonlijkheid, de bevoegdheid heeft in rechte te treden en bv. het recht heeft beroep in te stellen tot nietigverklaring van beschikkingen die tot haar zijn gericht, wanneer, volgens haar statuten, haar interne structuur geëigend is haar de nodige autonomie te verlenen om in rechtsbetrekkingen als een verantwoordelijke eenheid op te treden.

Mocht een dergelijk probleem rijzen in verband met een beroepsvereniging van ambtenaren van de Benelux Economische Unie of van de Benelux-Bureaus van merken, tekeningen of modellen, dan zou dit op dezelfde manier opgelost moeten worden. Er zou niet geëist kunnen worden, dat aan dergelijke beroepsverenigingen door een of andere nationale wet rechtspersoonlijkheid toegekend zou worden, met toepassing van zulke wet of van een beslissing van een Uitvoerende Macht. Vermits de gezagsorganen van de Benelux Economische Unie geen rechtspersoonlijkheid kunnen toekennen of weigeren, kan alleen de theorie van de „realiteit” der rechtspersonen worden aangewend en dient er aangenomen te worden dat dergelijke vereniging met eigen activiteit, doelstellingen en belangen en met een structuur waardoor die kunnen verwezenlijkt worden, een rechtssubject is.

278 Artikel 37 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen (Verdragen van Rome) bepaalt: „De conclusies van het verzoek tot voeging kunnen slechts strekken tot ondersteuning van de conclusies van een der partijen”.

De Benelux-Protocollen beperken niet zo drastisch de rechten van de tussenkomende partij.

De opstellers van het Reglement op de procesvoering hebben in artikel 55-1, d, enkel bepaald dat de interveniënt in zijn verzoekschrift zijn „conclusie” moet formuleren. Zij hadden de bedoeling, het aan het Benelux-Gerechtshof over te laten te oordelen of de interveniënt nog iets anders zou kunnen vragen dan het inwilligen of het verwerven van het beroep van de oorspronkelijke verzoeker.

279 Het Hof dient eerst bij beschikking te beslissen of de tussenkomst wordt toegestaan (Reglement op de procesvoering, art. 56). De partijen in het hoofdgeding worden in de gelegenheid gesteld hun eventuele opmerkingen desbetreffend schriftelijk voor te dragen en de advocaat-generaal wordt gehoord.

Indien het Hof de tussenkomst toestaat, wordt enerzijds aan de interveniënt afschrift van alle gedingstukken

toegezonden en wordt anderzijds het geding voortgezet in de stand waarin het zich bevindt, tenzij het Hof, de advocaat-generaal gehoord, over de toezending van de stukken en de voortzetting van het geding anders beslist (Reglement op de procesvoering, art. 57-1 en 2). Bij het opstellen van dit reglement heeft de algemene vergadering van het Hof aan de procedure de nodige soepelheid willen geven met het oog op de bescherming van de belangen van de verschillende partijen en op volledige en zekere voorlichting. Dat het reglement bepaalt dat het Hof kan beslissen dat zekere stukken niet aan de interveniënt zullen medegedeeld worden, is gebeurd met het oog op de bescherming van de „privacy” van de verzoeker, van zijn familie of van andere personen en, eventueel, om in de mate van het mogelijke het confidentieel karakter van bepaalde beslissingen te kunnen bewaren.

AFDELING V

DE TERMIJNEN (REGLEMENT OP DE PROCESVOERING, ARTIKELEN 13, 32 EN 67)

280 In het algemeen stemmen de bepalingen van het reglement aangaande de termijnen overeen met wat in de nationale en internationale procedures voorkomt.

Ze zijn eveneens in overeenstemming met het op 16 mei 1972 te Basel gesloten Europees verdrag over de berekening van de termijnen.

281 We stippen drie bijzonderheden aan.

Wanneer de voorzitter de termijn vaststelt binnen welke een memorie van antwoord of een aanvullende nota moet worden ingediend, bepaalt hij de datum waarop deze termijn verstrijkt (Reglement, art. 32-1). Aldus worden moeilijkheden nopens de berekening van termijnen vermeden.

Wordt het aanvangspunt van een termijn bepaald door een verzending of een kennisgeving (wat in de ambtenarenprocedure zelden zal voorkomen), dan gaat die termijn in op de vierde dag na de verzending of op de dag van de terhandstelling tegen ontvangstbewijs (Reglement, art. 13-2). Deze bepaling verhindert interpretatiemoeilijkheden die betreffende dergelijke termijnen kunnen ontstaan: gaan ze in op de dag van de verzending, op de dag van de ontvangst of op de dag van de aanbieding aan de woonplaats, aan de verblijfplaats of aan de persoon?

De deponering van een stuk, of een akte in de brievenbus van de griffie van het Hof, wordt geacht te zijn geschied daags vóór de lichting van deze brievenbus overeenkomstig het bepaalde in het Reglement van orde (Reglement op de procesvoering, art. 13-5 en Reglement van orde, art. 22-2).

AFDELING VI

GETUIGEN EN DESKUNDIGEN (PROTOCOL, ARTIKELEN 22, 23 EN 24 — REGLEMENT OP DE PROCESVOERING, ARTIKELEN 34, 35, 37, 39, 40 EN 41)

282 Betreffende de oproeping van getuigen en deskundigen, de eedaflegging of de „belofte”, de wraking en het verhoor, moge er verwezen worden naar het Reglement op de procesvoering.

Het Protocol legt geen geldelijke of andere sancties op aan niet verschijnende getuigen, wat het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen met recht en reden wél doet.

Het Benelux-Gerechtshof had niet de macht om deze leemte aan te vullen door een bepaling in het Reglement op de procesvoering. De Benelux-Staten zouden dus te dien einde een nieuw Protocol moeten ondertekenen en ratificeren.

283 Volgens artikel 41 van het Reglement op de procesvoering mag het Hof, in geval van valse getuigenis of valse verklaring, onder eed of onder een belofte, voor het Hof gepleegd door een getuige of een deskundige, beslissen dat van dat feit aangifte zal worden gedaan ter fine van vervolging, bij de bevoegde nationale overheid.

Noch in het Verdrag betreffende de instelling van het Benelux-Gerechtshof, noch in de Protocollen inzake de rechtsbescherming vinden we enige bepaling betreffende meined of valse verklaringen, terwijl zulke bepalingen in de Protocollen betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen wel voorkomen (art. 28 van het E.G.K.S.-Protocol, art. 27 van het E.E.G.-Protocol en art. 28 van het E.G.A.-Protocol).

Het Tweede Protocol betreffende de gemeenschappelijke rechtsregels, dat op 11 mei 1974 te Brussel ondertekend werd, behelst, als Bijlage 11, de tekst van een modelwet betreffende de strafbaarstelling van valse verklaringen voor internationale gerechten — uiteraard worden hierbij voornamelijk het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en het Benelux-Gerechtshof beoogd — die de drie Benelux-Staten verzocht worden in hun wetgeving op te nemen.

Nederland en Luxemburg hebben sedert lang bepalingen in hun wetgeving ingelast, die reeds anticipatief aan dat verzoek hebben voldaan (Nederlandse Wet van 21 juli 1966 en Luxemburgse Wet van 4 juli 1967).

Daar rechtscolleges van verscheidene Staten bevoegdheid zouden kunnen hebben, o.m. *ratione loci*, zal het Benelux-Gerechtshof aangifte doen van het misdrijf bij de nationale overheid die het aangewezen acht een vervolging in te stellen. Het parket waar de aangifte is ingekomen, kan uiteraard het nodige doen om te bewerkstelligen dat de strafvordering eventueel zou ingesteld worden in een van beide andere Staten.

De feiten en omstandigheden, die door het Benelux-Gerechtshof ten laste van een deskundige of een getuige zijn vastgesteld en zijn opgenomen in een door de voorzitter, de griffier en de getuige of deskundige ondertekend proces-verbaal (tenzij hij natuurlijk weigert te ondertekenen; in dat geval zal daarvan melding gemaakt worden in het proces-verbaal), gelden als dusdanig ook voor de nationale autoriteiten, de rechtscolleges er inbegrepen. Het spreekt echter vanzelf dat het parket en de nationale rechters vrij kunnen oordelen, eerstgenoemde of een strafvervolging al dan niet opportuun is, en laatstgenoemden, bij voorkomend geval, of de aangegeven feiten al dan niet een misdrijf uitmaken.

AFDELING VII

GEEN PROCEDURE BIJ VERSTEK — GEEN VERZET — GEEN HOGER BEROEP

284 Bij gebrek aan duidelijke bepalingen in het Reglement, zouden de rechtzoekenden zich kunnen afvragen of het al dan niet mogelijk is een procedure bij verstek te voeren en, derhalve, of in bepaalde gevallen het verzet tegen bepaalde arresten of beschikkingen ontvankelijk zou zijn of niet.

In verband met een verstekprocedure had men kunnen denken aan de eventualiteit dat de Unie (of het Bureau voor merken, tekeningen of modellen) niet op het verzoekschrift zou reageren door een memorie van antwoord of niet ter zitting zou verschijnen. Men had eveneens kunnen denken aan het geval dat de verzoeker of de tussenkomende (gevoegde) partij niet ter terechtzitting zou verschijnen.

Het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen behandelt uitdrukkelijk de verstekprocedure. Artikel 1113 van het Belgisch Gerechtelijk Wetboek bepaalt: „Alle arresten van het Hof (van Cassatie) worden geacht op tegenspraak te zijn geweest. Het arrest waarbij cassatie wordt uitgesproken kan evenwel worden ingetrokken op verzoek van de niet verschenen verweerder die wegens een onregelmatigheid in het betekenen van de voorziening geen gelegenheid heeft gehad om hierop te antwoorden”. Het Regentsbesluit van 23 augustus 1948 betreffende de rechtspleging voor de Belgische Raad van State voorziet in een mogelijkheid tot verzet. Artikel 41 van dat besluit bepaalt dat een partij die zich van elke verdediging voor de afdeling administratie onthouden heeft, geacht wordt verstek te laten gaan en dat verzet slechts ontvankelijk is wanneer de verzetdoende partij in de onmogelijkheid heeft verkeerd zich te verdedigen. Hetzelfde artikel bepaalt dat de verzoekende of tussenkomende partij nooit verzet kan doen.

Ook het onderzoek van de Nederlandse en Luxemburgse procesregels ligt voor de hand.

Redelijkerwijze had men dus het recht van een partij om tegen een arrest of een beschikking van het Benelux-Gerechthof verzet aan te tekenen, in bespreking kunnen nemen.

De zorg om de rechtszekerheid heeft derhalve de algemene vergadering van het Hof ertoe gebracht, in artikel 76 van zijn reglement te stellen: „Onverminderd het bepaalde in de Hoofdstukken VI, VII en VIII van deze Titel (derdenverzet, herziening en interpretatie van arresten), staat tegen beslissingen van de Kamer generlei voorziening open”.

285 Het Protocol bevat geen enkele bepaling aangaande de rechtsmiddelen. Wel verwijst artikel 38 naar de artikelen 12 tot 14 van het Verdrag van 31 maart 1965, betreffende de prejudiciële procedure. Het artikel 12-6 luidt: „... Tegen de beslissing staat generlei voorziening open”. Dit is evident daar het een procedure zonder echte partijen betreft. Immers, het is op initiatief van een nationaal rechtscollege of van een regering dat het Hof om een prejudiciële uitspraak verzocht wordt.

Het is dan ook normaal dat de memorie van toelichting bij dat artikel 12 van het Verdrag, verband houdend met de prejudiciële procedure, stelt: „noch appèl, noch verzet, noch rekwes-civiel”. Hoe zouden dergelijke rechtsmiddelen in die prejudiciële procedure trouwens gerechtvaardigd en tot stand gebracht kunnen worden?

Een hoger beroepsprocedure, zowel wat betreft de uitleggingsarresten als wat de ambtenarenrechtspraak aangaat, is normaliter uitgesloten. Wie zou over het hoger beroep beslissen? Het zou theoretisch mogelijk zijn dat het hoger beroep tegen een arrest inzake ambtenarenrechtspraak, behandeld zou worden door een andere kamer van het Hof, maar iets dergelijks is nergens vastgelegd.

AFDELING VIII

SCHORSENDE WERKING VAN HET INTERN BEROEP EN VAN HET BEROEP VOOR HET HOF — VOORWAARDEN — TENUITVOERLEGGING VAN DE ARRESTEN VAN HET HOF EN SCHORSING VAN DE TENUITVOERLEGGING

A. SCHORSENDE WERKING VAN HET BEROEP (PROTOCOL, ART. 6, EN REGLEMENT OP DE PROCESVOERING VAN HET HOF, ARTIKEL 50 TOT 53)

286 Het beroep heeft geen schorsende werking, tenzij de Voorzitter van de Kamer van het Hof deze beveelt.

Dat is het beginsel, vastgelegd in artikel 6 van het Protocol.

Op verzoek dat bevat: „een duidelijke omschrijving van het onderwerp van het geschil en van de omstandigheden waaruit het spoedeisende karakter blijkt, alsmede de feiten en rechtsgronden, op grond waarvan de maatregel, waartoe wordt geconcludeerd, gerechtvaardigd voorkomt”, verzoek waarvan een afschrift aan de wederpartij wordt gezonden, beslist de voorzitter bij beschikking, de advocaat-generaal gehoord.

Het verzoek kan ook worden ingediend hangende het interne beroep; in dat geval beslist de voorzitter pas na advies te hebben ingewonnen van de voorzitter van de bevoegde Raadgevende Commissie.

De artikelen 50 en 53 van het Reglement op de procesvoering van het Benelux-Gerechtshof zijn ingegeven door de tekst van de artikelen 83 e.v. van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen.

De jurisprudentie van dit Hof betreffende de opschorting van de tenuitvoerlegging van een beslissing waartegen beroep werd ingesteld, kan dus met vrucht geraadpleegd worden. (Zie de commentaar op bepaalde beschikkingen van het Europees Hof in de *R.Trim.Dr.Eur.*, 1975, nr. 49, 304.)

B. TENUITVOERLEGGING VAN DE ARRESTEN VAN HET HOF EN SCHORSING VAN DE TENUITVOERLEGGING (PROTOCOL, ARTIKELEN 34 TOT 37 — REGLEMENT OP DE PROCESVOERING VAN HET HOF, ARTIKEL 72)

287 1. De uitspraken van de kamer van het Hof, die een geldelijke verplichting inhouden, vormen executoriale titel. De tenuitvoerlegging geschiedt volgens de bepalingen van burgerlijke rechtsvordering die van kracht zijn in de Staat op wiens grondgebied zij plaatsvindt.

De formule van tenuitvoerlegging wordt, zonder andere controle dan de verificatie van de authenticiteit van de titel, aangebracht door de nationale autoriteit die door de nationale regering van elk Benelux-land wordt aangewezen. Van de aanwijzing geeft zij kennis aan het Hof en de Secretaris-Generaal. Nadat de bedoelde formaliteiten op verzoek van de belanghebbende zijn vervuld, kan deze de tenuitvoerlegging volgens de nationale wetgeving voortzetten door zich rechtstreeks tot de bevoegde instanties te wenden.

Het Groothertogdom Luxemburg en Nederland hebben de nationale autoriteit aangewezen die de formule van

tenuitvoerlegging aanbrengt op de arresten van het Hof na verificatie van de authenticiteit (Luxemburgse verordening van 27 oktober 1975, Memorial A., nr. 73, 20 november 1975; 1474; Wet van 6 oktober 1977, Staatsblad 557). In Luxemburg wordt de authenticiteit geverifieerd door de Minister van buitenlandse zaken en de formule van tenuitvoerlegging wordt daarna aangebracht door de Minister van Justitie. In Nederland moet degene die de formule van tenuitvoerlegging wenst te verkrijgen, een authentieke uitgifte van het arrest naar de Minister van Justitie zenden. Deze stuurt die uitgifte naar de griffier van de Hoge Raad der Nederlanden, die er de formule van tenuitvoerlegging op aanbrengt, na de authenticiteit te hebben vastgesteld.

288 2. De artikelen 34 tot 36 van het Protocol zijn een weergave van de artikelen met betrekking tot de tenuitvoerlegging o.m. van de arresten van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, die in de Verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen staan.

De opstellers van het Protocol hebben echter de bepaling van artikel 1 van het Protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten van de Europese Gemeenschappen niet overgenomen, die luidt als volgt: „de eigendommen en bezittingen van de Gemeenschappen kunnen zonder toestemming van het Hof van Justitie niet worden getroffen door enige dwangmaatregel van bestuursrechtelijke of gerechtelijke aard”.

In bepaalde Staten, b.v. in België, kan geen enkel goed van de Staat, of dit nu tot het privé dan wel tot het publiek domein behoort, in beslag worden genomen. (Aangaande de immuniteit voor tenuitvoerlegging van de goederen van de Staat, de provincies, de gemeenten en andere „openbare diensten” raadplege men o.m.: „*Le régime de l'immunité d'exécution en droit comparé*” in „*L'immunité de juridiction et d'exécution des Etats*”, uitgaven van het Instituut de sociologie, 1970, 183 e.v.)

De Benelux Economische Unie geniet op het grondgebied van iedere der Hoge Verdragsluitende Partijen dezelfde immuniteiten als aan vreemde Staten worden toegekend (artikel 95 van het Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie), wat een immuniteit tegen de tenuitvoerlegging op de goederen inhoudt.

De arresten die het Hof met toepassing van het Protocol van 29 april 1969 uitspreekt, houden normaliter slechts een geldelijke verplichting in (art. 34) ten laste van de Economische Unie en niet ten laste van personen in haar dienst.

Is nu de tenuitvoerlegging van een arrest van het Hof op de goederen van de Unie onvoorwaardelijk geoorloofd, ondanks het zojuist aangehaalde principe en ondanks de immuniteit van tenuitvoerlegging met betrekking tot die goederen?

Wellicht hebben de opstellers van het Protocol gemeend dat, vermits het krachtens het Protocol zelf was dat de Benelux Economische Unie veroordeeld zou worden om een geldsom aan een personeelslid in dienst van de Benelux Economische Unie te betalen, het derhalve vanzelfsprekend was dat er beslag gelegd kon worden op goederen van de Unie, te meer daar anders artikel 34 van het Protocol gewoonweg zonder uitwerking zou blijven.

Het Conseil d'Etat van het Groothertogdom Luxemburg deelde blijkbaar deze mening. Het overwoog immers: „l'Union Benelux ... n'est pas assimilée à un Etat sous le rapport envisagé et les arrêts de la Cour Benelux forment, le cas échéant, titre exécutoire à l'encontre de l'Union” (*Gedr.St., Kamer* [1970-71] nr. 1459, 14).

Derhalve heeft men waarschijnlijk gemeend dat bepalingen als die van het Protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten van de Europese Gemeenschappen, waardoor het Hof van Justitie een inbeslagneming kan toestaan, hier nutteloos waren, vermits zij een beslag krachtens een beslissing van een nationaal rechtscollege en niet van het Europese Hof zouden betreffen.

Maar is het toch niet gevaarlijk zo maar beslagen mogelijk te maken, zonder enige toestemming van een bevoegd orgaan?

289 3. Artikel 37 van het Protocol in een vrijwel letterlijke weergave van artikel 192

in fine van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap luidt als volgt: „De tenuitvoerlegging kan niet worden geschorst dan krachtens een beschikking van de Kamer. Evenwel behoort het toezicht op de regelmatigheid van de wijze van tenuitvoerlegging tot de bevoegdheid van de nationale rechterlijke instanties”. Artikel 72 van het Reglement op de procesvoering bepaalt de procedure met betrekking tot de schorsing van een tenuitvoerlegging.

AFDELING IX

HET DERDENVERZET — DE HERZIENING — DE INTERPRETATIE VAN DE ARRESTEN — DE KOSTELOZE RECHTSPLEGING — DE HERVATTING VAN HET RECHTSGEDING — DE INTREKKING VAN HET VERZOEK — DE VALSHEID VAN STUKKEN („L'INSCRIPTION FAUSSE”)

290 De volgende bepalingen van het Reglement op de procesvoering kunnen geraadpleegd worden:

- de artikelen 58 tot 63 betreffende het derdenverzet;
- de artikelen 64 en 65 betreffende de herziening;
- artikel 66 betreffende de interpretatie van de arresten;
- artikel 68 voor de kosteloze rechtspleging; (raadpl. de beschikking van het Hof van Justitie van de Europese gemeenschappen van 8 oktober 1981, zaak 175/80);
- artikel 69 voor de hervatting van het rechtsgeding;
- artikel 71 voor de valsheid van stukken;
- artikel 70 voor de intrekking van het verzoek.

In zijn arrest van 6 augustus 1981, zaken B 80/1 en B 80/2 heeft het Benelux-Gerechtshof beslist: „Wanneer een verzoeker zijn voornemen heeft bekend gemaakt van zijn ingevolge de artikelen 3, 7 en 17 van het Protocol ingestelde beroep af te zien, het Hof hem desondanks uitnodigen kan te verschijnen opdat het dan, in het licht van de op de terechtzitting verstrekte nadere inlichtingen, in staat zou worden gesteld ingevolge artikel 70 van het Reglement op de procesvoering van het Hof te beslissen of het geding, ondanks die intrekking van het verzoek, al dan niet zal worden voortgezet.”

BIJLAGEN

INHOUD

	blz.
BIJLAGE I	
1. Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof ondertekend te Brussel op 31 maart 1965	226
2. Aanvullend Protocol bij het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof ondertekend te Brussel op 25 oktober 1966 (Taalgebruik voor het Hof)	232
BIJLAGE II	
Protocol ter uitvoering van artikel 1, tweede lid, van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof ondertekend te 's-Gravenhage op 29 april 1969	233
BIJLAGE III	
Aanvullend Protocol bij het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof inzake de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie ondertekend te 's-Gravenhage op 29 april 1969	236
BIJLAGE IV	
Protocol betreffende de rechtsbescherming van de personen in dienst van het Benelux-Merkenbureau en het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen ondertekend te Brussel op 11 mei 1974	241
BIJLAGE V	
Tweede Protocol ter uitvoering van artikel 1, tweede lid, van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof ondertekend te Brussel op 11 mei 1974	243
BIJLAGE VI	
Reglement van orde van het Benelux-Gerechtshof	246
BIJLAGE VII	
Reglement op de procesvoering van het Benelux-Gerechtshof	252
BIJLAGE VIII	
Huishoudelijk en Procedurereglement van de Raadgevende Commissie bevoegd inzake Ambtenarenrechtspraak	268
BIJLAGE IX	
Geannoteerd overzicht van de rechtsregels gemeen aan de drie Beneluxlanden voor de uitleg waarvan het Benelux-Gerechtshof bevoegd is.	273
BIJLAGE X	
Datum van inwerkingtreding van bepaalde Verdragen, Overeenkomsten en Protocollen	281

1. VERDRAG BETREFFENDE DE INSTELLING EN HET STATUUT VAN EEN BENELUX-GERECHTSHOF ONDERTEKEND TE BRUSSEL OP 31 MAART 1965

HOOFDSTUK I

Instelling, doel en zetel van het Hof

- Art. 1.** 1. Er wordt een Benelux-gerechtshof opgericht.
2. Het Hof heeft tot taak de gelijkheid te bevorderen bij de toepassing van rechtsregels, gemeen aan België, Luxemburg en Nederland welke zijn aangewezen:
— hetzij bij verdrag;
— hetzij bij een beschikking van het krachtens het Verdrag van 3 februari 1958 tot instelling van de Benelux Economische Unie ingestelde Comité van Ministers.
3. De beschikking van het Comité van Ministers kan bepalen dat hetzij de hoofdstukken III en V, hetzij hoofdstuk IV van dit Verdrag niet van toepassing zijn.
4. De beschikking van het Comité van Ministers wordt genomen nadat ter zake advies is ingewonnen van de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad. Zij wordt vóór het tijdstip van haar inwerkingtreding door de Regeringen van elk der landen gepubliceerd op de daarvoor in het nationale recht van het betrokken land bepaalde wijze.

- Art. 2.** 1. Het Hof heeft zijn permanente zetel ter plaatse waar het Secretariaat-Generaal van de Benelux Economische Unie is gevestigd. De griffie bevindt zich in de zetel van dat secretariaat.
2. Het Hof kan ook zitting houden in een andere in een der drie landen gelegen plaats.

HOOFDSTUK II

Organisatie

- Art. 3.** 1. Het Hof is samengesteld uit negen rechters, waaronder één president, één eerste vice-president en één tweede vice-president, en uit zes plaatsvervangende rechters. Aan het Hof is verbonden een parket, bestaande uit drie advocaten-generaal, waarvan één hoofd van het Parket. Het Hof wordt bijgestaan door drie griffiers, waarvan één hoofd van de griffie. De rechters en de plaatsvervangende rechters worden gekozen uit de leden van het hoogste rechtscollege van elk der drie landen. Voor het Groothertogdom Luxemburg mogen de rechters en de plaatsvervangende rechters ook worden gekozen uit de leden van het „Comité du Contentieux” van de Raad van State. De advocaten-generaal worden gekozen uit de leden van het Openbaar Ministerie bij het hoogste rechtscollege van elk der drie landen. De griffiers worden op voorstel van de Secretaris-Generaal gekozen uit de leden van het Secretariaat-Generaal van de Benelux Economische Unie.
2. De rechters, plaatsvervangende rechters, advocaten-generaal en griffiers worden in een voor elk der drie landen gelijk aantal benoemd bij beschikking van het Comité van Ministers. De rechters, plaatsvervangende rechters en advocaten-generaal blijven bij het Beneluxhof in functie zolang zij in hun eigen land als zodanig in actieve dienst zijn. De Luxemburgse rechters, plaatsvervangende rechters en advocaten-generaal, die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt, kunnen echter hun functie bij het Beneluxhof blijven uitoefenen tot de leeftijd van 70 jaar. Deze leeftijdsgrens geldt tevens voor de rechters en plaatsvervangende rechters die zijn gekozen uit de leden van de Luxemburgse Raad van State.
3. Ingeval een rechter, een plaatsvervangende rechter of een advocaat-generaal niet langer voldoet aan de voorwaarden die gelden voor de uitoefening van zijn functie bij het Beneluxhof, stelt het Hof zulks vast. Indien een rechter, een plaatsvervangende rechter of een advocaat-generaal ontslag vraagt, wordt dit ingediend bij de president van het Hof of, indien het om de president zelf gaat, bij het hoofd van het Parket. In beide gevallen geeft de president van het Hof of het hoofd van het Parket hiervan kennis aan het Comité van Ministers. Het Comité van Ministers verleent

daarvan akte. Hierdoor ontstaat de vacature. De griffiers worden van hun functie ontheven door het Comité van Ministers.

4. Voor magistraten, die lid blijven van het Hof en van het Parket ofschoon zij wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd niet langer deel uitmaken van de rechterlijke macht van hun eigen land, zijn de incompatibiliteiten van kracht, welke in hun eigen land voor de magistraten van het hoogste rechtscollege gelden. Zij blijven onderworpen aan het disciplinaire gezag dat in de wetgeving van hun eigen land is voorzien.

5. De functies van president en van eerste en tweede vice-president bij het Beneluxhof worden volgens nationaliteit bij toerbeurt vervuld voor een periode van drie jaar. Een aangevangen doch onderbroken mandaat van drie jaar moet worden voltooid door een rechter van dezelfde nationaliteit. De president, een eerste en een tweede vice-president van verschillende nationaliteit worden door de algemene vergadering van het Hof bij absolute meerderheid van stemmen der aanwezige leden gekozen. De eerste verkiezing van de president van het Hof geschiedt evenwel bij absolute meerderheid van stemmen der door het Comité van Ministers als leden van het Hof aangewezen en in algemene vergadering aanwezige magistraten. De volgorde der nationaliteit voor het bekleden van het voorzitterschap en het vice-voorzitterschap, welke volgorde gedurende de eerste negen jaar van het bestaan van het Hof door middel van stemming zal worden bepaald, wordt vervolgens bij toerbeurt herhaald.

6. De functie van hoofd van het Parket bij het Beneluxhof wordt volgens nationaliteit bij toerbeurt vervuld voor een periode van drie jaar. Een aangevangen doch onderbroken mandaat van drie jaar moet worden voltooid door een advocaat-generaal van dezelfde nationaliteit. De volgorde der nationaliteiten voor het bekleden van de functie van hoofd van het Parket wordt gedurende de eerste negen jaar door leeftijd bepaald. Vervolgens wordt deze volgorde bij toerbeurt herhaald.

Art. 4. 1. De leden van het Hof en van het Parket oefenen hun ambt uit in alle onpartijdigheid en onafhankelijkheid.

2. De president legt tijdens een algemene vergadering bijeengekomen in plenaire zitting, de eed af dat hij zijn ambt eerlijk, nauwgezet en onpartijdig zal vervullen en het geheim van de raadkamer zal bewaren. De leden van het Hof en van het Parket leggen dezelfde eed af in handen van de president.

3. De griffiers leggen in handen van de president de eed af, dat zij hun ambt eerlijk en nauwgezet zullen vervullen en het geheim van de raadkamer zullen bewaren.

4. Voor de wijze van aflegging van de eed en de mogelijkheid deze door een belofte te vervangen, geldt de nationale wet van degene die de eed moet afleggen.

5. De leden van het Hof en van het Parket, alsmede de griffiers genieten geen wedde of toelage. Hun reis- en verblijfkosten komen ten laste van de begroting van het Secretariaat-Generaal van de Benelux Economische Unie.

Art. 5. 1. Aan de zittingen van het Hof wordt in beginsel deelgenomen door negen rechters, van elk land drie. In gevallen voorzien in het Reglement van Orde kan het Hof echter zitting houden met drie rechters, van elk land één. Bij voorkeur treedt daarbij op de advocaat-generaal die behoort tot het land waar het bodemgeschil aanhangig is.

2. Voor het overige zal bij een door het Hof in algemene vergadering op te stellen Reglement van Orde worden geregeld al hetgeen betreft de samenstelling van het Hof bij zittingen, de eventuele verwijzing van zaken naar uit drie rechters samengestelde Kamers, de onderlinge rangorde der leden, de vakanties, de algemene vergaderingen, het optreden van het Parket, de wijze van stemmen, de inrichting van de rol, de vaststelling der zittingsdagen en de werkzaamheden van de griffie.

3. De leden van het Hof en van het Parket, die in welke instantie ook als lid van een nationaal rechterlijk college hebben medegewerkt aan een uitspraak gegeven in een zaak die voor het Hof wordt gebracht, onttrekken zich aan de behandeling van de zaak. Als zodanig wordt niet beschouwd de uitspraak, waarbij de nationale rechter zich ertoe heeft bepaald de uitspraak op te

schorten overeenkomstig het bepaalde in artikel 6 van dit Verdrag.

4. De Minister van Justitie van elk der drie landen kan zich rechtstreeks schriftelijk wenden tot het Parket bij het Hof. Hij kan langs die weg het Hof een uiteenzetting doen geworden van zijn zienswijze omtrent een geschilpunt, mits hij daarvan afschrift doet toekomen aan de Ministers van Justitie der beide andere landen. De leden van het Parket zijn niet verplicht de door de Minister uitgesproken mening te verdedigen.

5. De advocaten-generaal vervangen elkander, ongeacht het land waartoe zij behoren. In geval van ontstentenis van al deze functionarissen wijst het Hof een van zijn leden of plaatsvervangende leden aan om hun werkzaamheden tijdelijk te verrichten.

HOOFDSTUK III

Rechtspraak

Art. 6. 1. In de hierna omschreven gevallen neemt het Beneluxhof kennis van vragen betreffende de uitleg van rechtsregels, aangewezen krachtens artikel 1, voor zover die zijn gerezen in zaken aanhangig hetzij bij een rechtscollege van één der drie landen dat zitting houdt binnen hun grondgebied in Europa, hetzij bij het in het Unieverdrag bedoelde college van scheidsrechters.

2. Wanneer blijkt, dat een uitspraak in één voor een nationaal rechtscollege aanhangige zaak medebrengt de beantwoording van een vraag van uitleg van een krachtens artikel 1 aangewezen rechtsregel, kan dat rechtscollege, indien het van mening is dat een beslissing op dit punt noodzakelijk is om vonnis te kunnen wijzen, ook ambtshalve zijn definitieve uitspraak opschorten teneinde een beslissing van het Beneluxhof over de vraag van uitleg uit te lokken.

3. Indien aan de voorwaarden, omschreven in het voorgaande lid is voldaan, is een nationaal rechtscollege, tegen de uitspraken waarvan krachtens het nationale recht geen beroep kan worden ingesteld, verplicht de vraag van uitleg aan het Beneluxhof voor te leggen.

4. Het in lid 2 of lid 3, bedoelde rechtscollege zal dit echter niet doen:

1° indien het van oordeel is, dat er redelijkerwijze geen twijfel kan bestaan omtrent de oplossing van de gerezen vraag van uitleg;

2° indien de zaak wegens haar spoedeisend karakter geen uitstel gedooft.

Voorts kan het rechtscollege nalaten de vraag aan het Beneluxhof voor te leggen, indien het zich verenigt met een reeds eerder door het Beneluxhof in een andere zaak of bij een advies op dezelfde vraag gegeven antwoord.

5. De beslissing waarbij uitleg wordt gevraagd omschrijft de feiten, waarop de door het Beneluxhof te geven uitleg moet worden toegepast. Van de beslissing behoeft noch grosse te worden gelicht noch betekening te worden gedaan. Ambtshalve wordt een door de griffier voor conform getekend afschrift der beslissing zo spoedig mogelijk aan het Beneluxhof toegezonden. Dit doet daarvan afschrift toekomen aan de Ministers van Justitie van de drie landen. Het Hof kan overlegging van de dossiers verlangen.

6. Het rechtscollege, dat zonder tegelijkertijd een eindbeslissing te wijzen overeenkomstig de tweede alinea van dit artikel beslist over de wenselijkheid om een vraag van uitleg aan het Beneluxhof voor te leggen, kan bepalen of een rechtsmiddel, dat tegen die beslissing openstaat, onmiddellijk kan worden aangewend dan wel tegelijk met een rechtsmiddel tegen de eindbeslissing.

Art. 7. 1. Bij zijn uitspraak geeft het Hof slechts een beslissing over de vraag van uitleg die aan het Hof is voorgelegd. Van die beslissing blijkt uit een door de griffier van het Hof afgegeven expeditie. De griffier van het Hof zendt deze expeditie zo spoedig mogelijk toe aan het gerecht waar het bodemgeschil aanhangig is alsmede aan partijen of haar gemachtigden.

2. De nationale rechters die daarna in de zaak uitspraak doen, zijn gebonden aan de uitleg welke voortvloeit uit de door het Beneluxhof gedane uitspraak.

3. De termijnen welke in de procedure voor de nationale rechter in acht genomen moeten worden, alsmede de termijnen van verjaring, zijn rechtens geschorst gedurende de tijd dat de zaak bij het

Beneluxhof aanhangig is, en wel met ingang van de dag waarop ingevolge artikel 6 de opschorting is uitgesproken tot de dag waarop de overeenkomstig het bepaalde in lid 1 van dit artikel verzonden beslissing ter griffie zal zijn ontvangen.

Art. 8. Het Beneluxhof kan kennis nemen van een verzoek tot uitleg, zelfs indien de beslissing van de nationale rechter waarbij die uitleg wordt gevraagd volgens de bepalingen van het nationale recht nog geen kracht van gewijsde heeft verkregen.

Art. 9. 1. Wanneer het voor de uitleg van een op grond van artikel 1 aangewezen rechtsregel nodig is een rechtsinstelling of de daaruit voortvloeiende rechtsbetrekkingen te kwalificeren en die kwalificatie niet door een zodanige rechtsregel bepaald is, zal die kwalificatie door het Beneluxhof geschieden overeenkomstig de wet van het land waar de beslissing waarbij uitleg wordt gevraagd, is gegeven.

2. Het Beneluxhof is niet bevoegd om te oordelen of de toepassing van enig voorschrift, waarnaar een krachtens artikel 1 aangewezen rechtsregel verwijst, in strijd is met de openbare orde.

HOOFDSTUK IV

Adviezen

Art. 10. 1. Elk van de drie Regeringen kan het Hof verzoeken bij wege van advies zijn oordeel te geven over de uitleg van een krachtens artikel 1 aangewezen rechtsregel.

2. Van dit verzoek wordt door de griffie van het Hof mededeling gedaan aan de beide andere regeringen, die dan op hun beurt beschouwingen ter zake aan het Hof kunnen doen toekomen. Het Hof doet een kennisgeving, waarin het voorwerp van het verzoek summier is omschreven, onverwijld opnemen in het officiële publikatieblad van elk der drie landen.

3. Partijen die betrokken mochten zijn bij een rechtsgeding of en arbitrage, waarbij dezelfde vraag aan de orde is, kunnen eveneens hun beschouwingen doen toekomen aan het Hof, dat dan zijn oordeel kan opschorten totdat de rechter voor wie de zaak aanhangig is, uitspraak heeft gedaan.

4. Het Hof zal bij de uitoefening van zijn adviserende bevoegdheden de op de rechtspraak betrekking hebbende bepalingen van dit Verdrag zoveel mogelijk tot rechtsnoer nemen.

HOOFDSTUK V

College van Scheidsrechters

Art. 11. 1. Wanneer blijkt, dat de uitspraak in een voor het in Unieverdrag bedoeld College van Scheidsrechters aanhangige zaak medebrengt de beantwoording van een vraag van uitleg van een krachtens artikel 1 aangewezen rechtsregel, moet het College van Scheidsrechters, indien het van mening is dat een beslissing op dit punt noodzakelijk is om zelf uitspraak te kunnen doen, zonodig ambtshalve de definitieve uitspraak opschorten teneinde een beslissing van het Beneluxhof over de vraag van uitleg uit te lokken.

2. Het College van Scheidsrechters zal dit echter niet doen:

1° indien het van oordeel is dat er redelijkerwijze geen twijfel kan bestaan omtrent de oplossing van de gerezen vraag van uitleg;

2° indien de zaak wegens haar spoedeisend karakter geen uitstel gedooft.

3. Voorts kan het College nalaten de vraag aan het Beneluxhof voor te leggen indien het zich verenigt met een reeds eerder door het Beneluxhof in een andere zaak of bij een advies op dezelfde vraag gegeven antwoord.

4. Het is gebonden door de uitleg welke voortvloeit uit de door het Beneluxhof gegeven beslissing.

HOOFDSTUK VI

Rechtspleging en gerechtskosten

- Art. 12.** 1. De regels die van oudsher in acht worden genomen door de rechterlijke colleges zullen ook richtsnoer zijn bij de uitoefening door het Beneluxhof van zijn rechtsprekende taak.
2. Het Hof stelt zijn reglement op de procesvoering vast en legt dit ter goedkeuring voor aan het Comité van Ministers.
3. Regel is dat de procedure voor het Hof wordt gevoerd bij geschrifte. Het Hof kan echter gelegenheid geven tot in het openbaar te houden pleidooien op door het Hof te bepalen plaats, dag en uur.
4. Elke partij is bevoegd om binnen een door de President van het Hof te bepalen termijn een memorie in te dienen inhoudende haar stellingen en conclusies. Indien de aard der zaak daartoe aanleiding geeft kan aan partijen een termijn worden gegeven voor het indienen van een memorie van antwoord. Deze termijnen kunnen worden verlengd.
5. Als pleiter voor het Hof mogen optreden de leden der balies van de drie landen alsmede alle andere personen die voor een bepaalde zaak door het Hof als zodanig worden toegelaten.
6. De beraadslagingen van het Hof zijn en blijven geheim. De beslissing van het Hof is met redenen omkleed, zij vermeldt de namen van de rechters die haar genomen hebben en wordt in openbare zitting uitgesproken. Tegen de beslissing staat generlei voorziening open.
7. De talen die door en voor het Hof worden gebezigd zijn het Nederlands en het Frans. Bij processtukken moet steeds worden gevoegd een vertaling in de andere taal. De procesvoering, de pleidooien en de uitspraak vinden plaats in de taal welke is gebezigd voor de rechter bij wie het bodemgeschil aanhangig is. Het Hof kan ten aanzien van de pleidooien afwijking van deze laatste regel toestaan. Indien pleidooien zijn gehouden moet een pleitnota met een vertaling daarvan worden overgelegd.
8. Aan de griffie van het Hof is een vertaaldienst verbonden. Deze dienst verstrekt kosteloos alle hierbovenbedoelde vertalingen.

- Art. 13.** 1. In zaken waarin het Hof rechtsprekende bevoegdheid uitoefent, stelt het de kosten vast welke op de behandeling voor het Hof zijn gevallen. Deze kosten omvatten de honoraria voor de raadslieden van de partijen, voorzover zulks in overeenstemming is met de wetgeving van het land waar het bodemgeschil aanhangig is.
2. De aldus vastgestelde kosten maken deel uit van de proceskosten waarover de nationale rechter uitspraak doet.
3. De schrifturen welke deel uitmaken van een voor het Beneluxhof gevoerde procedure, alsmede de beslissingen of adviezen van het Hof, zijn in de drie landen vrij van alle formaliteiten en rechten van zegel en registratie en van alle andere heffingen.

HOOFDSTUK VII

Financiële bepaling

- Art. 14.** De aan de werkzaamheden van het Hof, de griffie en de vertaaldienst verbonden kosten vormen een post op de begroting van het Secretariaat-Generaal van de Benelux Economische Unie.

HOOFDSTUK VIII

Slotbepalingen

- Art. 15.** 1. Wat het Koninkrijk der Nederlanden betreft, is dit Verdrag slechts van toepassing op het in Europa gelegen grondgebied.
2. De Regering van het Koninkrijk der Nederlanden kan de toepassing van dit Verdrag uitbreiden tot Suriname of de Nederlandse Antillen bij een daartoe strekkende verklaring, te richten tot het

Secretariaat-Generaal van de Benelux Economische Unie.

Art. 16. 1. Dit Verdrag wordt bekrachtigd en de akten van bekrachtiging worden neergelegd bij het Secretariaat-Generaal van de Benelux Economische Unie.

2. Het Verdrag treedt in werking op de eerste dag van de maand, volgende op de datum van neerlegging van de derde akte van bekrachtiging.

3. Het Verdrag blijft evenlang van kracht als het Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie.

2. AANVULLEND PROTOCOL BIJ HET VERDRAG BETREFFENDE DE INSTELLING EN HET STATUUT VAN EEN BENELUX-GERECHTSHOF ONDERTEKEND TE BRUSSEL OP 25 OKTOBER 1966 (TAALGEBRUIK VOOR HET HOF)

Art. 1. Artikel 12, lid 7 van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof wordt aangevuld met de volgende bepaling, als tweede alinea van dit lid:

„Wanneer de beslissing waarbij uitleg wordt gevraagd in de Duitse taal is gesteld, kan het Hof bevelen, hetzij dat de procesvoering en de uitspraak in het Nederlands, hetzij dat deze in het Frans plaatsvinden. Bij de processtukken moet steeds een vertaling in de beide andere talen worden gevoegd. De pleidooien kunnen in een der drie talen worden gehouden; een pleitnota met een vertaling in beide andere talen moet worden voorgelegd.”

Art. 2. 1. Dit Protocol zal worden bekrachtigd en de akten van bekrachtiging zullen worden neergelegd bij het Secretariaat-Generaal van de Benelux Economische Unie.

2. Het Protocol treedt in werking op de eerste dag van de maand, volgende op de datum van neerlegging van de derde akte van bekrachtiging.

3. Het Protocol maakt geen integrerend bestanddeel uit van het op 31 maart 1965 te Brussel gesloten Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof.

PROTOCOL TER UITVOERING VAN ARTIKEL 1, TWEEDE LID VAN HET VERDRAG BETREFFENDE DE INSTELLING EN HET STATUUT VAN EEN BENELUX-GERECHTSHOF ONDERTEKEND TE 'S-GRAVENHAGE OP 29 APRIL 1969

Art. 1. Ter uitvoering van artikel 1, lid 2, van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof worden als gemeenschappelijke rechtsregels aangewezen:

A. voor de toepassing van Hoofdstuk III van genoemd Verdrag de bepalingen opgenomen in:

1° het Verdrag tot unificatie van accijnzen en van het waarborgrecht tussen het Koninkrijk België, het Groothertogdom Luxemburg en het Koninkrijk der Nederlanden en Protocol, ondertekend te 's-Gravenhage op 18 februari 1950;

aangevuld bij:

a. het Derde Protocol bij het Verdrag tot unificatie van accijnzen en van het waarborgrecht van 18 februari 1950, ondertekend te 's-Gravenhage op 11 december 1958,

b. het Vierde Protocol bij het Verdrag tot unificatie van accijnzen en van het waarborgrecht van 18 februari 1950, ondertekend te 's-Gravenhage op 29 maart 1962, en

c. het Vijfde Protocol bij het Verdrag tot unificatie van accijnzen en van het waarborgrecht van 18 februari 1950, ondertekend te 's-Gravenhage op 29 april 1968;

2° het Verdrag tussen België, Luxemburg en Nederland nopens de samenwerking op het stuk van douanen en accijnzen, ondertekend te Brussel op 5 september 1962;

3° het Verdrag tussen België, Luxemburg en Nederland nopens wederkerige bijstand inzake de invordering van belastingschulden, ondertekend te Brussel op 5 september 1952;

4° het Akkoord betreffende de liberalisering van het kapitaalverkeer tussen de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie en Nederland en Protocol van ondertekening, ondertekend te Brussel op 8 juli 1954;

5° het Arbeidsverdrag tussen België, Luxemburg en Nederland en Protocol van ondertekening, ondertekend te 's-Gravenhage op 7 juni 1956;

6° het Protocol tussen België, Luxemburg en Nederland betreffende de nationale behandeling bij de aanbesteding van werken en de aankoop van goederen en Protocol van ondertekening, ondertekend te Brussel op 6 juli 1956;

7° het Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie, de Overgangsovereenkomst met aangehechte lijsten, zoals deze zijn gewijzigd bij de Beschikkingen van het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie van 15 mei 1961 en van 21 januari 1963, het Uitvoeringsprotocol en het Protocol van ondertekening, ondertekend te 's-Gravenhage op 3 februari 1958;

8° het Protocol tussen België, Luxemburg en Nederland tot vaststelling van een nieuw tarief van invoerrechten, met bijlage, ondertekend te Brussel op 25 juli 1958, alsmede de Aanvullende Protocollen met hun bijlagen;

9° de Overeenkomst tussen het Koninkrijk België, het Groothertogdom Luxemburg en het Koninkrijk der Nederlanden, inzake de verlegging van de personencontrole naar de buitengrenzen van het Beneluxgebied, ondertekend te Brussel op 11 april 1960;

10° de Overeenkomst inzake de tenuitvoerlegging van de artikelen 55 en 56 van het Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie, ondertekend te Brussel op 19 september 1960;

11° het Verdrag tussen het Koninkrijk België, het Groothertogdom Luxemburg en het Koninkrijk der Nederlanden, over de samenwerking inzake de regeling van in-, uit- en doorvoer, ondertekend te 's-Gravenhage op 16 maart 1961;

12° het Verdrag tussen België, Luxemburg en Nederland betreffende de rechterlijke bevoegdheid, betreffende het faillissement en betreffende het gezag en de tenuitvoerlegging van rech-

terlijke beslissingen, van scheidsrechterlijke uitspraken en van authentieke akten en Protocol, ondertekend te Brussel op 24 november 1961;

13° het Benelux-Verdrag inzake de warenmerken, met als bijlage Eenvormige Benelux-wet op de warenmerken, ondertekend te Brussel op 19 maart 1962;

14° het Protocol betreffende de burgerlijke aansprakelijkheid voor ambtenaren die optreden op het grondgebied van een andere partij, behorende bij het Verdrag aangaande de uitlevering en de rechtshulp in strafzaken tussen het Koninkrijk België, het Groothertogdom Luxemburg en het Koninkrijk der Nederlanden, ondertekend te Brussel op 27 juni 1962;

15° de Overeenkomst ter uitvoering van artikel 37, lid 2, van het Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie, ondertekend te Brussel op 14 januari 1964;

16° het Verdrag tot wederzijdse bijstand tussen België, Luxemburg en Nederland inzake de heffing van de omzetbelasting, de overdrachtaks en soortgelijke belastingen, ondertekend te Brussel op 25 mei 1964;

17° het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof, ondertekend te Brussel op 31 maart 1965 en het Aanvullend Protocol bij dit Verdrag, ondertekend te Brussel op 25 oktober 1966;

18° het Benelux-Verdrag inzake tekeningen of modellen, met als bijlage: Eenvormige Benelux-wet op de tekeningen of modellen, ondertekend te Brussel op 25 oktober 1966;

19° het onderhavige Protocol;

B. voor de toepassing van Hoofdstuk IV van genoemd Verdrag de bepalingen opgenomen in:

1° de onder *A* vermelde overeenkomsten;

2° het Verdrag aangaande de uitlevering en de rechtshulp in strafzaken tussen het Koninkrijk België, het Groothertogdom Luxemburg en het Koninkrijk der Nederlanden, ondertekend te Brussel op 27 juni 1962.

Art. 2. De woorden „de uitlegging” in artikel 3, alinea 2, van het Uitvoeringsprotocol, gehecht aan het op 3 februari 1958 gesloten Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie, worden geschrapt.

Art. 3. De woorden „de uitleg” in artikel 16 van de op 11 april 1960 gesloten Overeenkomst tussen het Koninkrijk België, het Groothertogdom Luxemburg en het Koninkrijk der Nederlanden, inzake de verlegging van de personencontrole naar de buitengrenzen van het Benelux-gebied, worden vervangen door de woorden „de toepassing”.

Art. 4. 1. Dit Protocol is van toepassing op de bepalingen der overeenkomsten, vermeld in artikel 1, welke in werking zijn en ten aanzien van die welke dit op het ogenblik van inwerkingtreding van dit Protocol nog niet zijn, van de datum van hun inwerkingtreding af.

2. Het is eveneens van toepassing op de bepalingen van de Aanvullende Protocollen, bedoeld in artikel 1, onder *A*, 8° voor zover deze — hoewel nog niet in werking getreden — voorlopig worden toegepast in elk der drie Staten.

Art. 5. 1. Wat het Koninkrijk der Nederlanden betreft, is dit Protocol slechts van toepassing op het in Europa gelegen grondgebied.

2. De Regering van het Koninkrijk der Nederlanden kan de toepassing van dit Protocol uitbreiden tot Suriname en de Nederlandse Antillen bij een daartoe strekkende verklaring, te richten tot het Secretariaat-Generaal van de Benelux Economische Unie.

Art. 6. 1. Dit Protocol zal worden bekrachtigd en de akten van bekrachtiging zullen worden neergelegd bij het Secretariaat-Generaal van de Benelux Economische Unie.

2. Het Protocol treedt in werking op de eerste dag van de maand volgende op de datum van neerlegging van de derde akte van bekrachtiging.

3. Het Protocol blijft even lang van kracht als het op 31 maart 1965 te Brussel gesloten Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof.

AANVULLEND PROTOCOL BIJ HET VERDRAG BETREFFENDE DE INSTELLING EN HET STATUUT VAN EEN BENELUX-GERECHTSHOF INZAKE DE RECHTSBESCHERMING VAN DE PERSONEN IN DIENST VAN DE BENELUX ECONOMISCHE UNIE ONDERTEKEND TE 'S-GRAVENHAGE OP 29 APRIL 1969

Verlangende rechtsbescherming te verlenen aan de personen in dienst van de Benelux Economische Unie door instelling van een ambtenarenrechtspraak.

Hebben tot dat doel besloten over te gaan tot het sluiten van een Aanvullend Protocol bij het Verdrag betreffende de instelling van een Benelux-Gerechtshof, en zijn de volgende bepalingen overeengekomen:

HOOFDSTUK I

Bevoegdheid

Art. 1. Voor de personen in dienst van de Benelux Economische Unie staat administratief-rechtelijk beroep open in de gevallen en op de wijze, voorzien in dit Protocol.

Art. 2. 1. Aan het Benelux-Gerechtshof wordt de rechtsmacht toegekend om van het in artikel 1 bedoelde beroep kennis te nemen.

2. Deze rechtsmacht wordt uitgeoefend door een door het Hof uit zijn midden samengestelde Kamer, waarin drie rechters, van elk Land één, voor een tijdvak van drie jaar zitting hebben. Het Hof wijst uit hun midden de Voorzitter en zijn plaatsvervanger aan. Het Hof kan voor elk der rechters een of meer plaatsvervangers aanwijzen.

Art. 3. Deze Kamer neemt kennis van het beroep ingesteld door:

a. de Secretaris-Generaal en de Adjunct-Secretarissen-Generaal, alsmede de gewezen Secretarissen-Generaal en Adjunct-Secretarissen-Generaal tegen de besluiten, van algemene strekking dan wel betrekking hebbend op afzonderlijke gevallen, van het Comité van Ministers betreffende hun bezoldiging, pensioenen of andere sociale voorzieningen, betreffende op non-activiteitstelling op grond van ziekten of gebreken, betreffende pensionering op grond van lichamelijke ongeschiktheid, dan wel betreffende het recht op pensioen of op andere sociale voorzieningen van hun weduwen of wezen;

b. andere personen dan die bedoeld onder a, die in dienst van de Unie zijn of in haar dienst geweest zijn, tegen de besluiten, van algemene strekking dan wel betrekking hebbend op afzonderlijke gevallen, van een orgaan van de Unie inzake hun bezoldiging, pensioenen of andere sociale voorzieningen, het pensioen of andere sociale voorzieningen van hun weduwen of wezen, de hun opgelegde disciplinaire maatregelen, zwaarder dan een schriftelijke berisping, of schorsingen, op non-activiteitstelling, definitieve beëindiging van de ambtsvervulling, dan wel, in het algemeen, elk besluit, dat hun rechtspositie raakt;

c. de weduwen en de wezen van de onder a, en b, bedoelde personen tegen de besluiten, van algemene strekking dan wel betrekking hebbend op afzonderlijke gevallen van een orgaan van de Unie betreffende hun pensioenen of andere sociale voorzieningen.

Art. 4. Het Comité van Ministers kan bij beschikking bepalen dat de personen, die een leidende functie uitoefenen of uitgeoefend hebben bij instellingen van de Unie voor de toepassing van het bepaalde in artikel 3 worden geacht te behoren tot de onder a, van dat artikel bedoelde personen.

Art. 5. In geval van overlijden van de in de artikelen 3 en 4 bedoelde personen, kan hun recht van beroep worden uitgeoefend door hun erfgenamen en andere rechtsopvolgers onder algemene titel; dezen kunnen eveneens een aanhangig geding voortzetten.

Art. 6. Het beroep heeft geen schorsende werking, tenzij de Voorzitter van de Kamer deze beveelt.

HOOFDSTUK II

Intern beroep

Art. 7. Het beroep voor de Kamer van het Hof, ingesteld door een persoon, bedoeld in artikel 3, onder b en c, en in artikel 5, is slechts ontvankelijk, indien de aangevallen beslissing is genomen na een voorafgaand intern beroep bij het gezag dat de beslissing heeft genomen of geacht wordt te hebben genomen. Het intern beroep moet worden ingesteld binnen een maand na de dag waarop de belanghebbende kennis heeft genomen van de door hem bestreden beslissing.

Art. 8. 1. Op het intern beroep wordt slechts beslist na advies van een Raadgevende Commissie die is samengesteld uit een gelijk aantal nationale ambtenaren van elk der drie landen, aangewezen door het Comité van Ministers, en leden die, overeenkomstig door het Comité van Ministers gestelde regels, bij geheime stemming en voor de duur van drie jaar, uit en door de in artikel 3b, bedoelde personen worden gekozen. De Raadgevende Commissie wordt voorgezeten door een door het Comité van Ministers daartoe benoemde, tot de rechtelijke macht van een der drie landen behorende rechter, die stemhebbend is in de Commissie.

2. De Voorzitter en elk lid hebben een plaatsvervanger, aangewezen overeenkomstig de wijze voorzien in lid 1.

Art. 9. 1. Het advies van de Raadgevende Commissie wordt aanstonds ter kennis gebracht van het gezag welks beslissing is aangevallen en aan degene die het interne beroep instelde.

2. Het gezag beslist, met redenen omkleed, op het intern beroep.

Art. 10. De Raadgevende Commissie stelt haar huishoudelijk reglement en de regeling van de te volgen procedure vast en onderwerpt deze reglementen aan de goedkeuring van het Comité van Ministers.

HOOFDSTUK III

Uitblijven van de beslissing

Art. 11. Indien drie maanden zijn verlopen nadat een in de artikelen 3 of 5 bedoelde persoon een instelling schriftelijk heeft verzocht een besluit te nemen, of nadat het advies bedoeld in hoofdstuk II ter kennis is gebracht, wordt de instelling, indien zij niet heeft beslist, geacht afwijzend te hebben beschikt.

Art. 12. Het gezag kan de vorengenoemde termijn, bij met redenen omkleed en aan de betrokkene bekendgemaakt besluit, met ten hoogste twee maanden verlengen.

HOOFDSTUK IV

Beroepsgronden

Art. 13. Behalve indien het beroep is gericht tegen een besluit, waarbij een disciplinaire straf is opgelegd of een preventieve schorsing met of zonder inhouding van salaris heeft plaatsgevonden, kan het slechts worden gegrond op schending van het geschreven recht of van substantiële vormen, op overschrijding of afwending van macht, dan wel op schending van enig algemeen rechtsbeginsel.

HOOFDSTUK V

Vertegenwoordiging en bijstand van partijen

Art. 14. De Secretaris-Generaal vertegenwoordigt de Unie in het geding, tenzij hij bij de uitkomst

daarvan persoonlijk belang heeft. In dat geval bepaalt het Comité van Ministers wie de Unie vertegenwoordigt.

Art. 15. Degene die de Unie vertegenwoordigt kan in het geding verschijnen in persoon dan wel een Adjunct-Secretaris-Generaal, een lid van de balie van een der drie landen of een andere persoon, die voor een bepaalde zaak door de Kamer als zodanig wordt toegelaten, in het geding namens hem doen verschijnen; hij kan zich ook ter zitting door een Adjunct-Secretaris-Generaal, zulk een lid van een der balies of zulk een toegelaten persoon doen bijstaan.

Art. 16. De verzoeker kan in het geding in persoon verschijnen, dan wel een lid van de balie van een der drie landen, of een andere persoon, die voor een bepaalde zaak door de Kamer als zodanig wordt toegelaten, namens hem doen verschijnen; hij kan zich ook ter zitting door zulk een lid van een der balies of zulk een toegelaten persoon doen bijstaan.

HOOFDSTUK VI

Procesgang

Art. 17. Het beroep wordt ingesteld door indiening van een daartoe strekkend verzoekschrift bij de griffie van het Hof binnen twee maanden, nadat het aangevallen besluit aan de verzoeker is bekend geworden, of een afwijzende beschikking, overeenkomstig de bepalingen, van hoofdstuk III, geacht wordt te zijn genomen.

Art. 18. 1. Binnen een door de Voorzitter van de Kamer te bepalen termijn dient de Unie bij de griffie van het Hof een memorie van antwoord naar aanleiding van het inleidende verzoekschrift in.

2. Deze memorie gaat vergezeld van alle bij de Unie berustende stukken, die voor de kennisgeving van de zaak van nut kunnen zijn. Met name dienen de stukken en het advies van de Raadgevende Commissie, alsmede de beslissing op het interne beroep bij deze memorie te worden gevoegd.

Art. 19. De verzoeker en zijn raadsman kunnen inzage nemen van de door de Unie van de griffie van het Hof gedeponeerde stukken.

Art. 20. De Voorzitter van de Kamer kan partijen bevelen ter griffie van het Hof aanvullende geschriften en documenten te deponeren.

Art. 21. De partijen worden ter zitting opgeroepen. De zittingen zijn openbaar, tenzij de Kamer om redenen, aan de openbare orde of de goede zeden ontleend, anders beslist.

Art. 22. De Kamer hoort de getuigen en deskundigen die zij ambtshalve of op verzoek van partijen heeft doen oproepen.

Art. 23. De Voorzitter van de Kamer beëdigt getuigen en deskundigen voordat zij worden gehoord. Voor de wijze van aflegging van de eed en de mogelijkheid deze door een belofte te vervangen, geldt de nationale wet van de getuige of de deskundige.

Art. 24. De Voorzitter van de Kamer bepaalt naar redelijkheid de vergoedingen van de getuigen en deskundigen. Deze worden door de Unie bij wijze van voorschot betaald.

Art. 25. De in de artikelen 3 en 5 bedoelde personen kunnen in het geding tussenkomen indien zij aantonen dat zij bij de zaak belang hebben.

Art. 26. Het Hof stelt het reglement op de te volgen procedure bij de Kamer vast en legt dit ter goedkeuring voor aan het Comité van Ministers.

HOOFDSTUK VII

Taalgebruik

- Art. 27.** 1. De verzoeker en de deskundigen gebruiken de taal die zij zouden hebben gebruikt tegenover de administratieve rechter van hun land. De zaak wordt in die taal behandeld.
2. De getuigen gebruiken de taal van hun keuze.
3. De vertaling van de stukken en van het gesproken woord vindt kosteloos plaats door de zorg van de griffie.

HOOFDSTUK VIII

Uitspraken van het Hof

Art. 28. Indien het beroep betrekking heeft op een besluit betreffende bezoldiging, pensioenen en andere sociale voorzieningen, kan de Kamer, indien zij het beroep gegrond bevindt, het aangevallen besluit vernietigen en, wanneer daartoe termen zijn, zelf de rechtsbetrekkingen tussen partijen vaststellen. Zij kan daarbij een partij veroordelen tot de uit die rechtsbetrekking voortvloeiende betaling van een geldsom, alsmede, indien de billijkheid zulks eist, tot het toekennen van vergoeding voor geleden nadeel.

Art. 29. Indien het beroep betrekking heeft op een besluit, dat oplegging van een disciplinaire maatregel of schorsing inhoudt, kan de Kamer, indien zij het beroep gegrond bevindt, het aangevallen besluit nietig verklaren en, wanneer daartoe termen zijn, in plaats van het nietigverklarde besluit de straf of schorsing opleggen, welke de Kamer billijk voorkomt. Zij kan, indien de billijkheid zulks eist, aan de verzoeker ten laste van de Unie vergoeding toekennen voor geleden nadeel.

Art. 30. Indien het beroep betrekking heeft op een ander dan in de artikelen 28 en 29 bedoeld besluit, kan de Kamer, indien zij het beroep gegrond bevindt, het aangevallen besluit vernietigen.

Art. 31. In de gevallen waarin de Kamer een besluit vernietigt of nietig verklaart, kan zij bepalen of en in hoeverre gevolgen van dat besluit in stand blijven.

Art. 32. Bij de einduitspraak begroot de Kamer de kosten en doet zij uitspraak over de bijdrage in de betaling ervan. De Kamer kan bepalen dat daarin de kosten van vertegenwoordiging of bijstand van de verzoeker geheel of ten dele zullen worden begrepen.

Art. 33. De griffier van het Hof geeft zo spoedig mogelijk aan partijen kennis van elke gedane uitspraak.

HOOFDSTUK IX

Tenuitvoerlegging

Art. 34. De uitspraken van de Kamer, die een geldelijke verplichting inhouden vormen executoriale titel.

Art. 35. De tenuitvoerlegging geschiedt volgens de bepalingen van burgerlijke rechtsvordering die van kracht zijn in de Staat op wiens grondgebied zij plaatsvindt. De formule van tenuitvoerlegging wordt, zonder andere controle dan de verificatie van de authenticiteit van de titel, aangebracht door de nationale autoriteit die door de nationale regering van elk land der Benelux wordt aangewezen. Van de aanwijzing geeft zij kennis aan het Hof en de Secretaris-Generaal.

Art. 36. Nadat de bedoelde formaliteiten op verzoek van de belanghebbende zijn vervuld, kan deze de tenuitvoerlegging volgens de nationale wetgeving voortzetten door zich rechtstreeks te wenden tot de bevoegde instantie.

Art. 37. De tenuitvoerlegging kan niet worden geschorst dan krachtens een beschikking van de Kamer. Evenwel behoort het toezicht op de regelmatigheid van de wijze van tenuitvoerlegging tot de bevoegdheid van de nationale rechterlijke instanties.

HOOFDSTUK X *Slotbepalingen*

Art. 38. De bepalingen van de artikelen 2-5 en 12-14 van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof zijn van toepassing op de rechtspleging bedoeld in dit Protocol, voor zover daarin niet anders is bepaald.

Art. 39. 1. Het Benelux-Gerechtshof neemt kennis van de vragen betreffende de uitleg van de bepalingen van dit Protocol voor de toepassing van de hoofdstukken III en V van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof.

2. Deze bevoegdheid wordt uitgeoefend door de in artikel 2 van dit Protocol bedoelde Kamer.

Art. 40. Dit Protocol maakt een integrerend bestanddeel uit van het op 31 maart 1965 te Brussel gesloten Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof.

Art. 41. 1. Dit Protocol zal worden bekrachtigd en de akten van bekrachtiging zullen worden neergelegd bij het Secretariaat-Generaal van de Benelux Economische Unie.

2. Het Protocol treedt in werking op de eerste dag van de maand, volgende op de datum van neerlegging van de derde akte van bekrachtiging.

PROTOCOL BETREFFENDE DE RECHTSBESCHERMING VAN DE PERSONEN IN DIENST VAN HET BENELUX-MERKENBUREAU EN HET BENELUX-BUREAU VOOR TEKENINGEN OF MODELLEN, ONDERTEKEND TE BRUSSEL OP 11 MEI 1974

Definitie

Art. 1. In dit Protocol wordt verstaan onder:

- a. Aanvullend Protocol: het Aanvullend Protocol bij het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof inzake de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie, ondertekend te 's-Gravenhage op 29 april 1969;
- b. Raad van Bestuur: de Raad van Bestuur, bedoeld in artikel 3 van het Benelux-Verdrag inzake de warenmerken, ondertekend te Brussel op 19 maart 1962 en de Raad van Bestuur, bedoeld in artikel 3 van het Benelux-Verdrag inzake tekeningen of modellen, ondertekend te Brussel op 25 oktober 1966, of, naar gelang van de belangen die in het geding zijn, één van deze raden;
- c. Bureau: het Benelux-Merkenbureau en het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen, ingesteld door de onder b) bedoelde Verdragen, of één van deze bureaus;
- d. Directeur: de Directeur van het Bureau;
- e. Adjunct-Directeur: de Adjunct-Directeur van het Bureau.

Rechtsbescherming

Art. 2. Onder voorbehoud van de bijzondere bepalingen van de artikelen 3-5 van dit Protocol zijn de bepalingen van het Aanvullend Protocol van toepassing ten aanzien van de personen in dienst van het Bureau.

Art. 3. Voor de toepassing van het Aanvullend Protocol op de personen in dienst van het Bureau:

- § 1 a. worden de Directeur en de gewezen Directeuren gelijkgesteld met de personen, waarop artikel 3 onder a. van toepassing is, onverminderd het bepaalde in artikel 4 van dit Protocol;
- b. worden andere personen dan onder a. bedoelde, die in dienst van het Bureau zijn of zijn geweest, gelijkgesteld met de personen, waarop artikel 3 onder b. van toepassing is;
 - c. worden de weduwen en wezen van de onder a. en b. bedoelde personen gelijkgesteld met de personen, waarop artikel 3 onder c. van toepassing is;

§ 2 a. treedt de Raad van Bestuur in de plaats van het Comité van Ministers, genoemd in de artikelen 3, 8 en 10.

- b. treedt de Voorzitter van de Raad van Bestuur in de plaats van het Comité van Ministers, genoemd in artikel 14;
- c. treden de Raad van Bestuur en de Directeur in de plaats van de organen van de Unie, bedoeld in artikelen 3 onder b. en 3 onder c.;
- d. treedt het Bureau in de plaats van de Unie en de instellingen van de Unie, genoemd in de artikelen 3 onder b., 14, 15, 18, 19, 24 en 29;
- e. treden de Directeur en de Adjunct-Directeur in de plaats van de Secretaris-Generaal en de Adjunct-Secretaris-Generaal, genoemd in de artikelen 14, 15 en 35.

Art. 4. De in artikel 2 van het Aanvullend Protocol bedoelde Kamer neemt eveneens kennis van het beroep, ingesteld door de Directeur tegen niet in artikel 3 onder a. van het Aanvullend Protocol bedoelde besluiten van de Raad van Bestuur met betrekking tot schorsingen, op non-activiteitstelling en definitieve beëindiging van de ambtsvervulling. In die gevallen en in afwijking van artikel

29 van het Aanvullend Protocol kan de Kamer aan de verzoeker ten laste van het Bureau slechts een naar billijkheid te bepalen vergoeding toekennen voor geleden nadeel.

Art. 5. De Raad van Bestuur kan een Adjunct-Directeur benoemen. De Raad kan beslissen, dat de Adjunct-Directeur en de gewezen Adjunct-Directeuren voor de toepassing van artikel 3 van dit Protocol worden geacht te behoren tot de onder § 1 a. van dat artikel bedoelde personen.

Slotbepalingen

Art. 6. Dit Protocol maakt een integrerend bestanddeel uit van het Aanvullend Protocol.

Art. 7. 1. Dit Protocol zal worden bekrachtigd en de akten van bekrachtiging zullen worden neergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Benelux Economische Unie, die de Overeenkomstsluitende Partijen kennis geeft van de neerlegging van die akten.

2. Het Protocol treedt in werking op de eerste dag van de tweede maand, volgende op de datum van neerlegging van de derde akte van bekrachtiging.

3. De Secretaris-Generaal van de Benelux Economische Unie geeft de Raad van Bestuur kennis van de datum van inwerkingtreding van dit Protocol.

TWEDE PROTOCOL TER UITVOERING VAN ARTIKEL 1, TWEDE LID, VAN HET VERDRAG BETREFFENDE DE INSTELLING EN HET STATUUT VAN EEN BENELUX-GERECHTSHOF, ONDERTEKEND TE BRUSSEL OP 11 MEI 1974

Art. 1. 1. Ter uitvoering van artikel 1, tweede lid, van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof worden als gemeenschappelijke rechtsregels aangewez-
zen voor de toepassing van de Hoofdstukken III en IV van genoemd Verdrag de bepalingen van:

1° de Benelux-modelwet betreffende de bedrogsdelicten, waarvan de tekst is opgenomen in bijlage I;

2° de Benelux-modelwet betreffende de strafbaarstelling van valse verklaringen voor internatio-
nale gerechten, waarvan de tekst is opgenomen in bijlage II;

3° de beschikkingen, waarvan de tekst is opgenomen in bijlage III, genomen door het Comité van
Ministers van de Benelux Economische Unie op grond van artikel 19a) van het Unie-Verdrag, van
het Protocol inzake de afschaffing van controles en formaliteiten aan de binnengrenzen van
Benelux en inzake de opheffing van de belemmeringen van het vrije verkeer, alsmede van de
Overeenkomst inzake administratieve en strafrechtelijke samenwerking van 29 april 1969;

4° de door de Werkgroep voor het Personenverkeer, ingesteld op grond van artikel 21 van het
Unie-Verdrag, ter uitvoering van artikel 1, 6) van de Overeenkomst van 11 april 1960 inzake de
verlegging van de personencontrole naar de buitengrenzen van het Beneluxgebied genomen
beschikking, waarvan de tekst is opgenomen in bijlage V;

5° de door de Ministeriële Werkgroep van Volksgezondheid, ingesteld op grond van artikel 21
van het Unieverdrag, genomen beschikkingen, waarvan de tekst is opgenomen in bijlage V;

6° de door de Ministeriële Werkgroep voor Administratieve Zaken, ingesteld op grond van artikel
21 van het Unie-Verdrag, genomen beschikkingen, waarvan de tekst is opgenomen in bijlage VI;

7° de door het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie op grond van artikel 19c)
van het Unie-Verdrag tot de Regeringen van de drie Beneluxlanden gerichte aanbevelingen,
waarvan de tekst is opgenomen in bijlage VII;

8° de beschikkingen en aanbevelingen, welke een der hierboven onder 3° tot 7° aangewezen
beschikkingen of aanbevelingen wijzigen, aanvullen of vervangen;

9° het onderhavig Protocol.

2. De beschikkingen en aanbevelingen bedoeld in lid 1, 8° worden in elk der drie Staten
bekendgemaakt in de vorm welke aldaar voor de bekendmaking van verdragen is voorgeschreven.

De uitleg kan slechts aan het Benelux-Gerechtshof worden gevraagd, indien zij aldus zijn
bekendgemaakt in de Staat waarin de vraag van uitleg is gerezen en, sedert die bekendmaking, tien
dagen zijn verstreken.

Art. 2. Het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie kan de bepalingen van één
of meer der in artikel 1 genoemde modelwetten, beschikkingen of aanbevelingen geheel of
gedeeltelijk van de toepassing van dat artikel uitsluiten, na terzake advies te hebben ingewonnen
van de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad.

De beschikking van het Comité van Ministers heeft slechts rechtskracht indien zij, in de Staat
waarin de vraag van uitleg is gerezen, is bekendgemaakt in de vorm welke aldaar voor de
bekendmaking van verdragen is voorgeschreven en, sedert haar bekendmaking, tien dagen zijn
verstreken.

Art. 3. De bijlage van dit Protocol vormen een integrerend bestanddeel daarvan.

Art. 4. 1. Wat het Koninkrijk der Nederlanden betreft, geldt dit Protocol alleen voor het Rijk in Europa.

2. De Regering van het Koninkrijk der Nederlanden kan de toepasselijkheid van dit Protocol uitbreiden tot Suriname en de Nederlandse Antillen door middel van een verklaring, gericht aan de Secretaris-Generaal van de Benelux Economische Unie, die daarvan onmiddellijk kennis geeft aan de beide andere Regeringen. Deze verklaring wordt van kracht op de eerste dag van de maand, volgende op de datum waarop de Secretaris-Generaal haar heeft ontvangen.

Art. 5. 1. Dit Protocol zal worden bekrachtigd en de akten van bekrachtiging zullen worden neergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Benelux Economische Unie, die de Overeenkomstsluitende Partijen kennis geeft van de neerlegging van die akten.

2. Het Protocol treedt in werking op de eerste dag van de maand volgende op de datum van neerlegging van de derde akte van bekrachtiging.

3. Het Protocol blijft evenlang van kracht als het op 31 maart 1965 te Brussel gesloten Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof.

BIJLAGE 1 van het tweede Protocol

Benelux-Modelwet betreffende de bedrogsdelicten

OPLICHTING

Hij die met het oogmerk zichzelf of een ander enig goed of enig vermogensvoordeel te verschaffen, waarop noch hij noch de ander recht heeft, hetzij door het aannemen van een valse naam of van een valse hoedanigheid, hetzij door listige kunstgrepen of een samenweefsel van verdichtsels, iemand beweegt tot de afgifte van enig goed, of tot enig handelen of nalaten dat nadelig is of kan zijn voor zijn vermogen of voor dat van een ander, wordt als schuldig aan oplichting gestraft met ...

ADMINISTRATIEVE OPLICHTING

Hij die hetzij door het aannemen van een valse naam of van een valse hoedanigheid, hetzij door listige kunstgrepen of een samenweefsel van verdichtsels een ambtenaar, een openbaar officier of een met enige openbare dienst belaste persoon beweegt tot het volvoeren van een ambtsverrichting, die hij gerechtigd of verplicht is na te laten, of tot het nalaten van een ambtsverrichting, die hij gerechtigd of verplicht is te volvoeren, wordt gestraft met...

FLESSENTREKKERIJ

Hij die wetende dat hij niet in staat is te betalen, hetzij zich in een daartoe bestemde inrichting dranken of eetwaar laat verstrekken, die hij aldaar geheel of ten dele nuttigt, hetzij zich nachtverblijf laat verstrekken in een daartoe bestemde inrichting, hetzij zich doet vervoeren per taxi, wordt gestraft met...

Met gelijke straf wordt gestraft hij die zich nadat hij de dienst heeft genoten op bedrieglijke wijze aan de betaling onttrekt.

BIJLAGE 2
van het tweede Protocol

Benelux-Modelwet betreffende de strafbaarstelling van valse verklaringen voor internationale gerechten

Hij die in de gevallen, waarin door of krachtens een internationale overeenkomst, waarbij België/Luxemburg/Nederland partij is, een verklaring onder ede of onder een daarvoor in de plaats tredende bevestiging of gelofte wordt gevorderd, voor een internationaal gerecht opzettelijk een valse verklaring in die vorm aflegt, wordt gestraft met...

Geen vervolging vindt plaats dan op een tot de Belgische/Luxemburgse/Nederlandse overheid gerichte klacht van het internationaal gerecht voor wie de valse verklaring werd afgelegd.

REGLEMENT VAN ORDE VAN HET BENELUX-GERECHTSHOF

INLEIDENDE BEPALINGEN

In dit Reglement wordt verstaan onder:

- „Verdrag”: het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof, ondertekend te Brussel op 31 maart 1965;
- „Aanvullend Protocol”: het Aanvullend Protocol bij het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof, ondertekend te Brussel op 25 oktober 1966;
- „Protocol inzake de rechtsbescherming”: het Aanvullend Protocol bij het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof inzake de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie, ondertekend te 's-Gravenhage op 29 april 1969.

HOOFDSTUK I

Van de rechters, plaatsvervangende rechters, advocaten-generaal en griffiers

Art. 1. De ambtstermijn van een magistraat gaat in zodra de eed door hem is afgelegd.

Art. 2. De rangorde der magistraten wordt bepaald door hun anciënniteit in het Benelux-Gerechtshof. Deze anciënniteit volgt uit de datum van hun benoeming. Hebben zij dezelfde anciënniteit dan wordt hun rangorde bepaald volgens de anciënniteit die zij in hun nationale rechtscollege hebben. De anciënniteit van de Luxemburgse magistraten wordt bepaald door hun eerste benoeming in een van de beide in artikel 3 van het Verdrag vermelde nationale rechtscolleges.

Art. 3. 1. Het Hof komt in rang vóór het Parket en het Parket vóór de Griffie.

2. Voor de leden van het Hof geldt de rangorde: president, eerste vice-president, tweede vice-president, rechters volgens anciënniteit en plaatsvervangende rechters volgens anciënniteit.

3. Voor de leden van het Parket: hoofd van het parket en vervolgens de advocaten-generaal volgens anciënniteit.

4. Voor de leden van de Griffie: hoofdgriffier en vervolgens de griffiers volgens anciënniteit; hebben zij dezelfde anciënniteit, dan geldt de volgorde van hun benoeming.

5. De persoonlijke rangorde is als volgt: president, hoofd van het parket, eerste vice-president, tweede vice-president, rechters en advocaten-generaal volgens anciënniteit, plaatsvervangende rechters volgens anciënniteit, en vervolgens hoofdgriffier en griffiers volgens anciënniteit.

Art. 4. 1. De leden van het Hof, van het Parket en van de Griffie leggen de eed of — zo hun nationale wetgeving daartoe de mogelijkheid biedt — desgewenst de belofte af (1): zij die de Belgische nationaliteit hebben in het Nederlands of in het Frans, overeenkomstig hun nationale wetgeving; zij die de Luxemburgse nationaliteit hebben in het Frans; zij die de Nederlandse nationaliteit hebben in het Nederlands.

2. Tijdens een algemene vergadering bijeengekomen in plenairé zitting legt de president de volgende eed of belofte af: „Ik zweer (beloof) dat ik mijn ambt eerlijk, nauwgezet en onpartijdig zal vervullen en het geheim van de raadkamer zal bewaren”. (2)

3. Nadat de president lezing heeft gegeven van de formule voor de eed of de belofte, zoals deze voor de leden van het Hof en van het Parket volgt uit artikel 4, lid 2, van het Verdrag en voor de

(1) Alleen de Nederlandse wetgeving kent de mogelijkheid de eed door een belofte te vervangen.

(2) Een Belgische president legt uitsluitend bovenstaande verklaring af; een Luxemburgse president voegt eraan toe „Ainsi Dieu me soit en aide” en een Nederlandse president, indien hij de eed aflegt, „Zo waarlijk helpe mij God almachtig”.

griffiers uit artikel 4, lid 3, van het Verdrag, leggen de leden van het Hof, van het Parket en van de Griffie deze eed of deze belofte af (3).

4. De hoofdgriffier verstrekt aan de leden van het Hof en het Parket en van de griffie een naar vorm en inhoud door de president en het hoofd van het Parket vastgesteld identiteitsbewijs. Genoemde leden zijn ertoe gehouden dit identiteitsbewijs desgevorderd aan de bevoegde autoriteiten te tonen.

Art. 5. Wanneer het Hof overeenkomstig artikel 3, lid 3, van het Verdrag moet vaststellen of een rechter of plaatsvervangende rechter of een advocaat-generaal, die niet zijn ontslag heeft ingediend, niet langer voldoet aan de voorwaarden die gelden voor het uitoefenen van zijn functie bij het Hof, nodigt de president — of, wanneer het om een advocaat-generaal gaat, het hoofd van het parket — betrokkene uit in raadkamer te verschijnen ten einde zich te verantwoorden of, zo hij zulks preferereert, zijn verantwoording schriftelijk in te dienen. Het Hof houdt zitting met negen rechters, drie van elke nationaliteit. Het doet uitspraak na conclusie van een advocaat-generaal.

Art. 6. 1. De president, de vice-presidenten en de rechters maken van rechtswege deel uit van het Hof wanneer dit met negen rechters zitting houdt. De plaatsvervangende rechters worden aangewezen voor zover er rechters vervangen moeten worden.

2. De president wijst jaarlijks vice-presidenten, rechters en plaatsvervangende rechters aan voor de in artikel 5, leden 1 en 2, van het Verdrag bedoelde kamers.

3. De Kamer van het Hof die de bevoegdheden bedoeld in het Protocol inzake de rechtsbescherming uitoefent, wordt samengesteld volgens het bepaalde in artikel 2 van dat Protocol.

4. De advocaten-generaal nemen zitting in een van de kamers al naar gelang van de behoefte, te beoordelen door het hoofd van het parket na overleg met zijn ambtgenoten. Zij nemen deel aan de zittingen van het Hof met negen rechters voor de zaken die hun zijn toegewezen. Bij voorkeur wordt de advocaat-generaal aangewezen die behoort tot het land waar het bodemgeschil aanhangig is.

HOOFDSTUK II

Van de president en de vice-presidenten

Art. 7. 1. De eerste periode van drie jaar, gedurende welke op grond van artikel 3, lid 5, van het Verdrag de functies van president en van eerste en tweede vice-president worden uitgeoefend, gaat in op 22 maart 1974, op welke datum het Hof zijn eerste algemene vergadering heeft gehouden.

2. Overeenkomstig de op grond van artikel 3, lid 5, laatste zin, van het Verdrag door het Hof tijdens zijn algemene vergadering van 22 maart 1974 genomen beslissing is de volgorde der nationaliteiten voor het bekleden van deze functie de volgende:

het voorzitterschap: eerste periode van drie jaar: Nederland; tweede periode van drie jaar: België; derde periode van drie jaar: Luxemburg.

het eerste vice-presidentschap: eerste periode van drie jaar: Luxemburg; tweede periode van drie jaar: Nederland; derde periode van drie jaar: België.

het tweede-voorzitterschap: eerste periode van drie jaar: België; tweede periode van drie jaar: Luxemburg; derde periode van drie jaar: Nederland.

Deze volgorde wordt vervolgens herhaald.

3. Onverminderd het bepaalde in artikel 3, lid 2, van het Verdrag blijven de president en de vice-presidenten hun functie uitoefenen zolang niet bij verkiezing in hun vervanging is voorzien.

(3) Door de Belgische magistraten en griffier geschiedt dit door te verklaren „Dat zweer ik” („Je le jure”); door de Luxemburgse magistraten en griffier door te verklaren „Je le jure, ainsi Dieu me soit en aide”; door de Nederlandse magistraten en griffier door te verklaren „Zo waarlijk helpe mij God almachtig” of „Dat belooft ik”.

Art. 8. De verkiezing van de president en de vice-presidenten geschiedt bij geheime stemming.

Art. 9. 1. De president leidt de werkzaamheden van het Hof; hij presideert de algemene vergaderingen, de zittingen en de beraadslagingen in raadkamer.

2. Bij afwezigheid of verhindering van de president of wanneer het voorzitterschap vacant is, wordt dit waargenomen door de eerste vice-president.

3. Bij gelijktijdige verhindering van de president en van de eerste vice-president, wordt het voorzitterschap waargenomen door de tweede vice-president of bij diens ontstentenis door een van de andere rechters volgens de in artikel 3 van dit Reglement vastgestelde rangorde.

HOOFDSTUK III

Van de advocaten-generaal

Art. 10. 1. De eerste periode van drie jaar, gedurende welke een advocaat-generaal de functie van hoofd van het parket uitoefent, gaat in op de in artikel 7, lid 1, genoemde datum.

2. Bij afwezigheid of verhindering van het hoofd van het parket wordt deze functie waargenomen door de advocaat-generaal met de hoogste anciënniteit en bij diens afwezigheid of verhindering door de volgende.

3. Overeenkomstig artikel 3, lid 6, van het Verdrag heeft het Hof tijdens zijn algemene vergadering van 22 maart 1974 vastgesteld dat de volgorde der nationaliteiten voor het bekleden van de functie van hoofd van het parket de volgende is:

eerste periode van drie jaar: België;

tweede periode van drie jaar: Luxemburg;

derde periode van drie jaar: Nederland.

Deze volgorde wordt vervolgens herhaald.

Art. 11. Onverminderd de andere in het Reglement op de procesvoering nader omschreven taken, hebben de advocaten-generaal in het bijzonder tot taak in alle onpartijdigheid een gemotiveerde conclusie te nemen over alle bij het Hof aanhangige zaken, ten einde het in de vervulling van zijn opdracht bij te staan. Deze conclusie wordt, naar gelang van het terzake bepaalde in het Reglement op de procesvoering, mondeling voorgedragen ter openbare zitting, dan wel schriftelijk medegedeeld aan de leden van het Hof en, naar gelang van het geval, aan de ministers van justitie, aan de regeringen en aan de partijen.

HOOFDSTUK IV

Van de zetel van het Hof en de plaats waar het zitting houdt — de samenstelling — de zittingen

Art. 12. Het Hof heeft zijn permanente zetel te Brussel. Het kan ingevolge een beslissing van de president, genomen na advies of op verzoek van het hoofd van het parket, eveneens zitting houden in een andere in een der drie landen gelegen plaats.

Art. 13. 1. Het Hof houdt in beginsel zitting met negen rechters, van elk land drie. De president kan beslissen dat een of meer plaatsvervangende rechters de behandeling zullen bijwonen met het oog op de vervanging van een rechter die verhinderd is.

2. Onverminderd het bepaalde in artikel 2, lid 2, van het Protocol inzake de rechtsbescherming, is er een kamer, genaamd Kamer voor de procesvoering, samengesteld uit drie rechters, van elk land één, die de beslissingen inzake de procesvoering kan nemen, welke volgens het Reglement op de procesvoering door het Hof worden genomen.

Art. 14. 1. Het Hof houdt zitting op de data die, al naar gelang van de behoefte, worden vastgesteld door de president na advies van het hoofd van het parket.

2. Behoudens in spoedgevallen houdt het Hof geen zitting in de periode van acht dagen vóór tot acht dagen na 1 januari, in de periode van acht dagen vóór tot acht dagen na Pasen en gedurende de maanden juli en augustus.

Art. 15. Het Hof neemt de erkende feestdagen in acht van de plaats waar het zijn permanente zetel heeft, alsmede de Nederlandse en de Luxemburgse nationale feestdagen.

Art. 16. 1. Gedurende bovengenoemde recesperiodes wordt het voorzitterschap uitgeoefend door de president of door de door hem aangewezen rechter, en de functie van hoofd van het parket door het hoofd van het parket of door de door hem aangewezen advocaat-generaal.

2. De president en het hoofd van het parket nemen de nodige maatregelen opdat in spoedgevallen de dienst kan worden verzekerd.

3. Gedurende bovengenoemde recesperiodes wordt de leiding van de griffie uitgeoefend door de hoofdgriffier of door de door hem aangewezen griffier.

HOOFDSTUK V

Van de beraadslaging van het Hof

Art. 17. 1. Het Hof en de kamers beraadslagen in raadkamer. Aan de beraadslaging wordt alleen door die rechters deelgenomen, die de behandeling van de zaak hebben bijgewoond.

2. Elke rechter draagt bij de beraadslaging zijn gevoelens met redenen omkleed voor, waarbij de omgekeerde volgorde van die van hun rang in acht wordt genomen.

3. De beslissing wordt bij meerderheid van stemmen genomen.

4. De beraadslaging van de Kamer voor de procesvoering kan ook schriftelijk of telefonisch plaatsvinden. In dat laatste geval wordt de beslissing schriftelijk bevestigd. De beslissing wordt geacht in raadkamer te zijn genomen op de in de beschikking vermelde datum.

HOOFDSTUK VI

Van de algemene vergadering van het Hof

Art. 18. 1. De algemene vergadering wordt bijeengeroepen door de president, hetzij ambts-halve, hetzij op verzoek van drie leden van het Hof, hetzij op verzoek van het hoofd van het parket.

2. Zij wordt bijeengeroepen om te beraadslagen en te beslissen over de gevallen waarin het Verdrag voorziet, alsmede over alle andere onderwerpen die het statuut en de werkwijze van het Hof betreffen.

Art. 19. Aan de algemene vergadering nemen met stemrecht deel de president, de vice-presidenten, de rechters, de plaatsvervangende rechters en de advocaten-generaal.

Art. 20. De algemene vergadering beraadslaagt slechts rechtsgeldig indien ten minste twee derden van de leden, waaronder ten minste zes rechters, aanwezig zijn.

Art. 21. De hoofdgriffier en de griffiers wonen de algemene vergadering bij. Zij worden geraadpleegd over alle kwesties betreffende de griffie. De hoofdgriffier of een door hem aangewezen griffier is belast met het opstellen van het proces-verbaal van de beraadslagingen van de algemene vergadering, dat hij tezamen met de president ondertekent.

HOOFDSTUK VII

Van de griffie en de vertaaldienst

Art. 22. 1. De griffie is geopend van maandag tot en met vrijdag tussen 10 en 12 uur en tussen 14 en 17 uur, behalve op de Belgische wettelijke feestdagen en op de Nederlandse en de Luxemburgse nationale feestdagen.

2. Buiten de uren waarop de griffie geopend is kunnen alle stukken en met name de processtukken worden gedeponereerd in de brievenbus van de griffie. Deze bus wordt dagelijks bij het openen van de griffie gelicht en de dienstdoende griffier vermeldt door middel van een stempel op alle stukken de datum van lichting.

Art. 23. De dossiers van de aanhangige zaken worden onder verantwoordelijkheid van de hoofdgriffier samengesteld en regelmatig bijgehouden.

Art. 24. De minuten van de arresten, beschikkingen en andere beslissingen worden door de griffier aan de bevoegde magistraten ter ondertekening voorgelegd.

Art. 25. Desgevraagd wordt voor alle bij de griffie gedeponeerde processtukken een ontvangstbewijs afgegeven.

Art. 26. 1. De griffier staat de rechters en de advocaten-generaal bij in de uitoefening van hun functie.

2. De griffie bewaart de minuten, registers en akten.

3. De griffier stelt op authentieke wijze de deponering en de datum vast van alle akten, documenten en andere stukken, waarin het Verdrag en de Protocollen, alsmede de Reglementen van het Hof voorzien.

4. De griffier draagt zorg voor de doorzending van de akten, documenten en andere stukken aan de regeringen, de ministers van justitie en de partijen en is belast met het verzenden van de in het Reglement op de procesvoering voorgescreven mededelingen.

Art. 27. 1. De griffiers en het, door de hoofdgriffier aanvaarde, griffiepersoneel staan onder diens leiding en toezicht.

2. De hoofdgriffier verdeelt het werk tussen de griffiers en bepaalt de taken van het griffiepersoneel.

3. De president en het hoofd van het parket oefenen een algemeen toezicht uit op de werkzaamheden van de griffie en kunnen daartoe aan de hoofdgriffier richtlijnen verstrekken.

Art. 28. 1. De leden van de aan de griffie verbonden vertaaldienst staan onder de leiding van de hoofdgriffier.

2. Van deze dienst maken deel uit de personen die daartoe aanvaard zijn door een commissie van drie leden, bestaande uit een rechter, een advocaat-generaal en de hoofdgriffier.

3. Zo nodig kan de hoofdgriffier voor vertalingen beroep doen op personen of diensten van buiten de griffie. Behalve in een spoedgeval verzoekt de hoofdgriffier echter vooraf de instemming van de president of van het hoofd van het parket.

Art. 29. De griffier geeft expedities, afschriften of uittreksels af van de arresten, beschikkingen en adviezen en legt de verschillende formaliteiten, waarvan de vervulling moet worden geconstateerd, schriftelijk vast.

Art. 30. 1. De griffie houdt twee registers bij; het ene heeft betrekking op de verzoeken om uitleg bij wege van arrest of advies en het andere op de beroepen van personen, bedoeld in artikel 3 van het Protocol inzake de rechtsbescherming.

2. Voor elk verzoek en beroep wordt een dossier als bedoeld in artikel 23 samengesteld. Dit dossier ontvangt het in het register vermelde volgnummer.

3. De griffier schrijft in of vermeldt in het register de identiteit van de indiener van het verzoek of het beroep, de datum daarvan, alsmede de datum van ontvangst door of van deponering ten parkette of ter griffie van het Hof, de mededelingen van de griffie, de deponering van de processtukken, de andere proceshandelingen, alsmede de beschikkingen, arresten en adviezen van het Hof.

Art. 31. De griffier maakt van elke openbare zitting een proces-verbaal op in de taal waarin het proces wordt gevoerd. In dit proces-verbaal worden vermeld:

— datum en uur van de zitting;

- het nummer van de zaak of zaken met een beknopte omschrijving;
- namen van de aanwezige president, vice-presidenten, rechters, advocaat-generaal en griffier;
- de namen van de advocaten en van de door het Hof tot de pleidooien toegelaten personen;
- een beknopte aanduiding van de beslissing of van het advies.

HOOFDSTUK VIII

Van de publikaties van het Hof

Art. 32. 1. Op verzoek van de hoofdgriffier worden binnen een maand in het Benelux Publikatieblad bekendgemaakt berichten, vermeldende de datum van inschrijving bij de griffie van een op grond van de hoofdstukken III, IV en V van het Verdrag ingediend verzoek, alsmede de regering, het rechtscollege of het College van scheidsrechters dat het verzoek heeft ingediend en wat daarmee wordt beoogd. Hetzelfde geldt ten aanzien van de door het Hof, met toepassing van de hiervoren bedoelde bepalingen, gewezen arresten en gegeven adviezen.

2. De president en het hoofd van het parket zien erop toe, dat alle of bepaalde arresten of adviezen worden gepubliceerd in juridische tijdschriften van de drie landen.

Art. 33. De hoofdgriffier draagt zorg voor de publikatie in het Benelux Publikatieblad en doet mededeling aan de ministers van justitie van de drie landen — zulks met het oog op de publikatie in de officiële publikatiebladen — van:

- a. alle benoemingen, verkiezingen, aanstellingen en ontslagen van de magistraten en de griffiers van het Hof;
- b. het Reglement van Orde en het Reglement op de procesvoering, alsmede de daarin aangebrachte wijzigingen;
- c. een model van het overeenkomstig artikel 4, lid 4 vastgesteld identiteitsbewijs.

REGLEMENT OP DE PROCESVOERING VAN HET BENELUX-GERECHTSHOF

INLEIDENDE BEPALING

In dit Reglement wordt verstaan onder:

— „Verdrag’’: het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof, ondertekend te Brussel op 31 maart 1965:

— „Aanvullend Protocol’’: het Aanvullend Protocol bij het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof, ondertekend te Brussel op 25 oktober 1966:

— „Protocol inzake de rechtsbescherming’’: het Aanvullend Protocol bij het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof inzake de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie, ondertekend te 's-Gravenhage op 29 april 1969.

TITEL I

Uitleg van gemeenschappelijke rechtsregels

HOOFDSTUK I

Van de verzoeken om uitleg van rechtsregels, ingediend door de nationale rechtscolleges

Art. 1. Van de beslissing van een nationaal rechtscollege om het Hof uitleg van rechtsregels te vragen, zendt de griffier afschrift aan de betrokken partijen en aan de ministers van justitie der drie landen en wel in zoveel exemplaren als nodig ter mededeling aan de betrokken ministers.

Art. 2. 1. Het Hof, de president of de door hem gedelegeerde rechter kan het nationale rechtscollege, dat een verzoek om uitleg tot het Hof heeft gericht, in elke stand van het geding om overlegging vragen van het dossier van de zaak.

2. Zij kunnen eveneens aan partijen verzoeken alle stukken over te leggen en alle inlichtingen te verstrekken welke zij nodig achten.

Art. 3. 1. Binnen een door de president of de door hem gedelegeerde rechter vast te stellen termijn kunnen partijen bij de griffie een memorie indienen.

2. Binnen dezelfde termijn kunnen de ministers van justitie bij het Hof een schriftelijke uiteenzetting indienen van hun zienswijze omtrent een geschilpunt. Deze uiteenzetting kan ofwel worden gericht tot het hoofd van het parket, die voor deponering bij de griffie zorgt draagt ofwel rechtstreeks bij de griffie worden gedeponerd.

3. De griffier verzendt van deze memories en uiteenzettingen afschriften aan de andere partijen en aan de andere ministers van justitie.

4. Binnen tien dagen na verzending van deze afschriften kunnen partijen en de ministers van justitie het Hof verzoeken een memorie van antwoord te mogen indienen.

5. Indien het Hof besluit een dergelijk verzoek in te willigen, stelt de president of de door hem gedelegeerde rechter de termijn vast binnen welke de memories van antwoord moeten worden ingediend.

6. De griffier doet van deze memories van antwoord afschriften toekomen aan de andere partijen en aan de andere ministers van justitie.

7. De partij, die niet in een der Benelux-landen woonachtig of gevestigd is en die een memorie of memorie van antwoord wenst in te dienen, moet in een van die landen domicilie kiezen en aldaar een persoon aanwijzen, die gemachtigd is en zich verbonden heeft tot het in ontvangst nemen van

de stukken, welke voor haar, alsook voor de persoon die door het Hof tot de pleidooien is toegelaten, bestemd zijn.

Art. 4. 1. De partijen en de ministers van justitie die aan de schriftelijke behandeling hebben deelgenomen kunnen, hetzij bij de indiening van hun memorie of schriftelijke uiteenzetting, hetzij binnen tien dagen nadat de afschriften van de memories, schriftelijke uiteenzettingen en memories van antwoord aan hem zijn verzonden, het Hof verzoeken tijdens een zitting een mondelinge toelichting te mogen geven.

2. Al naar gelang de aard van de zaak en de procesgang beslist het Hof of een zodanig verzoek ingewilligd of afgewezen moet worden.

3. Het Hof kan ook ambtshalve een mondelinge behandeling gelasten.

4. Na het advies te hebben ingewonnen van de advocaat-generaal stelt de president plaats, dag en uur van de zitting vast.

5. Tot het doen geven van een mondelinge toelichting zijn alleen zij gerechtigd die een memorie, een schriftelijke uiteenzetting of een memorie van antwoord hebben ingediend; de griffier stelt hem ten minste een maand van te voren op de hoogte van plaats, dag en uur van de zitting.

6. Tot de pleidooien worden uitsluitend toegelaten de leden van de balies der drie landen alsmede andere personen die in elk afzonderlijk geval door het Hof zijn toegelaten. De partij of de ministers van justitie die door een dergelijke persoon de zaak wensden te doen toelichten, moeten uiterlijk tien dagen voor de datum waarop de zitting zal plaatsvinden, een verzoekschrift indienen ter verkrijging van toelating van die persoon.

Art. 5. 1. De beslissingen waarbij de termijn wordt vastgesteld binnen welke een memorie, een schriftelijke uiteenzetting of een memorie van antwoord moet worden ingediend, bepalen de datum waarop deze termijn verstrijkt. De president of de door hem gedelegeerde rechter kan deze termijn op gemotiveerd verzoek van de betrokken partij of van de betrokken minister van justitie verlengen.

2. De griffier brengt deze beslissingen ter kennis van de betrokken partijen en van de betrokken ministers van justitie.

3. De griffier stelt de betrokken partijen en de betrokken ministers van justitie in kennis van de beslissingen van het Hof waarop het indienen van een memorie van antwoord wordt geweigerd of een mondelinge behandeling wordt toegestaan dan wel afgewezen of ambtshalve gelast.

Art. 6. 1. De president leidt de mondelinge behandeling en handhaaft de orde ter terechtzitting.

2. De president kan de advocaten en toegelaten personen verzoeken af te zien van toelichtingen betreffende onderwerpen waaromtrent het Hof zich voldoende geïnformeerd acht. Hij kan hun eveneens verzoeken bepaalde onderwerpen nader toe te lichten.

Art. 7. 1. Nadat de memories zijn uitgewisseld of, in geval van mondelinge behandeling, nadat de pleidooien zijn gehouden, stelt de president in overleg met de advocaat-generaal de datum vast waarop deze zijn conclusie zal nemen.

2. De conclusie is met redenen omkleed en wordt, in geval van mondelinge behandeling, ter zitting genomen, tenzij het Hof in overleg met de advocaat-generaal beslist dat de conclusie schriftelijk zal worden medegedeeld aan de leden van het Hof, aan partijen en aan de ministers van justitie, die, al naar gelang het geval een memorie, een memorie van antwoord of een schriftelijke uiteenzetting hebben ingediend.

Art. 8. Nadat de advocaat-generaal zijn conclusie heeft genomen doet het Hof uitspraak. Het arrest bevat:

a. de datum van de uitspraak:

b. de namen van de president en de rechters die de beslissing hebben gegeven, alsmede die van de advocaat-generaal die de conclusie heeft genomen;

- c. het verzoek om uitleg;
- d. de vermelding van partijen en van de ministers van justitie, bedoeld in artikel 7, lid 2 *in fine*;
- e. de namen van de advocaten en van de andere door het Hof toegelaten personen;
- f. de met redenen omklede beslissing;
- g. de beslissing omtrent de kosten overeenkomstig artikel 13 van het Verdrag;
- h. de namen van de magistraten en de griffier die bij de uitspraak aanwezig waren.

Art. 9. 1. Het arrest wordt in openbare zitting uitgesproken op dag, uur en plaats, die ten minste acht dagen voor bedoelde zitting door de griffier ter kennis worden gebracht van partijen en van de ministers van justitie, bedoeld in artikel 7, lid 2 *in fine*.

2. Het arrest wordt uitgesproken door de president of door een door hem gedelegeerde rechter, die aan de beraadslaging heeft deelgenomen. Een advocaat-generaal en een griffier zijn bij de uitspraak aanwezig. De aanwezigheid van de andere rechters is niet vereist.

3. De minuut van het arrest wordt onverwijld ondertekend door de rechter die de uitspraak heeft gedaan, alsmede door de griffier. Daarna wordt de minuut ter griffie gedeponeerd.

Art. 10. Afschriften van het arrest worden door de griffier toegezonden aan het rechtscollege dat het verzoek om uitleg heeft gedaan, aan partijen en aan de ministers van justitie.

Art. 11. De griffier maakt van elke terechtzitting een proces-verbaal op, dat door de president en hemzelf wordt ondertekend.

Art. 12. 1. Waar aan de griffier wordt opgedragen bepaalde stukken te verzenden of mededelingen te doen, geschiedt dat hetzij bij aangetekend schrijven hetzij door terhandstelling tegen ontvangstbewijs.

2. Afschriften worden door de griffier voor eensluidend gewaarmerkt.

Art. 13. 1. De termijnen lopen van middernacht tot middernacht. Zij gaan in op de dag, volgende op de dag van de akte, het feit of de gebeurtenis waardoor zij beginnen te lopen en omvatten alle dagen, ook zaterdagen, zondagen en wettelijke feestdagen.

2. Wordt de aanvang van een termijn bepaald door een verzending of een kennisgeving, dan gaat die termijn in op de vierde dag na de verzending of op de dag van de terhandstelling tegen ontvangstbewijs.

3. De vervalddag is in de termijn begrepen. Verstrykt de termijn echter op een zaterdag, een zondag of op een wettelijke feestdag, dan wordt de vervalddag naar de eerstvolgende werkdag verschoven.

4. Als wettelijke feestdagen worden beschouwd de dagen, die als zodanig in het Reglement van orde worden aangemerkt.

5. De deponering van een stuk of een akte in de brievenbus van de griffie wordt geacht te zijn geschiedt daags voor de lichting van deze brievenbus overeenkomstig het bepaalde in het Reglement van orde.

6. Een in maanden uitgedrukte termijn wordt berekend van de zoveelste tot daags voor de zoveelste.

Art. 14. De bepalingen van de voorgaande artikelen zijn van overeenkomstige toepassing op de rechtspleging, bedoeld in artikel 39 van het Protocol inzake de rechtsbescherming.

HOOFDSTUK II

Van de verzoeken om uitleg van rechtsregels, ingediend door het College van scheidsrechters

Art. 15. 1. Van de beslissing van het College van scheidsrechters om aan het Hof een verzoek

om uitleg voor te leggen zendt de griffier afschrift aan de ministers van buitenlandse zaken van de landen die partij waren bij het aan dat College voorgelegde geschil en, zo een ander land zich in het voor dat College gevoerde geding heeft gevoegd, tevens aan de minister van buitenlandse zaken van dat land alsmede, in het geval bedoeld in artikel 52 van het Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie, aan het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie.

Van de beslissing van het College van Scheidsrechters zendt de griffier eveneens afschrift aan de minister van buitenlandse zaken van het derde land, dat geen partij is in het aan het College voorgelegde geschil en zich daarin nog niet heeft gevoegd.

2. De ministers van buitenlandse zaken van de landen die in kennis gesteld moeten worden van de beslissing van het College van scheidsrechters, alsmede, in het geval bedoeld in voornoemd artikel 52, het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie, kunnen overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 3 en 4 van dit Reglement een schriftelijke uiteenzetting of een memorie van antwoord en een verzoek om mondelinge behandeling indienen.

Wanneer het land bedoeld in artikel 15, lid 1, tweede zin, zich in het geding zal hebben gevoegd, zal de minister van buitenlandse zaken van dat land, overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 3 en 4 van dit reglement, een schriftelijke uiteenzetting of een memorie van antwoord alsmede een verzoek om mondelinge behandeling kunnen indienen binnen de door het Hof of zijn president vast te stellen termijnen.

3. De artikelen 2-13 van het Hoofdstuk I van deze Titel zijn van overeenkomstige toepassing op de in dit Hoofdstuk behandelde rechtspleging.

4. De bepalingen van de voorgaande leden zijn van overeenkomstige toepassing op de rechtspleging, bedoeld in artikel 39 van het Protocol inzake de rechtsbescherming.

HOOFDSTUK III

Van de adviserende taak van het Hof

Art. 16. 1. Wanneer een of meer der drie regeringen het Hof verzoeken bij wijze van advies zijn oordeel te geven over de uitleg van een rechtsregel, stelt de griffier de andere regeringen van dat verzoek in kennis, onder mededeling dat zij binnen de door de president of de door hem gedelegeerde rechter vastgestelde termijn hun opmerkingen aan het Hof kenbaar kunnen maken door middel van een bij de griffie in te dienen memorie.

2. Op schriftelijk en gemotiveerd verzoek van een regering kan de president of de door hem gedelegeerde rechter verlenging van deze termijn toestaan. De desbetreffende beslissing van de president of van de rechter wordt door de griffier ter kennis van bedoelde regering gebracht.

3. De kennisgeving en mededelingen die volgens de bepalingen van dit Hoofdstuk aan een regering moeten worden gedaan, worden gericht tot haar minister van buitenlandse zaken.

Art. 17. 1. Binnen een maand na indiening van het verzoek laat de griffier rechtstreeks in het officiële publikatieblad van elk der drie landen een bericht opnemen waarin een beknopte samenvatting wordt gegeven van de inhoud van bedoeld verzoek.

2. Partijen die betrokken zijn bij een rechtsgeding of een arbitrage, waarin dezelfde kwestie aan de orde is, kunnen bij de griffie een memorie met hun beschouwingen indienen binnen een maand na de publikatie van het in het vorige lid bedoelde bericht in het officiële publikatieblad van het land waar het rechtscollege, de scheidsrechter of het College van scheidsrechters, waarbij de kwestie aanhangig is, zetelt.

3. De regeringen en de partijen kunnen ter griffie kennis nemen van het tot het Hof gerichte verzoek en van de memories. Zij kunnen daarvan ook een afschrift opvragen.

Art. 18. 1. De bepalingen van de artikelen 4-13 van Hoofdstuk I van deze Titel zijn, behalve voor zover het de memories van antwoord betreft, van overeenkomstige toepassing op de in dit Hoofdstuk bedoelde rechtspleging en adviezen.

2. De in artikel 10, lid 3, van het Verdrag bedoelde beslissing tot opschorting kan worden

genomen door de in artikel 13 van het Reglement van orde bedoelde Kamer voor de procesvoering.

HOOFDSTUK IV *Van het taalgebruik*

Art. 19. Onverminderd het bepaalde in het Aanvullend Protocol zijn de door en voor het Hof gebruikte talen het Nederlands en het Frans.

Art. 20. 1. Voor zover het de in de Hoofdstukken III en V van het Verdrag bedoelde rechtsprekende bevoegdheden betreft, wordt voor de procesvoering, de pleidooien en de uitspraken van het Hof dezelfde taal gebezigd als die waarin het geding voor het nationale rechtscollege of het College van Scheidsrechters, dat het verzoek om uitleg tot het Hof heeft gericht, is gevoerd.

2. Wanneer de beslissing om een verzoek om uitleg tot het Hof te richten in het Frans is gesteld, gaat de kennisgeving daarvan aan de Nederlandse minister van justitie vergezeld van een vertaling in het Nederlands; is een dergelijke beslissing in het Nederlands gesteld, dan gaat de kennisgeving daarvan aan de Luxemburgse minister van justitie vergezeld van een vertaling in het Frans.

3. Wanneer het nationale rechtscollege of partijen ingevolge artikel 2 het dossier of bepaalde gedingstukken hebben overgelegd, geeft de president of de door hem gedelegeerde rechter hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van een andere rechter of van de advocaat-generaal, aan de aan de griffie verbonden vertaaldienst aan welke stukken vertaald moeten worden.

4. Wanneer de beslissing om uitleg te vragen in het Duits is gesteld, kan het Hof na conclusie van de advocaat-generaal beslissen dat de procesvoering, de pleidooien en de uitspraak in het Nederlands of in het Frans zullen plaatsvinden. De griffier geeft van deze beslissing kennis aan de partijen en aan de ministers van justitie.

Art. 21. 1. Voor zover het de in Hoofdstuk IV van het Verdrag bedoelde adviserende taak betreft, wordt voor de procesvoering, de pleidooien en de adviezen van het Hof dezelfde taal gebezigd als die waarin het verzoek tot het Hof was gesteld.

2. Is dit verzoek in het Frans gesteld, dan gaat de kennisgeving daarvan aan de Nederlandse regering vergezeld van een vertaling in het Nederlands. Is het verzoek in het Nederlands gesteld, dan gaat de kennisgeving daarvan aan de Luxemburgse regering vergezeld van een vertaling in het Frans.

3. De in artikel 17, lid 2, bedoelde partijen, die hun beschouwingen aan het Hof doen toekomen, bezigen daarbij hetzij de taal waarin het verzoek van de regering is gesteld, hetzij de taal waarin het rechtsgeding of de arbitrage waarbij zij betrokken zijn, wordt gevoerd.

Art. 22. 1. De aan de griffie verbonden vertaaldienst maakt van alle gedingstukken, daaronder begrepen de beslissingen en adviezen van het Hof, een vertaling in de andere taal.

2. Een beslissing om uitleg te vragen, die in het Duits is gesteld, wordt in het Nederlands en in het Frans vertaald.

3. Wanneer het geding in het Duits wordt gevoerd, worden alle beslissingen en gedingstukken, die in deze taal zijn gesteld, in de twee andere talen vertaald. Anderzijds beslist het Hof welke in het Nederlands of in het Frans gestelde gedingstukken in het Duits dienen te worden vertaald.

Art. 23. 1. Het Hof kan de advocaten en de andere tot de pleidooien toegelaten personen toestaan zich van de andere officiële taal dan de procestaal te bedienen.

2. Wanneer de beslissing om uitleg te vragen of de memorie van een in artikel 17, lid 2, bedoelde partij overeenkomstig het bepaalde in artikel 22, lid 3, in het Duits is gesteld, kan het Hof de advocaat of de tot de pleidooien toegelaten persoon toestaan in het Duits, in het Nederlands of in het Frans te pleiten.

3. De pleitnota moet, vergezeld van een vertaling in de andere officiële taal, ter griffie worden

ingediend. Is het pleidooi in het Duits gehouden, dan gaat de pleitnota vergezeld van een vertaling in de beide officiële talen.

Art. 24. 1. Tijdens de mondelinge behandeling kunnen de president, de rechters en de advocaat-generaal zich bedienen van de andere officiële taal dan de proceestaal.

2. Ook wanneer het geding in het Duits wordt gevoerd of wanneer voor de pleidooien van deze taal gebruik wordt gemaakt, kunnen de president, de rechters en de advocaat-generaal een van de officiële talen bezigen.

Art. 25. 1. De aan de griffie verbonden vertaaldienst zorgt tijdens de mondelinge behandeling voor een consecutieve of simultane vertaling in het Frans van alles wat in het Nederlands wordt gezegd en voor een vertaling in het Nederlands van alles wat in het Frans wordt gezegd.

2. Wanneer het geding in het Duits wordt gevoerd, wordt van alles wat in deze taal wordt gezegd een vertaling verzorgd in de twee officiële talen en van alles wat in een van deze talen wordt gezegd een vertaling in het Duits.

3. Wanneer in een Nederlandstalig of Franstalig geding gebruik wordt gemaakt van de Duitse taal, dan vindt vertaling plaats in de twee officiële talen.

4. De president beslist of de vertaling consecutief of simultaan moet zijn.

Art. 26. De publikaties van het Hof geschieden in de twee officiële talen en, wanneer het geding in het Duits wordt gevoerd, eveneens in die taal.

HOOFDSTUK V

Van de kosteloze rechtspleging

Art. 26bis. 1. Een partij die niet of slechts ten dele tot betaling van de proceskosten in staat is, kan in iedere stand van het geding verzoeken om kosteloos te mogen procederen. Het verzoek gaat vergezeld van de nodige gegevens en stukken tot staving ervan.

2. Het Hof beslist, de advocaat-generaal gehoord, of het verzoek om kosteloos te mogen procederen geheel of gedeeltelijk zal worden ingewilligd dan wel afgewezen.

3. Indien toestemming is gegeven om kosteloos te procederen, worden de door het Hof vastgestelde kosten, daaronder begrepen de honoraria en de kosten van vertegenwoordiging en bijstand, uit de kas van het Hof voorgesloten.

4. Voor zover bij de eindbeslissing deze kosten, geheel of gedeeltelijk, ten laste van de wederpartij zijn gebracht, is de partij, die is toegelaten om kosteloos te procederen, gehouden hetgeen zij ter zake van de wederpartij ontvangt, uit te betalen aan de griffier van het Hof. Indien die kosten niet ten laste van de wederpartij zijn gebracht of in geval bij de eindbeslissing de partij, die is toegelaten om kosteloos te procederen in het ongelijk is gesteld, kan de griffier van het Hof deze kosten in voorkomend geval op vorenbedoelde partij verhalen.

TITEL II

Rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie

HOOFDSTUK I

Van de schriftelijke behandeling

Art. 27. 1. Het in artikel 17 van het Protocol inzake de rechtsbescherming bedoelde verzoekschrift bevat:

- a. naam en woonplaats van de verzoeker;
- b. het onderwerp van het geschil en een beknopte uiteenzetting van de aangevoerde gronden;
- c. de vorderingen van de verzoeker;

- d. zo nodig, aanbod van bewijs;
- e. indien de verzoeker niet in een der Beneluxlanden woonachtig is: keuze van domicilie ter plaatse waar het Hof zijn permanente zetel heeft.

Het verzoekschrift wordt ondertekend door de verzoeker dan wel door een lid van de balie van een der drie landen.

2. Het verzoekschrift gaat, zo nodig, vergezeld van:

- a. een afschrift van de aangevochten beslissing;
- b. de ter staving van het verzoek dienende stukken, hetzij in origineel, hetzij in afschrift;
- c. een stuk waaruit de datum blijkt van het in artikel 12 van het Protocol inzake de rechtsbescherming bedoelde besluit.

Art. 28. 1. De personen, bedoeld in artikel 3, onder a van het Protocol inzake de rechtsbescherming, stellen beroep in binnen twee maanden na de datum waarop zij kennis hebben gekregen van de door hen aangevochten beslissing of waarop een afwijzende beslissing, in de zin van Hoofdstuk III van het Protocol, wordt geacht te zijn genomen.

2. Beroepen ingesteld door personen, bedoeld in de artikelen 3, onder b en c, en 5 van het Protocol, zijn slechts ontvankelijk nadat de in artikel 9, lid 2, van het Protocol bedoelde beslissing op het in artikel 7 van het Protocol voorgeschreven voorafgaande interne beroep is genomen.

3. Beroepen, gegrond op het in Hoofdstuk III van het Protocol bedoelde uitblijven van een beslissing, die door dezelfde personen worden ingesteld, zijn eveneens slechts ontvankelijk nadat de in artikel 9, lid 2, van het Protocol bedoelde beslissing op het in artikel 7 van het Protocol voorgeschreven voorafgaande interne beroep is genomen of geacht wordt te zijn genomen.

4. De in artikel 17 van het Protocol bedoelde termijn van twee maanden gaat voor de beroepen, bedoeld in de leden 2 en 3 van dit artikel, in op de datum waarop de beslissing van het gezag over het interne beroep ter kennis van de verzoeker is gebracht.

5. Wanneer het gezag, drie maanden nadat de Raadgevende Commissie advies heeft uitgebracht over het interne beroep, niet heeft beslist, gaat de in artikel 17 van het Protocol bedoelde termijn van twee maanden in na het verstrijken van vorengenoemde termijn van drie maanden, eventueel verlengd met twee maanden op grond van artikel 12 van het Protocol.

Art. 29. Indien het verzoekschrift niet beantwoordt aan de in artikel 27 vermelde voorwaarden, nodigt de griffier de verzoeker uit de verzuimen in zijn verzoekschrift binnen een maand te herstellen.

Art. 30. 1. De griffier verzendt afschrift van het verzoekschrift aan de in artikel 14 van het Protocol inzake de rechtsbescherming bedoelde vertegenwoordiger van de Unie. In het in artikel 29 bedoelde geval geschiedt deze verzending zodra de verzuimen zijn hersteld of zodra de in dat artikel bedoelde termijn is verstreken.

2. Met het oog op de eventuele toepassing van artikel 25 van het Protocol inzake de rechtsbescherming kan de advocaat-generaal het verzoekschrift mededelen aan personen als bedoeld in de artikelen 3 en 5 van dat Protocol.

Art. 31. 1. De memorie van antwoord van de verweerder, ingediend binnen de door de voorzitter van de Kamer, hierna te noemen de voorzitter, vastgestelde termijn, bevat onverminderd het bepaalde in artikel 18, leden 1 en 2, van het Protocol inzake de rechtsbescherming:

- a. het antwoord op de in het verzoekschrift aangevoerde gronden, alsmede de feiten en rechtsgronden waarop dit antwoord steunt;
- b. de vorderingen van de verweerder;
- c. zo nodig, aanbod van bewijs.

2. De griffier doet de wederpartij de memorie van antwoord en de in artikel 20 van het Protocol

inzake de rechtsbescherming bedoelde aanvullende geschriften in afschrift toekomen.

Art. 32. 1. De beslissingen waarbij de termijn wordt vastgesteld binnen welk een memorie van antwoord of een aanvullend geschrift moet worden ingediend, bepalen de datum waarop deze termijn verstrijkt. De voorzitter kan deze termijn op gemotiveerd verzoek van de betrokken partij verlengen.

2. De griffier brengt deze beslissingen ter kennis van de betrokken partijen.

3. Wanneer een memorie van antwoord of een aanvullend geschrift na afloop van het in het eerste lid bedoelde termijn is ingediend, kan de Kamer, al naar gelang van de omstandigheden van de zaak, beslissen dat deze niettemin in aanmerking zullen worden genomen.

Art. 33. 1. Na het verstrijken van de voor het indienen van de memorie van antwoord en aanvullende geschriften gestelde termijnen, beslist de Kamer, de advocaat-generaal gehoord, of maatregelen van instructie noodzakelijk zijn.

2. De Kamer bepaalt bij beschikking, hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van een partij, welke maatregelen van instructie nodig worden geacht, alsmede de datum waarop en eventueel de plaats waar zij zullen worden uitgevoerd. De Kamer kan bepalen dat de instructie en de mondelinge behandeling op dezelfde zitting plaatsvinden.

3. Indien een deskundigenonderzoek wordt gelast, wordt in de beschikking de taak van de deskundige nauwkeurig omschreven en zo nodig de termijn bepaald binnen welke hij zijn verslag moet indienen.

4. De beraadslaging van de Kamer betreffende de in de vorige leden bedoelde beschikkingen kan ook schriftelijk of telefonisch plaatsvinden. In dat laatste geval wordt de beslissing schriftelijk bevestigd. De beslissing wordt geacht in raadkamer te zijn genomen op de in de beschikking vermelde datum.

5. De beschikking wordt door de griffier in afschrift aan partijen toegezonden.

HOOFDSTUK II

Van de instructie

Art. 34. 1. De maatregelen van instructie omvatten:

- a. comparitie van partijen;
- b. getuigenbewijs;
- c. plaatsopneming;
- d. deskundigenonderzoek;
- e. alle andere door de Kamer bevolen maatregelen.

2. Onverminderd het bepaalde in artikel 21 van het Protocol inzake de rechtsbescherming, gaat de Kamer ter zitting over tot de maatregelen van instructie.

3. Het tegenbewijs staat vrij; nadere bewijsaanbiedingen zijn toegelaten.

Art. 35. 1. De personen wier comparitie en de getuigen wier verhoor door de Kamer is bevolen, worden ten minste tien dagen van tevoren door de griffier opgeroepen.

2. In de oproep worden vermeld:

- a. de naam van de opgeroepen persoon;
- b. de namen van de partijen;
- c. het onderwerp van het geschil;
- d. de vermelding dat de vergoeding van de getuigen naar redelijkheid door de voorzitter wordt bepaald.

Art. 36. Wanneer de persoonlijke verschijning van de verzoeker en van een vertegenwoordiger van de Unie is gelast, kunnen dezen zich ter zitting doen bijstaan door de personen bedoeld in de artikelen 15 en 16 van het Protocol inzake de rechtsbescherming. De voorzitter leidt het verhoor

van partijen. Partijen kunnen met toestemming van de voorzitter elkaar vragen stellen. Onder toezicht van de voorzitter maakt de griffier van het verhoor ter zitting proces-verbaal op dat, na voorlezing, door de partijen, de voorzitter en de griffier wordt ondertekend. Weigert een partij te tekenen, dan wordt daarvan in het proces-verbaal melding gemaakt.

Art. 37. 1. De voorzitter stelt de identiteit van de getuigen vast. Zij leggen, overeenkomstig het bepaalde in artikel 23 van het Protocol inzake de rechtsbescherming, de eed of belofte af de waarheid te zeggen, de gehele waarheid en niets dan de waarheid.

2. De getuigen worden door de Kamer gehoord. Nadat zij hun verklaring hebben afgelegd, kan de voorzitter hun, hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van partijen, vragen stellen. De rechters en de advocaat-generaal kunnen eveneens vragen stellen aan de getuigen.

3. Onder toezicht van de voorzitter maakt de griffier van iedere getuigenverklaring proces-verbaal op dat, na voorlezing, door de getuige wordt ondertekend. Weigert een getuige te tekenen, dan wordt daarvan in het proces-verbaal melding gemaakt. De voorzitter en de griffier onderteekenen dit proces-verbaal na het sluiten van de zitting.

Art. 38. De getuigen, mits behoorlijk opgeroepen, zijn verplicht ter terechtzitting te verschijnen, de eed of de belofte af te leggen overeenkomstig het bepaalde in artikel 37 en te getuigen.

Art. 39. 1. De griffier zendt aan de deskundige afschrift toe van de beschikking waarbij hij is aangesteld, en verzoekt hem de voorzitter binnen acht dagen een geschrift te zenden, houdende de aanvaarding van zijn opdracht. Wanneer een schriftelijk verslag wordt gevraagd, legt de deskundige de eed of de belofte af overeenkomstig het bepaalde in artikel 23 van het Protocol inzake de rechtsbescherming door toezending aan de voorzitter van een geschrift, houdende de, door zijn handtekening gevolgde, eed of belofte, dat hij zijn taak naar geweten en in volkomen onpartijdigheid zal vervullen.

Wanneer geen schriftelijk verslag wordt gevraagd, legt de deskundige de eed of de belofte af ter terechtzitting.

2. Binnen dezelfde termijn van acht dagen stelt de deskundige de voorzitter en de partijen per aangetekend schrijven in kennis van de plaats waar en van dag en uur waarop hij met zijn werkzaamheden zal beginnen.

3. De nodige stukken worden de deskundige ter hand gesteld; de partijen kunnen zodanige voordrachten en vorderingen doen als zij goedvinden; hiervan wordt in het verslag melding gemaakt.

4. Indien de deskundige zijn opdracht niet aanvaardt of uitvoert, wordt hij door de Kamer ambtshalve of op verzoek van een der partijen vervangen.

5. Op verzoek van de deskundige kan de Kamer, gehoord de advocaat-generaal, beslissen getuigen te horen op de in artikel 37 bepaalde wijze.

6. De deskundige mag zijn oordeel slechts geven over de punten die hem uitdrukkelijk zijn voorgelegd.

7. Indien de deskundige niet in staat is zijn verslag binnen de door de Kamer vastgestelde termijn in te dienen, kan hij een nieuwe termijn vragen; de Kamer beslist bij beschikking, de advocaat-generaal gehoord.

Indien het verslag niet binnen de door de Kamer vastgestelde termijn bij de griffie is ingediend en de deskundige geen verlenging van de termijn heeft gevraagd, maant de voorzitter hem zijn opdracht te voltooien. De Kamer beveelt zo nodig zijn vervanging. De bepalingen van artikel 33, lid 4, zijn van overeenkomstige toepassing.

8. Partijen kunnen ter griffie kennis nemen van het deskundigenrapport en daarvan een afschrift verkrijgen.

Nadat het verslag ter griffie is gedeponneerd, kan de Kamer bevelen dat de deskundige ter terechtzitting zal worden gehoord; partijen worden hiertoe opgeroepen. In dat geval wordt de

deskundige gehoord onder verband van de door hem eerder afgelegde eed of belofte. Van dit verhoor wordt proces-verbaal opgemaakt, overeenkomstig artikel 37, lid 3.

Art. 40. 1. Indien een der partijen een getuige of deskundige wraakt wegens onbekwaamheid, onwaardigheid of enige andere reden, beslist de Kamer, de advocaat-generaal gehoord.

2. De wraking van een getuige of van een deskundige wegens onbekwaamheid, onwaardigheid of enige andere reden geschiedt binnen acht dagen na de verzending van de beschikking, waarbij de getuige wordt opgeroepen of de deskundige wordt benoemd, bij een ter griffie gedeponeerde akte, bevattende de reden der wraking alsmede het aanbod van bewijs.

De griffier zendt afschrift van deze akte aan de wederpartij.

3. In dezelfde beslissing waarbij de wraking van een deskundige wordt aanvaard, wordt ambtshalve een andere deskundige aangesteld.

Art. 41. 1. Indien een getuige of deskundige ervan wordt verdacht zich aan een valse getuigenis of valse verklaring onder eed of onder belofte gedaan, te hebben schuldig gemaakt, kan van deze getuigenis of verklaring ter zitting een afzonderlijk proces-verbaal worden opgemaakt, dat, na voorlezing, door de voorzitter en de getuige of deskundige wordt ondertekend. In geval de getuige of deskundige weigert te ondertekenen, wordt daarvan in dit proces-verbaal melding gemaakt.

2. De Kamer beslist, de advocaat-generaal gehoord, of van dit feit aangifte zal worden gedaan ter fine van vervolging bij de minister van Justitie van het Beneluxland onder welke rechtsmacht, naar het oordeel van de Kamer, de zaak bij voorkeur dient te ressorteren. De beslissing van de Kamer wordt door de griffier medegedeeld; zij vermeldt de feiten en omstandigheden waarop de aangifte berust.

3. De Kamer kan de betrokken minister verzoeken het Hof mededeling te doen van zijn beslissing ten aanzien van de aangifte, alsmede van de uitslag van de eventuele vervolging.

4. De Kamer kan in verband met deze aangifte de voortzetting van het geding schorsen.

HOOFDSTUK III

Van de mondelinge behandeling

Art. 42. 1. Zo de datum van de zitting voor de mondelinge behandeling niet reeds met toepassing van artikel 33 werd bepaald, stelt de voorzitter, gehoord de advocaat-generaal, plaats, dag en uur van de zitting vast.

2. De griffier stelt de partijen ten minste twintig dagen van tevoren op de hoogte van plaats, dag en uur van de zitting.

3. Wanneer een partij wenst dat een andere persoon dan een lid van de balies der drie landen tot de pleidooien wordt toegelaten, is artikel 4, lid 6, van overeenkomstige toepassing.

Art. 43. 1. De voorzitter leidt de mondelinge behandeling en handhaaft de orde ter terechtzitting.

2. De voorzitter kan de partijen, advocaten en toegelaten personen verzoeken af te zien van toelichtingen betreffende onderwerpen waaromtrent de Kamer zich voldoende geïnformeerd acht. Hij kan hun eveneens verzoeken bepaalde onderwerpen nader toe te lichten.

Art. 44. 1. Nadat de pleidooien zijn gehouden stelt de voorzitter in overleg met de advocaat-generaal de datum vast waarop deze zijn conclusie zal nemen.

2. De conclusie is met redenen omkleed en wordt ter zitting genomen, tenzij de Kamer in overleg met de advocaat-generaal beslist, dat de conclusie schriftelijk aan de leden van de Kamer en aan partijen zal worden medegedeeld.

Art. 45. 1. De Kamer kan in iedere stand van het geding zowel een maatregel van instructie bevelen, als gelasten dat een instructiehandeling opnieuw of in uitgebreidere vorm wordt verricht.

2. De Kamer kan de heropening van de mondelinge behandeling bevelen.

Art. 46. Nadat de advocaat-generaal heeft geconcludeerd, doet de Kamer uitspraak. Het arrest bevat:

- a. de datum van de uitspraak;
- b. de namen van de voorzitter en de rechters die de beslissing hebben gegeven, alsmede die van de advocaat-generaal die de conclusie heeft genomen;
- c. de vermelding van de partijen;
- d. het onderwerp van het geschil;
- e. de namen van de advocaten en van de andere door de Kamer toegelaten personen;
- f. de met redenen omklede beslissing;
- g. de beslissing omtrent de kosten, genomen overeenkomstig artikel 32 van het Protocol inzake de rechtsbescherming;
- h. de namen van de magistraten en de griffier die bij de uitspraak aanwezig waren.

Art. 47. 1. Het arrest wordt in openbare zitting uitgesproken op dag, uur en plaats, die de griffier ten minste acht dagen voor die zitting ter kennis van partijen brengt.

2. Het arrest wordt uitgesproken door de voorzitter of door een door hem gedelegéerde rechter, die aan de beraadslaging heeft deelgenomen. Een advocaat-generaal en een griffier zijn bij de uitspraak aanwezig. De aanwezigheid van de andere rechters is niet vereist.

3. De minuut van het arrest wordt onverwijld ondertekend door de rechter die de uitspraak heeft gedaan, alsmede door de griffier. Daarna wordt de minuut ter griffie gedeponéerd.

Art. 48. Afschriften van het arrest worden door de griffier aan partijen verzonden.

Art. 49. De griffier maakt van elke terechtzitting een proces-verbaal op, dat door de voorzitter en hemzelf wordt ondertekend.

HOOFDSTUK IV

Van de schorsende werking van het beroep

Art. 50. 1. Het verzoek tot verkrijging van de schorsende werking van het beroep wordt gericht tot de voorzitter bij afzonderlijke akte. Het verzoekschrift bevat een duidelijke omschrijving van het onderwerp van het geschil en van de omstandigheden waaruit het spoedeisende karakter blijkt, alsmede de feiten en rechtsgronden, op grond waarvan de maatregel, waartoe wordt geconcludeerd, gerechtvaardigd voorkomt.

2. Het verzoek kan ook worden ingediend hangende het interne beroep, bedoeld in Hoofdstuk II van het Protocol inzake de rechtsbescherming.

Art. 51. 1. De griffier zendt een afschrift van het verzoekschrift aan de wederpartij toe; de voorzitter verleent haar een korte termijn voor beantwoording;

2. De voorzitter oordeelt of er aanleiding bestaat een instructie te bevelen.

3. De voorzitter kan het verzoek inwilligen nog voor dat de wederpartij haar opmerkingen heeft voorgedragen. Deze maatregel kan nadien, ook ambtshalve, worden gewijzigd of ingetrokken.

Art. 52. 1. De voorzitter beslist, gehoord de advocaat-generaal, op het verzoek bij een met redenen omklede beschikking. In het geval bedoeld in artikel 50, lid 2, beslist de voorzitter na advies te hebben ingewonnen van de voorzitter van de Raadgevende Commissie. De beschikking wordt onverwijld aan partijen toegezonden.

2. De beschikking kan worden gegeven onder voorwaarde van zekerheidstelling bij de kas van het Hof.

3. In de beschikking kan de datum worden bepaald met ingang waarvan de schorsing een einde

neemt. De schorsing neemt in ieder geval een einde op het tijdstip waarop het eindarrest is uitgesproken.

4. De beschikking is voorlopig en heeft geen betekenis voor de beslissing van de Kamer in de hoofdzaak.

Art. 53. Op verzoek van een der partijen kan de beschikking tot schorsing of tot verwerping van de schorsing te allen tijde op grond van nieuwe feiten of omstandigheden worden ingetrokken of gewijzigd.

HOOFDSTUK V *Van de tussenkost*

Art. 54. Het verzoek tot tussenkost van personen, bedoeld in artikel 25 van het Protocol inzake de rechtsbescherming, dient uiterlijk acht dagen voor de aanvang van de mondelinge behandeling ter griffie te zijn ingediend.

Art. 55. 1. Het verzoekschrift bevat:

- a. de vermelding van de partijen en van het nummer waaronder de zaak op de rol is geplaatst;
- b. naam en woonplaats van de interveniënt;
- c. een uiteenzetting waaruit het belang van de interveniënt bij de uitkomst van het geding blijkt;
- d. de conclusie van de interveniënt;
- e. het aanbod van bewijs onder overlegging van de stukken, waarop beroep wordt gedaan;
- f. indien de interveniënt niet in een der Beneluxlanden woonachtig is: keuze van domicilie ter plaatse waar het Hof zijn permanente zetel heeft.

Het verzoekschrift wordt ondertekend door de verzoeker dan wel door een lid van de balie van een der drie landen.

2. Indien het verzoekschrift niet beantwoordt aan de in lid 1 gestelde eisen, kan de voorzitter de verzoeker in de gelegenheid stellen de verzuimen in zijn verzoekschrift te herstellen binnen de door hem te stellen termijn.

Art. 56. De griffier verzendt een afschrift van het verzoekschrift aan de partijen in het hoofdgeding. Na hen in de gelegenheid te hebben gesteld hun opmerkingen schriftelijk binnen de door de voorzitter vastgestelde termijn voor te dragen, beslist de Kamer bij beschikking, de advocaat-generaal gehoord, of de tussenkost wordt toegestaan. De bepalingen van artikel 33, lid 4, zijn van overeenkomstige toepassing.

Art. 57. 1. Indien de tussenkost is toegestaan, zendt de griffier aan de interveniënt afschrift toe van alle gedingstukken, tenzij de Kamer, de advocaat-generaal gehoord, anders bepaalt.

2. Het geding wordt voortgezet in de stand waarin het zich bevindt, tenzij de Kamer, de advocaat-generaal gehoord, anders beslist.

3. De interveniënt draagt de gronden waarop zijn vordering steunt schriftelijk voor binnen de termijn welke daartoe door de voorzitter wordt bepaald; de voorzitter bepaalt tevens de termijn binnen welke de partijen in het hoofdgeding kunnen antwoorden en stelt eventueel de mondelinge behandeling tot een latere datum uit.

4. De bepalingen van artikel 16 van het Protocol inzake de rechtsbescherming en van artikel 42, lid 3, van dit Reglement zijn van overeenkomstige toepassing.

HOOFDSTUK VI *Van het derdenverzet*

Art. 58. 1. Derdenverzet kan worden gedaan door eenieder die zich wil verzetten tegen een arrest dat zijn rechten schaadt en waarbij noch hij, noch degenen die hij vertegenwoordigt, partij zijn geweest.

2. Derdenverzet van degene die, hoewel bekend met de zaak, verzuimd heeft in het geding tussen te komen, is niet ontvankelijk.

Art. 59. Derdenverzet moet worden gedaan binnen twee maanden, volgende op de datum waarop de derde-opposant heeft kennis gekregen van het bestreden arrest, doch uiterlijk binnen één jaar na de uitspraak.

Art. 60. 1. Het derdenverzet wordt aanhangig gemaakt door middel van een bij de griffie in te dienen verzoekschrift.

2. Het verzoekschrift bevat:

- a. naam en woonplaats van de derde-opposant;
- b. indien de derde-opposant niet in een der Beneluxlanden woonachtig is: keuze van domicilie ter plaatse waar het Hof zijn permanente zetel heeft;
- c. een omschrijving van het bestreden arrest;
- d. opgave van de redenen waarom de derde-opposant niet aan het hoofdgeding heeft kunnen deelnemen;
- e. vermelding van de rechten van de derde-opposant, die door het bestreden arrest zouden zijn geschaad;
- f. de gronden waarop het verzoek berust en de conclusie van de derde-opposant;
- g. het aanbod van bewijs onder overlegging van de stukken, waarop beroep wordt gedaan.

Het verzoekschrift is ondertekend door de derde-opposant of door een lid van de balie van een der drie landen.

3. De vordering wordt aangebracht tegen alle partijen in het hoofdgeding.

4. De bepalingen van artikel 16 van het Protocol inzake de rechtsbescherming en van de artikelen 42, lid 3, en 55, lid 2, van dit Reglement zijn overeenkomstige toepassing.

Art. 61. Op verzoek van de derde-opposant kan schorsing van de tenuitvoerlegging van het bestreden arrest worden gelast. De bepalingen van Hoofdstuk XIV van deze Titel zijn van overeenkomstige toepassing.

Art. 62. 1. De griffier verzendt een afschrift van het verzoekschrift aan de partijen in het hoofdgeding.

2. De griffier zendt aan de derde-opposant afschrift toe van alle gedingstukken, tenzij de Kamer, de advocaat-generaal gehoord, anders bepaalt.

3. De voorzitter bepaalt de termijn binnen welke de partijen in het hoofdgeding kunnen antwoorden.

4. De artikelen 31 tot 49 van dit Reglement zijn van overeenkomstige toepassing.

Art. 63. 1. Het bestreden arrest wordt gewijzigd voor zover het derdenverzet wordt toegewezen.

2. De minuut van het op het derdenverzet gewezen arrest wordt gehecht aan die van het bestreden arrest. In margine van laatstgenoemde minuut wordt aantekening gedaan van het op het derdenverzet gewezen arrest.

HOOFDSTUK VII

Van de herziening

Art. 64. 1. Herziening van een arrest kan aan de Kamer slechts worden verzocht op grond van de ontdekking van een feit, dat van beslissende invloed had kunnen zijn en dat, vóór de uitspraak van het arrest, onbekend was aan de partij die de herziening verzoekt.

2. Het verzoek tot herziening moet ter griffie worden ingediend uiterlijk binnen twee maanden na de dag, waarop het feit, hetwelk aan de vordering ten grondslag ligt, ter kennis van de verzoeker is gekomen.

3. Het verzoekschrift bevat:

- a. naam en woonplaats van de verzoeker;
- b. indien de verzoeker niet in een der Beneluxlanden woonachtig is; keuze van domicilie ter plaatse waar het Hof zijn permanente zetel heeft;
- c. een omschrijving van het bestreden arrest;
- d. de punten waarop het arrest wordt bestreden;
- e. de omschrijving van het feit waarop het verzoek berust;
- f. de vermelding van de middelen strekkende tot het bewijs dat de herziening gerechtvaardigd is, alsmede dat de in lid 2 bedoelde termijn in acht is genomen.

Het verzoekschrift is ondertekend door de verzoeker dan wel door een lid van de balie van een der drie landen.

4. De bepaling van artikel 55, lid 2, is van overeenkomstige toepassing.

5. Het verzoek tot herziening wordt gericht tegen hen die partij waren bij het arrest waarvan herziening wordt gevraagd.

De griffier verzendt een afschrift van het verzoekschrift aan die partijen, met kennisgeving dat zij hun opmerkingen binnen een maand schriftelijk ter griffie kunnen indienen.

Art. 65. 1. De Kamer beslist in raadkamer, de advocaat-generaal gehoord, over de ontvankelijkheid van het verzoek.

2. Indien de Kamer het verzoek ontvankelijk oordeelt, onderzoekt zij de zaak ten gronde met inachtneming van de bepalingen van deze Titel.

3. De minuut van het arrest houdende herziening wordt gehecht aan die van het herziene arrest. In margine van laatstgenoemde minuut wordt aantekening gedaan van het arrest houdende herziening.

HOOFDSTUK VIII

Van de interpretatie van arresten

Art. 66. 1. Indien een gewezen arrest onduidelijk of dubbelzinnig is, of in geval van verschrijving of misrekening in het arrest, zal de Kamer het arrest verduidelijken of verbeteren op verzoek van de partij, die haar belang ter zake aannemelijk maakt.

2. Het verzoek daartoe moet binnen een maand na de verzending van het afschrift van het arrest ter griffie worden ingediend. De griffie doet afschrift van het verzoekschrift aan de partijen toekomen, met kennisgeving dat zij hun opmerkingen binnen een maand schriftelijk ter griffie kunnen indienen.

3. De Kamer beslist op stukken.

HOOFDSTUK IX

Van de kennisgevingen en de termijnen

Art. 67. De artikelen 12 en 13 zijn van toepassing op de in deze Titel bedoelde rechtspleging.

HOOFDSTUK X

Van de kosteloze rechtspleging

Art. 68. 1. Een verzoeker of een interveniënt, die niet of slechts ten dele tot betaling van de proceskosten in staat is, kan in iedere stand van het geding verzoeken om kosteloos te mogen procederen. Het verzoek gaat vergezeld van de nodige gegevens en stukken tot staving ervan.

2. Indien het verzoek voorafgaat aan het door de verzoeker in te stellen beroep, bevat het tevens een beknopte uiteenzetting van het onderwerp van dat beroep.

3. De Kamer beslist, na de wederpartij in de gelegenheid te hebben gesteld op het verzoek te antwoorden en na de advocaat-generaal te hebben gehoord, of het verzoek om kosteloos te mogen

procederen geheel of gedeeltelijk zal worden ingewilligd dan wel afgewezen. Het verzoek wordt afgewezen indien het beroep kennelijk ongegrond is.

4. Indien toestemming is verleend om kosteloos te procederen, worden de kosten, daaronder begrepen de kosten van vertegenwoordiging en bijstand, uit de kas van het Hof voorgeschoten.

HOOFDSTUK XI

Van de hervatting van het rechtsgeding

Art. 69. 1. Indien, voor de sluiting der debatten, het overlijden van een verzoeker ter kennis komt van de Kamer, wordt het geding geschorst gedurende een door de voorzitter te bepalen termijn.

2. Voor het verstrijken van deze termijn kunnen de erfgenamen en andere rechtsopvolgers onder algemene titel het geding voortzetten door indiening ter griffie van een daartoe strekkend geschrift.

HOOFDSTUK XII

Van de intrekking van het verzoek

Art. 70. Iedere verzoeker kan zijn verzoek in elke stand van het geding intrekken door indiening ter griffie van een, door hem ondertekend, daartoe strekkend geschrift. De griffier zendt afschrift van dit geschrift aan de andere partij(en). De Kamer beslist dat het geding is vervallen en doet uitspraak omtrent de kosten, tenzij de Kamer beslist dat het geding zal worden voortgezet.

HOOFDSTUK XIII

Van de valsheid van stukken

Art. 71. 1. Zo een partij een overgelegd stuk van valsheid beticht, wordt de partij die het stuk heeft overgelegd verzocht zonder verwijl te verklaren of zij volhardt in haar bedoeling er van gebruik te maken.

2. Zo de partij op deze vraag niet ingaat, of zo zij verklaart dat zij van het stuk geen gebruik wenst te maken, wordt met het betreffende stuk geen rekening gehouden.

3. Zo zij verklaart dat zij er gebruik van wil maken, oordeelt de Kamer of het van valsheid betichte stuk van wezenlijk belang is voor de beslechting van het geschil. In ontkennend geval wordt er met het stuk geen rekening gehouden. In bevestigend geval kan de Kamer ofwel zelf beslissen ofwel het geding schorsen tot het bevoegde rechtscollege over de valsheid uitspraak heeft gedaan.

HOOFDSTUK XIV

Van de schorsing van de tenuitvoerlegging

Art. 72. 1. Een verzoek tot schorsing van de tenuitvoerlegging wordt gericht tot de Kamer. Het geeft aan het arrest waarvan de tenuitvoerlegging dreigt dan wel een aanvang heeft genomen, de gronden waarop het verzoek steunt en, in voorkomend geval, de maatregelen van tenuitvoerlegging.

2. De Kamer beslist, de advocaat-generaal gehoord, na de wederpartij in de gelegenheid te hebben gesteld zich mondeling of schriftelijk over het verzoek uit te laten.

3. In het arrest waarbij het verzoek wordt toegewezen, wordt de datum bepaald waarop de schorsing een einde neemt en, in voorkomend geval, de aan de schorsing verbonden voorwaarden.

HOOFDSTUK XV

Van de openbaarheid van de terechtzittingen

- Art. 73.** 1. De terechtzittingen waarop uitspraken worden gedaan zijn openbaar.
2. De overige terechtzittingen zijn openbaar, tenzij de Kamer anders beslist om redenen aan de openbare orde of de goede zeden ontleend, of, op uitdrukkelijk verzoek van een partij met het oog op de bescherming van haar privé-leven, overeenkomstig het bepaalde in artikel 6 van het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

HOOFDSTUK XVI

Van het taalgebruik

- Art. 74.** 1. De verzoeker en de deskundigen gebruiken de taal, die zij zouden hebben gebruikt tegenover de administratieve rechter van hun land. De zaak wordt behandeld in de taal, die aldus door de verzoeker wordt gebruikt.
2. De getuigen gebruiken de taal van hun keuze.
3. Wanneer personen, bedoeld in de artikelen 3, onder c, en 5 van het Protocol inzake de rechtsbescherming, persoonlijk verschijnen, gebruiken zij de taal van hun keuze. De voorzitter wijst zo nodig een tolk aan. De aan deze tolk toekomende vergoeding wordt door de voorzitter vastgesteld en komt ten laste van de Unie.
- Art. 75.** De bepalingen van de artikelen 20, lid 3, en 22-26 zijn van overeenkomstige toepassing.

HOOFDSTUK XVII

Slotbepaling

- Art. 76.** Onverminderd het bepaalde in de Hoofdstukken VI, VII en VIII van deze Titel, staat tegen beslissingen van de Kamer generlei voorziening open.

TITEL III

Rechtsbescherming van de personen in dienst van het Benelux-Merkenbureau en het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen

- Art. 77.** 1. De bepalingen van Titel II zijn van overeenkomstige toepassing op de rechtspleging, bedoeld in het Protocol betreffende de rechtsbescherming van de personen in dienst van het Benelux-Merkenbureau en het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen, ondertekend te Brussel op 11 mei 1974.
2. Voor de toepassing van de artikelen 30 en 36 van dit Reglement worden de woorden „de Unie” vervangen door „het Bureau”.

Aldus vastgesteld ter algemene vergadering, gehouden te Brussel op 1 maart 1975, in de Nederlandse en de Franse taal, zijnde beide teksten gelijkelijk authentiek (1).

Goedgekeurd door het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie op 19 juli 1976 (2).

(1) (2) De artikelen 1, 3, 15, 9, 41 en 26bis zijn door de algemene Vergadering op 21 september 1976 en 26 april 1982 aangevuld of toegevoegd; deze wijzigingen en aanvulling zijn door het Comité van Ministers goedgekeurd op 9 november 1976 en 26 april 1982.

HUISHOUDELIJK EN PROCEDUREREGLEMENT VAN DE RAADGEVENDE COMMISSIE BEVOEGD INZAKE AMBTENARENRECHTSPRAAK

HOOFDSTUK I *Algemene bepalingen*

Art. 1. De Raadgevende Commissie bedoeld in artikel 8 van het Aanvullend Protocol bij het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof inzake de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie, ondertekend te 's-Gravenhage op 29 april 1969, hierna genoemd „de Commissie” heeft haar administratieve zetel ter plaatse waar het Secretariaat-Generaal van de Benelux Economische Unie is gevestigd.

Art. 2. § 1. De voorzitter van de Commissie, hierna genoemd „de voorzitter”, kan de Commissie in algemene vergadering bijeenroepen. Hij is gehouden dit te doen indien tenminste zes leden van die vergadering dit verzoeken.

§ 2. De algemene vergadering van de Commissie wordt bijgewoond door: de voorzitter, de plaatsvervangende voorzitter, de gekozen en benoemde leden en hun plaatsvervangers.

§ 3. De in de algemene vergadering van de Commissie genomen beslissingen worden bij gewone meerderheid van stemmen der aanwezige leden genomen. Bij staking van stemmen is de stem van de voorzitter doorslaggevend.

§ 4. De secretaris van de Commissie, hierna genoemd „de secretaris” woont de vergaderingen bij en stelt de verslagen op.

Art. 3. De leden van de Commissie en de secretaris zijn verplicht hun taak naar eer en geweten nauwgezet en eerlijk te vervullen en het geheim van de beraadslagingen te bewaren.

HOOFDSTUK II *De zittingen*

Art. 4. § 1. Plaats, dag en uur van de zittingen, gehouden met gesloten deuren, worden vastgesteld door de voorzitter.

§ 2. De leden van de Commissie worden door de secretaris schriftelijk voor elke zitting opgeroepen tenminste vijftien dagen op voorhand.

HOOFDSTUK III *De inleidende procedure*

Art. 5. § 1. Indien het gezag, bedoeld in hoofdstuk II van het in artikel 1 genoemde Protocol van oordeel is dat het intern beroep van de verzoeker niet of niet volledig moet worden toegewezen, is het gehouden de zaak voor advies over te maken aan de Commissies door middel van een verzoekschrift per aangetekend schrijven gericht tot de voorzitter ten zetel van de Commissie, binnen een termijn van een maand, te rekenen van de datum van ontvangst van het intern beroep.

§ 2. Bij het verzoekschrift om advies wordt een administratief dossier gevoegd, houdende:

- de aangevochten beslissing of administratieve handeling en het bewijs van de datum van de kennisgeving daarvan;
- in voorkomend geval de stukken waarop de aangevochten beslissing steunt;
- het intern beroep en het bewijs van de kennisgeving daarvan;
- de stukken eventueel ingediend door verzoeker tot staving van zijn intern beroep;
- een inventarisblad vermeldende de stukken die zich in het administratief dossier bevinden.

§ 3. Binnen drie dagen na ontvangst van het verzoekschrift worden partijen door de secretaris per aangetekend schrijven daarvan op de hoogte gebracht.

§ 4. Uiterlijk binnen een termijn van een maand, te rekenen van de datum van verzending van de in § 3 bedoelde kennisgeving, is het betrokken gezag gehouden per aangetekend schrijven een memorie in te dienen bij de Commissie. Deze memorie bevat de rechtvaardigingsgronden van het door het gezag ingenomen standpunt.

Art. 6. § 1. Indien het betrokken gezag nalaat de Commissie om advies te vragen binnen de in § 1 van artikel 5 voorziene termijn, kan de Commissie advies uitbrengen over de hangende zaak, mits de eiser op intern beroep per aangetekend schrijven een verzoekschrift richt tot de voorzitter ten zetel van de Commissie en er een afschrift van zijn intern beroep aan toevoegt. Dit verzoekschrift moet worden ingediend binnen een maand na het verstrijken van vorenbedoelde termijn.

§ 2. Wanneer de zaak op deze wijze is ingeleid, stelt de secretaris het in artikel 5, § 2 bedoelde administratief dossier samen.

§ 3. Zo nodig vraagt de voorzitter de in artikel 5, § 2 bedoelde stukken op bij het betrokken gezag, dat gehouden is deze per aangetekend schrijven in te zenden binnen vijftien dagen na ontvangst van het daartoe strekkende verzoek.

Indien de gevraagde stukken niet worden verstrekt kan de Commissie onder voorbehoud van artikel 20 uitspraak doen op grond van de door verzoeker overgelegde stukken.

De zaak verloopt verder volgens de normale procedureregelen.

Art. 7. De ingediende verzoekschriften worden in chronologische volgorde ingeschreven op de algemene rol, welke genummerd en geparafeerd wordt door de voorzitter.

Art. 8. § 1. Partijen, hun advocaten of hun vertegenwoordigers voorzien van naar het oordeel van de voorzitter voldoende volmacht, kunnen het administratief dossier raadplegen op het secretariaat van de Commissie gedurende een periode van tien dagen eindigende op de derde dag die aan de zitting voorafgaat.

§ 2. Zaakwaarnemers mogen niet als gevolmachtigden optreden.

HOOFDSTUK IV

De samenstelling van de Commissie ter zitting

Art. 9. § 1. De Commissie kan slechts op rechtsgeldige wijze vergaderen indien de aangewezen en de verkozen leden gelijk in aantal zijn, behoudens het geval voorzien in § 3 van dit artikel.

§ 2. Wanneer een lid van de Commissie verhinderd is de zitting bij te wonen, roept de voorzitter diens plaatsvervanger op.

§ 3. Wanneer ook deze verhinderd is, wordt hiervan akte genomen in het proces-verbaal van de zitting en zetelt en beraadslaagt de Commissie rechtsgeldig met de ter zitting aanwezige leden. Alsdan wordt voor de stemming de pariteit hersteld bij beschikking van de voorzitter.

§ 4. De plaatsvervangende voorzitter mag de zittingen van de Commissie bijwonen; hij bezit in die hoedanigheid adviserende bevoegdheid.

Art. 10. Ieder lid van de Commissie kan gewraakt worden om de volgende redenen:

- indien hij raad gegeven heeft of tussenkomsten gedaan of bevorderd heeft nopens de zaak;
- indien hij een zaak aanhangig gemaakt heeft over een gelijksoortige aangelegenheid als die waarover het beroep handelt;
- indien morele overwegingen zich er tegen verzetten dat hij in een bepaalde zaak als lid van de Commissie fungeert, o.m. indien hij sedert het instellen van het intern beroep door een partij op haar kosten is ontvangen of geschenken van haar heeft ontvangen.

Art. 11. Ieder lid van de Commissie die weet dat er een reden van wraking tegen hem bestaat, moet daarvan mededeling doen aan de Commissie, die alsdan beslist of hij zich van de zaak moet onthouden.

Art. 12. § 1. Hij die een wraking wil voordragen, moet dit doen ten laatste vóór het sluiten der debatten, bedoeld in artikel 21, § 1, door middel van een gemotiveerd verzoekschrift, waarover de Commissie onmiddellijk beslist na het betrokken lid te hebben gehoord. Dit lid neemt aan de beraadslaging en de stemming ter zake geen deel. De §§ 2 en 3 van artikel 9 vinden in dit geval geen toepassing.

§ 2. In geval de wraking gegrond wordt bevonden, wordt het plaatsvervangende lid opgeroepen. Indien ook deze geen zitting kan nemen vindt § 3 van artikel 9 toepassing.

Art. 13. § 1. Een verkozen lid of een verkozen plaatsvervangend lid der Commissie kunnen slechts ontslag verkrijgen, indien de door hen ingeroepen redenen van zodanige aard zijn dat zij de normale uitoefening van het hun toevertrouwde mandaat zouden belemmeren.

§ 2. Het gemotiveerd verzoek tot ontslagneming wordt schriftelijk gericht tot de voorzitter, die daarover schriftelijk beslist.

HOOFDSTUK V

De procedure

Art. 14. Behoudens in geval van voorafgaand onderzoek, als bedoeld in artikel 20, worden partijen tenminste vijftien dagen te voren per aangetekend schrijven door de secretaris ter zitting opgeroepen. De oproep vermeldt datum en uur waarop de Commissie de zaak in behandeling neemt en de aard der betwisting.

Art. 15. Indien de voorzitter het voor een bepaalde zaak nodig acht, wijst hij uit de Commissie een rapporteur aan.

Art. 16. § 1. De secretaris woont de zitting van de Commissie bij en stelt het proces-verbaal op. Dit vermeldt zowel de samenstelling van de Commissie als al de gedane verrichtingen.

§ 2. Het proces-verbaal, ondertekend door de secretaris en mede-ondertekend door de voorzitter, wordt gedeponereerd in het register der processen-verbaal.

Art. 17. § 1. De eiser op intern beroep kan kosteloze rechtsbijstand bekomen, zo hiertoe ernstige redenen bestaan. Te dien einde richt hij een verzoekschrift tot de voorzitter, ten zetel van de Commissie; de voorzitter beslist hierover schriftelijk.

§ 2. Het verzoekschrift en de beslissing van de voorzitter worden bij het dossier van procedure gevoegd.

§ 3. De kosteloze rechtsbijstand houdt in bijstand van de door de voorzitter aangewezen raadsman wiens staat van kosten en erelonen na taxatie door de voorzitter als werkingskosten van de Commissie ten laste komen van de begroting van de instellingen van de Unie.

Art. 18. § 1. Overeenkomstig de artikelen 14 en 15 van voornoemd Protocol verschijnt de Secretaris-Generaal voor de Commissies hetzij in persoon, hetzij vertegenwoordigd door een adjunct-Secretaris-Generaal, door een door hem daartoe aangewezen persoon of door een advocaat ingeschreven bij één der balies der drie landen.

Hij kan zich ook ter zitting door dezen laten bijstaan.

§ 2. Verzoeker verschijnt voor de Commissies hetzij in persoon, hetzij bij gevolmachtigde als zodanig voor die bepaalde zaak door de voorzitter aanvaard, hetzij bij advocaat als bedoeld in § 1.

Hij kan zich ook ter zitting door dezen laten bijstaan.

§ 3. Wanneer een partij, ofschoon regelmatig opgeroepen, ter zitting niet is verschenen, noch

iemand voor haar, kan de Commissie desalniettemin de zaak behandelen en advies uitbrengen.

Art. 19. § 1. De verzoeker en de deskundigen gebruiken de taal die zij zouden hebben gebruikt tegenover de administratieve rechter van hun land.

§ 2. De getuigen gebruiken de taal van hun keuze.

§ 3. Vertaling van stukken en van het gesproken woord vindt, in opdracht van de voorzitter, plaats door de zorg van het Secretariaat-Generaal. De hieraan verbonden kosten komen ten laste van de begroting van de instellingen van de Unie.

Art. 20. § 1. De voorzitter doet, zowel vóór als op de zitting, elk onderzoek, met inbegrip van deskundigenonderzoeken, al of niet op verzoek van partijen, uitvoeren dat hij nodig acht. De hieraan verbonden kosten worden, voor zover nodig, begroot door de voorzitter en komen ten laste van de begroting van de instellingen van de Unie.

§ 2. Iedere persoon kan door de Commissie per aangetekend schrijven worden opgeroepen om als getuige gehoord te worden. Ook overigens kan de Commissie iedere persoon ten informatieven titel horen.

§ 3. De verklaringen van de getuigen en van de personen die ten informatieven titel zijn gehoord worden geakteerd in een procesverbaal dat zij ondertekenen en dat mede-ondertekend wordt door de voorzitter en de secretaris.

§ 4. De voorzitter wijst de getuigen en de deskundigen erop dat zij in eer en geweten verplicht zijn de gehele waarheid en niets dan de waarheid te zeggen en hun opdracht nauwgezet en eerlijk te vervullen.

Art. 21. § 1. Nadat partijen gehoord zijn, worden de debatten gesloten.

§ 2. De Commissie kan besluiten de debatten op een nieuwe zitting te heropenen en onderzoeken bevelen.

Art. 22. De voorzitter zorgt voor de goede gang van de procedure.

Art. 23. § 1. De beraadslaging is geheim.

§ 2. Meerderheid van stemmen is vereist voor de totstandkoming van het advies. Stemonthouding is niet toegestaan. De voorzitter kan schriftelijke stemming gelasten.

Art. 24. § 1. Een advies kan slechts rechtsgeldig uitgebracht worden, indien hierover beraadslaagd en gestemd wordt door de voorzitter en de leden van de Commissie die aanwezig waren bij de behandeling der zaak, een en ander onverminderd het bepaalde in de artikelen 9 en 12.

§ 2. Het door de Commissie uitgebrachte advies wordt ondertekend door de voorzitter en door de secretaris.

§ 3. De minuut van het advies wordt in het Nederlands en het Frans gesteld.

§ 4. De minuut wordt bewaard in het register der processen-verbaal; een eensluitend afschrift wordt gedeponereerd in het dossier van rechtspleging.

§ 5. Na uitbrenging van het advies, wordt aan partijen een eensluitend afschrift per aangetekend schrijven toegezonden.

Art. 25. § 1. Voor elke zaak wordt door de secretaris een dossier van procedure aangelegd; het bevat:

- het verzoekschrift om advies;
- het administratief dossier;
- de memorie van het gezag;
- in voorkomend geval, het verzoekschrift tot het bekomen van kosteloze rechtsbijstand, alsmede de desbetreffende beslissing van de voorzitter;
- in voorkomend geval, het verslag van de aangewezen rapporteur;

- de eventueel door partijen ter zitting overlegde pleitnota's;
 - in voorkomend geval, het proces-verbaal als bedoeld in artikel 20 § 3 en het verslag van de deskundige;
 - een eensluitend afschrift van de minuut van het advies;
 - een uittreksel uit het procesverbaal van de zitting, bevattende de verrichtingen eigen aan de zaak;
 - de bij dit reglement voorziene kennisgevingen;
 - een inventarisblad vermeldende de stukken die zich in het dossier van de procedure bevinden.
- § 2. Het dossier van procedure kan alleen aan het Benelux-Gerechtshof medegedeeld worden.

HOOFDSTUK VI

Het secretariaat

Art. 26. § 1. De secretaris en zijn eventuele plaatsvervanger worden benoemd door de voorzitter. De duur van hun mandaat bedraagt, behoudens eerdere intrekking, drie jaar en kan worden verlengd.

§ 2. De secretaris, de eventuele plaatsvervangende secretaris en het administratieve personeel worden gekozen uit de personen in dienst van de Unie.

Art. 27. De werking van het secretariaat wordt geregeld door de voorzitter, tegenover wie de secretaris verantwoordelijk is.

Art. 28. § 1. De secretaris ontvangt het administratief dossier en plaatst zijn paraaf op het inventarisblad na er zich van te hebben verzekerd dat de daarop vermelde gegevens met de inhoud van het dossier overeenstemmen.

§ 2. Hij staat in voor de bewaring van de archieven en de documenten van de Commissie.

§ 3. Hij verzorgt het opstellen en het verzenden onder meer van alle mededelingen, adviezen, opvoedingen, oproepingen en andere stukken, door dit reglement voorzien.

§ 4. Hij draagt zorg dat de voorzitter, de plaatsvervangende voorzitter, de leden en de plaatsvervangende leden te allen tijde in de gelegenheid zijn kennis te nemen van alle stukken welke zich in de dossiers en archieven bevinden.

HOOFDSTUK VII

Slotbepalingen

Art. 29. § 1. Het Comité van Ministers stelt, op voordracht van de voorzitter, regels omtrent de reis- en verblijfskostenvergoeding van de leden en van de personen vermeld onder artikel 26 § 2.

§ 2. Het Comité van Ministers bepaalt het presentiegeld der leden alsmede de vergoeding toe te kennen aan de personen vermeld in artikel 26 § 2.

Art. 30. De werkingskosten van de Commissie komen ten laste van de begroting van de instellingen van de Unie.

Art. 31. De Commissie bepaalt van geval tot geval, in hoeverre overtreding van enig voorschrift van dit Reglement verlies van rechten tot gevolg heeft.

Art. 32. Inzending per aangetekend schrijven kan vervangen worden door terhandstelling tegen ontvangstbewijs regelmatig gedagtekend en ondertekend.

De Voorzitter,
P.P. GEYSEN

Aldus vastgesteld ter Algemene Vergadering, gehouden te Brussel op 20 april 1976, in de Nederlandse en de Franse taal, zijnde beide teksten gelijkelijk authentiek.

Goedgekeurd door het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie op 24 mei 1976.

GEANNOTEERD OVERZICHT VAN DE GEMEENSCHAPPELIJKE RECHTSREGELS VOOR DE UITLEG WAARVAN HET BENELUX-GE-RECHTSHOF BEVOEGD IS OF ZAL ZIJN

(Overzicht opgesteld door de Heer RUSSEL, Hoofdgriffier)

Met aanduiding van:

1. de rechtsgrond voor 's Hofs bevoegdheid;
2. de aard van de bevoegdheid, nl.:
 - III = rechtsprekend op verzoek van een nationaal rechtscollege
 - IV = adviserend op verzoek van een regering
 - V = rechtsprekend op verzoek van het College van Scheidsrechters

Hoofdstukken III, IV en V van het Verdrag van 31.3.1965; situatie op 1 augustus 1982

<i>In werking getreden Benelux-Overeenkomsten</i>	<i>Rechtsgrond</i>	<i>Bevoegdheid</i>	<i>Noot</i>
A. Overeenkomsten betreffende het Benelux-Gerechtshof			
1. Verdrag van 31 maart 1965 betreffende de instellingen en het statuut van een Benelux-Gerechtshof en Aanvullend Protocol van 25 oktober 1966 (taalgebruik)	art. 1 van Prot. nr. 2	III en IV	
— Reglement van Orde van het Hof, vastgesteld op 15 oktober 1974			
— Reglement op de procesvoering van het Hof, vastgesteld op 1 maart 1975, aangevuld op 21 september 1976 en 20 december 1978			
— Huishoudelijk en procedurereglement van de Raadgevende Commissie „Ambtenarenrechtspraak”, vastgesteld op 20 april 1976			
2. Protocol van 29 april 1969 ter uitvoering van art. 1, tweede lid van het Verdrag genoemd sub 1 (gemeenschappelijke rechtsregels)	Art. 1.A.19 ^o van dit Prot.	III en IV	Zie bijl. I
3. Aanvullend Protocol van 29 april 1969 bij het Verdrag genoemd sub 1 inzake de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie	art. 39 van dit Prot.	III en V	1)
4. Protocol van 11 mei 1974 betreffende de rechtsbescherming van de personen in dienst van het Benelux-Merkenbureau en het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen	art. 6 van dit Prot.	III en V	1)

<i>In werking getreden Benelux-Overeenkomsten</i>	<i>Rechtsgrond</i>	<i>Bevoegdheid</i>	<i>Noot</i>
B. Benelux-Unieverdrag met bijlagen, wijzigingen en aanvulling			
5. Verdrag van 3 februari 1958 tot instelling van de Benelux Economische Unie met Overgangsovereenkomst en aangehechte lijsten, zoals deze zijn gewijzigd bij beschikkingen van het Comité van Ministers van 15 mei 1961 en van 21 januari 1963, Uitvoeringsprotocol en Protocol van ondertekening; Protocol van 16 maart 1971 en 26 januari 1976 tot wijziging van artikel 80, lid 2 van het Verdrag	art. 1 van Prot. nr. 2	III en IV	
6. Protocol van 29 april 1969 inzake de afschaffing van controles en formaliteiten aan de binnengrenzen van Benelux en inzake de opheffing van de belemmeringen van het vrije verkeer	art. 2 van dit Prot.	III en IV	
C. Overeenkomsten geïntegreerd in het Unieverdrag			
7. Akkoord van 8 juli 1954 betreffende de liberalisering van het kapitaalverkeer, met Protocol van ondertekening	art. 1 van Prot. nr. 2	III en IV	
8. Arbeidsverdrag van 7 juni 1956 met Protocol van ondertekening	art. 1 van Prot. nr. 2	III en IV	
9. Protocol van 6 juli 1956 betreffende de nationale behandeling bij de aanbesteding van werken en de aankoop van goederen	art. 1 van Prot. nr. 2	III en IV	
10. Overeenkomst van 19 september 1960 inzake de tenuitvoerlegging van de artikelen 55 en 56 van het Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie (verkeer en vestiging van onderdanen der drie landen)	art. 1 van Prot. nr. 2	III en IV	
11. Overeenkomst van 14 januari 1964 ter uitvoering van artikel 37, lid 2, van het Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie (begroting van de Unie)	art. 1 van Prot. nr. 2	III en IV	
D. Andere overeenkomsten gesloten in het kader van de Economische Unie			
12. a) Verdrag van 18 februari 1950 tot unificatie van accijnzen en van het waarborgrecht, aangevuld bij het Derde Protocol van 11.12.1958, het Vierde Protocol van 29.3.1962 en het Vijfde Protocol van 29.4.1968	art. 1 van Prot. nr. 2	III en IV	2a)
b) Zesde Protocol van 26 januari 1976 bij het Verdrag genoemd sub a)	art. 6 van dit Prot.	III en IV	2b)

<i>In werking getreden Benelux-Overeenkomsten</i>	<i>Rechtsgrond</i>	<i>Bevoegdheid</i>	<i>Noot</i>
13. Overeenkomst van 11 april 1960 inzake verlegging van de personencontrole naar de buitengrenzen van het Beneluxgebied	art. 1 van Prot. nr. 2	III en IV	
14. a) Verdrag van 19 maart 1962 inzake de warenmerken, met als bijlage: Eenvormige Benelux-wet op de warenmerken	art. 10 van dit Verdrag en art. 1 van Prot. nr. 2	III en IV	
b) Protocol van 31 juli 1970 ter uitvoering van artikel 2, lid 1, van het Verdrag inzake de warenmerken, met bijlage	art. 2 van dit Prot.	III en IV	3)
15. a) Verdrag van 25 oktober 1966 inzake tekeningen of modellen, met als bijlage: Eenvormige Benelux-wet op de tekeningen of modellen	art. 10 van dit Verdrag en art. 1 van Prot. nr. 2	III en IV	
b) Protocol van 21 november 1974 ter uitvoering van artikel 2, lid 1, van het Verdrag inzake tekeningen of modellen, met bijlage	art. 2 van dit Prot.	III en IV	3)
16. Overeenkomst van 29 april 1969 inzake de administratieve en strafrechtelijke samenwerking op het gebied van de regelingen die verband houden met de verwezenlijking van de doelstellingen van de Benelux Economische Unie, met drie Aanvullende Protocollen, houdende bijzondere bepalingen op het stuk van a) de regeling van in-, uit- en doorvoer b) de belastingen c) het vervoer	art. 30 van deze overeenkomst	III, IV en V	4)
17. Overeenkomst van 29 april 1969 tot eenmaking van het Benelux-douanegebied	art. 6 van deze overeenkomst	III en IV	
18. Protocol van 15 juni 1970 tot vaststelling van een Benelux-tarief van invoerrechten met bijlage	art. 3 van dit Prot.	III, IV en V	5)
19. Overeenkomst van 10 juni 1970 op het gebied van de jacht en de vogelbescherming	art. 14 van deze overeenkomst	III en IV	
<i>E. Overeenkomsten gesloten buiten het kader van de Economische Unie</i>			
20. Verdrag van 5 september 1952 nopens wederkerige bijstand inzake invordering van belastingsschulden	art. 1 van Prot. nr. 2	III en IV	

<i>In werking getreden Benelux-Overeenkomsten</i>	<i>Rechtsgrond</i>	<i>Bevoegdheid</i>	<i>Noot</i>
21. a) Verdrag van 27 juni 1962 aangaande de uitlevering en de rechts-hulp in strafzaken	art. 1 van Prot. nr. 2	IV	
b) Protocol van 27 juni 1962 betreffende de burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor ambtenaren die optreden op het grondgebied van een andere Partij, behorend bij het Verdrag genoemd <i>sub a)</i>	art. 1 van Prot. nr. 2	III en IV	
c) Protocol van 11 mei 1974 tot aanvulling en wijziging van het onder a) genoemde Verdrag	art. 3 van dit Prot.	IV	
22. a) Overeenkomst van 24 mei 1966 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen met Gemeenschappelijke bepalingen en Protocol van ondertekening	Protocol nr. 22 b)	III, IV en V	6)
b) Aanvullend Protocol van 26 september 1968 bij de Overeenkomst genoemd <i>sub a)</i> (bevoegdheid van het Hof)	art. 3, lid 3 van dit Prot.	III, IV en V	
23. Overeenkomst van 29 december 1972 inzake commorientes met Gemeenschappelijke Bepalingen	art. 2 van deze overeenkomst	III en IV	
24. Benelux-Overeenkomst van 26 november 1973 houdende eenvormige wet betreffende de dwangsom	art. 4 van deze overeenkomst	III en IV	7)

NOTEN

1. Een Kamer van het Hof treedt op als ambtenarenrechter voor het in dit Protocol bedoelde personeel.
2. a. De akten van bekrachtiging van het Verdrag zijn uitgewisseld op 19.11.1951 (art. 24). De bepalingen van het Verdrag zijn echter nog niet in werking getreden, daar de Regeringen niet — overeenkomstig art. 22 — het tijdstip van inwerkingtreding hebben vastgesteld. De accijns-bepalingen (Hdst. I, II, III en art. 22, lid 2), evenals de eerste vijf Protocollen, zijn afgeschaft door art. 27 van de (nog niet in werking getreden) Benelux-Overeenkomst tot unificatie van accijnzen, ondertekend te Luxemburg op 29.5.1972. In feite resteren derhalve slechts de Hoofdstukken IV (waarborgrecht voor edele metalen) en V (slotbepalingen) van het Verdrag.
b. het Zesde Protocol bij het Verdrag maakt daarvan een wezenlijk bestanddeel uit (art. 6, lid 1); krachtens artikel 5 werd het voorlopig toegepast van 17 januari 1976 af en is in werking getreden op 1.11.1978.
3. Evenals het daarbij gevoegde Uitvoeringsreglement (de bijlage) en de Toepassingsreglementen vastgesteld door de raad van bestuur van het Benelux-Merkenbureau c.q. het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen.

4. de *sub a* en *c*) genoemde Aanvullende Protocollen (inzake in-, uit- en doorvoer en inzake het vervoer) zijn weliswaar in werking getreden, doch kunnen niet worden toegepast, zolang het Comité van Ministers geen beschikking heeft genomen tot vaststelling van de werkingssfeer van die Protocollen.
5. T. a. v. de Bijlage (het tarief) en de daarin aangebrachte wijzigingen: tenzij het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen bevoegd is.
6. T. a. v. de Gemeenschappelijke Bepalingen: voor zover de inhoud daarvan is opgenomen in de wetgeving van de Staat, waarin de vraag van uitleg is gerezen.
7. In zijn arrest van 25 mei 1979, gewezen in zaak A 78/3 (Van der Graaf/Agio), heeft het Hof overwogen dat zijn bevoegdheid slechts kan worden gewijzigd of aangevuld door een overeenkomst die de drie landen bindt, weshalve het Hof, gelet op artikel 1, lid 2 van het Verdrag van 31.3.1965, zich onbevoegd heeft verklaard tot uitleg van de eenvormige wet, daar de Overeenkomst „Dwangsom” op de dag van de uitspraak nog slechts tussen twee landen in werking is getreden; de bepalingen van die Overeenkomst en van de Eenvormige Wet konden derhalve niet worden beschouwd als „rechtsregels gemeen aan België, Luxemburg en Nederland”. Vervolgens verklaarde het Hof zich in zijn arrest van 9 juli 1981, gewezen in zaak A 81/1 (Geers/Scholten), bevoegd tot uitleg van de eenvormige wet, daar de Overeenkomst op 1.3.1980 eveneens ten aanzien van het derde Benelux-land, t.w. België, in werking was getreden. Na de inwerkingtreding van het, in Bijlage II van dit overzicht onder nr. 15 genoemde, Protocol van 10.6.1981 zal het Hof bevoegd zijn tot uitleg van door de drie landen ondertekende Benelux-Overeenkomsten, die tussen twee landen in werking zijn getreden.

Bijlage I (aanvulling 1)

BENELUX-OVEREENKOMSTEN AANGEWZEN ALS GEMEENSCHAPPELIJKE RECHTSREGELS IN ARTIKEL 1, A VAN HET PROTOCOL VAN 29 APRIL 1969, DOCH SEDERTDIEN AFGESCHAFT

- ad. 1. Verdrag tot unificatie van accijnzen en van het waarborgrecht voor edele metalen, ondertekend te 's-Gravenhage op 18 februari 1950 (met Protocollen)
De Hoofdstukken I, II, III en artikel 22, tweede zin, van het Verdrag, alsmede de vijf aanvullende Protocollen van 18.2.1950, 27.5.1952, 11.12.1958, 29.3.1962 en 29.4.1968 zijn afgeschaft door artikel 27 van de (nog niet in werking getreden) Benelux-Overeenkomst tot unificatie van accijnzen, ondertekend te Luxemburg op 29 mei 1972. Een Zesde Protocol bij het Verdrag is ondertekend te Brussel op 26 januari 1976; het maakt een wezenlijk bestanddeel uit van het Verdrag van 1950; in afwachting van de inwerkingtreding wordt het Protocol voorlopig toegepast van 17 januari 1976 af (artikel 5).
- ad. 2. Verdrag nopens de samenwerking op het stuk van douanen en accijnzen, ondertekend te Brussel op 5 september 1952
en
- ad. 16. Verdrag tot wederzijdse bijstand inzake de heffing van de omzetbelasting, de overdracht-taks en soortgelijke belastingen, ondertekend te Brussel op 25 mei 1964
Deze Verdragen zijn afgeschaft krachtens artikel 16 van het Aanvullend Protocol houdende bijzondere bepalingen op het stuk van de belastingen, gehecht aan de Overeenkomst inzake de administratieve en strafrechtelijke samenwerking op het gebied van de regelingen die verband houden met de verwezenlijking van de doelstellingen van de Benelux Economische Unie, ondertekend te 's-Gravenhage op 29 april 1969 en in werking getreden op 1 februari 1971.
- ad. 8. Protocol tot vaststelling van een nieuw tarief van invoerrechten, met bijlage, ondertekend te Brussel op 25 juli 1958, alsmede de Aanvullende Protocollen met hun bijlagen

Het Protocol van 1958, alsmede de 50 sedertdien ondertekende Aanvullende Protocollen, zijn afgeschaft krachtens artikel 4 van het Protocol tot vaststelling van een Benelux-tarief van invoerrechten, ondertekend te Brussel op 15 juni 1970 en in werking getreden op 19 april 1974.

- ad. 11. Verdrag over de samenwerking inzake de regeling van in-, uit- en doorvoer, ondertekend te 's-Gravenhage op 16 maart 1961

Dit Verdrag is afgeschaft krachtens artikel 7 van het Aanvullend Protocol houdende bijzondere bepalingen op het stuk van de regeling van in-, uit- en doorvoer, gehecht aan de Overeenkomst inzake de administratieve en strafrechtelijke samenwerking op het gebied van de regelingen die verband houden met de verwezenlijking van de doelstellingen van de Benelux Economische Unie, ondertekend te 's-Gravenhage op 29 april 1969 en in werking getreden op 1 februari 1971. Genoemd Aanvullend Protocol wordt echter nog niet toegepast, daar het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie geen beschikking ex artikel 1 heeft genomen tot aanwijzing van het toepassingsgebied.

- ad. 12. Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid, betreffende het faillissement en betreffende het gezag en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen, van scheidsrechterlijke uitspraken en van authentieke akten, en Protocol, ondertekend te Brussel op 24 november 1961

Dit Verdrag werd bekrachtigd door Nederland en België doch niet door Luxemburg en is derhalve niet in werking getreden. Het is afgeschaft krachtens artikel 55 van het Verdrag tussen de Staten-Leden van de Europese Economische Gemeenschap betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, ondertekend te Brussel op 27 september 1968.

Bijlage II (aanvulling 2)

BENELUX-OVEREENKOMSTEN VOOR DE UITLEG WAARVAN HET HOF BEVOEGD ZAL ZIJN NADAT ZIJ TUSSEN DE DRIE — DAN WEL TUSSEN TWEE — BENELUX-LANDEN IN WERKING ZIJN GETREDEN

Situatie op 1 april 1982

A. BENELUX ECONOMISCHE UNIE

1. Benelux-Overeenkomst houdende een ontwerp van eenvormige wet inzake gevaarlijke werktuigen, ondertekend te Brussel op 11 maart 1970, verbeterd door proces-verbaal van 31 juli 1972 (zie noot 2)
2. a) Overeenkomst tot eenmaking van het Benelux-accijnsgebied, ondertekend te Brussel op 10 juni 1970
b) Protocol, ondertekend te Luxemburg op 29 mei 1972, tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de onder a) genoemde Overeenkomst (De Overeenkomst zal in werking treden op dezelfde dag als de onder nr. 4 genoemde Overeenkomst)
3. a) Overeenkomst tot vereenvoudiging van formaliteiten aan de Benelux-binnengrenzen in verband met de omzetbelasting, ondertekend te Brussel op 30 oktober 1970
b) Protocol, ondertekend te Luxemburg op 29 mei 1972, tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de onder a) genoemde Overeenkomst (De Overeenkomst zal in werking treden op dezelfde dag als de onder nr. 4 genoemde Overeenkomst)
4. Benelux-Overeenkomst tot unificatie van accijnzen, ondertekend te Luxemburg op 29 mei 1972, gewijzigd door het Tweede Protocol, ondertekend te Brussel op 19 juli 1976 en door het Derde Protocol, ondertekend te Brussel op 22 september 1978

5. Benelux-Overeenkomst inzake wapens en munitie, met Gemeenschappelijke Bepalingen, ondertekend te Brussel op 9 december 1970
6. Protocol ondertekend te Brussel op 20 juni 1977, tot wijziging van de Benelux-Overeenkomst op het gebied van de jacht en de vogelbescherming van 10 juni 1970 (zie noot 7)
7. Protocol betreffende de rechtspersoonlijkheid van het Benelux-Merkenbureau en van het Benelux-Bureau voor Tekeningen of Modellen, ondertekend te Brussel op 6 november 1981

B. OVEREENKOMSTEN GESLOTEN BUITEN HET KADER VAN DE ECONOMISCHE UNIE

8. Benelux-Overeenkomst betreffende de uitoefening van de advocatuur, ondertekend te Brussel op 12 december 1968 door België en Nederland (zie noten 3 en 8)
9. Benelux-Overeenkomst betreffende het boetebeding, met Gemeenschappelijke Bepalingen, ondertekend te 's-Gravenhage op 26 november 1973 (zie noot 8)
10. Benelux-Overeenkomst betreffende de agentuurovereenkomst met Gemeenschappelijke Bepalingen, ondertekend te 's-Gravenhage op 26 november 1973 (zie noten 4 en 8)
11. Verdrag tussen het Koninkrijk België, het Groothertogdom Luxemburg en het Koninkrijk der Nederlanden inzake de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen in strafzaken, ondertekend te Brussel op 26 september 1968
12. Verdrag tussen het Koninkrijk België, het Groothertogdom Luxemburg en het Koninkrijk der Nederlanden inzake het overnemen van strafvervolgingen, ondertekend te Brussel op 11 mei 1974 met Bijlage (zie noot 8)

C. BENELUX-GERECHTSHOF

13. Tweede Protocol ter uitvoering van artikel 1, lid 2, van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof, ondertekend te Brussel op 11 mei 1974 (aanwijzing van gemeenschappelijke rechtsregels) (zie noot 5)
14. Protocol inzake de bekendmaking in het Benelux-Publikatieblad van bepaalde gemeenschappelijke rechtsregels voor de uitleg waarvan het Benelux-Gerechtshof bevoegd is, ondertekend te Brussel op 6 februari 1980 (zie noot 5)
15. Protocol tot wijziging van artikel I van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof, ondertekend te Brussel op 10 juni 1981 (zie noot 6)

NOTEN BETREFFENDE DE BEVOEGDHEID VAN HET HOF

1. Algemene noot:

In alle hierboven vermelde overeenkomsten worden de bepalingen daarvan aangewezen als gemeenschappelijke rechtsregels voor de toepassing van de hoofdstukken III (rechtsprekende bevoegdheid op verzoek van een nationaal rechtscollege) en IV (adviserende bevoegdheid op verzoek van een Regering), met uitzondering van de onder nr. 11 en 12 genoemde strafrechtelijke verdragen, ten aanzien waarvan het Hof slechts adviserende bevoegdheid heeft.

2. Met betrekking tot de, onder nr. 1 genoemde, Overeenkomst (gevaarlijke werktuigen) zal het Hof tevens interpretatie-bevoegdheid hebben voor de uitvoeringsbesluiten van de eenvormige wet. Voorts zal het Hof bevoegd zijn kennis te nemen van vragen van uitlegging die door het College van Scheidsrechters zouden worden gesteld (hoofdstuk V van het Verdrag tot instelling van het Hof).

3. De onder nr. 8 genoemde Overeenkomst (advocatuur) is op 1 september 1971 in werking getreden tussen België en Nederland. Op grond van artikel 4 is het Hof slechts bevoegd indien en zolang de Overeenkomst van kracht is voor de drie landen. Daar Luxemburg niet is toegetreten tot de Overeenkomst, is het Hof niet bevoegd.
4. Wat de onder nr. 10 genoemde Overeenkomst betreft (agentuur), zal het Hof tevens bevoegd zijn voor de interpretatie van de Verklaringen van een Partij (tot uitsluiting van bepaalde soorten van contracten), waarmede de andere Partijen overeenkomstig artikel 2, lid 3, hun instemming betuigen.
5. Het, onder nr. 13 vermelde, Tweede Protocol inzake aanwijzing van gemeenschappelijke rechtsregels verleent aan het Hof rechtsprekende en adviserende interpretatiebevoegdheid t.a.v. twee model-wetten (bedrogsdelicten en strafbaarstelling van valse verklaringen voor internationale gerechten), alsmede voor alle beschikkingen en aanbevelingen van het Comité van Ministers en de beschikkingen van Ministeriële Werkgroepen die de bevoegdheid hebben beschikkingen te nemen (personenverkeer, volksgezondheid, administratieve zaken), welke tot stand zijn gekomen sedert 1.11.1960 — zijnde de datum van inwerkingtreding van het Unieverdrag — en de harmonisatie der nationale wetgevingen beogen. De integrale tekst van die model-wetten, beschikkingen en aanbevelingen is opgenomen in de Bijlagen van het Protocol. Tevens zal het Hof bevoegd zijn inzake de beschikkingen en aanbevelingen, welke de door het Protocol aangewezen beschikkingen en aanbevelingen wijzigen, aanvullen of vervangen, mits zij gepubliceerd zijn in de Staat waarin de vraag van uitleg is gerezen, dan wel (na de inwerkingtreding van het onder nr. 14 genoemde Protocol) in het Benelux-Publikatieblad.
6. Op grond van dit Protocol zal het Hof tevens bevoegd zijn voor de uitlegging van door de drie landen ondertekende Benelux-Overeenkomsten, die tussen twee landen in werking zijn getreden.
7. Op grond van artikel 2 van dit Protocol (jacht en vogelbescherming) zal het Hof eveneens bevoegd zijn voor de uitleg van de ter uitvoering van de Overeenkomst door het Comité van Ministers genomen uitvoeringsbeschikkingen.
8. Noot betreffende de inwerkingtreding
Al de in Bijlage II genoemde Benelux-Overeenkomsten treden in werking na neerlegging van de derde akte van bekrachtiging, met uitzondering van de — buiten het kader van de Economische Unie gesloten — overeenkomsten, welke reeds na neerlegging van de tweede akte van bekrachtiging in werking treden tussen de beide landen die tot ratificatie zijn overgegaan; (zie ook noot 6).

BIJLAGE X

DATUM VAN INWERKINGTREDING VAN BEPAALDE VERDRAGEN, OVEREENKOMSTEN EN PROTOCOLLEN

1. Verdrag van 31 maart 1965 betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof: 1 januari 1974.
2. Protocol van 29 april 1969 ter uitvoering van art. 1, lid 2 van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof: 1 januari 1974.
3. Aanvullend Protocol van 29 april 1969 bij het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof, inzake de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie: 1 januari 1974.
4. Protocol van 11 mei 1974 betreffende de rechtsbescherming van de personen in dienst van het Benelux-Merkenbureau en het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen: 1 november 1978.
5. A. Verdrag van 19 maart 1962 inzake de Warenmerken: 1 juli 1969.
B. Eenvormige Benelux-wet op de Warenmerken: 1 januari 1971.
C. Protocol van 31 juli 1970 ter uitvoering van art. 2, lid 1, van het Verdrag inzake de Warenmerken: 31 juli 1970.
6. A. Verdrag van 25 oktober 1966 inzake Tekeningen of Modellen: 1 januari 1974.
B. Eenvormige Benelux-wet op de Tekeningen of Modellen: 1 januari 1975.
C. Protocol van 21 november 1974 ter uitvoering van art. 2, lid 1, van het Verdrag inzake Tekeningen of Modellen: 21 november 1974.
7. Overeenkomst van 29 april 1969 inzake de administratieve en strafrechtelijke samenwerking op het gebied van de regelingen die verband houden met de verwezenlijking van de doelstellingen van de Benelux Economische Unie, met drie Aanvullende Protocollen: 1 februari 1971.
8. Overeenkomst van 10 juni 1970 op het gebied van de jacht en de vogelbescherming: 1 juli 1972.
9. Verdrag van 27 juni 1962 aangaande de uitlevering en de rechtshulp in strafzaken en het Protocol van 27 juni 1962 betreffende de burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor ambtenaren die optreden op het grondgebied van een andere Partij: 11 december 1967. Protocol van 11 mei 1974 tot aanvulling en wijziging van het Verdrag van 27 juni 1962: 1 maart 1982.
10. A. Overeenkomst van 24 mei 1966 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorvoertuigen: 1 juni 1976.
B. Aanvullend Protocol van 26 september 1968 bij de Overeenkomst van 24 mei 1966 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorvoertuigen: 1 juli 1976.
11. Benelux-Overeenkomst van 29 december 1972 inzake commercieles: 1 september 1978.
12. Benelux-Overeenkomst van 26 november 1973 houdende eenvormige wet betreffende de dwangsom.
Inwerkingtreding:
a) tussen Nederland en Luxemburg: 1 oktober 1978;
b) tussen Nederland, Luxemburg en België: 1 maart 1980.
13. Tweede Protocol ter uitvoering van artikel 1, lid 2 van het verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof, ondertekend op 11 mei 1974: 1 augustus 1982.

ZAAKREGISTER

A

- Aanbesteding van werken en aankoop van goederen: 77
- Aanbevelingen van het Comité van Ministers: 77
- Aansprakelijkheid van de overheid tegenover haar ambtenaren: 248
- Aanwijzing van de magistraten: 15
- Accijnzen: 40, 41, 74, 91
- Adagium (maxime de droit)*: 247
- Adjunct-Directeurs van de Benelux-Bureaus: 186
- Adjunct-secretarissen-generaal: 186 e.v., 233, 234, 269, 275
- Advies:
- door het Benelux-Gerechtshof gegeven: 182-184
 - interpretatief —: 46
 - motivering: 108, 109
 - nopens het beroep van bepaalde ambtenaren: 19
 - vraag om — door een regering: 29-31, 182-184
- Advocaat: 133, 147-149, 242
- Advocaat-generaal, Hoofd van het parket: 1, 10, 15, 31
- Advocate*: 149
- Advocaten-generaal: 19, 136 e.v.
- conclusies: 154
- Advokat*: 149
- Afwending van macht: 212 e.v., 218
- Agentuurovereenkomst: 67
- Algemene (of andere) rechtsbeginselen: 64
- discretie in behandeling en berechting: 274
 - principe van de tegenspraak: 129, 139, 249
 - rechten van de verdediging: 129, 240, 249
 - schending van —: 212 e.v., 240-251
- Algemene vergadering: 11-14, 23
- Ambtenaren (van de E.E.G.):
- statuut: 208, 222
 - Ambtenarenrechtspreek: 185-291
 - aard van de geschillen: 187-189
 - ambtenaren die een geschil voor het Hof kunnen brengen: 185-186
 - beroepsgronden: 210-218
 - beslissingen, besluiten waartegen beroep: 219-224
 - bevoegdheid: 23, 225 e.v.
 - formele bronnen van de rechtsregels: 231 e.v.
 - gronden (middelen): 262 e.v.
 - intern beroep: 191, 195-197, 199-209
 - kosten: 261
 - maatregelen van instructie: 271, 282, 283
 - memories van repliek en dupliek: 268
 - mondelinge behandeling: 271-274
 - onderwerp van het geschil, wijziging: 265
 - openbaarheid: 273, 274
 - openbare orde: 266
 - procesvoering: 257-291
 - rechten en plichten van de ambtenaren: 231-251
 - rechtsbescherming (onderscheid tussen categorieën ambtenaren): 187-189
 - rechtsmacht van het Hof: 225 e.v.
 - rechtsmiddelen: 284
 - schorsende werking van het intern beroep en van het beroep: 286
 - schriftelijke behandeling: 271-274
 - tenuitvoerlegging van arresten en schorsing: 287
 - termijnen: 193, 280-281
 - tussenkomst: 275-279
 - verschijning van partijen, vertegenwoordiging en bijstand: 269-270
 - vordering: 261
- Zie ook: Beroep, Bronnen.
- Antinomie: 85
- A persona ad personam non fit interruptio*: 240
- Arbeidsongevallen: 234
- Arbitrage

— nationaal rechtscollege, 48

Arrest:

- ambtenarenrechtspraak: 286-289
 - beraadslaging
 - mondelinge behandeling: 152
 - schriftelijke behandeling: 140-143
 - gezag en uitwerking: 160-178
 - interpretatie: 180, 181
 - motivering: 108, 109
 - openbaarheid van de uitspraak: 150, 151
 - rechtsmiddelen, 179
 - schriftelijke behandeling: 140-143
 - tenuitvoerlegging: 286-289
- Arrondissementsrechtbank (Nederland): 53
- Audi alteram partem*: 249
- Auslegung*: 83
- Authentieke — of gezagsinterpretatie: 104, 169
- Avocat*: 149
- Avocat-avoué*: 149
- Avvocato*: 149

B

Balie: 133, 147-149, 269, 270

Bankcommissie: 80

Barrister: 149

Bedrogdelicten: 67

Beginselen van behoorlijk bestuur: 243

Benelux-Bureaus (Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen):

- advies: 29
 - beroep van de ambtenaren: 85
 - directeurs en adjunct-directeurs: 186 e.v., 209, 275
 - gemeenschappelijke rechtsregels: 78-81, 85
 - intern beroep: 203 e.v.
 - personen in dienst van de —: 203, 236
 - Raad van bestuur: 19, 187 e.v., 236
 - rechtsbescherming van de personen in dienst van de —: 19, 23, 222
 - rechtsregels (bronnen): 232, 236
 - reglementen van de —: 69, 72-81, 91
 - tussenkomst van de ambtenaren: 275
- Zie ook: Ambtenarenrechtspraak

Benelux Economische Unie:

- — en Benelux-Gerechtshof: 32
- beroep van de ambtenaren: 85
- beschikkingen van de —: 69, 73-81
- personeel van de —: 233 e.v.
- rechtsbescherming van de personen in dienst van de —: 19
- rechtsregels (bronnen): 232
- secretaris-generaal en adjunct-secretarissen-generaal: 186 e.v.
- statuut van het personeel van het

secretariaat-generaal van de —: 202

Zie ook: Ambtenarenrechtspraak

Benelux-Overeenkomst inzake commorities: 67

Benelux-Overeenkomst van 29 mei 1972 tot unificatie van accijnzen: 33

Benelux-Verdrag aangaande de uitlevering en de rechtshulp in strafzaken: 30

Benelux-Verdrag inzake tekeningen of modellen: 40

Benelux-Wet op de Warenmerken: 33

Beraadslaging:

- mondelinge behandeling: 152
- schriftelijke behandeling: 140-143

Beroep:

- begrip: 49
- beslissingen waartegen beroep: 219-224
- beslissingen waartegen geen rechtsmiddel openstaat: 49 e.v.
- gronden: 210-218
- intern —: zie Intern beroep
- ontvankelijkheid: 196 e.v.
- procesvoering: 257-291
- van bepaalde ambtenaren: 19
- wegens nalaten: 198

Beroep in cassatie: 50-53

Beroepsvereniging, zie Vakvereniging

Beroepsziekten: 234

Bescherming van het privé leven: 273, 274

Beschikkingen van het Comité van Ministers: 62, 69, 73-77

— „overwegingen” bij de —: 103

Beslissingen, besluiten (ambtenarenrechtspraak): 219-224

Bevoegdheid: 42-181

- algemeen: 21-24, 36, 85
- ambtenarenrechtspraak: 23, 225 e.v.
- Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen: 36
- uitleg van gemeenschappelijke rechtsregels: 22

Bezoldiging:

- betwistingen betreffende de — van ambtenaren: 225-227, 234, 261

Billijkheid: 25, 188, 211, 225, 228, 232, 248, 252-256ter

Boetebeding: 67

Bronnen, formele: 231-251

- algemene (of andere) beginselen van het recht: 240-251
- „allerlei” regels: 239
- billijkheid: 252-256ter
- communautair recht: 237
- geschreven regels: 233-238
- hiërarchie: 83
- internationaal recht: 237

- nationaal recht: 238
- verdragen, protocollen, overeenkomsten: 233-236
- Burgerlijke aansprakelijke partij: 130
- Burgerlijk Wetboek (Nederland): 255, 256
- Burgerlijke en handelszaken: 87
- Burgerlijke partij: 130

C

- Centrale raad van beroep: 55, 211
- College van beroep voor het bedrijfsleven: 55, 215
- College van Scheidsrechters: 22
- beroep bij het —: 56
- instelling: 32
- nationale rechterlijke instantie: 41, 5°
- statuut: 74
- uitleg over het Verdrag van Rome: 41
- uitspraak van het Benelux-Gerechtshof op een verzoek tot uitleg van het —: 157-159
- verplichting tot opschorting van de uitspraak: 48
- verzoek aan het Benelux-Gerechtshof door het —: 25-31, 64, 114-119, 129
- Comité du Contentieux (Conseil d'Etat)* (Luxemburg): 1
- Comité van Ministers:
 - aanbevelingen: 77
 - beschikkingen van het —: 37, 41, 62, 65 e.v., 71, 73-77, 85, 91, 103, 105, 158, 159, 187 e.v., 194, 202, 233 e.v.
 - instelling: 32
 - reglementen van het Hof: 88
 - vacature: 3
 - werkgroepen: 73, 76
- Commissie van de Europese Gemeenschappen:
 - beschermingsmaatregelen: 74
 - geen rechterlijke instantie: 46, 73, 74
- Commissie voor de Rechten van de Mens: 50
- Commissies en Bijzondere Commissies: 32
- Commorientes*: 67
- Communautair recht:
 - voorrang: 89 e.v.
- Conclusie van de advocaat-generaal:
 - taalgebruik: 154-156
- Conflicten:
 - tussen internationale verdragen en andere verdragen: 89-99, 149
 - tussen grondwettelijke bepalingen en internationale verdragen: 89-99
- Conseil d'Etat* (Frankrijk): 211
- Conseil d'Etat* (Luxemburg): 24, 42
- *Comité du Contentieux*: 1, 53, 55, 90
- Conseil de Prud'hommes* (Luxemburg): 53

- Conseil supérieur des assurances sociales* (Luxemburg): 53
- Continuïteit van de openbare diensten: 240
- Conventie van Yaoundé: 73
- Cour d'appel* (Luxemburg): 53
- Cour de Cassation* (Luxemburg): 1, 53, 55
- Cour supérieure de Justice* (Luxemburg): 1, 53, 55, 90
- Cumulatie: 16

D

- Derdenverzet: 50, 179, 290
- Deskundigenonderzoek: zie *Expertise*
- Dienst voor de Scheepvaart: 80
- Directe werking: 62 e.v.
- Directeurs van de Benelux-Bureaus: zie *Benelux-Bureaus*
- Disciplinaire maatregel of schorsing:
 - 187 e.v., 202, 204, 205, 210 e.v., 228, 234 e.v., 238, 242, 244, 245, 248-250, 253, 261 e.v., 274
- Discriminatie: 41, 7°, 92, 99, 149, 237, 251, 270
- Dissenting opinions*: 140
- Domicilie
 - keuze van —: 135
- Dwangsom: 40, 67, 68, 110, 127bis, 226, 227

E

- Economische en Sociale Raad van Advies: 32, 73, 80
- Eedaflegging of belofte: 282
- Eenvormige wetten: 65, 105
- Eius est interpretari legem cuius est condere*: 104, 169
- Europese Gemeenschappen
 - en Benelux-samenwerking: 33
- Evenredigheidsbeginsel: 245
- Examens: 208, 223, 224, 249, 251
- Expertise
 - ambtenarenrechtspraak: 271, 282, 283
 - i.v.m. schriftelijke behandeling: 136-139

F

- Formele Bronnen: zie *Bronnen*, *formele Fürsorgepflicht*: 250bis

G

- Gelijkheid: 251
- der burgers voor de openbare lasten: 245
- Gemeenschappelijke diensten: 32

Gemeenschappelijke rechtsregels: zie Bijlage IX
 — advies: 29, 30
 — bepaling: 71, 72
 — beschikkingen van het Comité van Ministers: 73-77
 — Europese rechtsregels en —: 38
 — geen noodzaak een vraag tot uitleg van — te stellen: 58-61
 — nationale wetten: 70
 — protocollen: 67
 — rechtstreeks toepasselijke bepalingen en —: 62-81
 — reglementen van de Benelux-Bureaus: 78-81
 — uitleg van —: 82-87
 Gemeenschapsrecht:
 — voorrang: 89 e.v.
 Gerechtelijk Wetboek:
 — machtsoverschrijding: 215
 Gerechtshof (Nederland): 53
 Gerechtvaardigd vertrouwen, beginsel van —: 246
 Getuigenverhoor:
 — ambtenarenrechtspraak: 271, 282, 283
 — i.v.m. schriftelijke behandeling: 136-139
 Gezag, het: 195 e.v., 204, 208, 209
 Gezag en uitwerking van de arresten: 42, 160-178
 Gezags- of authentieke interpretatie: 104
 Goede trouw: 255
 Griekenland:
 — associatie met —: 73
 Griffie, griffiers: 18, 259, 273
 Gronden (middelen): 262 e.v.
 Grondwet: 65, 72, 80, 86, 104 e.v., 160-178, 225
 — Benelux-Gerechtshof en nationale —: 24, 42
 — conflicten tussen grondwettelijke bepalingen en internationale verdragen: 90 e.v.
 — Nederlandse —: 80, 94, 97
 — *nullum crimen sine lege*: 240
 — openbaarheid van de terechtzittingen: 274
 — toezicht op de wettelijkheid: 218, 247

H

Herroeping van het gewijsde: 50
 Hervatting van het rechtsgeding: 290
 Herziening: 50, 179, 290
 Hiërarchie van de formele rechtsbronnen: 83, 86, 88 e.v., 149
 Zie ook: Conflicten, Voorrang
 Hof van Cassatie (België): 1, 42, 52, 90, 95, 170, 177, 247
 Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen:

— aansprakelijkheid van de overheid tegenover haar ambtenaren: 248
 — advocaten-generaal: 9
 — ambtenaren: 208, 222, 225
 — bevoegdheid: 59, 73
 — directe werking: 62 e.v.
 — disciplinaire maatregelen: 211
 — geldigheid van verordeningen, richtlijnen en beschikkingen: 92, 98
 — gezag en uitwerking van de arresten: 160 e.v.
 — — en Benelux-Gerechtshof: 34-42
 — interpretatieve arresten: 62 e.v.
 — motivering: 249
 — partij: 128
 — procesvoering: 100 e.v.
 — rechtscolleges, tegen wier beslissing geen beroep openstaat: 54
 — rechtstreekse toepasselijke bepalingen: 62 e.v.
 — statuut van de magistraten: 5, 7
 — uitleg, interpretatie: 83 e.v.
 — verzoekschrift: 258
 Hoge Raad der Nederlanden: 1, 55, 215, 255, 287
 Hoofdgriffier: 18
 Hoofd van het Parket: 1, 10
 Hoog Militair Gerechtshof: 55
 House of Lords: 174
 Huishoudelijk en procedurereglement van de Raadgevende Commissie (Bijlage VIII): 257

I

Immunitet: 5-7
 Incompatibiliteiten: 2
 Instelling: 32
 Instructie, maatregelen van,
 — ambtenarenrechtspraak: 271-274, 282, 283
 Intern beroep: 19, 195-197, 199-209
 — middelen (gronden): 264
 — schorsende werking: 286-289
 — vermijden van een —: 208
 Internationaal Gerechtshof te 's-Gravenhage: 56, 183
 Internationaal recht: 89-99
 Zie ook: Hiërarchie
 Internationale Arbeidsorganisatie: 238, 242, 243, 250, 251
 Interpretatie: zie Uitleg
 Interpretatie, van de door het Hof gewezen arresten inzake uitleg van gemeenschappelijke rechtsregels: 180, 181
 — ambtenarenrechtspraak: 290

Interpretatie van gemeenschappelijke rechtsregels:

— authentieke interpretatie: 104-107

— gezagsinterpretatie: 104-107

Interpretatief advies: 46

Intrekking van het verzoek: 290

Invoerrechten: 74

J

Jurisdictionele beslissing of handeling: 43

K

Kamer van Beroepen: 202

Kamer van de procesvoering: 17, 100, 110-112

Kantonrechter: 53

Kort geding: 44, 57

Kosteloze rechtspleging: 127*bis*, 127*ter*, 290

Kosten: zie Proceskosten

L

Leeftijdsgrens: zie Magistraten

M

Machtsafwendig: zie Afwendig van macht

Machtsoverschrijding: zie Overschrijding van macht

Madagascar: 73

Magistraten:

— aanwijzig: 15

— benoeming: 3

— cumulatie: 16

— immuniteit: 5-7

— incompatibiliteiten: 3

— leeftijdsgrens: 1, 2

— onafzetbaarheid: 3

— statuut: 1-7, 34, 35

— tucht: 3

Meineed: 283

Memorie van toelichting:

— beroep op de — bij de uitleg van

gemeenschappelijke rechtsregels: 101-103

Memories, memories van antwoord: 110, 113

— ambtenarenrechtspraak, memories van repliek en dupliek: 268

— begrip: 128-132

— indienen en verzenden: 133-135

— termijnen, berekening van: 133-135

Middelen (gronden): 262 e.v.

Minister van buitenlandse zaken: 287

Minister van Justitie: 128 e.v., 287

Misbruik van recht: 255

Modelwetten: 65, 105

Mondelinge behandeling: 100, 113, 144-156

— ambtenarenrechtspraak: 271-274

— beraadslaging: 152

— conclusie van de advocaat-generaal: 154-156

— pleidooi: 147-149

Motivering:

— van adviezen en arresten: 108, 109, 249

— van akten en besluiten: 249

N

Nalaten, beroep wegens —: 198

Nationale rechterlijke instantie

— Benelux-Gerechtshof: 41, 5°

— College van Scheidsrechters: 41, 5°

— Commissie van de Europese Gemeenschappen: 46

Nationaal rechtscollege: 22

— begrip: 43-48

— kort geding: 44

— onderzoeksrechter: 44

— opschorting van de uitspraak: 42

— orde van apothekers: 45

— orde van geneesheren: 45

— Raad van State (Nederland): 47

— scheidsrechters: 48

— verplichting of geen verplichting voor een — zich tot het Benelux-Gerechtshof te wenden:

49 e.v., 58, 59

— verzoek aan het Benelux-Gerechtshof door een —: 114-119

Nationale rechtsstelsels: 89-99

Zie ook: Conflicten, Hiërarchie

Nationale wetten, gemeenschappelijke

rechtsregels: 70

Nemo plus iuris transmittere potest quam ipse habet: 240

Normentoezicht, abstract: 30

O

Onafzetbaarheid: 3

Onderwerp van het geschil

— wijziging: 265

Onderzoeksrechter: 44

Onrechtmatige daad

— rechtsmacht: 223

Onverschuldigde betaling: 242

Openbaarheid van de terechtzitting en de uitspraak: 150, 151

— ambtenarenrechtspraak: 271-274

Openbare functies, ambten of betrekkingen: 41, 4°

Openbare orde: 266

Opschorting van termijnen van procedure en verjaring: 122
 Opschorting van de uitspraak door een nationaal rechtscollege: 42, 117
 Orde van apothekers: 45
 Orde van geneesheren: 45
 Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling: 239
 Overlegging van het dossier: 111, 113, 127
 Overschrijding van macht: 212 e.v., 215

P

Paritaire comités: 80
 Partij: 108, 109
 — begrip: 128-132
Patere legem quam ipse fecisti: 240
 Pensioenen en andere sociale voorzieningen: 225-227, 261
 Pleidooi: 144-146
 President van het Hof: 8
 — aanwijzing: 15
 Proceskosten: 127*bis*, 127*ter*, 132, 261
 Zie ook: Kosteloze rechtspleging
 Procesvoering (adviezen door een regering gevraagd): 182
 Procesvoering (ambtenarenrechtspraak): 257-291
 Zie ook: Ambtenarenrechtspraak
 Procesvoering (uitleg van gemeenschappelijke rechtsregels): 100-156
 — algemeen overzicht: 113
 — Kamer van de —: 110-112
 — kenmerken: 100
 — mondelinge behandeling: 144-156
 — schriftelijke behandeling: 128-143
 Procureur-generaal: 29-31, 50, 54, 143, 172, 215
Procureur-général d'Etat (Luxemburg): 1, 31, 143
 Produkt-, Hoofdbedrijf- en Bedrijfschappen: 80
 Protocol betreffende de rechtsbescherming van de personen in dienst van het Benelux-Merkenbureau en het Benelux-Bureau voor tekeningen of modellen ondertekend te Brussel op 11 mei 1974: Bijlage IV
 Protocol ter uitvoering van artikel 1, tweede lid, van het verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof ondertekend te 's-Gravenhage op 29 april 1969: Bijlage II
 Protocol ter uitvoering van artikel 1, tweede lid, van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof ondertekend te Brussel op 11 mei 1974: Bijlage V

Protocol tot vaststelling van een Benelux-tarief voor invoerrechten, 15 juni 1970: 39, 41
 Protocol (Aanvullend) bij het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof inzake de rechtsbescherming van de personen in dienst van de Benelux Economische Unie ondertekend te 's-Gravenhage op 29 april 1969: Bijlage III
 Protocol tot wijziging van de Benelux-Overeenkomst inzake de metrologie, 16 maart 1971: 39
 Protocollen
 — formele bron: 235 e.v.
 — gemeenschappelijke rechtsregels: 62 e.v.
 Publikatie, Publikatieblad: 18, 71, 76, 78, 183

R

Raad van Bestuur:
 — beschikkingen van de —: 187 e.v.
 Zie ook: Benelux-Bureaus
 Raad van de Economische Unie: 32
 Raad van Europa: 237
 Raad van Ministers van de Europese Gemeenschappen: 73
 Raad van State (België): 42, 46, 51, 55, 65 e.v., 80, 88, 104, 151, 211, 218, 221, 239, 243, 247, 252
 Raad van State (Luxemburg): zie Conseil d'Etat
 Raadgevende Commissie inzake rechtsbescherming: 19
 — advies van de —: 197, 199, 203-205
 — huishoudelijk en procedurereglement: zie dat trefwoord
 — opdracht van de —: 204-206
 — procesvoering: 257
 — reglement: 88
 — verkiezing van de leden: 74
 Raadgevende Interparlementaire Raad: 32, 62, 71, 73, 74, 103
 Rechten van de verdediging: 129, 240, 249, 259
 Rechter rapporteur: 142
 Rechters, plaatsvervangende: 1
 Zie ook: Magistraten
Rechtsanwalt: 149
 Rechtscollege, nationaal: zie Nationaal rechtscollege
Rechtsfortbildung: 83
 Rechtsmacht (ambtenarenrechtspraak)
 — vernietiging: 219-230
 — volheid van — en andere machten: 211, 219-230
 Rechtsmiddel
 — ambtenarenrechtspraak: 284, 285

- beslissingen waartegen (g)een rechtsmiddel openstaat: 49 e.v.
- tegen de interpretatieve arresten van het Benelux-Gerechtshof: 179
- tegen een nationaalrechtelijke beslissing die een vraag al dan niet aan het Benelux-Gerechtshof voorlegt: 123-126
Zie ook: Beroep
- Rechtsregels m.b.t. de rechten en plichten van de ambtenaren en beambten: 231-256
 - billijkheid: 252-256
 - formele bronnen: 231-251
 - geschreven regels: 233-238
 - ongeschreven regels: 239-251
- Rechtstreeks toepasselijke bepalingen: 62 e.v., 91
- Rechtsverfijning: 83
- Rechtsvinding: 83, 213
- Rechtsvorming: 83
- Rechtzekerheid: 42
- Rechtvaardiging van bestaan en behoud van het Benelux-Gerechtshof: 37
- Recours en carence*: 198
- Référé législatif*: 169
- Regering:
 - vraag om advies door een —: 29, 64, 182-184
- Reglement op de procesvoering: Bijlage VII
 - formele bron: 235
- Reglement van Orde: Bijlage VI
 - formele bron: 235
- Reglementen
 - van de Benelux-Bureaus: 69, 78-81, 91
 - van het Hof: 88, 91, 235
- Rekwes-civiel: 179
- Res inter alios acta nemini nec nocet nec prodest*: 240
- Richtlijnen: 33
- Ruilverkaveling: 53

S

- Samenstelling: 1-20, 34, 35
 - aantal magistraten dat zitting houdt, onderscheid: 17
- Scheiding der machten: 239
- Scheidsrechters: 48
- Schending van een algemeen rechtsbeginsel: zie Algemeen rechtsbeginselen
- Schending van het geschreven recht: 212 e.v., 232 e.v.
Zie ook: Bronnen, formele
- Schending van internationale verbintenissen: 56
- Schending van substantiële vormen: 212 e.v.
- Schriftelijke behandeling: 100, 113, 128-143

- ambtenarenrechtspraak: 271-274
- beraadslaging en arrest: 140-143
- indienen en verzenden van uiteenzettingen en memories: 133-135
- sluiting: 136-139
- Secretariaat-generaal van de Benelux Economische Unie: 20, 32, 41, 6^e, 74, 85, 250
- Secretaris-generaal van de Benelux Economische Unie: 186 e.v., 202, 205, 209, 222, 233, 248, 269, 275, 287
- Secundair recht: 89 e.v.
- Solicitor*: 149
- Stakingsrecht van ambtenaren: 243
- Statuut van de magistraten: 1-7
- Strafbeding: 40

T

- Taalgebruik, vertaling: 153, 154
- Tariefcommissie: 55
- Tekeningen of modellen: 40, 91
- Tenuitvoerlegging van het arrest (ambtenarenrechtspraak): 286-289
- Tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen in strafzaken: 74
- Terechtzitting
 - conclusie van de advocaat-generaal: 154-156
 - openbaarheid van —: 150, 151, 271-274
 - taalgebruik, vertaling: 153
- Termijnen
 - ambtenarenrechtspraak: 193, 207, 280, 281
 - berekening: 133-135
 - opschorting van de — van procedure en verjaring: 122
- Tribunal arbitral des assurances sociales* (Luxemburg): 53
- Tribunaux arbitraux* (Luxemburg): 53
- Tussenkomst: 131, 275-279

U

- Uitblijven van de beslissing: 197, 198
- Uiteenzetting: 128-132
 - berekening van de termijnen: 133-135
 - indienen en verzenden: 133-135
- Uitleg van gemeenschappelijke rechtsregels
 - authenticiteit of gezagsinterpretatie: 104-107
 - begrip: 82-87
 - bevoegdheid van het Hof: 22
 - mogelijkheid om zich tot het Benelux-Gerechtshof te wenden: 43-48
 - procesvoering: 100-156
 - verplichting om zich tot het Benelux-Gerechtshof te wenden: 49-61

- verzoek tot — door het College van Scheidsrechters: 157-159
- vraag om —: 25-31
- Zie ook: Gemeenschappelijke rechtsregels

V

- Vacature: 3
- Vakvereniging:
 - recht van tussenkomst: 277
- Valse verklaringen voor internationale rechtscolleges: 67, 283
- Valsheid van stukken: 290
- Verdrag aangaande de uitlevering en de rechtshulp in strafzaken: 30
- Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof ondertekend te Brussel op 31 maart 1965: Bijlage I
- Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken d.d. 27 september 1968: 31, 40, 41, 5°, 87, 117
- Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden: 6, 99, 143, 151, 245, 273
- Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie ondertekend te 's-Gravenhage op 3 februari 1958: 25 e.v., 32, 33, 39, 41, 4°, 42 e.v., 73, 74, 233
- Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap (E.E.G.): 33, 43, 47-49, 51-53, 57, 62, 73, 85, 117, 120, 149, 160, 167 e.v., 180, 249
- Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom): 33, 43, 48, 49, 51, 53, 62, 73, 85, 117, 120, 160, 167 e.v., 180, 249
- Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (E.G.K.S.): 85, 160, 167 e.v., 249
- Verdrag van Lomé: 73
- Verjaring:
 - opschorting: 122, 206
 - stuiting: 206, 240
- Vernietiging van een beslissing: 225-230
- Verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorvoertuigen: 67, 68 d, 74, 105, 107

- Verschijsning van partijen (ambtenarenrechtspraak): 269-270
- Verstek (ambtenarenrechtspraak): 284, 285
- Vertaaldienst: 18, 142
- Vertaling: 111, 142
- Vertegenwoordigers van de drie regeringen: 81
- Vertegenwoordiging en bijstand (ambtenarenrechtspraak): 269, 270
- Verworven rechten: 243
- Verzet: 179
- Verzoek om uitleg van gemeenschappelijke rechtsregels
 - bevoegdheid: 42 e.v.
 - formulering van het —: 114-118
 - inhoud van het —: 120, 121
 - procesvoering: 100-156
 - — door het College van Scheidsrechters of door een nationaal rechtscollege: 25-28, 114-119
 - Zie ook: Gemeenschappelijke rechtsregels, Uitleg van gemeenschappelijke rechtsregels
- Verzoekschrift: 258 e.v.
- Vice-president: 15
- Volheid van rechtsmacht, zie Rechtsmacht
- Voorgeschiedenis van de verdragen: 101 e.v.
- Voorrang: zie Conflicten, Hiërarchie
- Vraag om uitleg: zie Verzoek om uitleg

W

- Warenmerken: 30, 33, 40
- Weduwen en wezen van de Benelux-ambtenaren: 186 e.v., 222, 248, 275
- Werkgroepen van het Comité van Ministers: 73, 76, 233
- Wet, in de materiële betekenis: 83, 172
- Wetboek van burgerlijke rechtsvordering (Nederland): 53
- Wetboek van Strafvordering (Nederland): 53
- Wetten, nationale
 - gemeenschappelijke rechtsregels: 70
- Wisselinstituut: 135
- Woonstkeuze: 135

Z

- Zetel: 20
- Zorgplicht: 250bis